

GÜLNARƏ UMUDOVA

Yeni nəşr

**Kurikulum dərsləklərinin
siniflər üzrə LÜĞƏTİ ilə**

İNGİLİS DİLİ

**Abituriyentlər və müəllimlər üçün
tədris vəsaiti**

KURİKULUMLA

PHONETICS – FONETİKA

Fonetika dilin danışiq səslərindən bəhs edən bölmədir. İngilis dilində 26 hərf və 44 səs vardır. Bunların 24-ü samit (consonant), 20-si isə saitdir (vowel).

ENGLISH ALPHABET – İNGİLİS ƏLİFBASI			
A a	[eɪ]	N n	[ɛn]
B b	[bi:]	O o	[əʊ]
C c	[si:]	P p	[pi:]
D d	[di:]	Q q	[kju:]
E e	[i:]	R r	[ɑ:]
F f	[ɛf]	S s	[ɛs]
G g	[dʒi:] <i>gi</i>	T t	[ti:]
H h	[eɪtʃ] <i>eix</i>	U u	[ju:]
I i	[aɪ]	V v	[vi:]
J j	[dʒeɪ] <i>ge</i>	W w	[ˈdʌb(ə)l ju:]
K k	[keɪ]	X x	[ɛks]
L l	[ɛl]	Y y	[waɪ]
M m	[ɛm]	Z z	[zɛd]

UNIT 2

- **THE NOUN – İSİM**
 - **Morphological Composition of Nouns**
(İsimlərin morfoloji quruluşu)
 - **Classification of Nouns According to Their Meanings – Common/Proper Nouns**
(İsimlərin mənasına görə bölgüsü – Ümumi/Xüsusi isimlər)
 - **Gender Category of the Nouns**
(İsimlərdə cins kateqoriyası)
 - **The Number of the Nouns – Singular/Plural Nouns**
(İsimlərin kəmiyyətə görə növləri – Tək/Cəm isimlər)
 - **Cases of Nouns – Common/Possessive Case**
(İsimlərin halı – Ümumi/Yiyəlik hal)
 - **Countable and Uncountable Nouns**
(Sayılan və sayılmayan isimlər)
 - **List of the Uncountable Nouns**
(Sayılmayan isimlərin siyahısı)
 - **List of the Derivative Nouns**
(Düzəltmə isimlərin siyahısı)
 - **List of the Countable Nouns – Parts of Body/Professions/Family and Relatives/Animals and Their Young Ones/Animals and Their Meat**
(Sayılan isimlərin siyahısı – Bədən üzvləri/Peşələr/Ailə və qohumlar/Heyvanlar və onların balaları/Heyvanlar və onların əti)
 - **List of the Compound Nouns**
(Mürəkkəb isimlərin siyahısı)

THE NOUN – İSİM

Morphological Composition of Nouns
(İsimlərin morfoloji quruluşu)

İsim əşyanın adını bildirən əsas nitq hissəsidir.

İsimlər quruluşuna görə 3 yerə bölünürlər:

1. Sadə isimlər (Simple nouns)
2. Düzəltmə isimlər (Derivative nouns)
3. Mürəkkəb isimlər (Compound nouns)

Simple nouns – yalnız bir kökdən ibarət olan isimlərdir.

For example: a pen, a child, a glass

Derivative nouns – kök və şəkilçidən ibarət olur. İsim düzəldən şəkilçilər *suffix* (sözsonu şəkilçilər) və *prefix* (sözözü şəkilçilər) olmaqla iki yerə bölünür.

Ən məşhur isim düzəldən suffikslər aşağıdakılardır:

-age	marriage (nikah), carriage (fayton), package (bağlama)
-ant, -ent	student (tələbə), assistant (yardımçı)
-er, -or, -ar	teacher (müəllim), actor (aktyor), beggar (dilənçi)
-ance, -ence	difference (fərq), attendance (iştirak)
-al	proposal (təklif), approval (bəyənmə)
-hood	childhood (uşaqlıq), neighbourhood (qonşuluq)
-dom	freedom (azadlıq), kingdom (krallıq)
-ing	building (bina), meeting (iclas)
-ess	actress (aktrisa), waitress (ofisiant qadın)
-ist	artist (rəssam), scientist (alim)
-ness	illness (xəstəlik), happiness (xoşbəxtlik)
-ment	development (inkişaf), entertainment (əyləncə)
-ship	friendship (dostluq), leadership (liderlik)
-th	length (uzunluq), strength (güc, qüvvə)
-ics	phonetics (fonetika), politics (siyasətşünaslıq)
-an, -ian	librarian (kitabxanaçı), musician (musiqiçi)
-ity	activity (fəaliyyət), reality (reallıq, həqiqət)

-ism	realism (realizm), tourism (turizm)
-ation	information (məlumat)
-eer	engineer (mühəndis)
-ee	referee (hakim), refugee (qaçqın)
-ese	Chinese (çinli), Japanese (yapon)
-ure	departure (yola düşmə), pleasure (məmnuniyyət)
-y	discovery (kəşf) * Bəzi hallarda -y şəkilçisi ismə artırılaraq sifət düzəldir. Bunları düzəltmə isimlə qarışdırmaq olmaz. <u>For example:</u> snowy (qarlı), windy (küləkli), rainy (yağışlı)

Ən məşhur isim düzəldən prefikslər aşağıdakılardır:

-dis	disadvantage (zərər, ziyan)
-mis	misunderstanding (yanlış anlaşıma)
-in	inaccuracy (səliqəsizlik)
-un	unemployment (işsizlik)

Bəzi sözlər vardır ki, onların sonu **-ment**-lə bitə də bu isimlər düzəltmə isimlər deyildir. Onlar sadə isimlərdir.

instrument – alət	Bu sözlər sadə isimdir!
parliament – parlament	
monument – abidə	
moment – an	
document – sənəd	

Bəzi sözlər vardır ki, onların sonu **-er**-lə bitə də bu isimlər düzəltmə isimlər deyildir. Sözü sonundakı **-er**-in isim düzəldən şəkilçi, sifətin müqayisə dərəcəsinin şəkilçisi, yaxud da sözü kökünün tərkib hissəsi olduğunu ayırd etmək lazımdır.

father – ata
butter – kərə yağı
danger – təhlükə
finger – əl barmağı
member – üzv
number – rəqəm
matter – hal, hadisə
tower – qala
sister – bacı
mother – ana
brother – qardaş

Bu sözlər **sadə isimdir!**

warmer – daha isti
colder – daha soyuq
lower – daha aşağı
farther – daha uzaq
further – əlavə
darker – daha tünd
safer – daha təhlükəsiz
faster – daha sürətli

Bu sözlər müqayisə dərəcəsində olan
sifətlərdir. **İsim deyil!**

Compound Nouns – iki və daha artıq sözün birləşməsindən yaranan isimlərdir. Yazılışına görə 3 yerə bölünür:

1. **Bitişik yazılan** – sunflower (günəbaxan)
2. **Defislə yazılan** – dining-room (yemək otağı)
3. **Ayrı yazılan** – man driver (kişi sürücü)

Q E Y D 1: İngilis dilində **ship** həm isim düzəldən şəkilçi kimi, həm də «gəmi» sözü kimi işlənir. Yəni, sonu **ship**-lə bitən sözlərin düzəltmə və ya mürəkkəb olmasını fərqləndirmək lazımdır.

warship – müharibə gəmisi
spaceship – kosmik gəmi
desert-ship – səhra gəmisi

Bu sözlər **mürəkkəb isimdir!**

Q E Y D 2: **home** və **house** sözləri tərcümə baxımdan eyni məna ifadə etsələr də, müxtəlif sözlərlə birləşib mürəkkəb isimlər yaradırlar:

home + country = doğma vətən	house + wife = evdar qadın
home + town = doğma şəhər	house + work = ev işləri
home + work = ev tapşırığı	house + hold = külfət, ev əhli
home + task = ev tapşırığı	house + keeper = təssərrüfatçı

Q E Y D 3: Sonu **man**, **woman** sözləri ilə bitən isimlər əsasən mürəkkəb isimlərdir. Lakin aşağıdakı sözlər istisnadır.

Norman
Roman
German
Human

Bu sözlər **sadə isimdir!**
Onlar cəmlənərkən **-s** qəbul edir.

Q E Y D 4: İngilis dilində bəzi isimlər öz feilindən yalnız bir hərf dəyişimi ilə fərqlənir. Bunları qarışdırmaq olmaz!

İsim forması	Feil forması
advice – məsləhət	to advise – məsləhət vermək
rice – düyü	to rise – qalxmaq
*practice – təcrübə (Həm isim, həm də feil kimi işləyə bilər. American və British English fərqlənir.)	to practise – məşq etmək
life – həyat	to live – yaşamaq
belief – inanc, inam	to believe – inanmaq

- * to meet – görüşmək, qarşılaşmaq (feil)
- meat – ət (sayılmayan isim)
- meal – yemək (sayılan isim)
- * week – həftə (sayılan isim)
- weak – zəif (sifət)
- * peace – sülh (sayılmayan isim)
- piece – hissə, parça (sayılan isim)

Q E Y D 5: İngilis dilində **-ing** şəkilçisi omonimlik xüsusiyyətinə malikdir. Belə ki, o həm isim, sifət düzəldən şəkilçi, həm də davamedici zamanlarda feilin sonluğu kimi çıxış edir.

-ing	ceiling (tavan) → sadə isim
	building (bina) → düzəltmə isim
	interesting (maraqlı) → düzəltmə sifət
	is going (gedir) → feilin zaman forması

exciting – həyəcanlı	Bu sözlər <u>isim</u> deyil, <u>sifətdir</u>. * (BAX → Sifət-Zərf)
interesting – maraqlı	
boring – maraqsız	
tiring – yorucu	
surprising – təəccübləndirici	
amusing – əyləncəli	
depressing – məyusedici	
confusing – qarışıq, çaşdırıcı	
annoying – qıcıqlandırıcı	

Q E Y D 6:

-ous	Sonu bu şəkilçilərlə bitən sözlər isim deyil. Bunlar sifət, say düzəldən suffikslərdir. * -ful şəkilçisi ilə düzələn bir neçə söz var ki, onlar isimdir. mouthful – dolu ağız handful – dolu əl spoonful – dolu qaşığı plateful – dolu boşqab
-teen	
-less	
-ic	
-ly	
-able	
-ful	

Classification of Nouns According to Their Meanings
Common/Proper Nouns
(İsimlərin mənasına görə bölgüsü)
Ümumi/Xüsusi isimlər)

İsimlər mənasına görə iki yerə ayrılır:

1. **Ümumi isimlər (Common nouns)** – kiçik hərflərlə yazılır.
2. **Xüsusi isimlər (Proper nouns)** – böyük hərflərlə yazılır.

Əgər testin şərtində **Choose the line of Common nouns** verilərsə və 2 variantdakı bütün sözlər kiçik hərflərlə yazılırsa, onlardan mütləq birində nitq hissəsinə görə **isim** olmayan söz verilmişdir.

For example: Aşağıda gördüyümüz testdə bizdən ümumi isimlər sırasını seçmək tələb olunur. C, D, E variantlarının hər birində ən azı bir xüsusi isim olduğu üçün bunlar doğru cavab ola bilməz. A variantındakı **white** (ağ) sözü sifət olduğu üçün doğru cavab B-dir.

Choose the line of Common Nouns.

- A) mountain, kind, white
- B) ceiling, bank, meat
- C) USA, Sony, Monday
- D) mark, Nike, basket
- E) French, fruit, billiards

Gender Category of the Nouns (İsimlərdə cins kateqoriyası)

♂ Male (kişi)	♀ Female (qadın)
actor (aktyor)	actress (aktrisa)
host (ev sahibi)	hostess (ev sahibəsi)
poet (şair)	poetess (şairə)
waiter (ofisiant)	waitress (ofisiant qadın)
prince (şahzadə)	princess (şahzadə qadın)
heir (varis)	heiress (varis qadın)
tiger (pələng)	tigress (dişi pələng)
lion (şir)	lioness (dişi şir)
nephew (bacı/qardaş oğlu)	niece (bacı/qardaş qızı)
son (oğul)	daughter (qız övladı)
father (ata)	mother (ana)
husband (ər)	wife (arvad)
brother (qardaş)	sister (bacı)
hero (qəhrəman)	heroine (qəhrəman qadın)
man (kişi)	woman (qadın)
uncle (əmi, dayı)	aunt (xala, bibi)
groom (bəy)	bride (gəlin)
king (kral)	queen (kraliça)
monk (rahib)	nun (rahibə)
widower (dul kişi)	widow (dul qadın)
gentleman (centlmen)	lady (xanım)
duke (hersəq)	duchess (hersəqinya)
fiance (nişanlı oğlan)	fiencee (nişanlı qız)
emperor (imperator)	empress (imeratriça)
God (Allah)	goddess (iləhə)
usher (qapıçı, bələdçi)	usherette (qadın bələdçi)

The Plural Forms of the Nouns (İsimlərin cəm forması)

İngilis dilində isimlər kəmiyyətə görə iki yerə ayrılır:

1. Tək isimlər (singular)
2. Cəm isimlər (plural)

İsimlər aşağıdakı qaydalarla cəmlənir:

Qayda 1. İsimlər cəmlənərkən onların sonuna **-es, -s** artırılır. Bu zaman ismin qarşısındakı **an, a** artiklları düşür. Çünki tərcüməsi «bir» deməkdir. **The** artiklı isə qalır:

- a book - ~~x~~ books (kitab-kitablar)
- an apple - ~~x~~ apples (alma-almalar)
- the book - the books (kitab-kitablar)

Qayda 2. Sonu **s, ss, sh, ch, tch, x, o, z** ilə bitən isimlər cəmlənərkən onlara **-es** artırılır, qalan isimlər isə **-s** qəbul edir:

- a bus – buses (avtobus-avtobuslar)
- a glass – glasses (stəkan-stəkanlar)
- a brush – brushes (fırça-fırçalar)
- a sandwich – sandwiches (sendviç-sendviçlər)
- a watch – watches (qol saati-qol saatları)
- a box – boxes (qutu-qutular)
- a potato – potatoes (kartof-kartoflar)

İstisna 1: Bəzi sonu **o** ilə bitən isimlər vardır ki, onlar cəmlənərkən **-s** qəbul edir.

a kilo – kilos	a kangaroo – kangaroos
a photo – photos	an auto – autos
a zoo – zoos	a solo – solos
a radio – radios	a video – videos
a piano – pianos	a studio – studios

İstisna 2: Bir qrup sözlər vardır ki, onlar cəmlənərkən həm **-s**, həm də **-es** qəbul edə bilər:

zero – zeros/zeroes	volcano – volcanos/volcanoes
tornado – tornados/tornadoes	mosquito – mosquitos/mosquitoes

Qayda 3. Sonu **fe, f** ilə bitən isimlər cəmlənərkən **f-v**-ya keçir və **-es** qəbul edir.

- a knife – knives (bıçaq-bıçaqlar)
- a wife – wives (arvad-arvadlar)
- a wolf – wolves (canavar-canavarlar)
- a leaf – leaves (yarpaq-yarpaqlar)
- a thief – thieves (oğru-oğrular)
- a shelf – shelves (rəf-rəflər)
- a loaf – loaves (kömbə-kömbələr)

İstisna: Bəzi sonu **f** ilə bitən isimlər vardır ki, onlar cəmlənərkən **f** dəyişmir və **-s** qəbul edir.

- a **cliff** – **cliffs** (qaya-qayalar)
- a **belief** – **beliefs** (inanc-inanclar)
- a **chief** – **chiefs** (rəis-rəislər)
- a **roof** – **roofs** (dam-damlar)
- a **handkerchief** – **handkerchiefs** (əl dəsmalı-əl dəsmalları)
- a **safe** – **safes** (anbar-anbarlar)
- a **cuff** – **cuffs** (manjet-manjetlər)
- a **giraffe** – **giraffes** (zürafə-zürafələr)
- a **muff** – **muffs** (fərsiz-fərsizlər)

* Sonu **f** ilə bitən bəzi isimlər cəmlənərkən **f** → **v** əvəzlənməsi olada bilər, olmaya da bilər:

a scarf	scarfs (şərflər)
	scarves (şərflər)

a hoof	hoofs (dırnaqlar)
	hooves (dırnaqlar)

a wharf	wharfs (bərələr)
	wharves (bərələr)

Qayda 4. Sonu **y** ilə bitən isimlərdə **y**-dan qabaq **samit** gələrsə, cəmlənərkən **y** → **i**-ya keçir və **-es** artırılır.

- a **family** – **families** (ailə-ailələr)
 - a **lady** – **ladies** (xanım-xanımlar)
 - a **baby** – **babies** (körpə-körpələr)
 - a **city** – **cities** (şəhər-şəhərlər)
- Əgər **y**-dan əvvəl **sait** gələrsə **y** dəyişmir və **-s** qəbul edir.
- a **day** – **days** (gün-günlər)
 - a **boy** – **boys** (oğlan-oğlanlar)
 - a **monkey** – **monkeys** (meymun-meymunlar)

Qayda 5. Bəzi isimlərin tək və cəm forması eynidir.

- a **sheep** – **sheep** (qoyun-qoyunlar)
 - a **deer** – **deer** (maral-marallar)
 - a **swine** – **swine** (donuz-donuzlar)
 - a **grouse** – **grouse** (qarabağır quşu-qarabağır quşları)
 - a **salmon** – **salmon** (qızıl balıq-qızıl balıqlar)
 - a **trout** – **trout** (ala balıq-ala balıqlar)
 - a **fish** – **fish** (balıq-balıqlar)
- * (Amma **fishes** də ola bilər. Əgər ayrı-ayrı balıq növlərini bildirirsə)

a means – means (vasitə-vasitələr)
 a species – species (növ-növlər)
 a series – series (seriya-seriyalar)

~~sheeps~~
~~deers~~
~~swines~~

Səhvdir!

Qayda 6. Bir qrup isimlər cəmlənərkən kökündən dəyişir, yəni -s, -es qəbul etmədən cəmlənir.

a man – men (kişi-kişilər)
 a woman – women (qadın-qadınlar)
 a foot – feet (ayaq-ayaqlar)
 a goose – geese (qaz-qazlar)
 a tooth – teeth (diş-dişlər)
 a louse – lice (bit-bitlər)
 a mouse – mice (siçan- siçanlar)
 a child – children (uşaq-uşaqlar)
 an ox – oxen (öküz-öküzlər)
 a person – people (şəxs-şəxslər)

«Person» sözü iki formada cəmlənə bilər:

a person	persons
	people

Qayda 7. Bəzi isimlər həmişə cəmdə işlənir:

1. police – polislər
2. cattle – mal-qara
3. poultry – ev quşları
4. gentry – zadəganlar
5. riches – var-dövlət, sərvət
6. goods – mal, əmtəə
7. contents – mündəricat
8. clothes – geyim
9. stairs – pilləkənlər
10. wages – maaş
11. earnings – qazanc
12. people – camaat, insanlar

* (peoples da ola bilər, əgər xalqlar mənasında işlənərsə)

Qayda 8. İngilis dilində 2 hissədən ibarət olan isimlər həmişə cəmdə işlənir.

a) İki ayrılmaz hissədən ibarət olanlar

trousers – şalvar	spectacles – eynək
handcuffs – qandal	glasses – eynək
pants – şalvar	scales – tərəzi
shorts – şortik	tongs – kəlbətin
jeans – cins	pliers – kəlbətin
tights – kolqotka	binoculars – durbin
pyjamas – penjama	headphones – qulaqcıq
scissors – qayçı	tweezers – pinset

* Bu isimləri cümlədə işlədərkən diqqətli olmaq lazımdır. Onlar xəbərlə cəmdə uzlaşır və **they/them/their** əvəzlilikləri ilə əvəz oluna bilər.

These ~~big~~ shorts are ~~large~~, I don't like ~~them~~.

b) İki ayrılan hissədən ibarət olanlar

socks – corablar / a sock (bir tayı)
shoes – ayaqqabılar
stockings – uzun corablar
gloves – əlcəklər
mittens – təkbarmaq əlcəklər
boots – çəkmələr
earrings – sırğalar
trainers – idman ayaqqabıları

* Bu isimlərin bir tayından söhbət gədersə təkdə də işlənə bilər.

Qayda 9. Yunan-latın mənşəli sözlərin cəmi

a datum-data – xəbər, məlumat	a formula-formulae – formul
a bacterium-bacteria – bakteriya	a crisis-crises – böhran
a criterion-criteria – ölçü	a thesis-theses – tezis
a phenomenon-phenomena – hadisə	a radius-radial – radius
an antenna-antennae – antena	a stimulus-stimuli – xəbərdarlıq

Qayda 10. İngilis dilində bir qrup sözlər işlənmə yerindən asılı olaraq həm tək, həm də cəmdə işlənə bilər. Yəni, xəbərlə hər iki formada uzlaşa bilər:

family – ailə	army – ordu
crew – heyət	committee – komitə
government – hökumət	staff – heyət

XÜSUSİ QEYDLƏR

1.	rich – varlı → sifət the rich – varlılar → cəm isim riches – sərvət → cəm isim
2.	good – yaxşı → sifət goods – əmtəə → cəm isim
3.	a glass – stəkan → tək isim glass – şüşə → tək isim glasses – stəkanlar, eynək → cəm isim
4.	a policeman – polis → tək isim policemen – polislər → cəm isim the police – polislər → cəm isim
5.	well – yaxşı → zərf a well – quyu → tək isim wells – quyular → cəm isim
6.	new – yeni → sifət news – xəbərlər → sayılmayan tək isim
7.	short – qısa → sifət shorts – şortik → cəm isim
8.	tight – sıx, dar → sifət tights – kolqotka → cəm isim

these/those many/(a) few 1-dən böyük miqdar sayı several * a lot of/some a number of a pair of	Özlərindən sonra gələn ismi cəmdə tələb edirlər. * a lot of/some – sayılmayan isimlərlə işləndikdə ismi təkdə tələb edir.
---	---

İSİMLƏŞMİŞ SİFƏTLƏR

THE + SİFƏT = CƏM İSİM

the old – yaşlılar	the mentally ill – əqli xəstələr
the young – cavanlar	the wounded – yaralıları
the rich – varlılar	the injured – yaralıları
the poor – kasıblar	the unemployed – işsizlər
the dumb – lallar	the homeless – evsizlər
the deaf – karlar	the elderly – böyüklər
the blind – korlar	the Japanese – yaponlar
the dead – ölümlər	the English – ingilislər
the mute – lallar	the French – fransızlar
the handicapped – əngəllilər, əlillər	the Spanish – ispanlar
the disabled – əngəllilər, əlillər	the Portugese – portuqallar

Mürəkkəb isimlərin cəmi

1. Bitişik yazılan mürəkkəb isimlərin cəmi sonuncu sözə -s artırılması yolu ilə düzəliir.

a classroom – classrooms
a schoolboy – schoolboys

2. Defislə yazılan mürəkkəb isimlərin cəmi iki formada düzələ bilər.

a)	a dining-room – dining-rooms
	a pen-friend – pen-friends
	an apple-tree – apple-trees
	a forget-me-not – forget-me-nots
	a touch-me-not – touch-me-nots
	a merry-go-round – merry-go-rounds

b)	a mother-in-law – mothers-in-law
	a father-in-law – fathers-in-law
	an editor-in-chief – editors-in-chief
	a sister-in-law – sisters-in-law
	a daughter-in-law – daughters-in-law
	a son-in-law – sons-in-law

«in» vasitəsilə düzələn mürəkkəb isimlərin yalnız birinci tərəfi cəmlənir.

~~mother-in-laws~~
~~editor-in-chiefs~~

3. Tərkibində **man, woman** sözləri olan mürəkkəb isimlərin cəmi:

a) **man, woman** sözləri sonda gələrsə

- a sportsman-sportsmen
- a saleswoman-saleswomen
- a postman-postmen
- a policeman-policemen

b) **man, woman** sözləri əvvəldə gələrsə

- a man doctor-men doctors
- a woman teacher-women teachers

- a passer-by – passers-by
- a runner-up – runners-up

kimi cəmlənir.

The Possessive Case of the Nouns (İsimlərin yiyəlik halı)

İngilis dilində ismin iki halı vardır:

1. Ümumi hal (Common Case)
2. Yiyəlik hal (Possessive/Genitive Case)

Yiyəlik hal

İsim			
Canlı isim		Cansız isim	
Canlı tək	Canlı cəm	Cansız tək	Cansız cəm
's	'	of	of

the girl's name – qızın adı

the girls' names – qızların adları

Qayda 1. Cəmlənərkən kökündən dəyişən isimlərin yiyəlik halı təkdə olduğu kimi düzəliir:

this <u>man</u> 's cap – bu kişinin papağı	the woman' bags the womans' bags
these <u>men</u> 's caps – bu kişilərin papaqları	
the <u>child</u> 's toy – uşağın oyuncağı	
the <u>children</u> 's toys – uşaqların oyuncaqları	
the <u>woman</u> 's rights – qadının hüquqları	
the <u>women</u> 's rights – qadınların hüquqları	

Qayda 2. Bütün 's-lər yiyəlik hal deyildir.

's	iyəlik hal
	is
	was
	has

It's, she's, he's, this's, that's, who's, what's, let's = let us → bunlar yiyəlik hal deyil.

- ✓ Tom's tall. (is)
- ✓ Tom's got a sister. (has)
- ✓ Tom's a sister. (has)
- ✓ Tom's at the seaside. (is, was)
- ✓ Tom's sister is nice. (iyəlik hal)

a) Əgər 's-dən sonra sifət, say, zərf, feil (yəni, isim olmayan nitq hissəsi) gələrsə bu yiyəlik hal deyil!

b) Əgər 's-dən sonra got gələrsə, bu yiyəlik hal deyil!

c) Əgər 's-dən sonra artikl (an, a, the) gələrsə, bu yiyəlik hal deyil!

d) Əgər 's-dən sonra sözünü (in, at, on, for, to, from və s.) gələrsə, bu yiyəlik hal deyil!

e) Əgər 's-dən sonra so, such, very, quite, too, rather gələrsə, bu yiyəlik hal deyil!

* It's Tom's favourite team. (Bu cümlədə 's-dən sonra sifət gələrsə də, həmin sifətin yanında aid olduğu isim (team – komanda) işlənmişdir və cümlə yiyəlik haldadır.)

Qayda 3. Sonu s-lə bitən tək isimlərin yiyəlik halı 's-lə düzəliir.

Dickens's father – Dikenzin atası

actress's role – aktrisanın rolu

hostess's kindness – ev sahibəsinin mehribanlığı

boss's order – rəhbərin əmri

Qayda 4. 's-dən sonra **-ing-li** söz gələrsə bunu həm yiyəlik hal, həm də **is, was-un** qısaldılması kimi götürmək olar.

Yiyəlik hal	Feilin qısaldılmış forması
1. Tom's coming <u>surprised</u> us. (Tomun gəlişi bizi təəccübləndirdi.)	1. Tom's coming tonight. (Tom bu axşam gəlir.)
2. Tom's writing <u>is</u> bad. (Tomun xətti pisdır.)	2. Tom's writing a letter. (Tom məktub yazır.)

's-dən sonra **been, just, already** gələrsə, bu yiyəlik hal deyil!

Tom's been abroad. – Tom xaricdə olub. (has)

Qayda 5. Yiyəlik hal iki isim arasında olur. Amma bəzən ikinci isim ixtisara düşür:

the baker's – çörək mağazası	Bunlar mağaza adı bildirdikdə cəmlənmir. at the bakers' – çörək mağazasında Peşə bildirdikdə isə cəmlənə bilər. the bakers' meeting – çörəkçilərin görüşü
the butcher's – ət dükanı	
the chemist's – aptek	
the grocer's – ərzaq mağazası	
the barber's – bərbər	
the hairdresser's – qadın salonu	
the dentist's – stomatoloq	
the florist's – gül dükanı	
the greengrocer's – tərəvəz dükanı	
at my uncle's – dayımgildə	
at Linda's – Lindagildə	

Ad və soyadların yiyəlik hali

Qayda 1. İngilis dilində ad və soyadlar cəmlənmir. Soyadlar yalnız bütöv bir ailəni təmsil edərkən cəmlənə bilər və bu zaman mütləq qarşısında **The** artıqlı işlənməlidir:

Mr (Mrs). Brown – cənab (xanım) Braun	Browns The Brown
Brown – Braun	
The Browns – Braunlar ailəsi	

Qayda 2. Ad və soyadların yiyəlik halı aşağıdakı kimi düzəliş:

Mrs. Brown's bag – xanım Braunun çantası	The Brown's car Browns' car
Brown's bag – Braunun çantası	
The Browns' house – Braunların evi	

Ortaqlı isimlərdə yiyəlik hal

a)	Tom and Ben's mother – Tom və Benin anası (ortaqlı)
	Tom and Ben's book – Tom və Benin kitabı (ortaqlı)
	Tom and Ben's books – Tom və Benin kitabları (ortaqlı)
	Tom and Ben's mothers – OLMAZ! , ikisinin bir anası var!
	Tom and Ben's parent(s) – Tom və Benin valideyni(ləri) (ortaqlı)

* *Bədən üzvləri və şəxsiyyət (personality), xarakter (character) sözləri heç vaxt ortaqlı ola bilməz!*

Ben and Tom's <u>hands</u> .	OLMAZ!
------------------------------	---------------

Tom and Ben's

~~eyes~~
~~ears~~
~~hands~~
~~head~~
~~hair~~
~~character~~
~~personality~~

b)	Tom's and Ben's <u>mothers</u>	hərəkətinin ayrı-ayrı
	Tom's and Ben's <u>books</u>	
	Tom's and Ben's <u>hands</u>	
	Tom's and Ben's <u>parents</u>	

Hər şəxsin özünün ayrı-ayrı 's-i olarsa bu sonda verilən əşyanın ortaqlı olmadığını göstərir və bu isim mütləq cəmdə verilməlidir.

Əgər sayılmayan isimdirsə təkdə işlənir, cəmlənmir.

~~Tom's and Ben's book~~
~~Tom's and Ben's mother~~

Amma { Tom's and Ben's tea } formasında işlənir. Çünki tea and hair sözləri sayılmayan isimdir və heç vaxt cəmlənə bilmir.

c) Tom's and Ben book – Belə bir variant **YOXDUR!** Sonuncu sözə 's mütləq artırılmalıdır.

Yiyəlik halda olan ismin qarşısında artikl/say/əvəzlik işlənərsə, bu birinci gələn ismə aid olur.

a man's cup

5 deer's tracks

those boys' plan

Mürəkkəb isimlərin yiyəlik halı

Mürəkkəb isimlərin yiyəlik halı sonuncu sözə 's əlavə etməklə düzəlir.

Tək	her brother-in-law's shop – onun qaynının mağazası
Cəm	her brothers-in-law's shops – onun qayınlarının mağazaları
Tək	the schoolboy's bag – məktəblinin çantası
Cəm	the schoolboys' bags – məktəblilərin çantaları

Cansız isimlərin yiyəlik halı

Cansız isimlərin yiyəlik halı of-la düzəlir və tərsinə tərcümə olunur.

the door of the room – otağın qapısı

the picture of the book – kitabın şəkli

the pictures of the book – kitabın şəkilləri

* Belə cümlələrdə xəbər of-dan əvvəlki isimlə uzlaşır.

Bəzi cansız isimlərin yiyəlik halı canlılarda olduğu kimi 's-lə düzəlir.

a) Vaxt-zaman bildirən isimlər

a minute's silence – bir dəqiqəlik sükut

2 hours' meeting – iki saatlıq iclas

yesterday's rain – dünənki yağış

today's news – bugünkü xəbər

tomorrow's game – sabahkı oyun

a week's rest – bir həftəlik istirahət

three years' experience – üç illik təcrübə

today, yesterday, tomorrow – heç vaxt cəmlənmir.

~~yesterdays'~~
~~tomorrows'~~
~~todays'~~

b) Məsafə bildirən cansız isimlər

a km's distance – bir kilometrlik məsafə

2 kms' way – iki kilometrlik yol

many
(a) few
a lot of

>

days' rest

c) Səma cisimləri/Yer adları

The Sun's rays – Günəş şüaları

The Earth's surface – Yer kürəsinin səthi

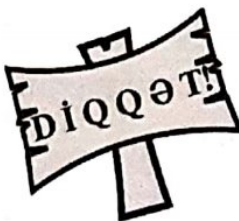
London's view – Londonun mənzərəsi

Bəzən canlı isimlərin yiyəlik halını of-la düzəltmək olur:

a friend of mine = my friend

a friend of Ann's = Ann's friend

a picture of Richard's = Richard's picture

* Cümlədə gördüyümüz bütün **of**-ları yiyəlik hal kimi götürmək olmaz! İngilis dilində bəzi feili birləşmələr **of** sözünü ilə işlənir və bunlar yiyəlik hal deyil!

to be proud of – fəxr etmək	Bunlar yiyəlik hal deyil!
to be fond of – xoşlamaq	
to take care of – qayğısına qalmaq	
to be afraid of – qorxmaq	

* **Of** ilə düzələn yiyəlik halda birinci tərəf əsas olur; «'s», «'» ilə düzələn yiyəlik halda isə ikinci tərəf əsas olur və xəbərlə əsas tərəflər uzlaşır:
 a book of poems → is, was
 these boys' opinion → is, was
 this boy's ideas → are, were

Countable and Uncountable Nouns (Sayılan və sayılmayan isimlər)

Sayılan isimlər	1. Həm təkdə , həm də cəmdə ola bilər.
	2. Qarşısında a, an, rəqəm işləyə bilər.
	3. Qarşısında much, a (little) işləyə bilməz!
	4. Qarşısında many, (a) few, several, this/these, that/those, another, a number of, the number of işləyə bilər.

Amma **little** sifət kimi **balaca** mənasında sayılan (**tək/cəm**) isimlərlə işləyə bilər:

a little duckling – balaca bir ördək balası
 little ducklings – balaca ördək balaları

Sayılmayan isimlər	1. Yalnız təkdə işlənir. Heç vaxt cəmlənmir.
	2. Qarşısında rəqəm, a, an işlənmir.
	3. Qarşısında many, (a) few, several, these, those, a number of, the number of, another işlənmir!
	4. Qarşısında much, a (little), this/that, a lot of işləyə bilər.

~~a news~~
~~2 advices~~

* Bəzi kəmiyyət bildirən sözlər həm sayılan, həm də sayılmayan isimlərlə işləyə bilər: → some, any, a lot of. (**BAX**→**Quantifiers**)

The List of the Uncountable Nouns
(Sayılmayan isimlərin siyahısı)

Words (Sözlər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
I.Yeyinti məhsulları		
1. alcohol	[ˈalkəhɒl]	-spirtli içki
2. beer	[biə]	-pivə
3. water	[ˈwɔ:tə]	-su
4. coffee	[ˈkɒfi]	-kofe
5. tea	[ti:]	-çay
6. lemonade	[ləməˈneɪd]	-limonad
7. juice	[dʒu:s]	-meyvə şirəsi
8. wine	[waɪn]	-şərab
9. champagne	[ʃamˈpeɪn]	-şampan
10. milk	[mɪlk]	-süd
11. compote	[ˈkɒmpɒt]	-kompot
12. meat	[mi:t]	-ət
13. beef	[bi:f]	-mal əti
14. veal	[vi:l]	-dana əti
15. mutton	[ˈmʌt(ə)n]	-qoyun əti
16. bacon	[ˈbeɪk(ə)n]	-donuz budu
17. pork	[pɔ:k]	-donuz əti
18. ham	[hʌm]	-qurudulmuş donuz əti
19. lamb	[lʌm]	-quzu əti
20. mustard	[ˈmʌstəd]	-xardal
21. food	[fu:d]	-ərzaq
22. bread	[brɛd]	-çörək
23. butter	[ˈbʌtə]	-kərə yağı
24. caviar	[ˈkʌvɪə:]	-kürü
25. cheese	[tʃi:z]	-pendir
26. chocolate*	[ˈtʃɒk(ə)lət] şokolad	-şokolad
27. corn	[kɔ:n]	-qarğıdalı
28. curd	[kə:d]	-kəsmik
29. flour	[ˈflaʊə]	-un
30. grain	[greɪn]	-taxıl
31. honey	[ˈhʌni]	-bal

32. macaroni	[ˌmakəˈrəʊni]	makaron	-makaron
33. oil	[ɔɪl]		-duru yağ, neft
34. salt	[sɒlt]		-duz
35. pepper	[ˈpepə]		-istiot
36. porridge	[ˈpɒrɪdʒ]	pori	-sıyıq
37. pudding	[ˈpuɪɪŋ]		-puding
38. rice	[raɪs]		-düyü
39. soup	[su:p]		-sup, şorba
40. sugar	[ˈʃʊgə]	şəkər	-şəkər
41. wheat	[wi:t]		-buğda
42. cream	[kri:m]		-krem
43. spaghetti	[spəˈɡeti]		-vermişel

II. Maddə-material bildirən isimlər

1. silk	[sɪlk]		-ipək
2. cotton	[ˈkɒt(ə)n]		-pambıq
3. linen	[ˈlɪnɪn]		-kətan
4. wool	[wʊl]		-yun
5. leather	[ˈleðə]		-dəri
6. gold	[ɡəʊld]		-qızıl
7. silver	[ˈsɪlvə]		-gümüş
8. glass*	[ɡlɑ:s]		-şüşə
9. tin	[tɪn]		-qalay
10. copper	[ˈkɒpə]		-mis
11. bronze	[brɒnz]		-bürünc
12. steel	[sti:l]		-polad
13. wood*	[wʊd]		-taxta
14. plastic	[ˈplæstɪk]		-plastik
15. coal	[kəʊl]		-kömür
16. iron*	[ˈaɪən]		-dəmir

III. Elm-fənn adları

1. Algebra	[ˈaldʒɪbrə]	algebra	-cəbr
2. Astronomy	[əˈstrɒnəmi]	astronomi	-astronomiya
3. Biology	[baɪˈɒlədʒi]	biologiya	-biologiya
4. Chemistry	[ˈkəmistri]		-kimya
5. Economics	[i:kəˈnɒmɪks]	ekonami	-iqtisadiyyat

6. Geography	['dʒɒɡrəfi] <i>coğrafiya</i>	-coğrafiya
7. Geometry	[dʒɪ'ɒmɪtri] <i>geometriya</i>	-həndəsə
8. Gymnastics	[dʒɪm'nastiks] <i>gimnastika</i>	-gimnastika
9. History	['hɪst(ə)ri]	-tarix
10. Linguistics	[lɪŋ'ɡwɪstiks]	-dilçilik
11. Literature	['lɪt(ə)rətʃə] <i>ədəbiyyat</i>	-ədəbiyyat
12. Mathematics	[maθ(ə)'matiks]	-riyaziyyat
13. Phonetics	[fə'netiks]	-fonetika
14. Physics	['fɪziks]	-fizika
15. Politics	['pɒlɪtiks]	-siyasətşünaslıq

IV. İdman-oyun adları

1. basketball	['bɑːskɪtbɔːl]	-basketbol
2. tennis	['tenɪs]	-tenis
3. volleyball	['vɒlibɔːl]	-voleybol
4. soccer	['sɒkə]	-futbol
5. football	['fʊtbɔːl]	-futbol
6. wrestling	['rɛslɪŋ]	-güleş
7. shooting	['ʃuːtɪŋ]	-atıcılıq
8. skiing	['skiːɪŋ]	-xizəksürmə
9. rugby	['rʌɡbi]	-reqbi
10. hockey	['hɒki]	-xokkey
11. handball	[hændbɔːl]	-handbol
12. golf	[ɡɒlf]	-qolf
13. cricket	['krɪkɪt]	-kriket
14. draughts	[draːfts]	-dama oyunu
15. dominoes	['dɒmɪnəʊ]	-domino
16. chess	[tʃɛs]	-şahmat
17. billiards	['bɪljədz]	-bilyard

V. Mücərrəd mənalı isimlər

1. air	[ɛə]	-hava
2. weather	['weðə]	-hava
3. money	['mʌni]	-pul
4. business	['bɪznəs]	-iş, biznes

5. luggage	['lʌɡɪdʒ]	-yük
6. baggage	['bʌɡɪdʒ]	-baqaj, yük
7. dust	[dʌst]	-toz
8. dirt	[dɜ:t]	-çirk
9. education	[ɛdʒu'keɪʃ(ə)n] <i>edukətsiən</i>	-təhsil
10. knowledge	['nɒlɪdʒ] <i>nəlic</i>	-bilik
11. homework	['həʊmweɪk] <i>həvımsək</i>	-ev tapşırığı
12. housework	['haʊswɜ:k] <i>həvıswɜ:k</i>	-ev işləri
13. grass	[grɑ:s]	-ot
14. fog	[fɒɡ]	-duman
15. health	[heɪθ] <i>hele</i>	-sağlamlıq
16. wealth	[weɪθ] <i>vele</i>	-sərvət
17. ink	[ɪŋk]	-mürəkkəb
18. luck	[lʌk]	-uğur
19. mail	[meɪl]	-poçt
20. music	['mju:zɪk] <i>mıxıxıl</i>	-musiqi
21. news	[nju:z] <i>nıur</i>	-xəbər
22. mud	[mʌd]	-palçıq
23. petrol	['petr(ə)l]	-benzin
24. perfume	['pə:fju:m]	-ətir
25. snow	[snəʊ]	-qar
26. rain	[reɪn]	-yağış
27. flu	[flu:]	-qrip, zökəm
28. traffic	['trafɪk]	-nəqliyyat
29. trash	[traʃ]	-zibil
30. litter	['lɪtə]	-tullantı
31. garbage	['gɑ:bɪdʒ]	-zibil, tullantı
32. rubbish	['rʌbɪʃ]	-zibil
33. foam	[fəʊm]	-köpük
34. frost	[frɒst]	-şaxta
35. ice	[aɪs]	-buz
36. information	[ɪnfə'meɪʃ(ə)n]	-məlumat

37. advice	[əd'vaɪs]	-məsləhət
38. paint	[peɪnt]	-boya
39. peace	[pi:s]	-sülh
40. progress	['prəʊɡres]	-inkişaf
41. soap	[səʊp]	-sabun
42. toothpaste	['tu:θpeɪst]	-diş məcunu
43. happiness	['hæpinəs]	-xoşbəxtlik
44. harm	[hɑ:m]	-ziyan, zərər
45. courage	['kʌrɪdʒ]	-cəsərət
46. blood	[blʌd]	-qan
47. development	[dɪ'veləpm(ə)nt] <i>develəpmənt</i>	-inkişaf
48. hunger	['hʌŋɡə]	-aclıq
49. permission	[pə'mɪʃ(ə)n] <i>pəmissən</i>	-icazə
50. leisure	['leɪʒə]	-boş, asudə vaxt
51. honesty	['ɒnɪsti]	-dürüslük
52. fun	[fʌn]	-əyləncə
53. love	[lʌv]	-sevgi
54. sand	[sænd]	-qum
55. pollution	[pə'lu:ʃ(ə)n]	-çirklənmə
56. work*	[wɜ:k]	-iş
57. silence	['saɪləns]	-sükut
58. smoke	[sməʊk]	-tüstü
59. glue	[ɡlu:]	-kley, yapışqan
60. chalk	[tʃɔ:k]	-təbaşır
61. furniture	['fə:nɪʃə]	-mebel
62. amusement	[ə'mju:zm(ə)nt]	-əyləncə
63. anger	['aŋɡə]	-qəzəb
64. attendance	[ə'tend(ə)ns]	-iştirak
65. bravery	['breɪv(ə)ri]	-cəsərət
66. charity	['tʃarɪti]	-xeyriyyəçilik
67. cruelty	['kruəlti]	-qəddarlıq
68. death	[deθ]	-ölüm

69. democracy	[di'məkrəsi]	-demokratiya
70. independence	[ɪndɪ'pend(ə)ns]	-müstəqillik
71. damage	[dæmɪdʒ]	-ziyan, zərər
72. diligence	[ˈdɪlɪdʒ(ə)ns]	-çalışqanlıq
73. enjoyment	[ɪn'dʒɔɪmənt]	-zövq, həzz
74. employment	[ɛm'plɔɪm(ə)nt]	-məşğulluq
75. unemployment	[ʌnɪm'plɔɪm(ə)nt]	-işsizlik
76. entertainment	[ɛntə'teɪnm(ə)nt]	-əyləncə
77. fear	[fiə]	-qorxu
78. rudeness	[ˈru:dnəs]	-kəbudluq
79. soil	[sɔɪl]	-torpaq
80. freedom	[ˈfri:dəm]	-azadlıq
81. sorrow	[ˈsɒrəʊ]	-qəm, qüssə
82. strength	[streŋθ]	-güc, qüvvə
83. friendship	[ˈfren(d)ʃɪp]	-dostluq
84. tolerance	[ˈtɒl(ə)r(ə)ns]	-dözümlülük
85. gossip	[ˈɡɒsɪp]	-qeybət
86. truth	[tru:θ]	-həqiqət
87. grief	[ɡri:f]	-qəm, kədər
88. wisdom	[ˈwɪzdəm]	-ağıl, dərrakə
89. guilt	[ɡɪlt]	-günah
90. youth	[ju:θ]	-gənclik
91. hate	[heit]	-nifrət
92. help	[help]	-kömək
93. hospitality	[hɒspɪ'tælɪti]	-qonaqpərvərlik
94. impatience	[ɪm'peɪns]	-səbrsizlik
95. patience	[ˈpeɪs(ə)ns]	-səbr
96. politeness	[pə'lɪtnəs]	-nəzakətlik
97. intelligence	[ɪn'telɪdʒ(ə)ns]	-dərrakə
98. ignorance	[ˈɪgn(ə)r(ə)ns]	-cəhalət
99. laziness	[ˈleɪznəs]	-tənbəllik
100. liberty	[ˈlɪbəti]	-azadlıq

101. noise*	[nɔɪz]	-səs-küy
102. hay	[heɪ]	-saman
103. poverty	['pɒvəti]	-yoxsulluq

Bəzi ismlər vardır ki, onlar mücərrəd məna daşıyır və ya onların sayılması uzun vaxt tələb edir. Yəni, zahirən sayılmayan isimlərə bənzəsələr də onlar **sayılan isimlərdir**:

pea – noxud
 bean – lobya
 cloud – bulud
 wind – külək
 storm – tufan
 impression – təsürat
 hope – ümid
 dream – azru, xəyal
 joke – zarafat
 wish – arzu
 idea – ideya
 thought – düşüncə
 problem – problem
 degree – dərəcə
 star – ulduz
 accident – qəza
 event – hadisə, tədbir
 anniversary – ildönümü, yubiley

XÜSUSİ QEYDLƏR

1. Bəzi isimlərin sonu s-lə bitsə də bunlar cəm isim deyil, sayılmayan olduğu üçün həmişə təkdir.

news – xəbər
 physics – fizika
 optics – optika
 billiards – bilyard
 dominoes – domino
 mathematics – riyaziyyat
 draughts – dama oyunu
 politics – siyasət

2.		sayılır
a job	iş	sayılmaz
work		

3.		sayılır
a view	mənzərə	sayılmaz
scenery		

traffic – nəqliyyat → sayılmaz
 traffic police – yol polisi → sayılır
 traffic warden – nəqliyyat müfəttişi → sayılır
 traffic jam – tıxac → sayılır
 traffic signs – nəqliyyat nişanları → sayılır
 traffic lights – işıqfor → sayılır
 traffic inspector – nəqliyyat məmuru → sayılır
 traffic rules – yol hərəkət qaydaları → sayılır

news – xəbər → sayılmaz
 a news agency – xəbər agentliyi → sayılır
 a news programme – xəbər proqramı → sayılır
 a news letter – xəbər məktubu → sayılır

furniture – mebel → sayılmaz
 a furniture shop – mebel mağazası → sayılır
 a furniture factory – mebel fabriki → sayılır

cotton – pambıq → sayılmaz
 a cotton shirt – pambıq köynək → sayılır
 cotton socks – pambıq corablar → sayılır

* Bəzi isimlər vardır ki, onlar ayrılıqda sayılır, lakin onları birləşdirən ümumi məhfumlar sayılmaz:

<i>buses</i> <i>trams</i> <i>cars</i> <i>trains</i> <i>planes</i>	} traffic	<i>letters</i> <i>telegrams</i>	} mail
---	-----------	------------------------------------	--------

<i>apples</i> <i>pears</i> <i>plums</i> <i>bananas</i>	} fruit	<i>tables</i> <i>chairs</i> <i>sofas</i> <i>armchairs</i>	} furniture
<i>manats</i> <i>dollars</i> <i>euros</i>	} money	<i>exercises</i> <i>texts</i> <i>lessons</i>	} homework
<i>rings</i> <i>bracelets</i> <i>necklaces</i>	} jewellery	Amma metals <i>gold</i> <i>silver</i> <i>copper</i>	

Həm sayılan, həm də sayılmayan isimlər

İngilis dilində bəzi isimlər tərcüməsindən asılı olaraq həm sayılan, həm də sayılmayan isim kimi götürülə bilər.

1.

glass	stəkan	sayılır
	şüşə	sayılmır

2.

iron	ütü	sayılır
	dəmir	sayılmır

3.

wood	meşə	sayılır
	taxta	sayılmır

4.

work	əsər	sayılır
	iş	sayılmır

5.

paper	qəzet	sayılır
	kağız	sayılmır

6.

time	dəfə	sayılır
	vaxt	sayılmır

7.	hair	tük saç	sayılır sayılmaz
8.	light	şüa, fənər elektrik	sayılır sayılmaz
9.	rubber	pozan rezin	sayılır sayılmaz
10.	room	otaq yer	sayılır sayılmaz
11.	noise	səs səs-küy	sayılır sayılmaz
12.	tin	konserv qabı qalay	sayılır sayılmaz
13.	fish	balıq balıq əti	sayılır sayılmaz
14.	lamb	quzu quzu əti	sayılır sayılmaz
15.	chicken	toyuq toyuq əti	sayılır sayılmaz

Tutum bildirən sözlər

1. a bottle of milk – bir şüşə süd
2. a lump of sugar – bir tikə qənd
3. a kilo of flour – bir kilo un
4. a sack of flour – bir kisə un
5. a jar of honey – bir banka bal
6. a jug of water – bir dolça su

7. a loaf of bread – bir kömbə çörək
8. a piece of chalk – bir parça təbaşir
9. a bucket of sand – bir vedrə qum
10. a gallon of oil – bir qallon neft
11. a cup of tea – bir fincan çay
12. a drop of rain – bir damla yağış
13. a slice of butter – bir dilim kərə yağı
14. a bowl of rice – bir kasa düyü
15. a bowl of soup – bir kasa şorba
16. a bar of chocolate – bir plitka şokolad
17. a bar of soap – bir külçə sabun
18. a can of oil – bir konserv duru yağ
19. a glass of juice – bir stəkan meyvə şirəsi
20. a game of tennis – bir oyun tenis
21. a spoon of salt – bir qaşığı duz
22. a piece of music – bir hissə musiqi
23. a pinch of pepper – bir çimdik istiot
24. a piece of wood – bir parça taxta
25. a piece of furniture – bir hissə mebel
26. a ball of string – bir top ip
27. a pair of shoes – bir cüt ayaqqabı
28. a sheet of paper – bir cüt vərəq
29. a pair of jeans – bir cüt cins
30. a clove of garlic – bir diş sarımsaq
31. a piece of paper – bir parça kağız
32. a group of soldiers – bir qrup əsgər
33. a carton of milk – bir karton süd
34. a chunk of cheese – bir topa pendir
35. a tube of toothpaste – bir qab diş pastası
36. a box of sweets – bir qutu konfet
37. a packet of tea – bir paket çay (quru çay)
38. a bunch of flowers – bir dəstə gül
39. a tin of baked beans – bir konserv bişmiş lobya
40. a bunch of bananas – bir dəstə banan
41. a cluster of grapes – bir salxım üzüm
42. a bouquet of flowers – bir buket gül
43. a range of mountains – dağ silsiləsi
44. a bottle of ink – bir şüşə mürəkkəb
45. a bunch of keys – bir dəstə açar

* a pair of + cəm isim olur.

a pair of jeans → is/was (tək xəbər)

two pairs of jeans → are/were (cəm xəbər)

a pair of (ikili cəm isimlər)	{ jeans trainers trousers glasses eyes hands gloves socks }
---	---

a piece of	{ cheese music furniture advice wood paper meat bread }
-------------------	---

a bar of	{ soap chocolate gold }
-----------------	--

a bunch of	{ bananas keys flowers grapes }
-------------------	---

a bottle of	{ juice milk oil water ink }
--------------------	---

a slice of	{ lemon meat butter bread }
-------------------	---

a can of/a tin of	beer cola oil peas beans
a sack of	flour sugar potato wheat
a lump of	sugar coal snow
a kilo of a chunk of a piece of a slice of	cheese
a slice of a pound of a kilo of a piece of	meat

List of the Derivative Nouns
(Düzəltmə isimlər siyahısı)

Words (Sözlər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
-er		
1. teacher	['ti:tʃə]	-müəllim
2. learner	['lɜ:.nər]	-öyrənci
3. listener	['lɪs(ə)nə]	-dinləyici
4. hunter	['hʌntə]	-ovçu
5. builder	['bɪldə]	-bənnə

6. farmer	['fɑ:mə]	-fermer
7. lawyer	['ləɪə]	-hüquqşünas
8. worker	['wə:kə]	-fəhlə, işçi
9. officer	['ɒfɪsə]	-zabit, məmur
10. manager	['mænɪdʒə]	-menicer
11. minister	['mɪnɪstə]	-nazir
12. adviser	[əd'vaɪzə]	-məsləhətçi
13. commander	[kə'mɑ:ndə]	-komandır
14. employer	[ɪm'plɔɪə]	-sahibkar, işə götürən
15. baker	['beɪkə]	-çörəkçi
16. driver	['draɪvə]	-sürücü
17. miner	['maɪnə]	-şaxtaçı
18. plumber	['plʌmə]	-boru ustası, suçu
19. player	['pleɪə]	-oyunçu
20. leader	['li:də]	-rəhbər
21. buyer	['baɪə]	-alıcı
22. robber	['rɒbə]	-oğru
23. killer	['kɪlə]	-qatil
24. murderer	['mə:d(ə)rə]	-qatil
25. prisoner	['prɪz(ə)nə]	-məhbus
26. customer	[kʌstəmə]	-alıcı, müştəri
27. examiner	['ɪɡ zəminə]	-imtahan götürən
28. observer	[əb'zə:və]	-müşahidəçi
29. drummer	['drʌmə]	-təbil çalan
30. dancer	['dɑ:nsə]	-rəqqas (ə)
31. photographer	[fə'tɒgrəfə]	-fotoqraf
32. cooker	['kʊkə]	-soba
33. dryer	['draɪə]	-fen, saç qurudan
34. designer	[dɪ'zaɪnə]	-dizayner
35. writer	['raɪtə]	-yazıçı
36. speaker	['spi:kə]	-natiq, spiker
37. singer	[sɪŋə]	-müğənni
38. reader	['ri:də]	-oxucu
39. waiter	['weɪtə]	-ofisant (kişi)
40. publisher	['pʌblɪʃə]	-nəşriyyatçı
41. explorer	[ɛk'splɔ:rə]	-tədqiqatçı
42. invader	[ɪn'veɪdə]	-işğalçı
43. potter	['pɒtə]	-dulusçu
44. fitter	['fɪtə]	-çilingər
45. porter	['pɔ:tə]	-yük daşıyan

-or		
1. conductor	[kən'dʌktə]	-aparıcı
2. actor	['aktə]	-aktyor
3. decorator	['dekəreɪtə]	-dekorasiya edən
4. investor	[ɪn'vestə]	-investor, pul yatıran
5. protector	[prə'tektə]	-qoruyucu
6. investigator	[ɪn'vestɪgeɪtə]	-tədqiqatçı
7. narrator	[nə'reɪtə]	-nəql edən
8. sailor	['seɪlə]	-dənizçi
9. editor	['edɪtə]	-redaktor
10. dictator	[dɪk'teɪtə]	-diktator, hökmran
11. conqueror	['kɒŋk(ə)rə]	-işğalçı
12. governor	['gʌv(ə)nə]	-rəhbər
13. translator	[,trɑ:nz'leɪtə]	-tərcüməçi
14. inventor	[ɪn'ventə]	-ixtiraçı
15. solicitor	[sə'lɪsɪtə]	-vəsətətçi
-th		
1. depth	[dɛpθ]	-dərinlik
2. growth	[grəʊθ]	-böyümə
3. health	[helθ]	-sağlamlıq
4. strength	[streŋθ]	-güc, qüvvə
5. truth	[tru:θ]	-həqiqət
6. warmth	[wɔ:mθ]	-istilik
7. width	[wɪθ]	-enlik, en
8. death	[deθ]	-ölüm
-hood		
1. childhood	['tʃʌɪldhʊd]	-uşaqlıq
2. brotherhood	['brʌðəhʊd]	-qardaşlıq
3. motherhood	['mʌðəhʊd]	-anılıq
4. neighbourhood	['neɪbəhʊd]	-qonşuluq
-ment		
1. treatment	['tri:tm(ə)nt]	-davranış, müalicə
2. appointment	[ə'pɔɪntm(ə)nt]	-görüş
3. investment	[ɪn'ves(t)m(ə)nt]	-investisiya
4. government	['gʌv(ə)n,m(ə)nt]	-hökumət
5. assignment	[ə'saɪnm(ə)nt]	-təyinat, tapşırıq
6. entertainment	[entə'teɪnm(ə)nt]	-əyləncə
7. development	[dɪ'veləpm(ə)nt]	-inkışaf

8. pavement	['peɪvm(ə)nt]	-səki
9. movement	['mu:v(ə)nt]	-hərəkət, köçmə
10. improvement	[ɪm'pru:v(ə)nt]	-inkişaf, tərəqqi
11. involvement	[ɪn'vɒlv(ə)nt]	-cəlb etmə
12. achievement	[ə'tʃi:v(ə)nt]	-nailiyyət
13. agreement	[ə'gri:m(ə)nt]	-razılıq
14. excitement	[ɪk'saɪtmənt]	-həyəcan
15. enlargement	[ɪn'la:dʒm(ə)nt]	-genişlətmə
16. requirement	[rɪ'kwɪəmənt]	-tələb
17. amusement	[ə'mju:zm(ə)nt]	-əyləncə
18. announcement	[ə'naʊnsmənt]	-əlan
19. statement	['stetmənt]	-bəyanat
20. settlement	['set(ə)lm(ə)nt]	-həll, məskunlaşma
21. payment	['peɪmənt]	-ödənış
22. argument	['ɑ:gjʊmənt]	-mübahisə
23. enjoyment	[ɪn'dʒɔɪmənt]	-zövq, həzz
24. employment	[em'plɔɪmənt]	-iş, məşğulluq
25. unemployment	[ʌnɪm'plɔɪmənt]	-işsizlik
26. punishment	['pʌnɪʃmənt]	-cəza
27. refreshment	[rɪ'freʃmənt]	-yeniləmə
28. astonishment	[ə'stɒnɪʃmənt]	-təəccüb, heyrat
29. establishment	[ɪ'stæblɪʃmənt]	-müəssisə, idarə
30. judgment	['dʒʌdʒmənt]	-mühakimə, ittiham
31. management	['mænɪdʒmənt]	-idarə etmə
32. arrangement	[ə'reɪn(d)ʒmənt]	-tərtibat, təşkil
33. encouragement	[ɪn'kʌrɪdʒmənt]	-cəsərtləndirmə
-ness		
1. blindness	['blʌɪndnəs]	-korluq
2. brightness	['braɪtnəs]	-parlaqlıq
3. darkness	['dɑ:kənəs]	-qaranlıq
4. toughness	['tʌfnəs]	-sərtlik
5. harshness	['hɑ:ʃnəs]	-bərklik, kobudluq
6. illness	['ɪlnəs]	-xəstəlik
7. sickness	['sɪknəs]	-xəstəlik
8. thickness	['θɪknəs]	-qalınlıq, sıxlıq
9. kindness	['kʌɪn(d)nəs]	-mehribanlıq
10. sadness	['sɑdnəs]	-qəm, kədər
11. fitness	['fɪtnəs]	-yaraşıq
12. witness	['wɪtnəs]	-şahid

13. willingness	['wɪlɪŋnəs]	-könüllülük
14. unwillingness	[ʌn'wɪlɪŋnəs]	-könülsüzlük
15. rudeness	['ru:dnəs]	-kobudluq
16. politeness	[pə'laɪtnəs]	-nəzakətlilik
17. happiness	['hapɪnəs]	-xoşbəxtlik
18. laziness	['leɪzɪnəs]	-tənbəllik
19. madness	['madnəs]	-çılğınlıq

-ship

1. friendship	['frɛndʃɪp]	-dostluq
2. hardship	['hɑ:dʃɪp]	-çətinlik
3. championship	['tʃæmpɪənʃɪp]	-çempionat
4. leadership	['li:dəʃɪp]	-liderlik
5. membership	['membəʃɪp]	-üzvlük
6. scholarship	['skɒləʃɪp]	-təqaüd
7. relationship	[rɪ'leɪʃ(ə)nʃɪp]	-əlaqə
8. ownership	['əʊnəʃɪp]	-sahibkarlıq
9. partnership	['pɑ:tnəʃɪp]	-əməkdaşlıq
10. citizenship	['sɪtɪzən ʃɪp]	-vətəndaşlıq

-ing

1. building	['bɪldɪŋ]	-bina
2. feeling	['fi:lɪŋ]	-hissiiyyat
3. meaning	['mi:nɪŋ]	-məna
4. greeting	['gri:tɪŋ]	-salamlama
5. opening	['əʊp(ə)nɪŋ]	-açılış
6. meeting	['mi:tɪŋ]	-görüş
7. saying	['seɪɪŋ]	-deyim, kəlam
8. singing	[sɪŋɪŋ]	-oxuma (mahnı)
9. warning	['wɔ:nɪŋ]	-xəbərdarlıq
10. engineering	[endʒɪ'nɪərɪŋ]	-mühəndislik
11. swimming	['swɪmɪŋ]	-üzgüçülük
12. reading	['redɪŋ]	-oxu
13. writing	['raɪtɪŋ]	-yazı

-ism

1. realism	['rɪəlɪz(ə)m]	-realizm
2. humanism	['hju:mənɪz(ə)m]	-insanlıq
3. tourism	['tuəɪz(ə)m]	-turizm
4. terrorism	['terəɪzəm]	-terorizm
5. heroism	['hɛrəʊɪz(ə)m]	-qəhrəmanlıq
6. journalism	['dʒə:n(ə)lɪz(ə)m]	-jurnalistika

-ure		
1. failure	['feɪljə]	-uğursuzluq
2. pleasure	['pleʒə]	-məmnuniyyət
3. creature	['kri:tʃə]	-varlıq, məxluq
4. mixture	['mɪkstʃə]	-qarışım
-al		
1. approval	[ə'pru:v(ə)l]	-bəyənmə
2. removal	[rɪ'mu:v(ə)l]	-köçürmə, aradan qaldırma
3. disposal	[dɪ'spəuz(ə)l]	-sərəncam, silinmə
4. proposal	[prə'pəuz(ə)l]	-təklif
5. dismissal	[dɪs'mɪsl]	-işdən çıxarma
6. arrival	[ə'rʌɪv(ə)l]	-gəlib çatma
7. revival	[rɪ'vʌɪv(ə)l]	-dirçəliş
8. survival	[sə'vʌɪv(ə)l]	-sağ qalma
9. denial	[dɪ'nʌɪ(ə)l]	-boynundan atma
-age		
1. bandage	['bændɪdʒ]	-sarğı, bint
2. package	['pækɪdʒ]	-boxça, bağlama
3. hostage	['pækɪdʒ]	-əsir
4. shortage	['ʃɔ:tɪdʒ]	- çatışmazlıq
5. clearance	[klɪəɪdʒ]	-aydınlıq
6. usage	['ju:sɪdʒ]	-istifadə
7. carriage	['kærɪdʒ]	-fayton
8. marriage	['mærɪdʒ]	-nikah
-an, -ian		
1. guardian	['gɑ:dɪən]	-qəyyum, gözətçi
2. comedian	[kə'mi:diən]	-komediyaçı
3. physician	[fɪ'zɪʃ(ə)n]	-fizikaçı
4. technician	[tek'nɪʃ(ə)n]	-texnik
5. politician	[pəlɪ'tɪʃ(ə)n]	-siyasətçi
6. electrician	[ɪlek'trɪʃ(ə)n]	-elektrik
7. librarian	[laɪ'brɛ:riən]	-kitabxanaçı
8. musician	[mju:'zɪʃ(ə)n]	-musiqiçi
9. American	[ə'merɪk(ə)n]	-amerikan
10. Russian	['rʌʃ(ə)n]	-rus
11. Italian	[ɪ'taljən]	-italiyan
12. magician	[mə'dʒɪʃ(ə)n]	-sehrbaz, cadugər

-ance		
1. acceptance	[æk'sept(ə)ns]	-qəbul, qəbul olunma
2. assistance	[ə'sist(ə)ns]	-yardım
3. resistance	[rɪ'zist(ə)ns]	-müqavimət
4. reluctance	[rɪ'lʌkt(ə)ns]	-könülsüzlük
5. importance	[ɪm'pɔ:t(ə)ns]	-önəm, əhəmiyyət
6. guidance	['gʌɪd(ə)ns]	-bələdçilik
7. attendance	[ə'tend(ə)ns]	-iştirak
8. acquaintance	[ə'kweɪnt(ə)ns]	-tanış
9. ignorance	['ɪɡn(ə)r(ə)ns]	-cəhalət
10. tolerance	['tɒl(ə)r(ə)ns]	-dözümlülük
11. entrance	[ɛn'tra:ns]	-giriş
-ence		
1. existence	[ɪg'zɪst(ə)ns]	-mövcudluq
2. diligence	['dɪlɪdʒ(ə)ns]	-çalışqanlılıq
3. intelligence	[ɪn'telɪdʒ(ə)ns]	-dərəkə
4. silence	['saɪləns]	-süküt
5. violence	['vaɪələns]	-zorakılıq
6. turbulence	['tə:bjʊl(ə)ns]	-təlatüm
7. absence	['abs(ə)ns]	-yoxluq, iştirak
8. difference	['dɪf(ə)r(ə)ns]	-fərq
9. occurrence	[ə'kʌr(ə)ns]	-əhvalat, hadisə
10. residence	['rezɪd(ə)ns]	-yaşayış yeri, iqamətgah
11. independence	[ɪndɪ'pend(ə)ns]	-müstəqillik
12. dependence	[dɪ'pend(ə)ns]	-asılılıq
13. obedience	[ə'bi:diəns]	-itaət
-ant, -ent		
1. student	['stju:d(ə)nt]	-tələbə
2. servant	['sə:v(ə)nt]	-qulluqçu
3. migrant	['maɪgr(ə)nt]	-miqrant
4. assistant	[ə'sist(ə)nt]	-köməkçi
5. applicant	['aplɪk(ə)nt]	-müraciətçi, ərizəçi
6. warrant	['wɒr(ə)nt]	-vəkalətnamə, mandat
7. opponent	[ə'pəʊnənt]	-rəqib
-ery		
1. bakery	['beɪk(ə)ri]	-çörəxana
2. fishery	['fɪʃ(ə)ri]	-balıqçılıq
3. slavery	['slɛrv(ə)ri]	-quldarlıq
4. robbery	['rɒb(ə)ri]	-oğurluq

5. pottery	[ˈpɒt(ə)ri]	-dulusçuluq
6. grocery	[ˈɡrəʊs(ə)ri]	-baqqal
7. nursery	[ˈnə:s(ə)ri]	-baxça
8. stationary	[ˈsteɪʃ(ə)n(ə)ri]	-dəftərxana
9. machinery	[məˈʃi:n(ə)ri]	-maşınqayırma
10. jewellery	[ˈdʒu:əlri]	-zərgərlik
11. poetry	[ˈpəʊtri]	-poeziya

**List of Countable Nouns
(Sayılan isimlər siyahısı)**

**Parts of Body
(Bədən üzvləri)**

Words (Sözlər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
1. head	[hed]	-baş
2. arm	[ɑ:m]	-qol
3. hand	[hand]	-əl
4. body	[ˈbɒdi]	-bədən
5. ankle	[ˈaŋk(ə)l]	-topuq
6. beard	[biəd]	-saqqal
7. toe	[təʊ]	-ayaq barmağı
8. brain	[breɪn]	-beyin
9. cheek	[tʃi:k]	-yanaq
10. chest	[tʃest]	-sinə
11. chin	[tʃɪn]	-çənə
12. elbow	[ˈelbəʊ]	-dirsək
13. eye	[aɪ]	-göz
14. eyebrow	[ˈaɪbraʊ]	-qaş
15. eyelash	[ˈaɪləʃ]	-kirpik
16. face	[feɪs]	-üz
17. finger	[ˈfɪŋɡə]	-barmaq(əl)
18. foot	[fʊt]	-ayaq
19. forehead	[ˈfɒrɪd]	-alın
20. gum	[ɡʌm]	-damaq
21. hair	[heɪ]	-tük, saç

22. heart	[hɑ:t]	-ürək
23. heel	[hi:l]	-daban
24. jaw	[dʒə:]	-çənə
25. kidney	['kɪdni]	-böyrək
26. knee	[ni:]	-diz
27. leg	[lɛg]	-qıç
28. lip	[lɪp]	-dodaq
29. lung	[lʌŋ]	-ağ ciyər
30. moustache	[mə'sta:ʃ]	-bığ
31. mouth	[maʊθ]	-ağız
32. nail	[neɪl]	-dırnaq, mismar
33. neck	[nek]	-boyun
34. nose	[nəʊz]	-burun
35. palm	[pɑ:m]	-ovuc
36. shoulder	['ʃəʊldə]	-çiyin
37. skull	[skʌl]	-kəllə
38. stomach	['stʌmək]	-mədə, qarın
39. thigh	[θaɪ]	-bud
40. thumb	[θʌm]	-baş barmaq
41. tail	[teɪl]	-quyruq
42. tooth	[tu:θ]	-diş
43. waist	[weɪst]	-bel
44. wrist	[rɪst]	-bilək
45. beak	[bi:k]	-dimdik
46. bone	[bəʊn]	-sümük
47. wing	[wɪŋ]	-qanad
48. trunk	[trʌŋk]	-xortum, gövdə
49. feather	['feðə]	-lələk
50. hoof	[hu:f]	-dırnaq(heyvan)
51. skin	[skɪn]	-dəri
52. tongue	[tʌŋ]	-dil (orqan)
53. ear	[ɪə]	-qulaq
54. fur	[fʊə]	-xəz

Professions (Peşələr)

Words (Sözlər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
1. actor	['aktə]	-aktyor
2. actress	['aktres]	-aktrisa
3. accountant	[ə'kaunt(ə)nt]	-mühasib
4. architect	['a:kitekt]	-memar
5. artist	['a:tist]	-rəssam
6. agronomist	[ə'grɒnəmɪst]	-aqronom
7. assistant	[ə'sɪst(ə)nt]	-köməkçi
8. barber	['bɑ:bə]	-bərbər
9. body-guard	['bɒdi-ɡɑ:d]	-mühafizəçi
10. builder	['bɪldə]	-inşaatçı
11. bus driver	[bʌs 'draɪvə]	-avtobus sürücüsü
12. businessman	['bɪznɪsmən]	-iş adamı
13. bricklayer	['brɪkleɪə]	-bənna
14. butcher	['bʊtʃə]	-qəssab
15. baker	['beɪkə]	-çörəkçi
16. carpenter	['kɑ:p(ə)ntə]	-dülgər
17. clerk	[kla:k]	-məmur
18. commander	[kə'mɑ:ndə]	-komandır
19. composer	[kəm'pəʊzə]	-bəstəkar
20. cook	[kʊk]	-aşbaz
21. dentist	['dentɪst]	-diş həkimi
22. doctor	['dɒktə]	-həkim
23. doorkeeper	['dɔ:ki:pə]	-qapıçı
24. dressmaker	['dresmeɪkə]	-dərzi (qadın)
25. driver	['draɪvə]	-sürücü
26. engineer	[endʒɪ'niə]	-mühəndis
27. painter	['peɪntə]	-rəssam, rəngsaz
28. economist	[ɪ'kɒnəmɪst]	-iqtisadçı
29. fire fighter	['faɪə 'faɪtə]	-yanğın söndürən
30. fisherman	['fɪʃəmən]	-balıqçı
31. footballer	['fʊtbɔ:lə]	-futbolçu
32. hairdresser	['he:dresə]	-saç ustası
33. housewife	['haʊswaɪf]	-evdar qadın
34. interpreter	[ɪn'tə:prɪtə]	-tərcüməçi (şifahi)

35. translator	[ˌtrɑːnzˈleɪtə]	-tərcüməçi (yazılı)
36. jailer	[ˈdʒeɪlə]	-məhbus
37. jeweler	[ˈdʒuːələ]	-zərgər
38. journalist	[ˈdʒəːn(ə)lɪst]	-jurnalist
39. judge	[dʒʌdʒ]	-hakim (məhkəmədə)
40. lawyer	[ˈləɪə]	-hüquqşünas
41. master	[ˈmɑːstə]	-usta
42. musician	[mjuːˈzɪʃ(ə)n]	-musiqiçi
43. merchant	[ˈmɜːtʃ(ə)nt]	-tacir
44. nurse	[nɜːs]	-tibb bacısı
45. owner	[ˈəʊnə]	-sahibkar
46. pilot	[ˈpaɪlət]	-təyyarəçi
47. player	[ˈpleɪə]	-oyunçu
48. poet	[ˈpəʊɪt]	-şair
49. policeman	[pəˈliːsmən]	-polis
50. politician	[pəˈlɪːtɪʃ(ə)n]	-siyasətçi
51. porter	[ˈpɔːtə]	-yük daşıyan
52. fishmonger	[ˈfɪʃmʌŋɡə]	-balıq satan
53. florist	[ˈflɒrɪst]	-gül satan
54. principal	[ˈprɪnsɪp(ə)l]	-direktor
55. pupil	[ˈpjuːpɪl]	-şagird
56. robber	[ˈrɒbə]	-oğru
57. sailor	[ˈseɪlə]	-dənizçi
58. salesman	[ˈseɪlzmən]	-satıcı
59. scientist	[ˈsaɪəntɪst]	-alim
60. secretary	[ˈsekɪrɪ(ə)rɪ]	-katibə
61. servant	[ˈsɜːv(ə)nt]	-qulluqçu
62. shoemaker	[ˈʃuːmeɪkə]	-pinəçi
63. shepherd	[ˈʃepəd]	-çoban
64. shopkeeper	[ˈʃɒpki:pə]	-satıcı
65. singer	[ˈsɪŋə]	-müğənni
66. solicitor	[səˈlɪsɪtə]	-vəkil(vəsasətçi)
67. sportsman	[ˈspɔːtsmən]	-idmançı
68. postman	[ˈpəʊs(t)mən]	-poçtalyon
69. potter	[ˈpɒtə]	-duluzçu
70. tailor	[ˈteɪlə]	-dərzi
71. teacher	[ˈtiːtʃə]	-müəllim
72. ticket seller	[ˈtɪkɪt ˈseɪlə]	-bilet satan
73. thief	[θiːf]	-oğru

74. tutor	['tju:tə]	-özəl müəllim
75. waiter	['weɪtə]	-ofisənt
76. waitress	['weɪtrəs]	-ofisənt(qız)
77. welder	['weldə]	-qaynaqçı
78. worker	['wə:kə]	-işçi
79. writer	['raɪtə]	-yazıçı
80. veterinary	['vet(ə)rɪn(ə)rɪ]	-veterenar
81. student	['stju:d(ə)nt]	-tələbə
82. surgeon	['sə:dʒ(ə)n]	-cərrah

Family and Relatives (Ailə və qohumlar)

Words (Sözlər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
1. mother	['mʌðə]	-ana
2. father	['fɑ:ðə]	-ata
3. sister	['sɪstə]	-bacı
4. brother	['brʌðə]	-qardaş
5. grandmother	['gran(d)mʌðə]	-nənə
6. grandfather	['gran(d)fɑ:ðə]	-baba
7. mother-in-law	['mʌðər-ɪn-lɔ:]	-qayınana
8. father-in-law	['fɑ:ðər-ɪn-lɔ:]	-qayınata
9. sister-in-law	['sɪstər-ɪn-lɔ:]	-baldız
10. brother-in-law	['brʌðər-ɪn-lɔ:]	-qayın
11. son-in-law	['sʌn-ɪn-lɔ:]	-kürəkən
12. daughter-in-law	['dɔ:tər-ɪn-lɔ:]	-gəlin
13. son	[sʌn]	-oğul
14. daughter	['dɔ:tə]	-qız övladı
15. uncle	['ʌŋk(ə)l]	-əmi, dayı
16. aunt	[ɑ:nt]	-xala, bibi
17. relative	['rɛlətɪv]	-qohum
18. grandchild	['gran(d)tʃaɪld]	-nəvə
19. neighbour	['neɪbə]	-qonşu
20. nephew	['nevju:]	-bacı/qardaş oğlu
21. niece	[ni:s]	-bacı/qardaş qızı

Animals (Heyvanlar)	Young ones (Balaları)
1. dog (it)	puppy (küçük)
2. cat (pişik)	kitten (pişik balası)
3. cow (inək)	calf (buzov)
4. horse (at)	foal (dayça)
5. sheep (qoyun)	lamb (quzu)
6. goat (keçi)	kid (çəpiş)
7. frog (qurbağa)	tadpole (çömçəquyruq)
8. fox (tülkü)	cub (tülkü balası)
9. bear (ayı)	cub (ayı balası)

Animals (Heyvanlar)	Animals' Meat (Heyvanların əti)
1. cow (inək)	beef (mal əti)
2. sheep (qoyun)	mutton (qoyun əti)
3. lamb (quzu)	lamb (quzu əti)
4. pig (donuz)	pork (donuz əti)
5. chicken (toyuq)	chicken (toyuq əti)

**List of the Compound Nouns
(Mürəkkəb isimlər siyahısı)**

Words (Sözlər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
1. aircraft	['e:kra:ft]	təyyarə
2. armchair	[a:m'tʃe:]	-kreslo
3. background	['bakgraʊnd]	-fon, arxa plan
4. baseball	['beɪsbɔ:l]	-beyzbol
5. bathroom	['ba:θru:m]	-hamam
6. bedtime	['bedtaɪm]	-yatmaq zamanı
7. bobcat	['bɒbkæt]	-vaşaq
8. breakfast	['brekfəst]	- səhər yeməyi
9. briefcase	['bri:fkeɪs]	-iş çantası
10. butterfly	['bʌtəflaɪ]	-kəpənək
11. chairman	['tʃe:mən]	-sədr
12. chopstick	['tʃɒpstɪk]	-çin çubuqları
13. daydream	['deɪdri:m]	- xəyal, arzu
14. dishwasher	['dɪʃwɒʃə]	-qabyuyan

İNGİLİS DİLİ (dars vəsəlti)

		-toz yığan
15. dustpan	['dʌs(t)pən]	-sırğa
16. earrings	['iəriŋ]	-zəlzələ
17. earthquake	['ə:θkweɪk]	-göz alması
18. eyeball	['aɪbɔ:l]	-göz qapağı
19. eyelid	['aɪlɪd]	-badımcan
20. eggplant	['egplɑ:nt]	-qaş
21. eyebrow	['aɪbraʊ]	-yanğın söndürən
22. fireman	['faɪəmən]	-ayaq izi
23. footprint	['fʊtprɪnt]	-qapı keçidi
24. gateway	['geɪtweɪ]	-çəyirtkə
25. grasshopper	['grɑ:ʃɒpə]	-ürək döyüntüsü
26. heartbeat	['hɑ:tbi:t]	-külfət
27. household	['haʊshəʊld]	-aysberq
28. iceberg	['aɪsbə:g]	-acar dəliyi
29. keyhole	['ki:həʊl]	-maybəcəyi
30. ladybug	['leɪdɪbʌg]	-kabus
31. nightmare	['naɪtmɛ:]	-qeyd dəftəri
32. notebook	['nəʊtbʊk]	-keks
33. pancake	['pankeɪk]	-parol, şifrə
34. password	['pɑ:swə:d]	-göy qurşağı
35. rainbow	['reɪnbəʊ]	-plaş
36. raincoat	['reɪnkəʊt]	-dəmiryol
37. railway	['reɪlweɪ]	-qayıq
38. sailboat	['seɪlbəʊt]	-balıqqulağı
39. seashell	['si:ʃəl]	-çay qaşığı
40. teaspoon	['ti:spu:n]	-üzüm tarlası
41. vineyard	['vaɪnjɑ:d]	-divar kağızı
42. wallpaper	['wɔ:lpeɪpə]	-emalatxana
43. workshop	['wɔ:kʃɒp]	-elektron poçt
44. airmail	['ɛ:meɪl]	-barmen
45. barman	['bɑ:mən]	-qapı zəngi
46. doorbell	['dɔ:bəl]	-dərzi(qadın)
47. dressmaker	['dresmeɪkə]	-aptek
48. drugstore	['drʌgstɔ:]	-şahid
49. eyewitness	['aɪwɪtnəs]	-ferma evi
50. farmhouse	['fɑ:mhaʊs]	-ağrı kəsici
51. painkiller	['peɪnkɪlə]	-qəzet
52. newspaper	['nju:speɪpə]	-poçt qutusu
53. mailbox	['meɪlbɒks]	

54. lipstick	['lɪpstɪk]	-dodaqboyası
55. housework	['haʊswɜ:k]	-ev işi
56. honeymoon	['hʌnɪmu:n]	-balayı
57. homework	['həʊmwɜ:k]	-ev tapşırığı
58. saucepan	['sɔ:spən]	-qazan
59. silkworm	['sɪkwɜ:m]	-ipəkqurdu
60. skyscraper	['skɑ:skreɪpə]	-göydələni
61. sleepwalking	['sli:pwɔ:k]	-yuxuda gəzən
62. snowball	['snəʊbɔ:l]	-qar topu
63. snowfall	['snəʊfɔ:l]	-qar yağıntısı
64. spaceship	['speɪsfɪp]	-kosmik gəmi
65. sportsman	['spɔ:tsmən]	-idmançı
66. suitcase	['su:tkeɪs]	-çamadan
67. ice-cream	['kri:m]	-dondurma
68. firefighter	['faɪəfaɪtə]	-yanğın söndürən
69. pipeline	['paɪpləɪn]	-boru xətti
70. toothbrush	['tu:θbrʌʃ]	-diş fırçası
71. moonlight	['mu:nlaɪt]	-ay işığı
72. dining-room	[daɪnɪŋ -ru:m]	-yemək otağı
73. reading-hall	['redɪŋ- hɔ:l]	-qiraətxana
74. daughter-in-law	['dɔ:tə- ɪn- lɔ:]	-gəlin
75. editor-in-chief	['edɪtə- ɪn- tʃi:f]	-baş redaktor
76. time-table	[taɪm- 'teɪb(ə)l]	-cədvəl
77. tea-pot	[ti:- pɒt]	-çaydan
78. oil-field	[ɔɪl- fi:ld]	-neft mədəni
79. car-park	[kɑ:- pɑ:k]	-maşın dayanacağı
80. letter-box	['letə- bɒks]	-məktub qutusu
81. church-bell	[tʃə:tʃ- bel]	-kilsə zəngi
82. sitting-room	['sɪtɪŋ- rʊm]	-oturma otağı
83. house-keeper	[haʊs- 'ki:pə]	-ev təsərrüfatçısı
84. table-cloth	['teɪb(ə)l- klɒθ]	-süfrə
85. cattle-breeding	['kat(ə)l- 'bri:dɪŋ]	-maldarlıq
86. flower-pot	['flaʊə- pɒt]	-dibçək
87. coffee-pot	['kɒfi- pɒt]	-kofe çaydanı
88. school-year	[sku:l- jɪə]	-məktəb ili
89. schoolyard	['sku:lja:d]	-məktəb həyəti
90. school-leaver	['sku:l- li:və]	-məzun
91. railroad	['reɪlrəʊd]	-dəmir yolu
92. motorway	['məʊtəweɪ]	-şose yolu

93. highway	['haɪweɪ]	-şose yolu
94. sunray	['sʌnreɪ]	-günəş şüası
95. sunshine	['sʌnʃaɪn]	-günəş işığı
96. sunflower	['sʌnflaʊə]	-günəbaxan
97. sunset	['sʌnsɛt]	-günəşin batması
98. sunrise	['sʌnraɪz]	-günəşin qalxması
99. sunbathe	['sʌnbeɪð]	-günəş vannası
100. rainfall	['reɪnfɔ:l]	-yağıntı
101. raindrop	['reɪndrɒp]	-yağış damcısı
102. seaside	['si:saɪd]	-dəniz kənarı
103. sea-level	[si:-'ləv(ə)l]	-dəniz səviyyəsi
104. seashore	['si:ʃɔ:]	-dəniz sahili
105. statesman	['steɪtsmən]	-deputat
106. sewing-machine	['səʊɪŋ- mə'ʃi:n]	-tikiş maşını
107. food-supply	[fu:d- 'sʌpli]	-qida təchizatı
108. food-store	[fu:d- stɔ:]	-ərzaq anbarı
109. birthday	['bɜ:θdeɪ]	-doğum günü
110. birthplace	['bɜ:θpleɪs]	-doğum yeri
111. hometask	[həʊmtɑ:sk]	-ev tapşırığı
112. cotton-field	['kɒt(ə)n- fi:ld]	-pambıq tarlası
113. farmyard	['fɑ:mjɑ:d]	-ferma
114. riverside	['rɪvəsɑɪd]	-çay kənarı
115. river-bank	['rɪvə- bɑŋk]	-çay sahili
116. peace-talks	[pi:s- tɔ:k]	-sülh danışıqları
117. state-prize	[steɪt- praɪz]	-dövlət mükafatı
118. street-market	[stri:t- 'mɑ:kɪt]	-küçə ticarəti
119. handball	[hændbɔ:l]	-həndbol
120. football	['fʊtbɔ:l]	-futbol
121. school-library	[sku:l-'laɪbrɪ]	-məktəb kitabxanası
122. bedroom	['bedru:m]	-yataq otağı
123. coal-mining	[kəʊl-'maɪnɪŋ]	-kömürçixarma
124. mother-in-law	['mʌðərɪnlɔ:]	-qayınana
125. father-in-law	['fɑ:ðərɪnlɔ:]	-qayınata
126. sister-in-law	['sɪstərɪnlɔ:]	-baldız
127. brother-in-law	['brʌðərɪnlɔ:]	-qayın
128. son-in-law	['sʌnɪnlɔ:]	-kürəkən

Model test №1

Choose the correct sentence with the noun in the Possessive Case.

- A) Robert's the right person for the job.
- B) Jack's fond of drinking tea.
- C) Sam's got a letter from Charley.
- D) Helen's going to sell her paintings.
- E) Mary's speech was the best.

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində yiyəlik halda isim işlənmiş düzgün cümləni seçmək tələb olunur. A variantında 's-dən sonra artikl (the) işlənmişdir və yuxarıda göstərilmiş qaydalara əsasən bu yiyəlik hal ola bilməz. B variantındakı həm of, həm də 's yiyəlik deyil (to be fond of), onlar feilin tərkib hissəsidir. C variantında 's-dən sonra got işlənmişdir və bu onu göstərir ki, 's has-in qısaldılmış formasıdır. D variantında 's-dən sonra feil işlənmişdir və qaydalara əsasən bu yiyəlik hal ola bilməz. Beləliklə doğru cavab E variantıdır. Çünki 's-dən sonra isim işlənmişdir (speech-nitq) və cümlədə əsas xəbər vardır (was).

Model test №2

Choose the correct variant.

- 1. women' rights
- 2. the children's room
- 3. Ben and Tom's eyes
- 4. the drivers' licenses
- 5. the hostess's welcome

A) 1,2

B) 1,3

C) 1,4,5

D) 2,4,5

E) 2,3,4

İZAHİ: Gördüyümüz testdə 1-ci bənd yanlıştır, çünki cəmləndikdə kö-kündən dəyişən isimlərin yiyəlik halı təkdə olduğu kimi düzəlir, yəni women-dən sonra 's işlənməli idi. Testin 3-cü bəndi də yanlıştır, çünki iki isimdən yalnız sonuncusuna 's artırılıb və bu əşyanın ortaqlı olmasını göstərir. Lakin bədən üzvləri heç vaxt ortaqlı ola bilmir (eyes-gözlər). Beləliklə doğru cavab 1 və 3-cü bəndlərin olmadığı D variantıdır.

Model test №3

Choose the correct variant.

1. two advice
2. a spoon of sugar
3. a pair of shoes
4. several bar of chocolate
5. a few bar of chocolate

A) 2,3,5

B) 1,2,4

C) 2,3

D) 1,4

E) 3,4,5

İZAHİ: Testin 1-ci bəndi yanlıştır, çünki **advice** sayılmayan isim olduğu üçün onun qarşısında rəqəm işlənməz. 4 və 5-ci bəndlər də yanlıştır, çünki **several** və **a few** (bir neçə) sözləri özlərindən sonra yalnız sayılan cəm isim tələb edirlər. Lakin **bar** sözü təkdə verilmişdir. Beləliklə doğru cavab 2 və 3-cü bəndlərin olduğu C variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

They are going to the country in ...

A) these man's cars

B) the Browns' car

C) those men' cars

D) the Brown's car

E) that men's cars

İZAHİ: Verilmiş testin 1-ci bəndi yanlıştır, çünki **these** işarə əvəzliyi özünən sonra cəm isim tələb edir, amma **man** sözü təkdə verilmişdir. C variantında **those** işarə əvəzliyindən sonra isim düzgün olaraq cəmdə gəlsə də **men** sözünün yiyelik forması düzgün düzəlməmişdir. D variantı yanlıştır, çünki soyadlar **the** ilə işlənərkən mütləq cəmdə verilməlidir. E variantında **that** işarə əvəzliyindən sonra tək isim işlədilməliydi, lakin **men** cəmdir. Beləliklə, doğru cavab B variantıdır.

UNIT 3

- **ARTICLE – ARTİKL (A, AN, THE)**

- **Indefinite Article**
(Qeyri-müəyyənlik artiklı)

- **Definite Article**
(Müəyyənlik artiklı)

ARTICLE – ARTİKL (A, AN, THE)

Artikl isimə aid olur və onun qarşısında işlənir. İngilis dilində 2 növ artikl işlənir:

1. Müəyyənlik artiklı (Definite Article)
2. Qeyri-müəyyənlik artiklı (Indefinite Article)

* Əgər ismin qarşısında sifət işlənərsə artikl sifətin qarşısına keçir, amma isimə aid olur.

a bag – a black bag

* Əgər ismin qarşısında əvəzlik işlənərsə artikl düşür.

a book – my book, this book

Indefinite Article (Qeyri-müəyyənlik artiklı)

Indefinite Article – A/AN-dir. Onlar sayıla bilən tək isimlərin qarşısında işlənir və «bir» mənasını verir. Əgər isim cəmlənərsə bu artikllar düşür. An artiklı saitlə başlayan isimlərin, A artiklı isə samitlə başlayan isimlərin qarşısında işlənir. Sait, samit deyərkən biz sözün tələffüzünü nəzərdə tuturuq. Bildiyimiz kimi ingilis dilində bəzi sözlərin birinci hərfi ya oxunmur, ya da fərqli tələffüz olunur:

a book	[buk]
an aunt	[a:nt]
<i>Amma</i>	
an hour	['aʊə]
an umbrella	[ʌm'brɛlə]
a university	[ju:nɪ'vɜ:sɪti]

İşlənmə yerləri:

1. Əşyanın növünü, insanın peşəsini bildirən isimlər qarşısında «a/an» işlənir.

An apple is a fruit.

She is a doctor.

2. Yüz, min, milyon kimi sayların qarşısında «a» işlənir.

a hundred – 100

a thousand – 1000

a million – 1000000

3. Tərif bildirən isimlərin qarşısında «a/an» işlənir.

A pen is for writing.

* Amma isim cəmdə işlənərsə artikl işlənmir.

4. Əşyanın bir hissəsini bildirən isimlər qarşısında:

a cup of coffee

a piece of cheese

5. Aşağıdakı birləşmələr «a/an»-lə işlənir.

have a rest – dincəlmək

in a hurry – tələsik

go for a walk – gəzintiyə getmək

speak in a low voice – alçaq səslə danışmaq

at an early age – erkən yaşlarda

an hour and a half – bir saat yarım

half an hour – yarım saat

tell a lie – yalan danışmaq, amma tell the truth – həqiqəti demək

what a pity – təəssüf ki

a long way from – uzaqda

a quarter of an hour – 15 dəqiqə

as a result – nəticədə

in a whisper – pıçıltı ilə

in a word – bir sözlə

it is a pleasure – xoşdur

it is a shame – eyibdir

to be at a loss – özünü itirmək

have a good time – yaxşı vaxt keçirmək

to make an impression – təəssürat yaratmaq

to play an important role – önəmli rol oynamaq

Definite Article (Müəyyənlik artiklı)

Definite Article – THE-dir. Həm sayılan (tək, cəm), həm də sayılmayan isimlərin qarşısında işlənə bilir və «**həmin**» mənasını verir.

İşlənmə yerləri:

1. Sıra saylarının qarşısında «**the**» işlənir.

the first – birinci

the second – ikinci

* Amma isimdən sonra miqdar sayı gələrsə artikl işlənmir.

Room 5, Text 12

2. Sifətin üstünlük dərəcəsi ilə «**the**» işlənir.

the largest room

the most interesting book

3. Okean (**ocean**), dəniz (**sea**), çay (**river**), göl (**lake**), kanal (**channel**) adları qarşısında «**the**» işlənir.

the Pacific – Sakit okean

the Caspian sea – Xəzər dənizi

the Volga – Volqa çayı

the Kur – Kür çayı

the Meditterrian – Aralıq dənizi

the Baikal – Baykal gölü, amma ~~The~~ Lake Baikal

4. Birləşmiş dövlətlər «**the**» ilə işlənir.

The UK (The United Kingdom) – Birləşmiş Krallıq

The USA (The United States of America) – ABŞ

The UAE (United Arab Emirates) – BƏƏ

Amma ayrı-ayrı ölkə, dövlət, şəhər, rayon, kənd adları artiklsız işlənir

Great Britain – Böyük Britaniya

Northern Ireland – Şimali İrlandiya

Beijing – Pekin

* Bu adların yanında aid olduqları sözlər yəni, ştat, respublika, dövlət və s. gələrsə «**the**» işlənər.

The Azerbaijan State
The Russian Federation

* Aşağıdakı dövlətlər istisna təşkil edərək «**the**» ilə işlənirlər.

The Hague – Haaqa şəhəri

The Ukraine – Ukraniya

The Crimea – Kırım

The Lebanon – Livan

The Congo – Konqo

The Argentina – Argentina

The Netherlands – Niderland

5. Adalar qrupu «**the**» ilə işlənir, amma tək-tək adalar, yarımadaslar artiklsız işlənir.

The British Isles – Britaniya adaları

Absheron peninsula – Abşeron yarımadası

6. Sıra dağlar «**the**» ilə işlənir, amma tək-tək dağ adları, zirvələr artiklsız işlənir.

The Alps – Alp dağları

The Caucasus – Qafqaz dağları

Amma

Everest – Everest zirvəsi

7. Vahidlik bildirən isimlər «**the**» ilə işlənir.

the moon – ay

the sun – günəş

the Earth – yer kürəsi

the world – dünya

the sky – səma

8. Planet adları artiklsız işlənir, amma yanında «**planet**» sözü gələrsə, «**the**» ilə işlənir.

Mars, Venera, amma **the planet Mars**

9. Bütöv bir ailəni təmsil edən soyadların qarşısında «the» işlənir.
The Mammadovs – Məmmədovlar ailəsi
The Aliyevs – Əliyevlər ailəsi
The Gibsons – Gibsonlar ailəsi

10. Substantivləşmiş (yəni isimləşmiş) sifətlər qarşısında «the» işlənir.
the rich – varlılar
the poor – kasıblar
(BAX → The Noun-İsimləşmiş sifətlər)

11. Dillər artiklsız işlənir, amma yanında «language» sözü gələrsə «the» işlənir.
I like English = I like the English language

12. Millət adları «the» artıqlı ilə işlənir. Sonu -ese, -sh, -ch ilə bitən millət adları cəm şəkilçisi qəbul etmir və yalnız «the» ilə cəmlənir.

a British – the British
an English (man) – the English
a Japanese – the Japanese
a Chinese – the Chinese
a Scott – the Scotts
a Turk – the Turks
an American – the Americans

13. Aşağıdakı sözlər «the» ilə işlənir.

the same – eyni
the middle – orta, mərkəz
on the left – solda
on the right – sağda
the end – son
the center – mərkəz
the army – ordu
the police – polislər
the only – yeganə, yalnız
the following – aşağıdakı
the whole – bütün
the top – zirvə, ən üst
the bottom – dib, aşağı
the main – əsas, başlıca

14. «BY» sözünü nəqliyyat vasitələrinin qarşısında «ilə» mənasında artiklsız işlənir.

by train – qatarla

by car – maşınla

by bus – avtobusla

* Lakin **by** «yanında, tərəfindən» mənasında işlənərsə ismin qarşısında artikl işlənir.

by **the** car – maşının **yanında**

by **a** little boy – balaca bir oğlan **tərəfindən**

15. «play» sözü musiqi alətləri ilə (yəni «**çalmaq**» mənasında) işlənərkən «**the**» ilə işlənir. Lakin idman oyunları ilə (yəni «**oynamaq**» mənasında) işlənərkən artiklsız işlənir.

play **the** piano – pianina çalmaq

play **the** violin – skripka çalmaq

play **the** flute – fleyta çalmaq

play football – futbol oynamaq

play tennis – tenis oynamaq

16. Kompasın cəhətləri sadalandıqda artiklsız işlənir.

There are four points on the compass: **North, South, East, West**

(Kompasın 4 cəhəti var: Şimal, Cənub, Şərq, Qərb.)

from **West** to **East** (Qərbdən Şərqi)

* Bunlar ölkə adları qarşısında işləndikdə artiklsız işlənir.

North Azerbaijan – Şimali Azərbaycan

South Africa – Cənubi Afrika

* Amma hissə bildirdikdə «**the**» ilə işlənir.

The north of France – Fransanın şimalı

We live in **the** South – Biz cənubda yaşayırıq.

17. «last, next» sözləri zaman bildirən isimlərlə işləndikdə artikl işlənir.

last week – keçən həftə

last year – keçən il

next year – gələn il

26. Life, knowledge, childhood, education kimi sayılmayan isimlərin qarşısında təsviredici sifət işlənərsə «**a, an**» işlənə bilər.

a hard life – ağır həyat

a deep knowledge – dərin bilik

* Amma bu o demək deyil ki bütün sayılmayan isimlərin qarşısında sifət işlədərək «**an, a**» artırmaq olar!

good weather – yaxşı hava

clever advice – ağıllı məsləhət

27. Bəzən sayılmayan isimlər digər bir ismin qarşısında təyinedici kimi işlənə bilər. Bu zaman onların qarşısında «a, an» artıqlı işlənə bilər, amma ikinci isimə aid olur.

a cotton shirt – pambıq köynək

an information center – məlumat mərkəzi

(BAX → Sayılmayan isimlər)

28. to be full of (dolu olmaq)-dan sonra artıqlı işlənməz.

The box is full of presents. – Qutu hədiyyələrlə doludur.

UNIT 4

• QUANTIFIERS – KƏMİYYƏT BİLDİRƏN SÖZLƏR

QUANTIFIERS – KƏMİYYƏT BİLDİRƏN SÖZLƏR

Many – tərcüməsi «**çox, çoxlu**» deməkdir. Özündən sonra gələn **isim** həmişə **cəmdə** tələb edir. Deməli yalnız sayılan cəm isimlərlə işlənir. Yalnız **sifət** kimi çıxış edir, yəni ismin qarşısında işləyə bilər. Zərf **ol** bilmir, yəni feilin qarşısında işlənmir. **Sual, inkar, təsdiq** cümlələrdə işləyir.

many books

~~many book~~
~~many bread~~
~~to speak many~~

There are **many books** on the table. (təsdiq cümlə)

Are there **many books** on the table? (sual cümlə)

There aren't **many books** on the table. (inkar cümlə)

* Feillə həmişə **cəmdə** uzlaşır.

Much – tərcüməsi «**çox, çoxlu**» deməkdir. Yalnız **sayılmayan tək** isimlə işlənir. **Sual, inkar, təsdiq** cümlələrdə işləyə bilər. **Feillə** həmişə **təkdə** uzlaşır. Həm **sifət**, həm də **zərf** kimi işləyə bilər. Yəni, həm ismin, həm də feilin yanına işləyə bilər.

much water – çoxlu su (sifət kimi)

~~much book~~
~~much books~~

zərf kimi

to eat **much** – çox yemək

to speak **much** – çox danışmaq

There is **much water** in the glass. (təsdiq cümlə)

Is there **much water** in the glass? (sual cümlə)

There isn't **much water** in the glass. (inkar cümlə)

A lot of – tərcüməsi «**çox, çoxlu**» deməkdir. Həm sayılan (**cəm**), həm sayılmayan (**tək**) isimlərlə işləyə bilər.

a lot of pens
sayılan cəm

a lot of milk
sayılmayan tək

~~a lot of pen~~

* Yalnız **təsdiq** cümlələrdə işlənir. Sual və inkarda işləmə bilmir.
 There are **a lot of pens** in my bag. (təsdiq cümlə)
 Are the **many pens** in my bag? (sual cümlə)
 There are not **many pens** in my bag. (inkar cümlə)

A lot of həm **sifət**, həm də **zərf** kimi işləmə bilər. Yəni, həm ismin qarşısında, həm də feilin yanında işləmə bilər. Feilin yanında işləyərkən **of** düşür. (a lot)

She speaks a lot ~~of~~ – O çox danışır.
 She eats a lot. – O çox yeyir.
 She knows a lot. – O çox bilir.
 She laughs a lot. – O çox gülür.

Few, A Few – bunlar yalnız **sayılan cəm** isimlərlə işlənir. Özündən sonra gələn **feillə** həmişə **cəmdə** uzlaşır. Yalnız **sifət** kimi işləmə bilər, yəni ancaq ismin qarşısında işlənir.

Few – tərcüməsi «**az**» deməkdir.

A Few – tərcüməsi «**bir neçə**» deməkdir.

few pens	are, were (cəm feil)
a few pens	

* **Few, A Few** arasında kiçik məna fərqi var:

I have got **few pens**. I **can't** give you one. (Yox dərəcəsində azdır.)

I have got **a few pens**. I **can** give you one. (Mənasında müsbətlik var.)

Little, A little – **sayılmayan tək** isimlə işlənir və **feillə** həmişə **təkdə** uzlaşır.

little water	is, was (tək feil)
a little water	

Little – tərcüməsi «**az**» deməkdir.

A little – tərcüməsi «**bir az**» deməkdir.

* **Little** və **A little** arasında kiçik məna fərqi vardır:

I have **little time**. I **can't** help you. (çox az)

I have **a little time**. I **can** help you. (bir az)

Bu sözlər həm **sifət**, həm də **zərf** kimi işlədilə bilər.

You eat very little. – Sən çox az yeyirsən. (zərf kimi)

Q E Y D 1: Little sözü «balaca» mənasında işləndikdə yalnız **sifət** olur və həm sayılan tək, həm də cəm isimlərlə işləyə bilər:

a little girl – balaca qız	sayılan tək isim
X little girls – balaca qızlar	sayılan cəm isim
little milk – az süd	sayılmayan isim
a little milk – bir az süd	

VERY +

much	a few
many	a little
few	a lot of
little	

* very = too

ONLY +

a few	a lot of
a little	many
some	much
	little

SO – elə

SO +

many
much
few
little

SUCH – elə, belə

SUCH + a lot of

Q E Y D 2: (a) little – *balaca* mənasında işləndikdə **such**-la işləyə bilər.
Such a little duckling – elə balaca ördək balası
Such little ducklings – elə balaca ördək balaları

*

SO + sifət/zərf	SO-dan sonra isim işlənmir. İsim yalnız quantifiers -lə işlənersə, SO işləyə bilər.
SUCH + sifət + isim	

*

MANY + of a) Many of my books are in English. b) Many of those books are in English. c) Many of the books on that shelf are in English.	Bunların hər ikisindən sonra of işlədilə bilər. Amma bu zaman onlardan sonra ismin qarşısında the/işarə əvəzlilikləri/yiyəlik əvəzlilikləri/yiyəlik halda olan isim işlənməlidir.
MUCH + of a) Much of the pollution is caused by human beings. b) Much of the food at this restaurant is very good. c) Much of my money was spent on books.	

	Kəmiyyət bildirən sözlər	Sayılan isimlə işlənməsi	Sayılmayan isimlə işlənməsi
1.	one (bir) each (hər, hər bir) every (hər)	one apple each apple every apple	Ø Ø Ø
2.	three (üç) both (hər iki) a couple of (bir neçə) a few (bir neçə) several (bir neçə) many (çoxlu) a number of (çoxlu)	three apples both apples a couple of apples a few apples several apples many apples a number of apples	Ø Ø Ø Ø Ø Ø

3.	a little (bir az) much (çox) a great deal of (çoxlu)	$\emptyset$ $\emptyset$ $\emptyset$	a little rice much rice a great deal of rice
4.	no (heç) some/any (bir neçə, bir az) a lot of/lots of (çox) plenty of (çoxlu) most (əksər) all (bütün, hamısı)	no apples some/any apples a lot of/lots of apples plenty of apples most apples all apples	no rice some/any rice a lot of/lots of rice plenty of rice most rice all rice

Model test №1

Choose the correct variant.

Only ... basketball matches were held last month.

- A) few B) a few C) a lot
D) a little E) much

İZAHİ: Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi **Only + a few/a little** ola bilər. **a few** – yalnız cəm isimlərlə, **a little** – isə sayılmayan tək isimlərlə işlənir. Cümlədə boşluqdan sonra verilmiş isim cəm olduğu üçün doğru cavab B variantıdır. (Q E Y D: Verilmiş cümlədə kəmiyyət bildirən söz matches sözü ilə uzlaşır, basketball burada təyin rolunda çıxış edir.)

Model test №2

Choose the correct variant.

There is ... mistake in your report.

- A) not many B) a few C) a lot of
D) no E) not few

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində A, B, C və E variantlarında verilmiş kəmiyyət bildirən sözlərin hamısı özündən sonra sayılan isimi cəmdə tələb edir. Mistake sözü sayılan isimdir və bu cümlədə təkde işlənmişdir, deməli bu variantların heç biri doğru cavab ola bilməz. Beləliklə doğru cavab D variantıdır. **No** inkar əvəzliyindən sonra sayılan tək, cəm və hətta sayılmayan isim işlənə bilər.

Model test №3

Choose the correct variant.

It's a secret. Very ... people know about it.

- A) a little B) a lot of C) much
D) a few E) few

İZAHİ: Bildiyimiz kimi **very + many/much/few/little** işlənə bilər. Bu qaydaya əsasən testin A, B və D variantları yanlışdır (**VERY** artıqlı kəmiyyət bildirən sözlərlə işlənir). C variantı da yanlışdır, çünki **much**-dan sonra cəm isim (**people**) işlənməz. Beləliklə doğru cavab E variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

I like Tom and Ann. They are ... nice people.

A) a very

B) so

C) so a

D) such a

E) such

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsində boşluqdan sonra verilmiş isim cəm olduğu üçün qeyri-müəyyənlik (a/an) artiklları ilə işləmə bilməz. Buna görə də A, C və D variantları yanlışdır. **So + sifət/zərf; such + sifət + isim** qaydasına əsasən B doğru cavab ola bilməz (so-dan sonra quantifiers gələrsə isim işləmə bilər, sifət gələrsə isim işlənməz). Doğru cavab E variantıdır.

Model test №5

Choose the correct variant.

I have never heard ...

1. such a fantastic story

2. so many jokes

3. so fantastic stories

4. such many jokes

A) 2,4

B) 2,3,4

C) 1,3

D) 1,2

E) 1,3,4

İZAHİ: **So + sifət/zərf; such + sifət + isim** qaydasına əsasən testin 3-cü bəndi yanlışdır. so-dan sonra quantifiers gələrsə isim işləmə bilər, sifət gələrsə isim işlənməz. Yalnız **such + a lot of** işləmə bilər (such + much/many/few/little **İŞLƏNMƏZ!**) qaydasına əsasən 4-cü bənd də yanlışdır. Doğru cavab 1 və 2-ci bəndlərin olduğu D variantıdır.

- **NUMERAL – SAY**
- **The Cardinal Numerals**
(Miqdar sayları)
- **The Ordinal Numerals**
(Sıra sayları)
- **The Fractional Numerals**
(Kəsr sayları)

NUMERAL – SAY

Saylar mənalərinə görə 3 yerə ayrılır:

1. Miqdar sayları (The Cardinal Numerals) → *How many?*
2. Sıra sayları (The Ordinal Numerals) → *Which?*
3. Kəsr sayları (The Fractional Numerals) → *How many?*

Miqdar sayları quruluşuna görə 3 qrupa bölünür:

1. Sadə saylar – one, three, ten
2. Düzəltmə saylar – fifty, sixteen
3. Mürəkkəb saylar – thirty-five

The Cardinal Numerals (Miqdar sayları)

0 zero	20 twenty
1 one	21 twenty one
2 two	22 twenty two
3 three	23 twenty three
4 four	24 twenty four
5 five	30 thirty
6 six	40 forty
7 seven	50 fifty
8 eight	60 sixty
9 nine	70 seventy
10 ten	80 eighty
11 eleven	90 ninety
12 twelve	100 one hundred
13 thirteen	101 one hundred and one
14 fourteen	1,000 one thousand
15 fifteen	1,001 one thousand and one
16 sixteen	10,000 ten thousand
17 seventeen	100,000 one hundred thousand
18 eighteen	1,000,000 one million
19 nineteen	1,000,000,000 one billion

Ordinal Numerals (Sıra sayları)

First-1st
 Second-2nd
 Third-3rd
 Fourth-4th
 Fifth-5th
 Sixth-6th
 Seventh-7th
 Eighth-8th
 Ninth-9th
 Tenth-10th
 Eleventh-11th
 Twelfth-12th
 Thirteenth-13th
 Fourteenth-14th
 Fifteenth-15th
 Sixteenth-16th
 Seventeenth-17th
 Eighteenth-18th
 Nineteenth-19th
 Twentieth-20th

Twenty-first-21st
 Twenty-second-22nd
 Twenty-third-23rd
 Twenty-fourth-24th
 Twenty-fifth-25th
 Thirtieth-30th
 Thirty-first-31st
 Fortieth-40th
 Fiftieth-50th
 Sixtieth-60th
 Seventieth-70th
 Eightieth-80th
 Ninetieth-90th
 Hundredth-100th
 Hundred and first-101st
 Hundred and fifty-second-152nd
 Two hundredth-200th
 Thousandth-1,000th
 Millionth-1,000,000th
 Billionth-1,000,000,000th

The Fractional Numerals (Kəsr sayları)

$\frac{1}{4}$ quarter
 $\frac{1}{2}$ half
 $\frac{3}{4}$ three quarters

Ordinal Numerals (Sıra sayları)

First-1st
Second-2nd
Third-3rd
Fourth-4th
Fifth-5th
Sixth-6th
Seventh-7th
Eighth-8th
Ninth-9th
Tenth-10th
Eleventh-11th
Twelfth-12th
Thirteenth-13th
Fourteenth-14th
Fifteenth-15th
Sixteenth-16th
Seventeenth-17th
Eighteenth-18th
Nineteenth-19th
Twentieth-20th

Twenty-first-21st
Twenty-second-22nd
Twenty-third-23rd
Twenty-fourth-24th
Twenty-fifth-25th
Thirtieth-30th
Thirty-first-31st
Fortieth-40th
Fiftieth-50th
Sixtieth-60th
Seventieth-70th
Eightieth-80th
Ninetieth-90th
Hundredth-100th
Hundred and first-101st
Hundred and fifty-second-152nd
Two hundredth-200th
Thousandth-1,000th
Millionth-1,000,000th
Billionth-1,000,000,000th

The Fractional Numerals (Kəsir sayları)

$\frac{1}{4}$ quarter
 $\frac{1}{2}$ half
 $\frac{3}{4}$ three quarters

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. İngilis dilində tarixlərin (date) işlədilməsi: İllər iki hissəyə bölünərək deyilir. Amma 2000-ci ildən başlayaraq deyilən illərdə min (thousand) sözünü vurğulayırıq. İngilis dilində tarixlərin yanında B.C və ya A.D işlədilə bilər. B.C (Before Christmas) – Eramızdan əvvəl A.D (Anno Dominy) – Bizim era * İngilis dilində ayın tarixləri sıra sayları ilə deyilir. * Amma bu rəqəmlər il deyil, adi rəqəm olsaydı yəni, say bildirseydi ayrı-ayrılıqda hər mərtəbə qeyd olunmalıydı. * 100 sayı olan rəqəmlərdə yüzlik və onluq mərtəbəsi arasında and işlədilməlidir.	a) 1988 – nineteen eighty eight (19-88) a) 1241 – twelve forty one (12-41) a) 2005 – two thousand five b) 2000 B.C – e.ə 2000-ci il b) A.D 55 – bizim eranın 55-ci ili c) 3rd January 1985 – the third of January nineteen eighty five d) 1988 – one thousand, nine hundred and eighty eight d) 1241 – one thousand, two hundred and forty one e) 444 – four hundred and forty four e) 503 – five hundred and three
2. İngilis dilində telefon nömrələri, bank hesabları, maşın nömrələri tək-tək deyilir. Sıfır rəqəmi «zero», ya da «oh» kimi deyilir. Qoşa rəqəmlər isə «double» sözü ilə işlədilir.	f) 050 – 546 – 22 – 65 (oh-five-oh-five-four-six-double two-six-five) f) 44 – double four f) 99 – double nine
3. İngilis dilində kəsr sayları aşağıdakı qaydada deyilir: a) Adi kəsrlərdə I sürət işlənir və miqdar sayları ilə ifadə olunur. İkinci isə məxrəc yazılır və sıra sayları ilə ifadə olunur. Əgər kəsrin sürəti birdən çox olarsa, məxrəc cəmdə olur.	g) $\frac{1}{8}$ – one (a) eighth g) $\frac{1}{4}$ – one (a) fourth = a quarter g) $\frac{1}{3}$ – one (a) third g) $\frac{2}{3}$ – two thirds

b) Onluq kəsrlərdə – əvvəlcə kəsrin tam hissəsi deyilir, sonra **point** (.), daha sonra isə kəsr hissə tək-tək deyilir.

- h) 0.125 – nought point one two five
- h) 0.25 – nought point two five
- h) 0.33 – nought point three three
- h) 0.5 – nought point five
- h) 1.75 – one point seven five

4. İngilis dilində ad və soyadların qarşısında işlənmiş ləqəb bildirən saylar sıra sayı ilə deyilir.

- k) Peter I – Peter the First
- k) Catherine II – Catherine the Second
- k) Henry III – Henry the Third

5. İngilis dilində binanın mərtəbələri (**floor**) da sıra sayları ilə deyilir.

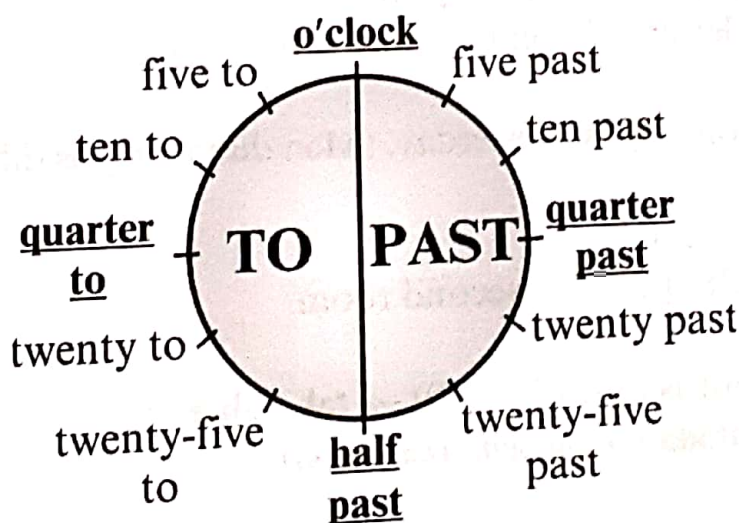
	GB	USA	
	second	③	third
the	first	②	second
	ground	①	first
			floor

6. Saatların deyilməsi:

- a) past (after) – işləmiş
- half past – yarısı
- to – qalmış
- a quarter to – 15 dəq qalmış
- a quarter past – 15 dəq işləmiş

b) Saatlar elektron formada da deyilə bilər.

- i) 2⁰⁵ – five past two
- i) 2¹⁵ – a quarter past two
- i) 2³⁰ – half past two
- i) 2⁴⁵ – a quarter to three
- i) 2⁵⁵ – five to three
- j) 2⁰⁵ – two five
- j) 2¹⁵ – two fifteen
- j) 2³⁰ – two thirty
- j) 2⁴⁵ – two forty five
- j) 2⁵⁵ – two fifty five

Q E Y D 1: 1 (one)-dən başqa bütün saylar özündən sonra mütləq cəm isim tələb edir.

One book = a book
One apple = an apple
2 books, 5 books
2 swine → 2 swine
5 children, 10 geese

Q E Y D 2: İngilis dilində yüz, min, milyon, milyard kimi saylar aşağıdakı kimi işlənir.

a	hundred	years	Bu saylar təkdə olarsa mütləq onun <u>bir</u> olduğunu göstərmək üçün qarşısında <u>1, a, one</u> yazılmalıdır. Əgər 1-dən artıqdırsa, yenə də qarşısında müvafiq rəqəm yazılmalıdır. Bu sayların qarşısında 2 və daha böyük rəqəm yazılırsa cəmlənmir! 5 hundred children
	thousand		
	million		
	billion		

* Bu saylar yalnız yüzlərlə, minlərlə, milyonlarla tərcüməsini verib of işləndikdə cəmlənə bilər.

hundreds of books - yüzlərlə kitab

~~hundreds of books~~

~~hundreds of books~~

~~hundred of books~~
~~hundreds books~~
~~hundreds of book~~

Q E Y D 3: Bəzən aşağıdakı hallarda saydan sonra gələn isim cəmlənməz

a four-day holiday – 4 günlük tətil

a ten-manat note – 10 manatlıq əskinaz

a five-year old boy – 5 yaşlı oğlan

a seven-page letter – 7 səhifəlik məktub

* I got a five on English yesterday. (Mən dünən ingilis dilindən 5 aldım)

* two rooms – 2 otaq

Room 2 – Otaq 2 = the second room

* Five and four is nine (5+ 4=9) → **tək xəbər**

(BAX → Mübtəda ilə xəbərin uzlaşması)

UNIT 6

- **PRONOUN – ƏVƏZLİK**

- **Personal Pronouns**
(Şəxs əvəzlilikləri)
- **Possessive Pronouns**
(Yiyəlik əvəzlilikləri)
- **Reflexive Pronouns**
(Qayıdış əvəzlilikləri)
- **Demonstrative Pronouns**
(İşarə əvəzlilikləri)
- **Indefinite Pronouns**
(Qeyri-müəyyən əvəzliliklər)
- **Definite Pronouns**
(Təyini əvəzliliklər)
- **Reciprocal Pronouns**
(Qarşılıq əvəzlilikləri)
- **Negative Pronouns**
(İnkər əvəzliliklər)
- **Interrogative Pronouns**
(Sual əvəzlilikləri)
- **Relative Pronouns**
(Nisbi əvəzliliklər)
- **Conjunctive Pronouns**
(Bağlayıcı əvəzliliklər)

PRONOUN – ƏVƏZLİK

Əvəzlik isim, sifət, say kimi nitq hissələrini əvəz edən əsas nitq hissəsidir. İngilis dilində əvəzliyin aşağıdakı növləri vardır:

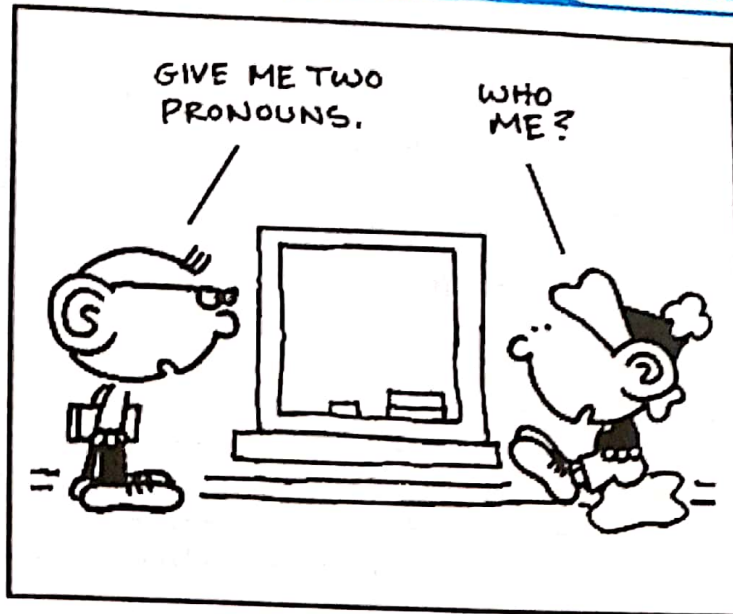
1. Personal Pronouns (Şəxs əvəzlilikləri)
2. Possessive Pronouns (Yiyəlik əvəzlilikləri)
3. Reflexive Pronouns (Qayıdış əvəzlilikləri)
4. Demonstrative Pronouns (İşarə əvəzlilikləri)
5. Indefinite Pronouns (Qeyri-müəyyən əvəzliliklər)
6. Definite Pronouns (Təyini əvəzliliklər)
7. Reciprocal Pronouns (Qarşılıq əvəzlilikləri)
8. Negative Pronouns (İnkər əvəzliliklər)
9. Interrogative Pronouns (Sual əvəzlilikləri)
10. Relative Pronouns (Nisbi əvəzliliklər)
11. Conjunctive Pronouns (Bağlayıcı əvəzliliklər)

Personal Pronouns (Şəxs əvəzlilikləri)

	Tək (Singular)	Cəm (Plural)
1.	I – mən	We – biz
2.	You – sən	You – siz
3.	She – o (qadın) He – o (kişi) It – o (cansız)	They – onlar

Şəxs əvəzliliklərinin obyekt forması

	Tək (Singular)	Cəm (Plural)
1.	Me – mənə, məni	Us – bizə, bizi
2.	You – sənə, səni	You – sizə, sizi
3.	Her – ona, onu (qadın) Him – ona, onu (kişi) It – ona, onu (cansız)	Them – onlara, onları

Obyekt halında olan şəxs əvəzlilikləri cümlədə adətən tamamlıq rolunda çıxış edir. **Sözönlərindən** və **feillərdən** sonra adətən obyekt formalı əvəzliliklər işlənir.

They called **us** (feil+obyekt)

The present is for **you** (sözünü + obyekt)

Possessive Pronouns (Yiyəlik əvəzlilikləri)

Yiyəlik Əvəzliliklərinin 2 forması var:

1. **Dependent form** (Asılı forma və ya isimli forma)
2. **Absolute form** (Müstəqil forma və ya isimsiz forma)

İsimli forma	İsimsiz forma
1. My – mənim 2. Your – sənin 3. Her – onun (qadın) 4. His – onun (kişi) 5. Its – onun (cansız) 6. Our – bizim 7. Your – sizin 8. Their – onların	1. Mine – mənimki 2. Yours – səninki 3. Hers – onunku (qadın) 4. His – onunku (kişi) 5. Its – onunku (cansız) 6. Ours – bizimki 7. Yours – sizinki 8. Theirs – onlarınki

For example:

This is my book. – Bu mənim kitabımdır.

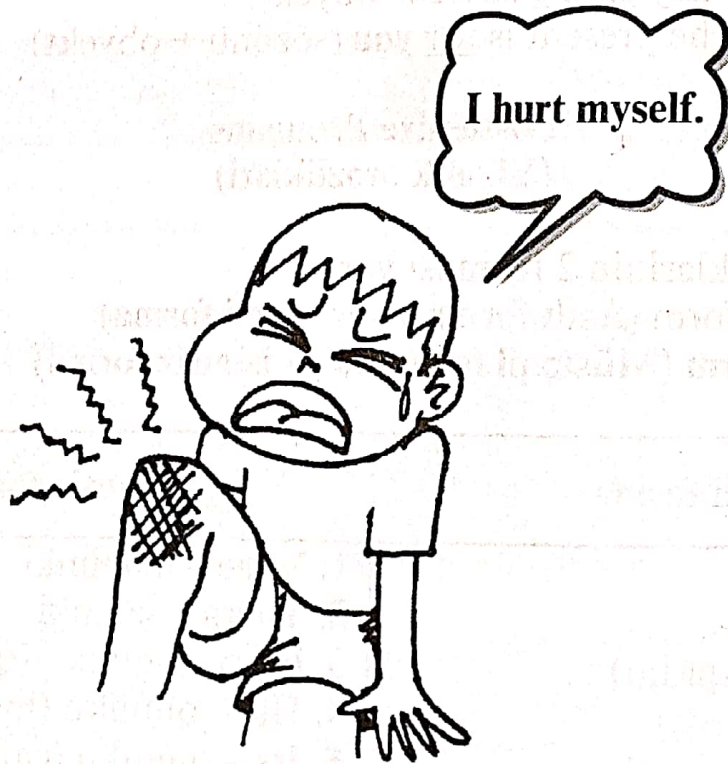
This book is mine. – Bu kitab mənimkidir.

mine book

* Yiyəlik əvəzlilikləri «**öz**» mənasında da işlənə bilər.
 Tarlan takes **his** book. – Tərlan öz kitabını götürür.
 They live with **their** parents. – Onlar öz valideynləri ilə yaşayırlar.

Reflexive Pronouns (Qayıdış əvəzlilikləri)

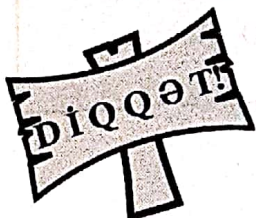
	Tək (Singular)	Cəm (Plural)
1.	Myself – özüm	Ourselves – özümüz
2.	Yourself – özün	Yourselves – özünüz
3.	Herself – özü (qadın) Himself – özü (kişi) Itself – özü (cansız)	Themselves – özləri

Bu əvəzliliklər əsasən mübtədadan sonra və ya cümlənin sonunda işlənir. Cümlədə hansı qayıdış əvəzliyinin işlənməsi əsasən mübtədadan asılı olur. Yəni, mübtəda **You** olarsa, **yourself/yourselfs** olur.

I do my lessons myself – Mən dərslərimi özüm edirəm.

My brother does his lessons himself – Qardaşım dərslərini özü edir.

Jim saw ~~myself~~. WRONGJim saw me. RIGHTI saw myself. RIGHTMary saw herself. RIGHT

Əgər cümlədə xitab işlənərsə deməli cümlə II şəxsə müraciətlə deyilib (you). Bu zaman cümlədə işlənən qayıdış əvəzliyi xitabın tək və ya cəmdə olmasından asılı olaraq **yourself** və ya **yourselves** ola bilər. Yəni, təkə olan xitabla **yourself**, cəmdə olan xitabla isə **yourselves** işlənir.

Fuad, do **your** lessons **yourself** – Fuad, dərslərini özün et.

Fuad does **his** lessons **himself** – Fuad dərslərini özü edir.

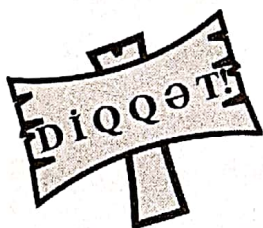
Children do **their** lessons **themselves** – Uşaqlar dərslərini özləri edirlər.

Children, do **your** lessons **yourselves** – Uşaqlar, dərslərinizi özünüz edin.

* **let's** olan cümlələrdə qayıdış əvəzliyi **ourselves** olur.

Let's do our homework **ourselves**. (let's = let us)

* Feillə başlayan cümlələr əmr cümləsidir və bu cümlələrdə qayıdış əvəzliyi olaraq **yourself**, **yourselves** işlənir. (Çünki əmr cümlələri II şəxsə (sən, siz) müraciətlə deyilir.)

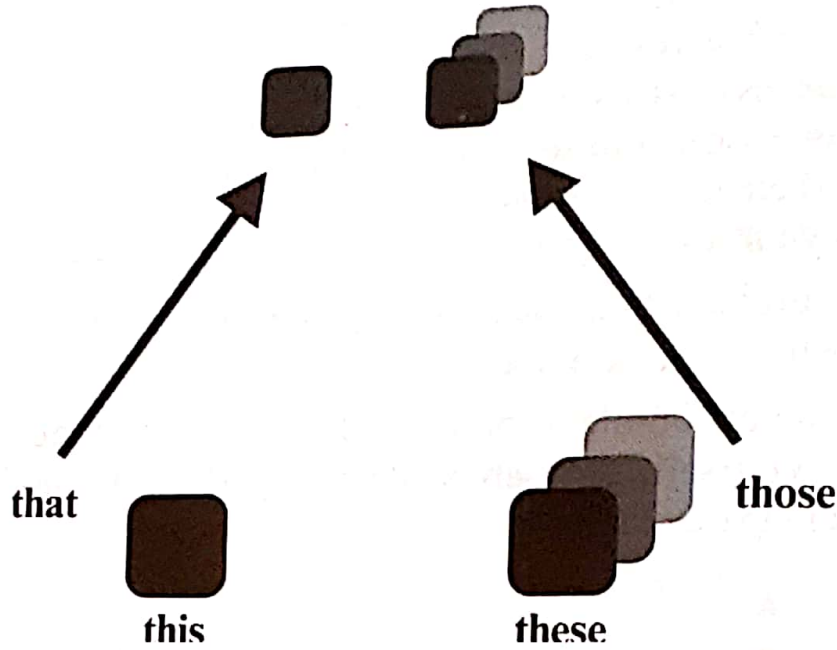

Boys, why don't you let my **cousin** play with you **himself** / **herself**.

Demonstrative Pronouns (İşarə əvəzlilikləri)

	Tək (Singular) <i>is</i>	Cəm (Plural) <i>are</i>
1.	THIS – bu Zaman və məsafəyə <u>yaxında</u> olan <u>tək</u> isimləri göstərmək üçün istifadə olunur. this car – bu maşın this day – bu gün	THESE – bu, bunlar Zaman və məsafəyə <u>yaxında</u> olan <u>cəm</u> isimləri göstərmək üçün istifadə olunur. these cars – bu maşınlar these days – bu günlərdə

2.	THAT – o Zaman və məsafəyə <u>uzaqda</u> olan <u>tək</u> isimləri göstərmək üçün istifadə olunur. that car – o maşın that day – o gün	THOSE – o, onlar Zaman və məsafəyə <u>uzaqda</u> olan <u>cəm</u> isimləri göstərmək üçün istifadə olunur. those cars – o maşınlar those days – o günlər
----	---	---

Indefinite Pronouns (Qeyri-müəyyənlik əvəzlilikləri)

SOME	bir neçə (sayılan cəm)	some books – bir neçə kitab
	bir qədər (sayılmayan tək)	some water – bir qədər su
	bəzi (inkar cümlələrində)	some people – bəzi insanlar/1 neçə adam

Q E Y D 1: Some əsasən təsdiq cümlələrində işlənir.

İstisna A: Some «bəzi» mənasını verdikdə inkar cümlələrində də işlənilir:

Some people **don't** like rock music. (inkar) – Bəzi insanlar rok musiqisini sevmirlər.

İstisna B: Some təklif, xəlifə bildirən sual cümlələrdə də işləyə bilər. (Yəni, Can?, Could?, Would like? işləyən cümlələrdə)

a) Can you give me some money? (sual cümlə) – Mənə bir az pul verə bilərsiniz?

b) Could you bring me some water? (sual cümlə) – Mənə bir az su gətirə bilərsiniz?

c) Would you like some coffee? (sual cümlə) – Bir az kofe istərdinizmi?

Q E Y D 2:

**SOME + ~~the~~ ~~a~~ ~~an~~ OLMAZ! amma
SOME + OF + THE**

some money – bir az pul

some of the money – pulun bir hissəsi

some people – bir neçə adam

some of the people – insanların bir neçəsi

Q E Y D 3:

SOME + İsim → MÜTLƏQ OLMALIDIR!

Amma bəzən some-dan sonra təkrara yol verməmək üçün isim işlənməyə bilər. Bu zaman mütləq əvvəldə həmin ismin adı verilməlidir.

There are many pens on the table. Give me some.

(Stolun üstündə çoxlu qələm var. Mənə bir neçəsini ver)

Q E Y D 4:

SOME + body (one), thing, where = Mürəkkəb qeyri-müəyyən əvəzliliklər (törəmələr)

SOMEONE – kimsə	1. Bunlar yalnız tək feillə uzlaşır. 2. + Of olmaz! 3. + İsim olmaz! 4. Yalnız təsdiqdə işlənir! 5. + else işləyə bilər! 6. + sifət işləyə bilər!
SOMEBODY – kimsə	
SOMETHING – nəşə	
SOMEWHERE – harasa	

1. Somebody is at the door. (Qapıda kimsə var.)

2. Somebody ~~is~~, amma some of

3. Somebody ~~is~~ – İSİM YOX!

4. Somebody ~~doesn't~~ wants to see us. – İNKARDA İŞLƏNMƏZ!

5. Someone else – daha kimsə

Somebody else – daha kimsə

Something else – daha nəşə

Somewhere else – daha harasa

Let's go somewhere else, we still have time.

There is someone else in the room.

* **Else** – «daha» deməkdir. Sual əvəzlilikləri və törəmə əvəzliliklərində sonra işlənir. Heç bir halda özündən sonra isim tələb etmir.

else + İSİM

6. **Something + interesting** – maraqlı nəşə (sifət)

Turn on the TV. There is something interesting.

(Televizoru yandırın. Maraqlı nəşə var.)

ANY	bir neçə	(sayılan cəm)
	bir qədər	(sayılmayan tək)
	istənilən	(təsdiq cümlələrində)

Q E Y D 1: ANY əsasən sual və inkar cümlələrində işlənir.

I see some milk on the table. (təsdiq cümlə)

Do you see any milk on the table? (sual cümlə)

I don't see any milk on the table. (inkar cümlə)

Q E Y D 2: ANY «istənilən», «hər hansı bir» mənalərini verdikdə təsdiq cümlələrində də işləyə bilər.

You may take any book you want (təsdiq cümlə)

(İstədiyin kitabı götürə bilərsiniz).

Q E Y D 3: Əgər cümlədə **if, without(-sız)** varsa həmin cümlələrində any işlənir.

If you have any problem, call me please.

(Əgər hansısa problemin olsa, xahiş edirəm mənə zəng vur.)

I did it without any help.

(Mən onu heç bir kömək olmadan etdim.)

Q E Y D 4:

any book (sayılan tək)	ANY + İSİM	MÜTLƏQ OLMALIDIR!
any books (sayılan cəm)		
any bread (sayılmayan)		

* Amma some-da olduğu kimi təkrara yol verməmək üçün any-dan sonra isim işlənməyə də bilər.

Q E Y D 5:

ANY + one (body), thing, where = Mürəkkəb-qeyri müəyyən əvəzliliklər (törəmələr)

Any-in törəmələri	Sualda	İnkarda
Anyone	-kimsə	-heç kim
Anybody	-kimsə	-heç kim
Anything	-nəsə	-heç nə
Anywhere	-harasa	-heç yer

* some-da olduğu kimi any-nin də törəmələrindən sonra **isim, of işlənmiş!**
 Feillə həmişə **təkdə** uzlaşır. Onlardan sonra **else, sifət işlənə bilər.**
 Is there anything interesting on TV?
 There is not anything interesting on TV.
 There is not anybody else here.

Törəmələrin Yiyəlik halı: Mürəkkəb qeyri-müəyyən əvəzliliklərin yiyəlik halı 's-lə düzəlir. (Yəni, canlı isimlərdə olduğu kimi)

Somebody's hand – kiminsə əli

Someone's bag is left here – Kiminsə çantası burada qalıb.

Q E Y D 6: ANY-a/an artikllarını da əvəz edə bilər.

Any pen = a pen

Q E Y D 7: ANY + ~~artikl~~, amma **ANY + OF + THE** olur.

any of the boys

any of x these boys → əvəzlik olduqda artikl düşür.

Q E Y D 8:

SOME + OTHER	bir neçə başqa
ANY + OTHER	
SOME + MORE	bir neçə artıq
ANY + MORE	

Defining Pronouns (Təyini əvəzliliklər)

All, Both, Most, Each, Every, Either, Other, Others, Another

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
ALL – «bütün, hamı» deməkdir. All + sayılan cəm isim sayılmayan tək isim All books → are, were, have (cəm xəbər) All money → is, was, has (tək xəbər) ALL + THE ALL + OF ALL + İSİM olmalıdır. Amma isim işlənməyə də bilər. İsim işlənməzsə xəbəri həm tək, həm də cəm ola bilər. All-un tərcüməsindən asılıdır. «Hamı» tərcüməsində cəm, «Hər şey» tərcüməsində tək xəbərlə uzlaşır. all the = the whole all + cəm isim the whole + tək isim	a) all books – bütün kitablar a) all money – bütün pul b) all the books, all the money b) all of the books, all of the money c) All are here – Hamı buradadır (canlıni bildirir) c) All is OK – Hər şey yaxşıdır (cansızı bildirir) d) The whole day – bütün günü d) All the days – bütün günlər
BOTH – «hər iki, hər ikisi» deməkdir. BOTH + CƏM İSİM = CƏM FEİL BOTH OF + CƏM İSİM = CƏM FEİL Qayda 1. both və both of-un heç bir qrammatik fərqi yoxdur, yalnız tərcümə fərqi vardır. Qayda 2. Both and ... olarsa both-dan sonra tək isim də gələ bilər, amma feil həmişə cəmdə olur.	a) Both girls – hər iki qız a) Both the girls are in the class. b) both girls – hər iki qız b) both of the girls – qızların hər ikisi c) <u>Both</u> my mother <u>and</u> father are doctors. c) <u>Both</u> my parents are doctor

* Both ... and ... -dən sonra hətta sayılmayan isim də işlənə bilər, bu zaman xəbər yenə də cəmdə olur.	c) <u>Both of</u> my parents are doctors. d) Both the milk and the tea <u>are</u> hot.					
MOST – «əksər» deməkdir. MOST + CƏM İSİM = CƏM FEİL MOST + SAYILMAYAN İSİM = TƏK FEİL MOST OF – «əksəriyyəti» deməkdir. <u>Most</u> və <u>Most of</u> arasında yalnız tərcümə fərqi vardır.	a) Most books are old. a) Most rice is sold. b) most books – əksər kitablar b) most of the books – kitabların əksəriyyəti					
EACH – «hər, hər bir» deməkdir. EACH + TƏK İSİM = TƏK FEİL EACH OF + CƏM İSİM = TƏK FEİL	a) Each <u>girl</u> has a book. a) Each of the <u>girls</u> has a book.					
EVERY – «hər, hər bir» deməkdir. EVERY + TƏK İSİM = TƏK FEİL EVERY + OF → OLMAZ! <u>Every-nin törəmələri:</u> <table border="0"> <tr> <td>everyone - hər kəs</td> <td rowspan="4">} + İSİM + OF</td> </tr> <tr> <td>everybody - hər kəs</td> </tr> <tr> <td>everything - hər şey</td> </tr> <tr> <td>everywhere - hər yer</td> </tr> </table> * Bütün törəmələr kimi every-nin də törəmələri xəbərlə yalnız təkdə uzlaşır. Həm təsdiq, həm inkar, həm də sual cümlələrdə işlənə bilirlər. EACH və EVERY – fərqi A) Yeganə qrammatik fərqi ondadır ki, <u>every of</u>-la işlənə bilmir. B) <u>Each</u> və <u>Every</u> arasında yalnız məna fərqi vardır.	everyone - hər kəs	} + İSİM + OF	everybody - hər kəs	everything - hər şey	everywhere - hər yer	a) Every <u>girl</u> likes jeans. b) Everyone <u>was</u> at this meeting. b) Everybody <u>knows</u> this news. b) Everything <u>is</u> Ok with us. b) Everywhere <u>is</u> green. c) Every <u>house</u> in the street <u>is</u> the same.
everyone - hər kəs	} + İSİM + OF					
everybody - hər kəs						
everything - hər şey						
everywhere - hər yer						

Beləki Each daha fərdi xarakter daşıyır. Every isə daha ümumi xarakter daşıyır.

Every = All (məna baxımdan)

each = $X + X + X + X$

every = $XX \begin{matrix} XXXXXXXXXXXX \\ XXXXXXXXXXXX \\ XXXXXXXXXXXX \\ XXXXXXXXXXXX \end{matrix} XX$

* Everyone + OF → OLMAZ!

* Every one + OF → OLAR

c) All houses in the street are the same. → Məna baxımdan hər iki cümlə eynidir.

d) Everyone is ready.

d) Every one of the students is ready.

OTHER – «başqa, digər» deməkdir.

THE OTHER + TƏK İSİM =
TƏK FEİL

THE OTHER + CƏM İSİM =
CƏM FEİL

THE OTHER + SAYILMAYAN İSİM =
TƏK FEİL

THE OTHER + İSİMSİZ

* Təkrara yol verməmək üçün isim işlənməyə bilər.

THE OTHER – isim daha konkret olduqda **the** artıqlı işlənir (2 və 3 əşya və ya şəxsdən yerdə qalan digəri dedikdə **the** mütləq işlənməlidir).

OTHERS – «başqaları, digərləri» deməkdir.

OTHERS + ~~İSİM~~ → OLMAZ!

OTHERS = CƏM FEİL

THE OTHERS – haqqında danışılanı daha da konkretləşdirmək üçün işlədilir.

a) the other **book** – başqa kitab

a) the other books – başqa kitablar

a) the other **time** – başqa vaxt

a) the other is good – digəri yaxşıdır

b) I have two sons: one is a doctor, **the other** is a student.

b) We have 3 books. Two are in English, **the other** is in French.

c) Some of the books are on the table. **The others** are in the library.

c) There were some tourists in the park. Some were French. **the others** were from Japan.

ANOTHER – «başqa bir, daha bir» deməkdir. ANOTHER + TƏK İSİM = TƏK FEİL ANOTHER = A/AN ANOTHER + SAYILMAYAN İSİM ANOTHER + CƏM İSİM Sayılan və tək isimlərlə və həmçinin one əvəzliyi ilə another, the other işlədilir.	a) another cup of tea a) another book b) another tea b) another books
EITHER – «ikisindən biri» deməkdir. EITHER + TƏK İSİM = TƏK FEİL EITHER OF + CƏM İSİM = TƏK FEİL	a) You can choose either way. (İki yoldan birini seçə bilərsiniz.) a) Either of these <u>ways</u> is possible. (Bu iki yoldan biri mümkündür.)

Reciprocal Pronouns
(Qarşılıq əvəzlilikləri)

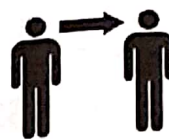
Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
EACH OTHER – «bir-birinə, bir-birini, bir-birində» deməkdir. İki əşya və ya şəxs arasında işlədilir. Cəm forması YOXDUR! Yiyəlik halı 's-lə düzəliir. each others each others' } CƏMLƏNMİR! EACH OTHER'S + İSİM (Yiyəlik formasından sonra isim işlənməlidir.)	a) I have two sons. They help <u>each other</u>. (Mənim iki oğlum var. Onlar <u>bir-birlərinə</u> kömək edirlər.) a) Jane and Sam are friends. They use <u>each other's</u> books. (Ceyn və Sem dostdurlar. Onlar <u>bir-birlərinin</u> kitablarını işlədirlər.)
ONE ANOTHER – «bir-birlərinə, bir-birlərini» deməkdir. İkidən artıq əşya və ya şəxs arasında işlədilir.	b) They are three sisters and always help <u>one another</u>. (Onlar üç bacıdırlar və həmişə <u>bir-birlərinə</u> kömək edirlər.)

Cəm forması yoxdur. Yiyəlik halı 's-
lə düzəlir.

~~one anothers~~
~~one anothers~~ } CƏMLƏNMİR!
ONE ANOTHER'S + İSİM

b) They are three sisters and always
use one another's clothes.
(Onlar üç bacıdırlar və həmişə bir-
birlərinin geyimini işlədirlər.)

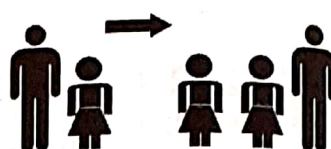
John is talking to **him**.

John is talking to **himself**.

John and Mary are talking to **them**.

John and Mary are talking to **themselves**.

John and Mary are talking to **each other**.

«One», «Ones», «One of» əvəzliyi

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
ONE – əvəzliyi sözü təkrarlama- maq məqsədilə işlədilən əvəzedici vasitədir.	a) This pen is longer than that one.(one = a pen)
* Əgər əvəz olunan isim cəmdədirsə <u>ones</u> olur.	b) This coat is nice, but that one is nicer.
this	
that	
a black	
an old	
another	
the other	

these	ONES	b) These coats are nice, but those ones are nicer.
those		
black		
old		
the other		
ONE – şəxs mənasında da işlənə bilər.		c) One can help you. (Bir nəfər sənə kömək edə bilər.)
ONE OF + CƏM İSİM = TƏK FEİL ONE } SAYILMAYAN İSİM ONES }		d) One of the <u>books</u> is in English. (Kitabların biri ingilis dilindədir.)

Negative Pronouns (İnkər əvəzlilikləri)

No, Neither, None, Nobody (one), Nothing, Nowhere

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
NO – (= not a, not any) «heç» deməkdir. NO + TƏK İSİM = TƏK FEİL NO + CƏM İSİM = CƏM FEİL Q E Y D 1: NO – sonra heç bir təyinedici gəlmir! (Yəni, <u>artıqlı</u> , <u>işarə əvəzlilikləri</u> , <u>of</u> , <u>quatifiers</u> İŞLƏNMİR!) NO + { a/an/the any/another this/that/these/those much/many/a lot of of	a) No boy <u>is</u> here. (Heç bir oğlan burada deyil.) a) No boys <u>are</u> here. a) I have got no friends = I have not got any friends .
NEITHER – «heç bir» deməkdir. NEITHER + TƏK İSİM = TƏK FEİL NEITHER OF + CƏM İSİM = TƏK FEİL	b) Neither girl <u>has</u> a book. (Heç bir qızın kitabı yoxdur.) b) Neither of the girls <u>has</u> a book. (Qızların heç birinin kitabı yoxdur.)

NONE – «heç bir» deməkdir.
Ondan sonra isim işlənmir!

NONE + İSİM → OLMAZ!

**NONE OF + CƏM İSİM = TƏK
(CƏM) FEİL**

Q E Y D 2: None of-dan sonra gələn isim həmişə cəmdə olsa da feil həm cəm həm də **tək** ola bilər. Lakin TQDK öz testlərində none of-dan sonrakı xəbəri **təkdə** götürür.

c) None is mine.
(Heç biri mənimki deyil.)
c) None of the books is mine.
(Kitabların heç biri mənimki deyil.)

NO-un Törəmələri

No one – heç kim
Nobody – heç kim
Nothing – heç nə
Nowhere – heç yer

Q E Y D 3: Bütün digər əvəzliliklərin törəmələrində olduğu kimi **no**-nun da törəmələrindən sonra **isim**, **of** işlənməz və xəbərlə həmişə **təkdə** uzlaşar.

Q E Y D 4: İnkə əvəzlilikləri özləri cümləyə qrammatik inkarlıq verdiyi üçün onlar işlənmiş cümlədə əlavə inkarlıq işlənməz! (Yəni, eyni bir cümlə daxilində ikinci inkarlıq olmaz!)

Q E Y D 5: İnkə cümlədə işlənməyən sözlər: **still, too, also, some** və onun törəmələri, **both ... and ..., few, little, a lot of**

Q E Y D 6: Cümləyə inkarlıq verən sözlər: inkə əvəzlilikləri, «not» hissəciyi, **hardly/scarcely, never**

d) No one likes him. He is selfish.
d) There is nothing in the bag.
d) Nobody understands her anger.

e) There was **hardly anybody** in the room.
e) There was **nothing** funny at all.
e) I have **never been anywhere** like this.

Q E Y D 7: **at all** (qətiyyən, heç) – inkar cümlənin sonunda işlənir.

Q E Y D 8: **and** (və) – inkar cümlələrdə həmçinin üzvlər arasında işlənməz!

ƏLAVƏ QEYDLƏR

some most none any many much	+ OF +	the ... this ... these ... my ... those ...
---	---------------	--

Amma **all/half/both**-dan sonra **of** işlənmədən də ismin qarşısında artıqlıq/iyilik əvəzlilikləri/işarə əvəzlilikləri kimi təyinedicilər işləyə bilər.

Interrogative Pronouns (Sual əvəzlilikləri)

Who?, Whom?, Whose?, Which?, What?

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
WHO – kim? 3 forması mövcuddur. a) Who – kim? adlıq hal b) Whom – kimə?, kimi? obyekt hal c) Whose – kimin? iyilik hal Bunlar canlıya aid olur. Who – ilə mübtədaya sual verilir. Whom – ilə tamamlığa sual verilir. WHOSE + İSİM olmalıdır!	a) Who is your teacher? a) Whom did you meet? a) Whose book is this?
WHAT – nə? cansızları bildirir.	b) What do you want? (Sən nə istəyirsən?) b) What is in your hand? (Əlindəki nədir?) c) -What is your father?

Q E Y D 1: **What** yalnız peşə, sənət bildirdikdə canlılara aid olur. Yəni, canlılara **who** ilə sual verdikdə onun kimliyini, **what**-la sual verdikdə isə onun nəçiliyini, peşəsini soruşuruq.

-He is an **engineer**.

(-Atan nəçidir?)

(-O mühəndisdir.)

Amma

c) -**Who** is your father?

-He is **Mr. Brown**.

Which – hansı? Seçim qarşısında qaldıqda işlədilən sual əvəzliyidir. Həm canlılara, həm də cansızlara aid edilə bilər.

WHICH + OF işlənə bilər.

* **Which of**-dan sonra gələn isim 2 əşyadan hansınisa nəzərdə tutursa xəbər təkdə olur.

Which + isim $\left\{ \begin{array}{l} \text{canlı} \\ \text{cansız} \end{array} \right\}$ ola bilər.

Which-dən sonra isim gəlməzsə onda cansızlar nəzərdə tutulmuşdur.

d) Which man is your father?
(Hansı kişi sənin atandır?)

d) Which book is yours?
(Hansı kitab səninkidir?)

e) Which of you swims better?

e) Which of the books is yours?

f) Which is bigger: Canada or America?

f) Who is older: Anar or Aysel?

~~f) Which is older: Anar or Aysel?~~

What və **Which-in** fərqi:

What daha ümumi anlayış bildirir. **Which** olan cümlələrdə isə 2,3,4 nəfər və ya əşya arasında seçim bildirilir.

* Sual əvəzliliklərindən yalnız **Which Of**-la işlənir.

g) **What** colour do you like?

g) **Which** colour do you like: green or red?

Əlavə qeydlər:

1. **whom** = **who** + sözünü

2. **from whom** = **who ... from**
(kimdən)

with whom = **who ... with**
(kiminlə)

about whom = **who ... about**
(kim barəsində)

for whom = **who ... for**
(kim üçün)

by whom = **who ... by**
(kim tərəfindən)

h) **Who** will you give it to?

h) **Whom** will you give it?

3. What colour – hansı rəng, nə rəng?
 What time – nə zaman, nə vaxt?
 What size – nə/hansı ölçüdə?
 What kind of – necə, nə cür?
 What day – həftənin hansı günü?
 What date – hansı tarixdə?

Relative Pronouns (Nisbi əvəzlilər)

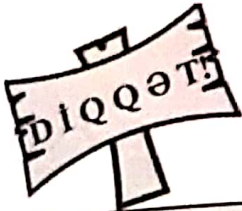
WHO – kim ki (canlılara aid olur)

WHOM – kimi ki, kimə ki (canlılara aid olur)

WHOSE – kimin ki (canlılara aid olur + İSİM)

WHICH – hansı ki (cansızlara və heyvanlara aid olur)

THAT – hansı ki, o ki (həm canlılara, həm də cansızlara aid olur)

That	Who	That hər ikisinin yerinə işləyə bilər. Lakin əgər mübtəda vergüllə ayrılıbsa (yəni, əlavə kimi işlənibsə) that → who -nu və which -i əvəz edə bilmir.
	Which	

The man **who** came here yesterday is my friend's father.

The man **that** came here yesterday is my friend's father.

My sister **who** lives in London will come here.

My sister **that** lives in London will come here.

My sister, **who** lives in London will come here. («that» **OLMAZ!**)

I thanked the woman.

She helped me.

(a) I thanked the woman **who helped me**.

(b) I thanked the woman **that helped me**.

The book is mine.

It is on the table.

(c) The book **which is on the table** is mine.

(d) The book **that is on the table** is mine.

The man was Mr. Jones.
I saw **him**.

- ↓
- (a) The man **who(m)** *I saw* was Mr. Jones.
 - (b) The man **that** *I saw* was Mr. Jones.
 - (c) The man **Ø** *I saw* was Mr. Jones.

The movie wasn't very good.
We saw **it** last night.

- ↓
- (d) The movie **which** *we saw last night* wasn't very good.
 - (e) The movie **that** *we saw last night* wasn't very good.
 - (f) The movie **Ø** *we saw last night* wasn't very good.

She is the woman.
I told you **about her**.

- ↓
- (a) She is the woman **about whom** *I told you*.
 - (b) She is the woman **who(m)** *I told you about*.
 - (c) She is the woman **that** *I told you about*.
 - (d) She is the woman **Ø** *I told you about*.

The music was good.
We listened **to it** last night.

- ↓
- (e) The music **to which** *we listened last night* was good.
 - (f) The music **which** *we listened to last night* was good.
 - (g) The music **that** *we listened to last night* was good.
 - (h) The music **Ø** *we listened to last night* was good.

I know the man.
His bicycle was stolen.

- ↓
- (a) I know the man **whose bicycle** *was stolen*.

The student writes well.
I read **her composition**.

- ↓
- (b) The student **whose composition** *I read* writes well.

Mr. Catt has a painting.
Its value is inestimable.

- ↓
- (c) Mr. Catt has a painting **whose value** *is inestimable*.

* Bəzən whose cansız isimlərdən sonra da işləyə bilər.

the boy who whom whose + İSİM that which Canlı	the book who whom whose + that + which Cansız
---	---

- The boy who* is coming up to us is my brother.
- The boy whom* I thanked is our neighbour.
- The boy whose* dog barks all the day is my friend.
- The boy that* teaches us surfing is near the beach.
- The book which/ that* is on the table belongs to me.

ƏLAVƏ QEYDLƏR

QEYD 1:

CANSIZ, TƏK	<u>Everything</u> <u>Something</u> <u>Nothing</u> <u>Anything</u> + that which
-------------	--

CANLI, TƏK	<u>Everybody (one)</u> <u>Somebody (one)</u> <u>Nobody (one)</u> <u>Anybody (one)</u> + who whom whose that which what
------------	---

* İSİM + ~~what~~

Q E Y D 2:

none of/neither of/any of/ either of } + **whom** (people)
 some of/many of/much of/ (a) few of }
 both of/half of/each of/one of } + **which** (things)
 two of/all of/most of

Conjunctive Pronouns
(Bağlayıcı əvəzlilər)

Who – kim?	Bunlar sual əvəzlilərinin eynidir, lakin cümlədə funksiyası fərqlidir. Yəni, cümlədə sual vermə məqsədilə deyil, baş cümləni budaq cümləyə bağlamaq məqsədilə işlədilir.
What – nə?	
Which – hansı?	
Whose – kimin?	
Whom – kimə?, kimi?	

a) What have you told me has become true. (Sənin mənə dediklərin doğru çıxdı.)

b) That is what I have learned. (Mənim öyrəndiyim ele budur.)

c) I have done what you said. (Sən mənə ne demişdin etdim.)

d) Who was the winner was unknown. (Kim qalib oldu, bilinmədi.)

e) The question is whom we must consult now. (Məsələ ondadır ki, indi biz kiminlə məsləhətləşməliyik.)

f) The problem was which way we should follow. (Məsələ onda idi ki, biz hansı yolla getməliyik.)

g) I don't know who lived here before. (Mən bilmirəm burada əvvəllər kim yaşayıb.)

Model test №1

Choose the correct pronoun.

Were there ... vacant seats in the hall?

- A) any another B) the others
D) any other E) another
C) others

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində boşluqdan sonra **cəm isim** (seats) işlənmişdir. Bildiyimiz kimi **another + cəm isim** işlənir. Buna görə də A və E variantları yanlışdır. **Others** və **the others**-dən sonra **isim** gəlməz qaydasına əsasən B və C variantları yanlışdır. Doğru cavab D variantıdır.

Model test №2

Choose the correct pronouns.

... the girls were absent.

1. Both 2. Each of 3. All
4. Every of 5. Some of
A) 2,4,5 B) 1,2,4
D) 1,3,5 E) 1,4 C) 2,3

İZAHİ: Gördüyümüz testin 4-cü bəndi yanlışdır, çünki **every of**-la işlənir. Buna görə də A, B və E variantları doğru ola bilməz. Testin 2-ci bəndi də yanlışdır, çünki **each of** yalnız tək xəbərlə uzlaşır, amma cümlənin xəbəri cəmdir. Deməli 2-ci bəndin olduğu C variantı da doğru cavab ola bilməz. Beləliklə doğru cavab 1, 3, 5-ci bəndlərin olduğu D variantıdır.

Model test №3

Choose the correct pronoun.

Can ... of you help me? It's crowded here. There is ... to sit on.

- A) anyone, something
B) any, nothing
C) anybody, any
D) somebody, anything
E) anybody, anything

İZAHİ: Törəmələr **of**-la işlənir qaydasına əsasən testin birinci boşluğunda törəmə əvəzliliklər verilmiş A, C, D və E variantları yanlışdır. Doğru cavab B variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

Only ... students came, not ... of them.

- A) every of, each
- B) some, every
- C) a few, every
- D) few, both
- E) some of the, all

İZAHİ: Only + few OLMAZ qaydasına əsasən (amma a few OLAR!) testin D variantı yanlışdır. Every + of OLMAZ qaydasına əsasən A, B və C variantları doğru cavab ola bilməz. Doğru cavab E variantıdır.

Model test №5

Choose the correct variant.

No ... house in the town was as popular as

- A) another, ours
- B) other, our
- C) another, their
- D) other, theirs
- E) the other, theirs

İZAHİ: No + another, artikl OLMAZ! qaydasına əsasən testin A, C və E variantları yanlışdır. Cümlənin sonunda isim olmadığı üçün ikinci boşluqda isimsiz yiyəlik əvəzliyi işlənməlidir. Doğru cavab D variantıdır.

Scanned with CamScanner

THERE IS/THERE ARE TIPLİ CÜMLƏLƏR

There is/there are-işlənən cümlələrdə cümlə bu ifadələrlə başlayır. Tərcüməsi «var» deməkdir. Yer zərfi olan cümlələrdə işlənir. İngilis dilində «var, malik olmaq» mənasını verən **have/has**-lə bu ifadələri qarışdırmaq olmaz. **Have/has** «kiminsə nəyisə var» kimi, **there is/there are** isə «harada, sa nəsə var» kimi işlədilir. **There is/there are** müxtəlif zamanlarda işlədilə bilər.

İndiki qeyri-müəyyən zaman	There is There are
Keçmiş qeyri-müəyyən zaman	There was There were
Gələcək qeyri-müəyyən zaman	There will be
Keçmişə nəzərən gələcək qeyri-müəyyən zaman	There would be
İndiki bitmiş zaman	There have been There has been
Keçmiş bitmiş zaman	There had been

Bu ifadələr həmişə birinci gələn isimlə uzlaşır. Əgər I gələn isim təkdirsə və ya sayılmayan isimdirsə **there is** (was, has been), cəmdədirsə **there are** (were, have been) işlənir.

There is a boy and three girls in the room.

There are three girls and a boy in the room.

* Bu tip cümlələrdə işlənmiş **and** xəbərin cəmdə olacağına işarə etmir.

Q E Y D 1: Bele cümlələrdə **the** artikl işlənməz. Əgər isim sayılan və təkdirsə mütləq onun **a/an** artikl işlənməlidir. Əgər sayılmayan isimdirsə və ya sayılan cəmdirə onda heç bir artikl işlənmir.

Q E Y D 2: Bu ifadələr işlənmiş cümlələr Azərbaycan dilinə tərsinə tərcümə olunur.

There is milk on the table. (Var + süd + stolun üstündə)
(Stolun üstündə süd var.)

Təsdiq forması	Sual forması	İnkâr forması
There is a pen in my bag. There will be a storm.	Is there any pen in my bag? Will there be a storm?	There isn't any pen in my bag. There won't be a storm.

Sualda: *is, was, are, were, have, has, will* cümlənin əvvəlinə keçir.

İnkârada: *is, was, are, were, have, has, will*-dən sonra **not** inkâr hissəciyi yazılır.

«It» əvəzliyi ilə başlayan cümlələr

1. Bu cümlələrdə **it** cümlənin mübtədası olur, amma tərcümə olunmur.
2. Bu cümlələr şəxssiz cümlələr hesab olunur.
3. Əsasən havanı, vaxtı, məsafəni bildirir.

For example:

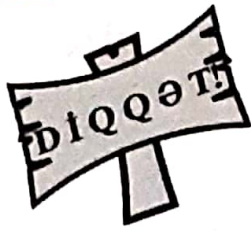
It is cold (Soyuqdur).

It is 8 o'clock (Saat 8-dir).

It is 10 kilometres from here to our house. (Buradan bizim evə qədər 10 km-dir).

* Yuxarıdakı cümlələrin heç birində **it** tərcümə olunmadı.

Amma It is a book. (O, kitabdır.) – artıq bu cümlədə **it** tərcümə olundu və bu cümlə şəxssiz cümlə deyil!

Bəzən testlərdə there və it arasında seçim qarşılanır qalırıq. Bu zaman nəzərə almaq lazımdır ki,

There + İSİM (mütləq olmalıdır)

There + sifət + İSİM olur, There + zərf **OLMAZ!**

Amma It + sifət/zərf **İŞLƏNİR!**

THERE işlənən cümlədə əsasən yer zərfliyi işlənir. Amma It-lə bəzən belə bir tələbimiz yoxdur.

UNIT 8

- **THE ADJECTIVE – ADVERB**
- **The Adjective**
(Sifət)
- **The Adverb**
(Zərf)
- **The Adjective Vocabulary**
(Sifətin lüğəti)

THE ADJECTIVE – SİFƏT

Sifət isimə aid olub onun qarşısında işlənir. Quruluşuna görə sifətlər 3 yerə bölünür:

1. Sadə sifətlər (Simple Adjectives)
2. Düzəltmə sifətlər (Derivative Adjectives)
3. Mürəkkəb sifətlər (Compound Adjectives)

Sadə sifətlər – bunlar yalnız bir kökdən ibarət olur: red (qırmızı), old (yaşlı)

Düzəltmə sifətlər – bunlar suffix və prefix-lərin sadə sifətlərə artırılması yolu ilə düzəlir:

Sifət düzəldən əsas suffikslər

-able

readable	– oxumalı
countable	– sayılan
eatable	– yeməli
drinkable	– içməli
comfortable	– rahat
adorable	– pərəstişə layiq
affordable	– münasib
valuable	– qiymətli, dəyərli
skateboardable	– konki sürülə bilən
remarkable	– nəzərə çarpan
washable	– yuyula bilən
fashionable	– dəbli
enjoyable	– əyləncəli
stable	– stabil, sabit
unstable	– qeyri-stabil
changeable	– dəyişkən
unchangeable	– sabit
reliable	– etibarlı
chargeable	– yüklənə bilən
honourable	– şərəfli
dishonourable	– şərəfsiz
tolerable	– dözümlü
intolerable	– dözümsüz
portable	– daşına bilən

suitable – uyğun, münasib
unforgettable – unudulmaz

-y

rainy – yağışlı
snowy – qarlı
misty – çiskinli
foggy – dumanlı
sunny – günəşli
frosty – şaxtalı
windy – küləkli
cloudy – buludlu
stormy – tufanlı
hearty – səmimi
lucky – uğurlu
dirty – çirkli
dusty – tozlu
messy – qarmaqarışıq
rocky – qayalı
rusty – paslı
salty – duzlu
noisy – səs-küylü
healthy – sağlam
tidy – təmiz
untidy – natəmiz
wealthy – varlı
muddy – palçıqlı
icy – buzlu
mighty – güclü

-ly

friendly – səmimi, mehriban
lovely – sevimli
elderly – ailədə böyük
lively – canlı, diribaş
manly – qoçaq, igid
cowardly – qorxaq

-ous

dangerous – təhlükəli
famous – məşhur
courageous – cəsur

envious – paxıl
 humorous – gülməli
 industrious – çalışqan
 mysterious – sirli
 nervous – əsəbi
 prosperous – çiçəklənən

-ible

accessible – əl çatın
 collapsible – yığıla bilən
 flexible – çevik
 invisible – görünməz
 audible – eşidilən
 incredible – ağılasıqmaz
 admissible – qəbul edilən
 credible – etibarlı, güvənilir
 horrible – qorxulu
 legible – aydın
 edible – yeməli
 possible – mümkün
 impossible – qeyri-mümkün
 responsible – məsuliyyətli
 irresponsible – məsuliyyətsiz
 visible – görüla bilən

-ic

historic – tarixi
 heroic – qəhrəmanlıqla bağlı
 democratic – demokratik
 economic – iqtisadi
 optimistic – nikbin
 pessimistic – bədbin
 politic – siyasi
 energetic – enerjili

-en

woolen – yun
 wooden – taxta
 golden – qızıl, qızıldan hazırlanmış

-ful

peaceful – sülhsevər
 fruitful – məhsuldar

painful – ağrılı
colourful – rəngarəng
useful – faydalı
careful – ehtiyatlı
beautiful – gözəl
cheerful – şən, sevincli
faithful – sadıq
harmful – zərərli
joyful – sevincli
powerful – güclü
respectful – hörmətli
successful – uğurlu
thankful – minnətdar
truthful – doğrucul
unsuccessful – uğursuz

-less

useless – faydasız
hopeless – ümitsiz
helpless – köməksiz
careless – qayğısız
moneyless – pulsuz
penniless – qəpiksiz
homeless – evsiz
toothless – dişsiz
hairless – saçsız
harmless – zərərsiz
painless – ağrısız
sleepless – yuxusuz
tasteless – dadsız

-ish

reddish – qırmızımtıl
brownish – açıq-qəhvəyi
sweetish – kəməşirin
childish – uşaq kimi
foolish – axmaq

-al

formal – rəsmi
financial – maliyyə
natural – təbii

central – mərkəzi
historical – tarixi
cultural – mədəni
traditional – ənənəvi
official – rəsmi
agricultural – kənd təsərrüfatına dair
ecological – ekoloji
economical – iqtisadi
national – milli
medical – tibbi
logical – məntiqi
political – siyasi

-ed

cultured – mədəni
delighted – sevincli
pleased – məmnun
married – evli
polluted – çirklənmiş
worried – narahat
wrinkled – qırıqlı, qırışmış
developed – inkişaf etmiş

Sifət düzəldən əsas prefikslər

-in

incomplete – natamam
incorrect – yanlış
inexperienced – təcrübəsiz
indefinite – qeyri-müəyyən
invisible – görünməz
incredible – ağlasığmaz
inattentive – diqqətsiz
intolerable – dözülməz

-un

unchangeable – sabit, dəyişməz
unable – bacarıqsız
unhealthy – xəstə
uninteresting – maraqsız
unforgettable – unudulmaz

unjust – ədalətsiz
 unhappy – bədbəxt
 unkind – kobud
 unlucky – uğursuz
 unofficial – qeyri-rəsmi
 unpleasant – xoş olmayan
 unsuccessful – qeyri-müvəffəq
 untidy – çirkli
 uncomfortable – narahat
 untrue – yalan
 unwise – ağılsız
 unstable – qeyri-sabit

-ir

irregular – qaydasız
 irresponsible – məsuliyyətsiz

-il

illegal – qeyri-qanuni
 illogical – qeyri-məntiqi

-dis

dishonest – vicdansız
 displeased – narazı
 dishonourable – şərəfsiz
 disappointed – ruhdan düşmüş

-im

impolite – nəzakətsiz
 impossible – qeyri-mümkün
 impatient – səbrsiz

Mürəkkəb sifətlər

sky-blue – səma kimi mavi
 snow-white – ağappaq
 good-looking – yaxşı görünüşlü
 long-lasting – uzun müddətli

never-ending – bitməz
 slow-moving – astagəl
 easy-going – üzüyola
 hardworking – çalışqan

SİFƏT + İSİM + ED BİRLƏŞMƏSİ

blue-eyed – mavi gözlü
middle-aged – orta yaşlı
long-haired – uzun saçlı
absent-minded – huşsuz
cold-blooded – soyuqqanlı
narrow-minded – dar düşüncəli
old-fashioned – dəbdən düşmüş

sun-dried – günəşdə qurudulmuş
well-behaved – tərbiyəli
short-haired – qısa saçlı
brightly-lit – parlaq işıqlandırılmış
kind-hearted – yumuşaq qəlbli
open-hearted – açıq ürəkli
warm-blooded – isti qanlı

Compound Adjectives with «well»

1. well-known – məşhur, tanınmış
2. well-mannered – xoşrəftarlı
3. well-done – əhsən, əla
4. well-balanced – yaxşı balanslaşdırılmış
5. well-behaved – yaxşı davranışlı
6. well-dressed – yaxşı geyinmiş
7. well-informed – yaxşı məlumatlı
8. well-kept – yaxşı saxlanılmış
9. well-paid – yaxşı ödənişli
10. well-educated – savadlı
11. well-brought – tərbiyyəli

List of the adjectives with the endings – ing/-ed

-ing (cansız)	-ed (canlı)
1. boring – darıxdırıcı	1. bored – darıxmış, canı sıxılmış
2. interesting – maraqlı	2. interested – maraqlanan
3. tiring – yorucu	3. tired – yorğun
4. satisfying – razı salıcı	4. satisfied – razı
5. depressing – depressiyaya salan	5. depressed – depressiyaya düşmüş
6. disappointing – məyusedici	6. disappointed – məyus, ruhdan düşmüş
7. amusing – gülməli, əyləncəli	7. amused – əylənmiş
8. annoying – zəhlətökən, narahatedici	8. annoyed – narahat, dilxor
9. confusing – qarışıq, çaşdırıcı	9. confused – çaşqın

10. **disgusting** – nifrət doğurucu
 11. **exciting** – həyəcanverici
 12. **exhausting** – yorucu, üzücü
 13. **shocking** – şok edici
 14. **embarrassing** – utandırıcı
 15. **surprising** – təəccüblü

10. **disgusted** – nifrət etmiş
 11. **excited** – həyəcanlı
 12. **exhausted** – yorulmuş, əldən düşmüş
 13. **shocked** – şoka düşmüş
 14. **embarrassed** – utanmış
 15. **surprised** – təəccüblənmiş

My job is { boring
interesting
tiring
satisfying
depressing

I am { bored
interested
tired
satisfied
depressed

İngilis dilində sifətin 3 dərəcəsi vardır:

1. **Adi dərəcə (Positive degree)**
2. **Müqayisə dərəcəsi (Comparative degree)**
3. **Üstünlük dərəcəsi (Superlative degree)**

big

bigger

biggest

Adi dərəcə:

1. **So, such, too, very, enough, rather, quite** kimi dərəcə zərfləri özlərindən sonra adi dərəcə tələb edir.

2. İki əşya və ya şəxsin eyni (**as ... as**) və ya müxtəlif (**not so ... as, not as ... as**) keyfiyyətə malik olduğunu göstərən birləşmələr arasında adi dərəcə işlənir.

Kate is **as tall as** her friend.

(Keyt öz dostu **kimi ucaboydur.**)

Kate is **not as tall as** her friend. = Kate is **not so tall as** her friend.

(Keyt öz dostu **kimi ucaboy deyil.**)

Müqayisə dərəcəsi:

Təkhecalı sifətlər

1. Təkhecalı sifətlərin müqayisə dərəcəsi **-er**-lə düzəlir.

2. Sözü hecalara tələffüzünə görə ayırırıq:
nice – [naɪs]-bir hecalı olduğu üçün müqayisə dərəcəsi **-er**-lə düzəlir.

3. Sonu **y**, **er**, **ow**, **le** ilə bitən iki hecalı sifətlər də tək hecalılar kimi dərəcələnilir:

happy – happier (daha xoşbəxt)

narrow – narrower (daha ensiz)

clever – cleverer (daha ağıllı)

simple – simpler (daha sadə)

noble – nobler (daha alicənab)

4. Sonu **e** ilə bitən sifətlərə **-er** sonluğu artırıldıqda sondakı **e** düşür:

nice + er = nicer (daha gözəl)

5. Tək hecalı sifətlərdə qısa saitdən sonrakı samit qoşalaşır:

hot – hotter (daha isti)

big – bigger (daha böyük)

6. Sonu **y**-la bitən sifətlərdə **y**-dan əvvəl samit gələrsə **y** → **i**-ya çevrilir:

easy – easier (daha asan)

Amma

coy – coyer (daha utancaq)

Çoxhecalı sifətlər

1. Çoxhecalı sifətlərin müqayisə dərəcəsi onların qarşısına **more** sözü yazmaqla düzəlir:

interesting – more interesting (daha maraqlı)

2. Əgər sifətdən sonra işlənmiş isim sayılan və təkdirsə onda sifətin qarşısına **a more** yazılır:

a more difficult text (daha çətin mətn)

more difficult texts (daha çətin mətnlər)

more difficult work (daha çətin iş)

* my ~~x~~ more difficult text
(mənim daha çətin mətnim)

Müqayisə dərəcəsinin işlədilməsi halları:**1.** Əgər cümlədə **than** (-dan, -dən) olarsa:This street is longer **than** that one. (Bu küçə o birindən daha uzundur.)**2.**

much – çox	Bu dərəcə zərflərindən sonra gələn sifət/zərf həmişə müqayisədə işlənir.
far – xeyli, çox	
a lot – çox	
a bit – bir az	
a little – bir az	
slightly – cüzi, az	

much more interesting

a lot more interesting

a bit higher

a little higher

3.

between – arasında (iki əşya)	Bunlardan sonra əsasən müqayisə dərəcəsi gəlir.
get (getting) – olur	
day by day – günbəgün	
become – olur	
any, no	
even – hətta	

It is **getting** colder *and* colder. (Getdikcə hava soyuqlaşır.)It **becomes** hotter *and* hotter. (Getdikcə istiləşir.)*** and-in** hər iki tərəfindəki sifət eyni dərəcədə olur.The weather is **getting** warmer day-by-day. (Hava günbəgün istiləşir.)I can't wait for you any longer. (Mən səni daha artıq gözləyə bilmərəm.)No more expensiveEven more selfish*** which of** (hansı) – bu həm müqayisə, həm də üstünlük dərəcəsi tələb edə bilər. Əgər cümlədə iki əşyadan hansı? nəzərdə tutulursa, müqayisə dərəcəsi işlənir.

Which is more popular between two singers?

(İki müğənni arasında daha məşhuru hansıdır?)

Üstünlük dərəcəsi:

Təkhecalı sifətlər	Çoxhecalı sifətlər
1. Təkhecalı sifətlərin üstünlük dərəcəsi -est sonluğu və the artıqlı vasitəsilə düzəlir: the nicest (ən gözəl) 2. Sonu y, er, ow, le ilə bitən iki hecalı sifətlər də tək hecalılar kimi dərəcələnilir: happy – the happiest (ən xoşbəxt) narrow – the narrowest (ən ensiz) clever – the cleverest (ən ağıllı) simple – the simplest (ən sadə) noble – the noblest (ən alicənab)	1. Çoxhecalı sifətlərin üstünlük dərəcəsi the most ilə düzəlir: the most interesting (ən maraqlı)

Aşağıdakı sözlər, əsasən, üstünlük dərəcəsi tələb edir:

in life – həyatda

of all – hamısından, hamıdan

among – arasında (çox əşya və ya şəxs)

one of – biri

in the world – dünyada

in the class (city) – sinifdə (şəhərdə)

have ever (never) – indiyə qədər heç (heç vaxt)

* Üstünlük dərəcəsində işlənmiş sifətin qarşısında yiyəlik əvəzliy işlənərsə, artıqlı (the) düşür.

SİFƏT VƏ ZƏRFLƏRİN MÜQAYİSƏ DƏRƏCƏLƏRİ

Adi dərəcə	Müqayisə dərəcəsi	Üstünlük dərəcəsi
-----	-er [ə]	-est [ist]

kind – mehriban thin – ariq heavy – ağır fast – sürətli few – az	kinder thinner heavier faster fewer	(the) kindest (of) (the) thinnest (of) (the) heaviest (of) (the) fastest (the) fewest
--	---	---

çox hecalı	more ...	(the) most ...
talented – istedadlı interesting – maraqlı	more talented more interesting	(the) most talented (the) most interesting

Qaydasız sifətlər (dərəcələndikdə kökündən dəyişən)

Adi dərəcə	Müqayisə dərəcəsi	Üstünlük dərəcəsi
1. good 2. bad 3. little 4. much, many	-better -worse -less -more	-the best -the worst -the least -the most

* bad – ~~badder~~

You are taller than me .	Than -dən sonra feil gələrsə əvəzlik adlıq halda olur. Əvəzlik tək gələrsə obyekt formada olur.
You are taller than I am .	

1. near 2. late 3. old 4. far	Bu sifətlərin mənalarına və işlənməsinə görə iki dərəcə forması vardır.
--	---

near	nearer (daha yaxın) – the nearest (ən yaxın)
	nearer – the next (sonrakı, o biri)

old	older (daha yaşlı) – the oldest (ən yaşlı)
	elder (ailədə böyük) – the eldest (ailədə ən böyük)

* Elder – «than» olan cümlələrdə **İŞLƏNMƏZ!**

late	later (daha gec) – the latest (ən son, ən gec)
	latter (ikisindən sonuncu) – the last (ən sonuncu, axırncı)

* the latter – müqayisə dərəcəsinə olmasına baxmayaraq **the** ilə işləyə bilər.

For example:

Fuad and Ramil are teachers. **The latter** works at school.
(Fuad və Ramil müəllimdir. Sonuncusu məktəbdə işləyir.)

far	farther (daha uzaq) – the farthest (ən uzaq)
	further (daha artıq, əlavə) – the furthest (ən sonrakı)

For example:

They don't need any **further** help. (Onların **əlavə** köməyə ehtiyacı yoxdur.)

The way was **farther** than I expected. (Yol mənim gözlədiyimdən **daha uzaq** idi.)

THE ADVERB – ZƏRF

Zərf hərəkətlə bağlı olur və əsasən sifətin sonuna «ly» artırmaqla düzəlir:

slow – slowly

quick – quickly

quiet – quietly

Sifətdə olduğu kimi zərflərin də 3 dərəcəsi vardır:

* Sifətlərə «ly» artırılaraq düzələn düzəltmə zərflərin dərəcələri **more** və **most**-la düzəlir.

* Zərfin üstünlük dərəcəsinə **the** artıqlı olmur, çünki burada isim olmur.

XÜSUSİ QEYDLƏR

1.	sifət + ly = zərf	nice –nicely
	isim/feil + ly = sifət	friendly, lively

2.	look + sifət	görünmək
	look at (for) + zərf	baxmaq, axtarmaq

3.	alone – tənha (zərf)	I live alone.
	lonely – tənha (sifət)	I feel lonely.

* Əhval-ruhiyyə, sağlamlıq bildirdikdə to be feilinin formalarından sonra **alone/well** zərfləri işlənə bilər.

Zərf cümlədə feili, feilin şəxssiz formalarını, sifəti və cümlədəki digər bir zərfi təyin edə bilər:

1. This shirt is too large for you. (sifəti)
2. Judy speaks Spanish very well. (zərfi)
3. Don't come home late. (feili)

Bildiyimiz kimi cümlədə feillər sifətlə deyil, zərflərlə təyin olunur. Lakin bir qrup hərəkət ifadə etməyən feillər zərflə deyil, sifətlə təyin olunur:

1. to be – olmaq
2. to feel – hiss etmək
3. to seem – görünmək
4. to become – olmaq, çevrilmək
5. to turn – çevrilmək
6. to stay – qalmaq

Aşağıdakı feillər ikili məna ifadə edir və mənasından asılı olaraq həm sifət, həm də zərflə təyin oluna bilər:

to taste	dad vermək	Sifətlə təyin olunur.
	dadına baxmaq	Zərflə təyin olunur.

- a) The meal tasted good. (Yemək yaxşı dad verirdi.)
- b) He tasted the meal carefully. (O ehtiyatla yeməyin dadına baxdı.)

to smell	qoxusu gəlmək, ətir vermək	Sifətlə təyin olunur.
	qoxulamaq, iyləmək	Zərflə təyin olunur.

- a) The flowers smell nice. (Çiçəklər gözəl ətir verir.)
- b) She smelt the flowers eagerly. (O ,çiçəkləri həvəslə iylədi.)

to look	görünmək	Sifətlə təyin olunur.
	baxmaq (at), axtarmaq (for)	Zərflə təyin olunur.

a) He looked **happy** at the party. (O şənlikdə xoşbəxt görünürdü.)

b) He looked **happily** at me. (O mənə xoşbəxtcəsinə baxdı.)

* Bu cümlələrdə işlənmiş at-ləri qarışdırmaq olmaz!

to sound	səslənmək, səs vermək	Sifətlə təyin olunur.
	səsi gəlmək	Zərflə təyin olunur.

Bəzi zərflər forma etibarı ilə sifətlərlə eynidir:

fast	
Sifət	Zərf
sürətli (a fast train)	sürətlə (to go fast)

long	
Sifət	Zərf
uzun (a long way)	uzun müddət (to wait long)

far	
Sifət	Zərf
uzaq (a far distance)	uzaqda (to live far)

low	
Sifət	Zərf
alçaq (a low voice)	alçaqdan (to speak low)

little	
Sifət	Zərf
az, balaca (little bread)	az (to eat little)

much	
Sifət	Zərf
çox (much work)	çox (to work much)

* Sonu **-ly** ilə bitən sözlərin bəziləri zərf deyil, sifətdir. Bunları qarışdırmaq olmaz.

lovely – sevimli

friendly – səmimi

manly – cəsur

lonely – yalnız

cowardly – qorxaq

elderly – böyük

lively – canlı, diri

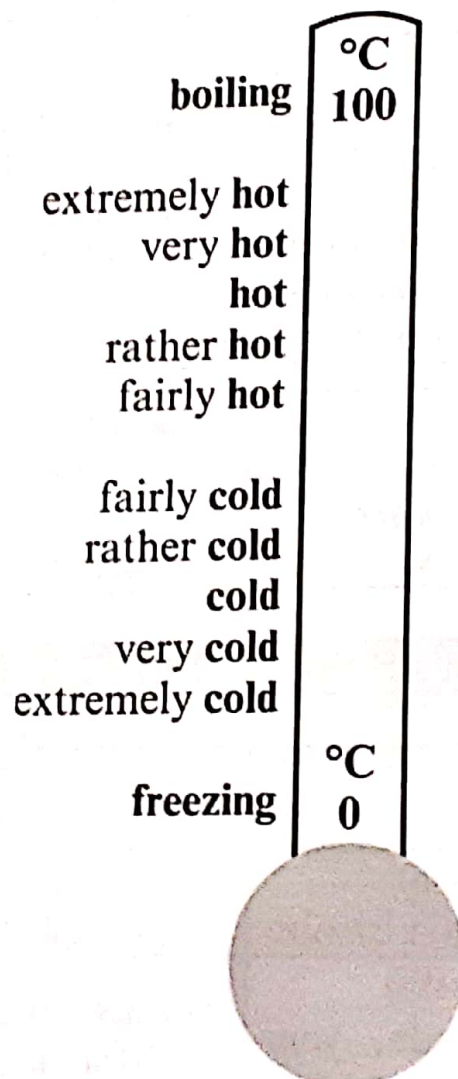
close – yaxın closely – yaxından	The pupils entered the hall and sat close to their teacher. Mary and Jack are closely related. Their mothers are sisters. The chief closely looked through the documents.
high – yüksək, hündür highly – yüksək dərəcədə	The sportsman jumped high . The doctor highly recommended that medicine. Everybody thinks highly of Shilov's paintings.
hard – çətin, ağır, çox hardly – çətinliklə	Hes been working hard at English all this time. It was raining hard that night. Speak slower! I can hardly understand you.
late – gec lately – son vaxtlarda	We returned home late . The boys have seen a lot of movies on TV lately . I'm afraid you thought about it too late .
near – yaxın nearly – demək olar ki	My friends live near the school. I live far from it. We saw that Nancy was nearly ready with her work. My granny is nearly 65.

TOO, ALSO, AS WELL, EITHER, ENOUGH

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. Too – (həmçinin,-da,-də) Təsdiq cümlələrin sonunda işlənir.	a) I like music too . (Mən də musiqini sevirəm.)
2. Also – (həmçinin,-da,-də) Təsdiq cümlələrdə ortada, yəni mübtədadan sonra işlənir.	b) I also like music. (Mən də musiqini sevirəm.)

3. Either – (həmçinin,-da,-də) İnkər cümlələrin sonunda işlənir.	c) I don't like music either . (Mən də musiqini sevmirəm.)
4. As well = too Təsdiq cümlələrin sonunda işlənir.	d) I'll take the shirt as well . (Mən köynəyi də alacağam.)
5. Enough – (kifayət qədər) enough + isim sifət/zərf + enough	e) enough money – kifayət qədər pul good enough – kifayət qədər yaxşı enough lazy – OLMAZ! lazy enough – kifayət qədər tənbel
6. Bütün dərəcə zərfləri (very, so, too, quite) sifət/zərfin qarşısında işlənir, lakin enough sonrasında işlənir.	f) very lazy – çox tənbel too lazy – həddindən çox tənbel so lazy – elə tənbel rather lazy – çox tənbel quite lazy – çox tənbel lazy enough – kifayət qədər tənbel

* **Quite** – çox (zərfdir)
Quiet – sakit (sifətdir)

Adjective Vocabulary (Sifət lüğəti)

1. long	[lɒŋ]	-uzun
2. tall	[tɔ:l]	-uca, ucaboy
3. big	[bɪg]	-böyük, iri
4. wide	[waɪd]	-enli
5. low	[ləʊ]	-alçaq, aşağı
6. beautiful	['bju:tɪf(ə)l]	-qəşəng, gözəl
7. nice	[naɪs]	-gözəl
8. pretty	['prɪti]	-qəşəng
9. naughty	['nɔ:ti]	-dəcəl
10. thin	[θɪn]	-arıq, nazik
11. thick	[θɪk]	-qalın, yoğun, kök
12. funny	['fʌni]	-gülməli, məzəli
13. rude	[ru:d]	-kobud
14. intelligent	[ɪn'telɪdʒ(ə)nt]	-dərrakəli
15. lazy	['leɪzi]	-tənbəl
16. idle	['aɪd(ə)l]	-tənbəl, avara
17. impolite	[ɪmpə'laɪt]	-nəzakətsiz
18. polite	[pə'laɪt]	-nəzakətli
19. perfect	['pə:fɪkt]	-əla, gözəl
20. successful	[sək'sesfʊl]	-müvəffəqiyyətli
21. selfish	['selfɪʃ]	-eqoist
22. unfriendly	[ʌn'fren(d)li]	-kobud, qeyri-səmimi
23. friendly	['fren(d)li]	-səmimi, mehriban
24. short	[ʃɔ:t]	-qısa, alçaq
25. fat	[fat]	-kök, dolu, piyli
26. attractive	[ə'traktiv]	-cəlbedici
27. charming	['tʃɑ:mɪŋ]	-cəlbedici
28. lovely	['lʌvli]	-sevimli
29. blue-eyed	[blu:-aɪd]	-mavi gözlü
30. stout	[staʊt]	-kök, şişman
31. plump	[plʌmp]	-kök, şişman
32. wise	[waɪz]	-müdrək, ağıllı
33. fair	[fe:]	-sarışın, vicdanlı
34. good-looking	[,gʊd'lu:kɪŋ]	-yaraşıklı
35. handsome	['hans(ə)m]	-yaraşıklı (kişi)
36. diligent	['dɪlɪdʒ(ə)nt]	-çalışqan
37. hard-working	[,hɑ:d'wɜ:kɪŋ]	-çalışqan
38. capable	['keɪpəb(ə)l]	-bacarıqlı

39. careful	[ˈke:f(ə)l]	-ehtiyatlı, diqqətli
40. careless	[ˈke:ləs]	-qayğısız
41. attentive	[əˈtentɪv]	-diqqətli
42. inattentive	[ɪnəˈtentɪv]	-diqqətsiz
43. educated	[ˈɛdjʊkətɪd]	-təhsilli
44. talented	[ˈtaləntɪd]	-istedadlı
45. inexperienced	[ˌɪnɪkˈspɪəriənst]	-təcrübəsiz
46. experienced	[ɛkˈspɪəriənst]	-təcrübəli
47. qualified	[ˈkwɒlɪfɪd]	-ixtisaslı
48. famous	[ˈfeɪməs]	-məşhur
49. popular	[ˈpɒpjələ]	-məşhur
50. nervous	[ˈnə:vəs]	-gərgin, əsəbi
51. calm	[kɑ:m]	-sakit
52. proud	[praʊd]	-qürurlu
53. dry	[draɪ]	-quru
54. arid	[ˈarɪd]	-quraq
55. wet	[wet]	-nəm, yaş
56. humid	[ˈhju:mɪd]	-nəm, rütubətli
57. damp	[damp]	-nəm, rütubətli
58. dirty	[ˈdɜ:ti]	-çirkli
59. hospitable	[ˈhɒspɪtəb(ə)l]	-qonaqpərvər
60. torn	[tɔ:n]	-cırıq, cırılmış
61. clean	[kli:n]	-təmiz
62. fresh	[frɛʃ]	-təzə, tər
63. bitter	[ˈbɪtə]	-acı
64. sour	[saʊə]	-turs
65. tasty	[ˈteɪsti]	-dadlı
66. delicious	[dɪˈlɪʃəs]	-dadlı
67. various	[ˈve:rɪəs]	-müxtəlif, fərqli
68. different	[ˈdɪf(ə)r(ə)nt]	-müxtəlif
69. dishonest	[dɪsˈɒnɪst]	-vicdansız
70. honest	[ˈɒnɪst]	-vicdanlı
71. legal	[ˈli:g(ə)l]	-qanuni
72. illegal	[ɪˈli:g(ə)l]	-qanunsuz
73. regular	[ˈrɛɡjələ]	-qaydalı
74. irregular	[ɪˈrɛɡjələ]	-qaydasız
75. harmless	[ˈhɑ:mləs]	-ziyansız
76. heartless	[ˈhɑ:tləs]	-ürəksiz
77. useless	[ˈju:sləs]	-faydasız
78. painless	[ˈpeɪnləs]	-ağrısız

79. fearless	['fiəlis]	
80. thankful	['θaŋkful]	-qorxusuz
81. homeless	['həʊmlis]	-minnətdar
82. fruitful	['fru:t(ə)l]	-əvsiz
83. envious	['enviəs]	-bəhrəli
84. grateful	['greitful]	-paxıl
85. hopeless	['həʊplis]	-minnətdar
86. lifeless	['laɪfləs]	-ümidəiz
87. helpful	['helpful]	-cansız
88. kind-hearted	[kaind- 'hɑ:tɪd]	-köməkci
89. truthful	['tru:θful]	-mehriban
90. frank	[frɑŋk]	-doğrucul
91. peace-loving	[pi:s- 'lʌvɪŋ]	-səmimi
92. important	[ɪm'pɔ:t(ə)nt]	-sülhsevər
93. snowy	['snəʊi]	-önəmli, vacib
94. sunny	['sʌni]	-qarlı
95. rainy	['reɪni]	-günəşli
96. frosty	['frɒsti]	-yağışlı
97. stormy	['stɔ:mi]	-şaxtalı
98. foggy	['fɒgi]	-tufanlı
99. misty	['mɪsti]	-dumanlı
100. windy	['windi]	-çiskinli
101. cloudless	['klaʊdləs]	-küləkli
102. bright	[braɪt]	-buludsuz
103. cheerful	['tʃiəfʊl]	-parlaq
104. merry	['meri]	-şən
105. happy	['hapi]	-şad, şən
106. joyful	['dʒɔɪf(ə)l]	-xoşbəxt
107. joyous	['dʒɔɪəs]	-sevincli
108. strong	[strɒŋ]	-şən
109. mighty	['maɪti]	-güclü
110. powerful	['paʊəf(ə)l]	-güclü
111. weak	[wi:k]	-qüvvətli
112. busy	['bɪzi]	-zəif
113. noble	['nəʊb(ə)l]	-məşğul
114. greedy	['ɡri:di]	-alicənab
115. brave	[breɪv]	-acgöz
116. courageous	[kə'reɪdʒəs]	-cəsür
117. serious	['siəriəs]	-cəsərətli
118. strict	[strikt]	-ciddi

119. shy	[ʃaɪ]	-utancaq
120. stupid	[ˈstjuːpɪd]	-axmaq
121. silly	[ˈsɪli]	-axmaq
122. foolish	[ˈfuːlɪʃ]	-səfeh, ağılsız
123. healthy	[ˈheɪlθi]	-sağlam
124. talkative	[ˈtɔːkətɪv]	-söhbətçil
125. tidy	[ˈtaɪdi]	-təmiz, səliqəli
126. untidy	[ʌnˈtaɪdi]	-səliqəsiz
127. cruel	[kruəl]	-qəddar, kobud
128. wonderful	[ˈwʌndəfʊl]	-əla, gözəl
129. fine	[faɪn]	-qəşəng, yaxşı
130. awful	[ˈɔːf(ə)l]	-pis, bərbad
131. terrible	[ˈterɪb(ə)l]	-dəhşətli, pis
132. splendid	[ˈsplendɪd]	- parlaq, möhtəşəm
133. broad-shouldered	[brɔːd- ˈʃəuldəd]	-enlikürək
134. right	[raɪt]	-haqlı, sağ
135. correct	[kəˈrekt]	-doğru, düzgün
136. wrong	[rɒŋ]	-yanlış
137. pleasant	[ˈplez(ə)nt]	-xoş
138. blind	[blaɪnd]	-kor
139. deaf	[dɛf]	-kar
140. dumb	[dʌm]	-lal
141. absent-minded	[ˈabs(ə)nt- ˈmaɪndɪd]	-huşsuz
142. salty	[ˈsɔːlti]	-duzlu
143. sleepy	[ˈsliːpi]	-yuxulu
144. sleepless	[ˈsliːpləs]	-yuxusuz
145. peaceful	[ˈpiːsf(ə)l]	-dinc, sülh şəraitində
146. quiet	[ˈkwaɪət]	-sakit
147. straight	[streɪt]	-düz, birbaşa
148. direct (ly)	[dɪˈrekt]	-birbaşa, düz
149. quick	[kwɪk]	-cəld
150. lonely	[ˈləʊnli]	-tənha, yalnız
151. resolute	[ˈrezəluːt]	-qətiyyətli
152. obedient	[əˈbiːdiənt]	-itaətkar
153. positive	[ˈpɒzɪtɪv]	-müsbət
154. negative	[ˈnegətɪv]	-mənfi
155. respected	[rɪˈspekt]	-hörmətli
156. well-known	[wel- nəʊn]	-tanınmış
157. necessary	[ˈnesəs(ə)ri]	-vacib, lazımi

158. strange	[streɪn(d)ʒ]	
159. pleased	[pli:zd]	-qəribə
160. sure	[ʃʊə]	-məmnun
161. certain	[ˈsə:t(ə)n]	-əmin
162. silent	[ˈsaɪlənt]	-əmin, müəyyən
163. angry	[ˈaŋɡri]	-sakit
164. fast	[fɑ:st]	-hirsli
165. contemporary	[kənˈtemp(ə)r(ə)rɪ]	-sürətli, cəld
166. modern	[ˈmɒd(ə)n]	-müasir
167. old	[əʊld]	-müasir
168. ancient	[ˈeɪnʃ(ə)nt]	-qədim, köhnə, yaşlı
169. native	[ˈneɪtɪv]	-qədim
170. outstanding	[aʊtˈstaɪndɪŋ]	-doğma
171. hard	[hɑ:d]	-görməli
172. sad	[sɑd]	-çətin, ağır
173. boastful	[ˈbəʊstfʊl]	-qəmgin
174. gloomy	[ˈɡlu:mi]	-lovğa
175. honourable	[ˈɒn(ə)rəb(ə)l]	-tutqun, qaraqabaq
176. coward	[ˈkaʊəd]	-şərəfli
177. fearful	[ˈfiəf(ə)l]	-qorxaq
178. personal	[ˈpɜ:s(ə)n(ə)l]	-qorxulu
179. valuable	[ˈvæljuəb(ə)l]	-şəxsi, özəl
180. private	[ˈpraɪvət]	-dəyərli
181. new	[nju:]	-özəl
182. poor	[pɜ:]	-yeni
183. rich	[rɪtʃ]	-kasıb, yoxsul
184. wealthy	[ˈwelθi]	-varlı, zəngin
185. developed	[dɪˈveləpt]	-varlı, dövlətli
186. dreary	[ˈdriəri]	-inkişaf etmiş
187. boring	[ˈbɔ:riŋ]	-cənsixici, kədərli
188. dull	[dʌl]	-maraqsız, cənsixici
189. great	[ɡreɪt]	-maraqsız
190. interesting	[ˈɪnt(ə)rɪstɪŋ]	-böyük, əla
191. sharp	[ʃɑ:p]	-maraqlı
192. excited	[ɪkˈsaɪtɪd]	-iti, kəskin
193. sincere	[sɪnˈsiə]	-həyəcanlı
194. unkind	[ʌnˈkaɪnd]	-səmimi
195. easy	[ˈi:zi]	-kobud
196. heavy	[ˈhevi]	-asan
197. light	[laɪt]	-ağır
		-yüngül, işıqlı

198. dark	[dɑ:k]	-tünd, qara
199. close	[kləʊz]	-yaxın
200. astonished	[ə'stɒnɪʃt]	-təəccüblənmiş
201. surprised	[sə'praɪzd]	-təəccüblənmiş
202. fried	[fraɪd]	-qızardılmış
203. sorry	['sɒri]	-üzgün
204. late	[leɪt]	-gec
205. cosy	['kəʊzi]	-rahat
206. comfortable	['kʌmf(ə)təb(ə)l]	-rahat
207. gay	[geɪ]	-şən
208. free	[fri:]	-boş, azad, bیکar, subay, pulsuz
209. permanent	['pə:m(ə)nənt]	-daimi
210. lucky	['lʌki]	-uğurlu, şanslı
211. thoughtful	['θɔ:tful]	-düşüncəli, fikirli
212. expensive	[ɛk'spensɪv]	-baha, bahalı
213. dear	[dɪə]	-baha, əziz
214. cheap	[tʃi:p]	-ucuz
215. similar	['sɪmɪlə]	-oxşar
216. alike	[ə'laɪk]	-oxşar
217. same	[seɪm]	-eyni
218. difficult	['dɪfɪk(ə)lt]	-çətin
219. simple	['sɪmp(ə)l]	-sadə
220. severe	[sɪ'viə]	-sərt
221. mild	[maɪld]	-mülayim
222. cool	[ku:l]	-sərin
223. cold	[kəʊld]	-soyuq
224. warm	[wɔ:m]	-isti, ılıq
225. hot	[hɒt]	-isti
226. noisy	['nɔɪzi]	-səs-küylü
227. near	[nɪə]	-yaxın
228. far	[fɑ:]	-uzaq
229. remote	[rɪ'məʊt]	-uzaq
230. distant	['dɪst(ə)nt]	-uzaq
231. anxious	['æŋ(k)ʃəs]	-narahat
232. worried	['wʌrɪd]	-narahat
233. tired	[taɪəd]	- yorğun
234. usual	['ju:ʒuəl]	-adi
235. unusual	[ʌn'ju:ʒuəl]	-qeyri-adi
236. dangerous	['deɪn(d)ʒ(ə)rəs]	-təhlükəli

237. safe	[seɪf]	-təhlükəsiz
238. advisable	[əd'vɪzəb(ə)]	-məsləhətli
239. internal	[ɪn'tə:n(ə)]	-daxili
240. foreign	['fɔrɪn]	-xarici
241. main	[maɪn]	-əsas
242. aggressive	[ə'ɡresɪv]	-təcavüzkar
243. amusing	[ə'mju:zɪŋ]	-əyləncəli
244. official	[ə'fɪʃ(ə)]	-rəsmi
245. suitable	['su:təb(ə)]	-uyğun, münasib
246. unforgettable	[ʌnfə'ɡetəb(ə)]	-unudulmaz
247. muddy	['mʌdi]	-palçıqlı
248. true	[tru:]	-həqiqi
249. false	[fɔ:ls]	-yanlış
250. sweet	[swi:t]	-şirin
251. large	[lɑ:dʒ]	-geniş
252. narrow	['narəʊ]	-dar
253. dead	[ded]	-ölü
254. alive	[ə'laɪv]	-canlı, diri
255. asleep	[ə'sli:p]	-yuxulu
256. awake	[ə'weɪk]	-oyaq
257. wounded	[waʊnd]	-yaralı
258. injured	['ɪndʒəd]	-yaralı
259. deep	[di:p]	-dərin
260. shallow	['ʃaləʊ]	-dayaz
261. tiny	['tɪni]	-xırda, balaca
262. small	[smɔ:l]	-balaca
263. giant	['dʒaɪənt]	-nəhəng, div
264. enormous	[ɪ'nɔ:məs]	-nəhəng, böyük
265. huge	[hju:dʒ]	-iri, böyük
266. ashamed	[ə'seɪmd]	-utanmış
267. afraid	[ə'freɪd]	-qorxmış
268. frightened	['frʌɪtnd]	-qorxudulmuş
269. displeased	[dɪs'pli:zd]	-narazı
270. final	['faɪn(ə)]	-son
271. penniless	['penɪləs]	-qəpiksiz
272. unhealthy	[ʌn'helθi]	-xəstə
273. jobless	['dʒɒbləs]	-işsiz
274. moneyless	['mʌnɪləs]	-pulsuz
275. separately	['sep(ə)rətli]	-ayrı
276. tight	[taɪt]	-sıx, bərk

277. passive	['pasiv]	-passiv
278. active	['aktiv]	-fəal
279. doubtful	['daʊtful]	-şübhəli
280. saint	[s(ə)nt]	-müqəddəs
281. sacred	['seɪkrɪd]	-müqəddəs
282. holy	['həʊli]	-müqəddəs
283. scared	[skeɪd]	-qorxmuş
284. local	['ləʊk(ə)l]	-yerli
285. international	[ɪntə'naʃ(ə)n(ə)l]	-beynəlxalq
286. foreign	['fɔrɪn]	-əcənəbi
287. industrious	[ɪn'dʌstriəs]	-bacarıqlı, çalışqan
288. responsible	[rɪ'spɒnsɪb(ə)l]	-məsuliyyətli
289. irresponsible	[ɪrɪ'spɒnsɪb(ə)l]	-məsuliyyətsiz
290. agricultural	[agrɪ'kʌltʃərəl]	-kənd təsərrüfatına aid olan
291. cultural	['kʌltʃ(ə)r(ə)l]	-mədəni
292. economic	[ɛkə'nɒmɪk]	-iqtisadi
293. political	[pə'lıtɪk(ə)l]	-siyasi
294. progressive	[prə'ɡresɪv]	-davamedici
295. daily	['deɪli]	-gündəlik
296. fair-haired	[feɪ- heɪd]	-sarışın saçlı
297. blond	[blɒnd]	-sarışın
298. faithful	['feɪθfʊl]	-sadiq, vəfalı
299. unfaithful	[ʌn'feɪθf(ə)l]	-bivəfa
300. devoted	[dɪ'vəʊtɪd]	-sadiq
301. national	['naʃ(ə)n(ə)l]	-milli
302. natural	['natʃ(ə)r(ə)l]	-təbii
303. historical	[hɪ'stɒrɪk(ə)l]	-tarixi
304. historic	[hɪ'stɒrɪk]	-tarixi
305. splendid	['splendɪd]	-parlaq
306. able	['eɪb(ə)l]	-bacarıqlı
307. polluted	[pə'lu:tɪd]	-çirklənmiş
308. urgent	['ə:dʒ(ə)nt]	-təcili
309. weekly	['wi:kli]	-həftəlik
310. ordinary	['ɔ:d(ə)n(ə)ri]	-adi
311. genius	['dʒi:nɪəs]	-dahi
312. pure	[pjʊə]	-saf, pak
313. boiled	[bɔɪl]	-qaynadılmış
314. rapid	['rapɪd]	-cəld
315. enjoyable	[en'dʒɔɪəb(ə)l]	-zövqlü

316. tiring	['tʌɪərɪŋ]	-yorucu
317. realistic	[rɪə'lɪstɪk]	-realistik
318. upset	['ʌpset]	-məyus
319. disappointed	[dɪsə'pɔɪntɪd]	-məyus olmuş
320. delighted	[dɪ'lʌɪtɪd]	-sevincli
321. unfair	[ʌn'feɪ]	-ədalətsiz
322. accurate	['ækjʊrət]	-səliqəli
323. generous	['dʒen(ə)rəs]	-səxavətli
324. empty	['em(p)ti]	-boş
325. full	[fʊl]	-dolu, tox
326. crowded	['kraʊdɪd]	-izdihamlı, basabas
327. excellent	['eks(ə)l(ə)nt]	-əla
328. shameless	['ʃeɪmləs]	-abırsız
329. freezing	['fri:zɪŋ]	-dondurucu
330. sly	[slʌɪ]	-hiyləgər
331. slim	[slɪm]	-arıq, incə
332. ugly	['ʌɡli]	-eybəcər, kifir
333. well-cooked	[wel-kʊkd]	-yaxşı bişmiş
334. eatable	['i:təb(ə)l]	-yeməli
335. drinkable	['drɪŋkəbl]	-içməli
336. baked	['beɪkt]	-sobada bişmiş
337. uncooked	[ʌn'kʊkt]	-yaxşı bişməmiş
338. convincing	[kən'vɪnsɪŋ]	-inandırıcı
339. gentle	['dʒent(ə)l]	-zərif, incə
340. self-confident	[self-'kɒnfɪd(ə)nt]	-özünə güvənən
341. fluent	['flu:ənt]	-səlis
342. curious	['kjʊəriəs]	-hər şeylə maraqlanan
343. environmental	[ɪnvʌɪrən'ment(ə)l]	-ətraf mühitlə bağlı
344. young	[jʌŋ]	-cavan, gənc
345. easy-going	['i:zi-'gəʊɪŋ]	-üzuyola, yola gedən
346. still	[stɪl]	-sakit
347. depressed	[dɪ'prest]	-depresiyaya düşmüş
348. elegant	['elɪɡ(ə)nt]	-eleqant, zərif
349. complete	[kəm'pli:t]	-tam
350. convenient	[kən'vi:nɪənt]	-rahat, uyğun
351. sandy	['sandi]	-qumlu
352. well-educated	[wel-'edʒʊkeɪtɪd]	-yaxşı təhsilli
353. favourite	['feɪv(ə)rɪt]	-sevimli
354. fascinating	['fasɪneɪtɪŋ]	-heyvətəmiz
355. bored	[bɔ:d]	-canı sıxılmış

356. well-balanced	[wəl- 'balənst]	-yaxşı balanslaşdırılmış
357. restless	['res(t)ləs]	-rahatsız, dincliyi olmayan
358. prosperous	['prɒsp(ə)rəs]	-çiçəklənən
359. public	['pʌblɪk]	-ictimai
360. magnificent	[mag 'nɪfɪs(ə)nt]	-möhtəşəm
361. spare	[spɛ:]	-boş, asudə
362. pale	[peɪl]	-solğun
363. colourful	['kʌləf(ə)l]	-rəngarəng
364. general	['dʒen(ə)r(ə)l]	-ümumi
365. orally	['ɔ:r(ə)li]	-şifahi
366. verbal	['və:b(ə)l]	-şifahi
367. adjoining	[ə 'dʒɔɪnɪŋ]	-yaxın, qonşuluqdakı
368. indefinite	[ɪn 'dɛfɪnət]	-qeyri-müəyyən
369. definite	['dɛfɪnət]	-müəyyən
370. impressive	[ɪm 'prɛsɪv]	-təsirli
371. turbulent	['tə:bʊl(ə)nt]	-təlatümlü
372. vital	['vaɪt(ə)l]	-önəmli
373. early	['ə:li]	-erkən
374. wild	[waɪld]	-vəhşi
375. domestic	[də 'mɛstɪk]	-evcil
376. broad	[brɔ:d]	-enli
377. soft	[sɒft]	-yumşaq
378. ill	[ɪl]	-xəstə
379. sick	[sɪk]	-xəstə
380. countable	['kaʊntəb(ə)l]	-sayıla bilən
381. uncountable	[ʌn 'kaʊntəb(ə)l]	-sayıla bilməyən
382. loose	[lu:s]	-boş, sıx olmayan
383. internal	[ɪn 'tə:n(ə)l]	-daxili
384. external	[ɛk 'stə:n(ə)l]	-xarici
385. major	['meɪdʒə]	-əsas
386. chief	[tʃi:f]	-əsas, başlıca
387. principal	['prɪnsɪp(ə)l]	-əsas
388. humorous	['hju:m(ə)rəs]	-yumoristik
389. previous	['pri:vɪəs]	-əvvəlki
390. fantastic	[fan 'tastɪk]	-fantastik
391. modest	['mɒdɪst]	-təvazökar
392. slender	['slendə]	-incə, zərif, arıq
393. dark-skinned	[dɑ:k- skɪnd]	-qara dərili
394. relaxed	[rɪ 'laks]	-rahatlamış

395. unreliable	[ʌnrɪ'laɪəb(ə)l]	-etibarsız
396. reliable	[rɪ'laɪəb(ə)l]	-etibarlı
397. sociable	['səʊʃəb(ə)l]	-ünsiyyətçil
398. stained	[steɪn]	-ləkəli
399. tasteless	['teɪs(t)ləs]	-dadsız
400. reasonable	['ri:z(ə)nəb(ə)l]	-münasib
401. unbearable	[ʌn'bɛ:rəb(ə)l]	-dözülməz
402. intolerable	[ɪn'tɒl(ə)rəb(ə)l]	-dözülməz
403. unexpected	[ʌnɛk'spektɪd]	-gözlənilməz
404. mysterious	[mɪ'stɪəriəs]	-sirli
405. incredible	[ɪn'krədɪb(ə)l]	-ağılasıgmaz
406. blunt	[blʌnt]	-küt
407. comparative	[kəm'parətɪv]	-müqayisəli
408. unbelievable	[ʌnbɪ'li:vəb(ə)l]	-inanılmaz
409. exact	[ɪg'zakt]	-dəqiq
410. precious	['preʃəs]	-dəyərlı
411. spoiled	[spɔɪlɪd]	-korlanmış
412. developing	[dɪ'veləpɪŋ]	-inkışaf edən
413. antique	[an'ti:k]	-qədim, antik
414. broken	['brəʊk(ə)n]	-sınıq, qırıq
415. dusty	['dʌsti]	-tozlu
416. grumpy	['grʌmpɪ]	-deyingən
417. universal	[ju:nɪ'vɜ:s(ə)l]	-ümumi
418. rusty	['rʌsti]	-paslı
419. wooden	['wʊd(ə)n]	-taxta, taxtadan hazırlanmış
420. golden	['gəʊld(ə)n]	-qızıl
421. ready	['rɛdi]	-hazır
422. dense	[dens]	-sıx
423. tough	[tʌf]	-bərk, sərt
424. skilful	['skɪlf(ə)l]	-bacarıqlı
425. rocky	['rɒki]	-qayalı
426. favourable	['feɪv(ə)rəb(ə)l]	-əlvərişli
427. changeable	['tʃeɪn(d)ʒəb(ə)l]	-dəyişkən
428. unchangeable	[ʌn'tʃeɪn(d)ʒəb(ə)l]	-sabit, dəyişməz
429. evergreen	['evəɡri:n]	-həmişəyaşıl
430. painstaking	['peɪnzteɪkɪŋ]	-zəhmət tələb edən
431. elder	['eldə]	-ailədə böyük
432. mountainous	['maʊntɪnəs]	-dağlıq
433. disgusting	[dɪs'ɡʌstɪŋ]	-iyrənc

434. harsh	[hɑːʃ]	-sərt, nahamar
435. satisfied	[ˈsætɪsfaɪd]	-razi
436. sensible	[ˈsensɪb(ə)l]	-həssas
437. poisonous	[ˈpɔɪzənəs]	-zəhərli
438. middle-aged	[ˈmɪd(ə)l- aged]	-orta yaşlı
439. old-fashioned	[əʊld- ˈfæʃ(ə)n]	-dəbdən düşmüş
440. insincere	[ɪnsɪnˈsɪə]	-qeyri-səmimi
441. shocked	[ʃɒkɪd]	-şoka düşmüş
442. shocking	[ˈʃɒkɪŋ]	-şoka salıcı
443. married	[ˈmarɪd]	-evli
444. single	[ˈsɪŋɡ(ə)l]	-subay, tək
445. divorced	[dɪˈvɔːs]	-boşanmış
446. chemical	[ˈkəmək(ə)l]	-kimyəvi
447. familiar	[fəˈmɪlə]	-tanış
448. mutual	[ˈmjuːtʃ(ə)l]	-qarşılıqlı
449. profitable	[ˈprɒfɪtəb(ə)l]	-gəlirli, mənfəətli
450. beneficial	[benɪˈfɪʃ(ə)l]	-faydalı
451. slippery	[ˈslɪp(ə)rɪ]	-sürüşkən
452. remarkable	[rɪˈmɑːkəb(ə)l]	-cəlbedici
453. woolen	[ˈwʊlən]	-yun, yundan hazırlanmış
454. conscious	[ˈkɒnʃəs]	-şüurlu, dərrakəli
455. glorious	[ˈɡlɔːrɪəs]	-şanlı
456. marvelous	[ˈmɑːv(ə)ləs]	-möhtəşəm
457. fairy	[ˈfeəri]	-sehirli
458. bare	[beː]	-çılpaq, yalın
459. naked	[ˈneɪkɪd]	-çılpaq, yalın
460. religious	[rɪˈlɪdʒəs]	-dini
461. rare	[reː]	-nadir
462. central	[ˈsentr(ə)l]	-mərkəzi
463. hungry	[ˈhʌŋɡri]	-ac
464. rough	[rʌf]	-sərt, bərk, kobud
465. unable	[ʌnˈeɪb(ə)l]	-bacarıqsız
466. vacant	[ˈveɪk(ə)nt]	-vakant, boş
467. thirsty	[ˈθəːsti]	-susamış
468. vigorous	[ˈvɪɡ(ə)rəs]	-güclü
469. violent	[ˈvaɪələ(ə)nt]	-zorakı, amansız
470. special	[ˈspeʃ(ə)l]	-xüsusi
471. sudden	[ˈsʌd(ə)n]	-qəfil, ani
472. tedious	[ˈtiːdiəs]	-yorucu

473. rigorous	['rɪɡ(ə)rəs]	
474. portable	['pɔ:təb(ə)l]	-ciddi
475. raw	[rə:]	-daşına bilən
476. tender	['tendə]	-çiy
477. logical	['lɒdʒɪk(ə)l]	-yumşaq, zərif, yaxşı bişmiş
478. ignorant	['ɪɡn(ə)r(ə)nt]	-məntiqi
479. jealous	['dʒɛləs]	-nadan
480. forbidden	[fə'bid(ə)n]	-qısqanc
481. furious	['fjuəriəs]	-qadağan olunmuş
482. extraordinary	[ɪk'strɔ:d(ə)n(ə)rɪ]	-qəzəbli
483. fashionable	['faʃ(ə)nəb(ə)l]	-qeyri-adi
484. chargeable	['tʃɑ:dʒəb(ə)l]	-dəbli
485. closed	[kləʊzd]	-yükənə bilən
486. absolute	['absəlu:t]	-bağlı
487. bald	[bɔ:ld]	-tam
488. bilingual	[bɪ'lɪŋɡw(ə)l]	-keçəl
489. appreciative	[ə'pri:ʃ(i)ətɪv]	-ikidilli
490. acheless	['eɪklɪs]	-minnətdar
491. annoyed	[ə'nɔɪd]	-ağrısız
492. fancy	['fansi]	-narahat
493. smart	[smɑ:t]	-bər-bəzəkli
494. vast	[vɑ:st]	-ağıllı
495. relieved	[rɪ'li:vɪd]	-böyük, geniş
496. clumsy	['kləmzi]	-azad olunmuş
497. embarrassed	[em'barəst]	-bacarıqsız
498. chubby	['tʃʌbi]	-utanmış
499. round	[raʊnd]	-yumru, şişman
500. hollow	['hɒləʊ]	-dairəvi
501. flat	[flat]	-batıq, içiboş
502. immense	[ɪ'mens]	-yastı
503. brief	[brɪ:f]	-ucsuz-bucaqsız
504. greasy	['ɡri:zi]	-qısa, müxtəsər
505. yummy	['jʌmi]	-yağlı
506. icy	['aɪsi]	-dadlı
507. juicy	['dʒu:si]	-buzlu
508. nutritious	[nju'trɪʃəs]	-şirəli
509. chilly	['tʃɪli]	-qidalı
510. curly	['kə:li]	-soyuq
511. abandoned	[ə'band(ə)nd]	-buruq
		-tərk edilmiş

512. absent	['abs(ə)nt]	-olmayan, iştirak etməyən
513. acceptable	[ək'septəb(ə)l]	-qəbul edilən
514. accessible	[ək'sesɪb(ə)l]	-əlçatan
515. available	[ə'veɪləb(ə)l]	-mövcud, əlçatan
516. united	[ju:'naɪtɪd]	-birləşmiş
517. mental	['ment(ə)l]	-əqli
518. financial	[fʌɪ'nænʃ(ə)l]	-maliyyə
519. traditional	[trə'dɪʃ(ə)n(ə)l]	-ənənəvi
520. significant	[sɪg'nɪfɪk(ə)nt]	-önəmli
521. cute	[kju:t]	-sevimli, suyuşirin
522. educational	[edʒu'keɪʃ(ə)n(ə)]	-təhsillə bağlı
523. relevant	['rɛləv(ə)nt]	-uyğun, aidiyyatı olan
524. numerous	['nju:m(ə)rəs]	-çox sayda
525. obvious	['ɒbvɪəs]	-açıq-aydın, aşkar
526. former	['fɔ:mə]	-keçmiş, sabiq
527. visible	['vɪzɪb(ə)l]	-görünən
528. comprehensive	[kɒmprɪ'hensɪv]	-müfəssəl, hərtərəfli
529. confident	['kɒnfɪd(ə)nt]	-arxayın, inamlı
530. decent	['di:s(ə)nt]	-layiqli, dəyərli
531. suspicious	[sə'spɪʃəs]	-şübhəli
532. current	['kʌr(ə)nt]	-cari, hazırkı
533. individual	[ɪndɪ'vɪdʒu(ə)l]	-fərdi
534. primary	['praɪm(ə)ri]	-ibtidai
535. unique	[ju:'ni:k]	-nadir
536. equal	['i:kw(ə)l]	-bərabər
537. firm	[fə:m]	-sərt, bərk
538. solid	['sɒlɪd]	-bərk
539. nasty	['nɑ:sti]	-pis
540. neat	[ni:t]	-təmiz, səliqəli
541. temporary	['temp(ə)rəri]	-müvəqqəti

UNIT 9

• THE VERB – FEİL

THE VERB – FEİL

İngilis dilində feilin 4 əsas forması vardır:

1. Məsdər (The Infinitive)
2. Keçmiş qeyri-müəyyən (The Past Indefinite Tense)
3. Keçmiş zaman feili sifəti (The Past Participle)
4. İndiki zaman feili sifəti (The Present Participle)

Cümlədə tamamlığa münasibətinə görə feillər təsirli və təsirsiz (transitive and intransitive) olaraq iki yerə bölünür. Özündən sonra obyekt tələb edən feillər təsirli feillər adlanır.

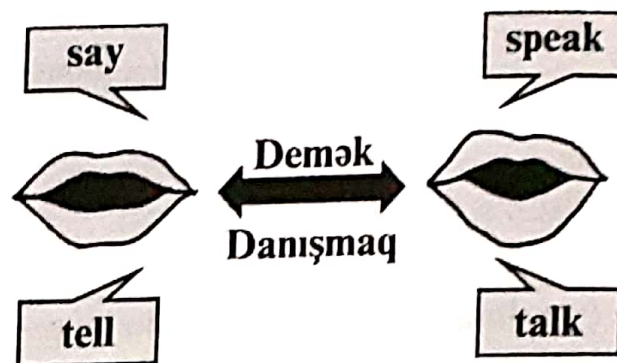
For example: to put, to write, to send, to raise

Qarışdırılan feillər

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. to lay-laid-laid-lying (qoymaq, uzatmaq) – təsirli feildir və özündən sonra tamamlıq tələb edir.	a) to lay the table – stol açmaq a) to lay aside – kənara qoymaq a) to lay eggs – yumurtlamaq a) to lay the foundation – əsasını qoymaq a) She laid the baby on the bed – O uşağı çarpayığa qoydu.
2. to lie-lay-lain-lying (uzanmaq) – təsirsiz feildir, yəni özündən sonra tamamlıq tələb etmir.	b) to lie still – sakit uzanmaq b) to lie ill – xəstə yatmaq b) The cat lay in front of the fire. – Pişik ocağın qarşısında uzandı.
3. to lie-lied-lied-lying (yalan danışmaq) – qaydalı feildir.	c) Are you lying to me? – Mənə yalan danışırısan?
4. to rise-rose-risen-rising (qalxmaq) – təsirsiz feildir.	d) to rise to feet – ayağa qalxmaq d) She rose from her chair. – O, yerindən qalxdı. d) The Sun rises at 6:30 am. – Günəş saat 6:30-da qalxır.

5. to raise-raised-raised-raising (qaldırmaq) – təsirli feildir. to rise – qalxmaq to raise – qaldırmaq rice – düyü rose – qızılgül, to rise-in keçmiş zaman forması	e) to raise a problem – problem qaldırmaq e) to raise a hand – əlini qaldırmaq
6. to fall-fell-fallen (yıxılmaq, düşmək)	f) to fall in love – eşqə düşmək f) She <u>fell</u> in love with her best friend. – O, özünün ən yaxşı dostuna vurulub.
7. to feel-felt-felt (hiss etmək)	g) to feel better – yaxşı hiss etmək g) She felt better. – O özünü yaxşı hiss edirdi.
8. to find-found-found (tapmaq)	h) She <u>finds</u> the answers very easily. – O, cavabları çox asanlıqla tapır. h) She <u>found</u> the answers very easily. – O, cavabları çox asanlıqla tapdı.
9. to found-founded-founded (əsasını qoymaq)	i) She <u>founds</u> charity organizations. – O, xeyriyyə təşkilatlarının əsasını qoyur. i) She <u>founded</u> charity organization. – O, xeyriyyə təşkilatının əsasını qoydu.
10. price – qiymət prize – mükafat to praise – tərifləmək, mükafatlandırmaq	j) high prices – yüksək qiymətlər j) a state prize – dövlət mükafatı j) The teacher <u>praised</u> her students. – Müəllim öz tələbələrini təriflədi.
11. to die – ölmək (verb) dead – ölü (adj) death – ölüm (noun)	k) He <u>died</u> in 2011. k) He was lying <u>dead</u> on the floor. k) His <u>death</u> was tragic.

DANIŞMAQ, DEMƏK FEİLLƏRİ

Tell (told)	• Hər hansısa «məlumatı kiməsə demək» mənasını bildirir. • tell + object • Tell me about the movie. (Mənə film haqqında danış.) • tell + to me
Say (said)	• «Demək, söyləmək» mənasını bildirir. • say + to + me • say (something) • say that (something) • say (something) to (a person)
Speak (spoke)	• «Danışmaq» mənasını bildirir. • a) hər hansısa bir dildə danışmaq • b) ümumi hansısa bir məsələ haqqında danışmaq • speak with • speak to
Talk (talked)	• «Danışmaq, söhbət etmək» mənasını bildirir. • We talked on the phone. (Biz telefonda danışdıq.)

List of the Irregular Verbs
(Qaydasız feillər siyahısı)

Infinitive form	Past form	Participle II	Translation
arise [ə'raiz]	arose [ə'rəuz]	arisen [ə'riz(ə)n]	qalxmaq
awake [ə'weik]	awoke [ə'wəuk]	awoken [ə'wəukən]	oyanmaq, oyatmaq
be [bi:]	was[wɔz], were[wɛ:]	been [bi:n]	olmaq
bear [bɛə]	bore [bɔ:]	born [bɔ:n]	dözmək, doğulmaq
beat [bi:t]	beat [bi:t]	beaten ['bi:tn]	vurmaq, döymək
become [bi:kəm]	became [bi:keim]	become [bi:kəm]	olmaq
begin [bi'gin]	began [bi'gæn]	begun [bi'gʌn]	başlamaq
bend [bend]	bent [bent]	bent [bent]	əymək, əyilmək
bet [bet]	bet [bet]	bet [bet]	mərc etmək
bind [baɪnd]	bound [baʊnd]	bound [baʊnd]	bağlamaq
bite [baɪt]	bit [bit]	bitten ['bitn]	dişləmək
bleed [bli:d]	bled [bled]	bled [bled]	qanamaq
blow [blou]	blew [blu:]	blown [bloun]	əsmək, üfürmək
break [breɪk]	broke [brɔuk]	broken ['brɔuk(e)n]	sındırmaq
breed [bri:d]	bred [bred]	bred [bred]	tərbiyə etmək
bring [brɪŋ]	brought [brɔ:t]	brought [brɔ:t]	gətirmək
broadcast ['brɔ:dka:st]	broadcast ['brɔ:dka:st]	broadcast ['brɔ:dka:st]	yayımlamaq

build [bild]	built [bilt]	built [bilt]	tikmək
burn [bɜ:n]	burnt [bɜ:nt]	burnt [bɜ:nt]	yandırmaq, yanmaq
burst [bɜ:st]	burst [bɜ:st]	burst [bɜ:st]	partlamaq
buy [bai]	bought [bɔ:t]	bought [bɔ:t]	almaq (pulla)
catch [kætʃ]	caught [kɔ:t]	caught [kɔ:t]	tutmaq, çatmaq
choose [tʃu:z]	chose [tʃəuz]	chosen [tʃəuz(ə)n]	seçmək
come [kʌm]	came [keim]	come [kʌm]	gəlmək
cost [kɒst]	cost [kɒst]	cost [kɒst]	qiyməti olmaq
cut [kʌt]	cut [kʌt]	cut [kʌt]	kəsmək
do [du:]	did [did]	done [dʌn]	etmək
draw [drɔ:]	drew [dru:]	drawn [drɔ:n]	çəkmək (şəkil)
dream [dri:m]	dreamt [dremt]	dreamt [dremt]	arzulamaq
drink [drɪŋk]	drank [dræŋk]	drunk [drʌŋk]	içmək
drive [draiv]	drove [drouv]	driven [ˈdrivn]	sürmək
eat [i:t]	ate [et]	eaten [ˈi:tn]	yemək
fall [fɔ:l]	fell [fel]	fallen [ˈfɔ:lən]	yıxılmaq, düşmək
feed [fi:d]	fed [fed]	fed [fed]	yedirtmək
feel [fi:l]	felt [felt]	felt [felt]	hiss etmək
fight [fait]	fought [fɔ:t]	fought [fɔ:t]	döyüşmək
find [faɪnd]	found [faund]	found [faund]	tapmaq

fit [fit]	fit [fit]	fit [fit]	yaraşmaq
fly [flai]	flew [flu:]	flown [floun]	uçmaq
forget [fə'get]	forgot [fə'gɒt]	forgotten [fə'gɒt(ə)n]	unutmaq
forgive [fo'giv]	forgave [fo'geiv]	forgiven [fo'givn]	bağışlamaq
freeze [fri:z]	froze [frouz]	frozen ['frouzn]	donmaq, dondurmaq
get [get]	got [gɒt]	got [gɒt]	almaq, əldə etmək
give [giv]	gave [geiv]	given [givn]	vermək
go [gou]	went [went]	gone [gɒn]	getmək
grow [grou]	grew [gru:]	grown [groun]	böyümək, becərmək
hang [hæŋ]	hung [hʌŋ]	hung [hʌŋ]	asmaq
have [hæv]	had [hæd]	had [hæd]	malik olmaq
hear [hiə]	heard [hɛ:d]	heard [hɛ:d]	eşitmək
hide [haid]	hid [hid]	hidden ['hidn]	gizlətmək
hit [hit]	hit [hit]	hit [hit]	zərbə vurmaq
hold [hould]	held [held]	held [held]	tutmaq, saxlamaq
hurt [hɛ:t]	hurt [hɛ:t]	hurt [hɛ:t]	incitmək
keep [ki:p]	kept [kept]	kept [kept]	saxlamaq
kneel [ni:l]	knelt [nelt]	knelt [nelt]	diz çökmək
know [nou]	knew [nju:]	known [noun]	bilmək, tanımaq

lay [lei]	laid [leid]	laid [leid]	qoymaq, uzatmaq
lead [li:d]	led [led]	led [led]	aparmaq, rəhbərlik etmək
lean [li:n]	leant [lent]	leant [lent]	yalvarmaq, söykənmək
learn [lɛ:n]	learnt [lɛ:nt]	learnt [lɛ:nt]	öyrənmək
leave [li:v]	left [left]	left [left]	tərk etmək
lend [lend]	lent [lent]	lent [lent]	borc vermək
let [let]	let [let]	let [let]	icazə vermək
lie [lai]	lay [lei]	lain [lein]	uzanmaq
light [lait]	lit [lit]	lit [lit]	işıqlandırmaq
lose [lu:z]	lost [lɒst]	lost [lɒst]	itirmək, uduzmaq
make [meik]	made [meid]	made [meid]	etmək, düzəltmək
mean [mi:n]	meant [ment]	meant [ment]	nəzərdə tutmaq
meet [mi:t]	met [met]	met [met]	görüşmək
pay [pei]	paid [peid]	paid [peid]	ödəmək
prove [pru:v]	proved [pru:vd]	proven [pru:vn]	sübut etmək
put [put]	put [put]	put [put]	qoymaq
quit [kwit]	quit [kwit]	quit [kwit]	istefa vermək
read [ri:d]	read [red]	read [red]	oxumaq (kitab)
ride [raid]	rode [roud]	ridden ['ridn]	sürmək (at)

ring [rɪŋ]	rang [ræŋ]	rung [rʌŋ]	zəŋg vurmaq
rise [raɪz]	rose [rouz]	risen ['rɪzn]	qalxmaq
run [rʌŋ]	ran [ræŋ]	run [rʌŋ]	qaçmaq
say [seɪ]	said [sed]	said [sed]	demək
see [si:]	saw [sɔ:]	seen [si:n]	görmək
seek [si:k]	sought [sɔ:t]	sought [sɔ:t]	cəhd etmək
sell [sel]	sold [sould]	sold [sould]	satmaq
send [send]	sent [sent]	sent [sent]	göndərmək
set [set]	set [set]	set [set]	batmaq (günəş)
sew [sou]	sewed [soud]	sewn [soun]	tikmək (geyim)
shake [feɪk]	shook [fuk]	shaken ['feɪk(ə)n]	silkələmək
show [ʃəu]	showed [ʃəud]	shown [ʃəun]	göstərmək
shrink [frɪŋk]	shrank [fræŋk]	shrunk [frʌŋk]	büzüşmək
shut [ʃʌt]	shut [ʃʌt]	shut [ʃʌt]	örtmək, bağlamaq
sing [sɪŋ]	sang [sæŋ]	sung [sʌŋ]	oxumaq (mahnı)
sink [sɪŋk]	sank [sæŋk]	sunk [sʌŋk]	batmaq
sit [sit]	sat [sæt]	sat [sæt]	oturmaq
sleep [sli:p]	slept [slept]	slept [slept]	yatmaq
slide [slaid]	slid [slid]	slid [slid]	sürüşdürmək

speak [spi:k]	spoke [spouk]	spoken ['spouk(e)n]	danışmaq
spell [spel]	spelt [spelt]	spelt [spelt]	hərfləhərflə demək
spend [spend]	spent [spent]	spent [spent]	keçirmək
spill [spil]	spilt [spilt]	spilt [spilt]	dağıtmaq, tökmək
spoil [spɔil]	spoilt [spɔilt]	spoilt [spɔilt]	korlamaq
spread [spred]	spread [spred]	spread [spred]	yaymaq, yayılmaq
spring [sprɪŋ]	sprang [spræŋ]	sprung [sprʌŋ]	tullanmaq
stand [stænd]	stood [stu:d]	stood [stu:d]	dayanmaq
steal [sti:l]	stole [stoul]	stolen ['stəulən]	oğurlamaq
stick [stɪk]	stuck [stʌk]	stuck [stʌk]	yapışdırmaq
sting [stɪŋ]	stung [stʌŋ]	stung [stʌŋ]	sancmaq
sweep [swi:p]	swept [swept]	swept [swept]	süpürmək
swell [swel]	swelled [sweld]	swollen ['swoul(e)n]	qabarmaq, şişmək
swim [swim]	swam [swem]	swum [swʌm]	üzmək
swing [swɪŋ]	swung [swʌŋ]	swung [swʌŋ]	yellənmək
take [teɪk]	took [tuk]	taken ['teɪk(ə)]	aparmaq, götürmək
teach [ti:tʃ]	taught [tɔ:t]	taught [tɔ:t]	öyrətmək
tear [tɛə]	tore [tɔ:]	torn [tɔ:n]	cırmaq
tell [tel]	told [tould]	told [tould]	demək

think [θɪŋk]	thought [θɔ:t]	thought [θɔ:t]	fikirləşmək
throw [θrəʊ]	threw [θru:]	thrown [θrəʊn]	tullamaq, atmaq
understand [ʌndə'stænd]	understood [ʌndə'stʊd]	understood [ʌndə'stʊd]	anlamaq
wake [weɪk]	woke [wɒk]	woken ['wɒk(e)n]	oyanmaq, oyatmaq
wear [weə]	wore [wɔ:]	worn [wɔ:n]	geyinmək
weep [wi:p]	wept [wept]	wept [wept]	ağlamaq
win [wɪn]	won [wʌn]	won [wʌn]	udmaq, qalib gəlmək
write [raɪt]	wrote [rɒt]	written ['rɪtɪn]	yazmaq

Mənalara və cümlədə daşdıqları funksiyalarına görə feillər əsasən 4 yerə bölünür:

1. Əsas feillər (Notional/Main verbs)
2. Köməkçi feillər (Auxiliary verbs)
3. Bağlayıcı feillər (Link verbs)
4. Modal feillər (Modal verbs)

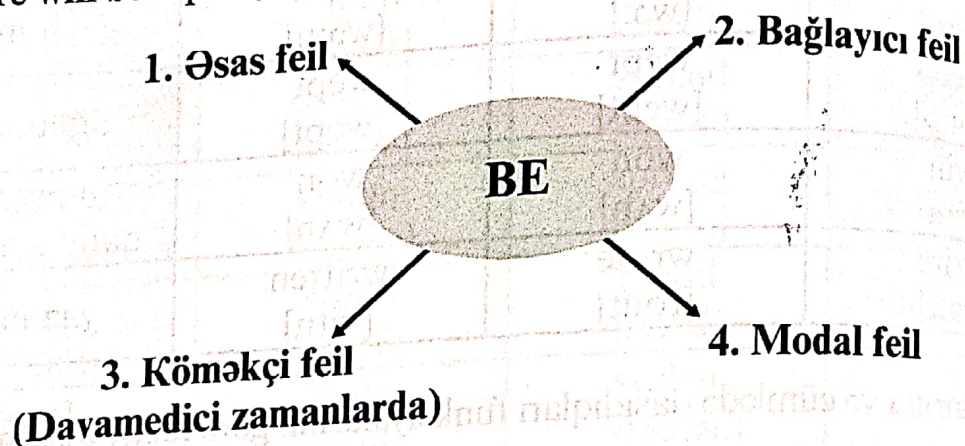
TO BE FEİLİ

Bu feil əsas, köməkçi, bağlayıcı və modal feil kimi işləyə bilər. Əsas feil kimi 1) mövcud olmaq, yerləşmək; 2) olmaq, baş vermək mənalarında işləyir; özündən sonra isim, sifət, say, əvəzlik tələb edir və cümlənin isimi xəbəri olur:

I want **to be** a doctor. (Mən həkim olmaq istəyirəm.)

She **is** a student. (O tələbədir.)

There **will be** a party next week. (Gələn həftə şənlik olacaq.)

1. To be or not be – that is a question.
2. This book is worth reading.
3. I am reading now.
4. The train is due to arrive at 9 p.m.

Köməkçi feil kimi isə özündən sonra əsas feil tələb edir və davamedici zamanların və məchul növün düzəlməsində iştirak edir.

He is writing a letter now. (O indi məktub yazır.)

This apartment was built last year. (Bu mənzil keçən il tikilib.)

To be feilinin şəxslər və zamanlar üzrə işlədilməsi

Şəxslər	İndiki zaman	Keçmiş zaman	Gələcək zaman
I	am	was	shall be
You	are	were	will be
He/She/It	is	was	will be
We	are	were	shall be
You	are	were	will be
They	are	were	will be

To be ilə işlənən ifadələr

1. to be proud of – fəxr etmək
2. to be in a good temper – yaxşı əhvalda olmaq
3. to be in – evdə, içəridə olmaq
4. to be out – çöldə olmaq
5. to be away – uzaqda olmaq
6. to be full of – dolu olmaq
7. to be over – qurtarmaq
8. to be up – oyaq olmaq
to be up to – aid olmaq (It's up to me)
to be up – qurtarmaq (The time is up – Vaxt bitdi)
9. to be good at smth – bir şeydə yaxşı olmaq
10. to be afraid of – qorxmaq
11. to be ready – hazır olmaq
12. to be married – evli olmaq
13. to be like (alike) – oxşar olmaq
14. to be against – əleyhinə olmaq
15. to be for – tərəfdarı olmaq
16. to be used for – adət etmək
17. to be in habit of – vərdiş etmək
18. to be interested in – maraqlanmaq
19. to be tired – yorğun olmaq
20. to be located/situated – yerləşmək
21. to be sorry – üzgün olmaq
22. to be busy – məşğul olmaq
23. to be careful – diqqətli olmaq
24. to be in a hurry – tələsmək
25. to be known – tanınmaq
26. to be famous for – məşhur olmaq
27. to be late for – gecikmək
28. to be right – haqlı olmaq
29. to be wrong – yanlış olmaq
30. to be on – getmək (film; A new film is on.)
31. to be on holiday – tətildə olmaq
32. to be off – getmək, yox olmaq
33. to be through with – qurtarmaq
34. to be going to – etməyə hazırlaşmaq
35. to be about + to do smth – bir şeyi etmək üzrə olmaq

To do feili həm əsas, həm də köməkçi feil kimi işləyə bilər. Köməkçi feil kimi indiki və keçmiş qeyri-müəyyən zamanların sual və inkar formalarının düzəlməsində iştirak edir. Həmçinin köməkçi feil kimi əmr cümlələrin inkar formasının düzəldilməsində işlədilir.

Do you go to the cinema every Sunday?

Don't open the door.

Əsas feil kimi işləndikdə to do «etmək» mənasını verir.

1. Əsas feil

2. Köməkçi feil

DO

3. Əsas feili

qüvvətləndirmək üçün

1. I do morning exercises every day.
2. Where do you come from?
3. You really do study English hard.

To do ilə işlənən ifadələr

1. to do shopping – bazarlıq etmək
2. to do housework – ev işləri görmək
3. to do homework – ev tapşırığını həll etmək
4. to do morning exercise – səhər idmanı etmək
5. to do a sum – misal (məsələ) etmək
6. to do washing up – qabları yumaq
7. to do smth wrong – səhv etmək
8. to do smth right – düz etmək
9. to do one's best – əlindən gələni etmək
10. to do the ironing – ütüləmək

11. to do work (job) – iş görmək
12. to do good smb – kiməsə yaxşılıq etmək
13. to do a translation – tərcümə etmək
14. to do one's hair – saçını düzəltmək
15. to do well – bacarmaq, uğur əldə etmək
16. to do a service – qulluq etmək
17. to do the cooking – yemək bişirmək
18. to do the reading – kitab oxumaq
19. to do an exam – imtahan etmək
20. to do a favour – xeyirxahlıq etmək
21. to do a paper – səhifə hazırlamaq
22. to do lecturing – mühazirə oxumaq
23. to do painting – rəsm çəkmək
24. to do gardening – bağçılıqla məşğul olmaq
25. to do one's duty – öz vəzifəsini yerinə yetirmək
26. to do smb harm – zərər vermək
27. to do smb good – yaxşılıq etmək
28. to do lessons – dərs hazırlamaq (have a lesson)
29. to do sightseeing – görməli yerlərə baxmaq
30. to do one's room – otağını yığışdırmaq
31. to do business – bizneslə məşğul olmaq
32. to do badly in smth – bir işdə uğur qazanmamaq
33. to do an experiment – təcrübə aparmaq
34. to do a dance – rəqs etmək
35. to do the cleaning – təmizlik etmək

* İngilis dilində «etmək, düzəltmək, hazırlamaq» mənalarını verən **to make** əili də vardır. Eyni tərcüməni versələr də **to do** ilə onu qarışdırmaq olmaz. Şlənmə yerləri fərqlidir.

To make ilə işlənən ifadələr

1. make progress – inkişaf etmək
2. make a mistake – səhv etmək
3. make an effort – cəhd etmək
4. make coffee (tea) – kofe (çay) hazırlamaq
5. make a meal – yemək hazırlamaq

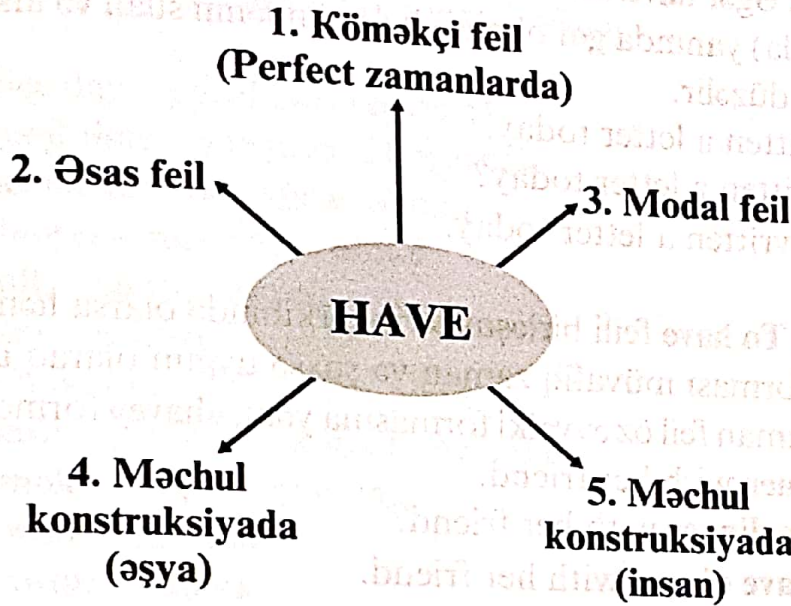
6. **make dinner** – nahar hazırlamaq
7. **make bread** – çörək bişirmək
8. **make a noise** – səs salmaq
9. **make happy** – xoşbəxt etmək
10. **make trouble** – narahat etmək
11. **make a profit** – gəlir götürmək
12. **make a friend** – dostlaşmaq
13. **make a bonfire (fire)** – tonqal qalamaq
14. **make an offer (suggestion)** – təklif etmək
15. **make a decision** – qərara gəlmək
16. **make up one's mind** – qərara gəlmək
17. **make a report** – hesabat hazırlamaq
18. **make a list** – siyahı hazırlamaq
19. **make money** – pul qazanmaq
20. **make a fun (joke)** – zarafat etmək
21. **make a pause** – fasilə etmək
22. **make a promise** – söz vermək
23. **make the bed** – yerini yığışdırmaq
24. **make a fence** – çəpər düzəltmək
25. **make a dress** – paltar tikmək
26. **make an impression** – təsürat yaratmaq
27. **make a change** – dəyişiklik etmək
28. **make soup** – şorba hazırlamaq
29. **make a visit** – səfər etmək
30. **make preparations** – hazırlıqlar etmək
31. **make a choice** – seçim etmək
32. **make a plan** – plan tərtib etmək
33. **make notes** – qeydlər aparmaq
34. **make rhymes/poems** – şeir yazmaq
35. **make up a sentence/a text** – cümlə/mətn tərtib etmək
36. **make a speech** – nitq söyləmək (məruzə etmək)
37. **make a law** – qanun qəbul etmək
38. **make amendments** – düzəlişlər etmək
39. **make a phone call** – telefon zəngi etmək

TO HAVE FEİLİ

Bu feil əsas, köməkçi və modal feil kimi işləyə bilər. Köməkçi feil kimi özündən sonra əsas feil gəlir və bitmiş zamanların düzəlməsində işlənir.

I have written a letter. (Mən məktub yazmışam.)

Əsas feil kimi «var, malik olmaq» mənasını verir və ya bəzi isimli birləşmələrin tərkibində işlənir.

1. I have already done this job.

2. I have a dream.

3. I have to get up early.

4. I want to have my hair cut.

5. I want to have the mailman pick up this letter for me.

Şəxslər	İndiki zaman	Keçmiş zaman
I	have	had
You	have	had
She/He/It	has	had
We	have	had
You	have	had
They	have	had

Q E Y D 1: **have** və **have got**-un fərqi ondadır ki, əgər cümlədə **have** yanında **got** olarsa həmin cümlənin sualı və inkarı **have/has**-in özü ilə, **She has got a brother.**

Has she got a brother?

She hasn't got a brother.

Q E Y D 2: Əgər **have/has/had** cümlədə köməkçi feil kimi işlənilib bitmiş zamanda) yanında **got** olmasa belə cümlənin sualı və inkarı **have/has/had**-in özü ilə düzəldir.

She has written a letter today.

Has she written a letter today?

She hasn't written a letter today.

Q E Y D 3: **To have** feili birləşmələrin tərkibində olarsa həmin cümlənin sualı və inkar forması müvafiq zaman və şəxsə uyğun olaraq **do/does** düzəldir və bu zaman feil öz əvvəlki formasına yəni, «**have**» formasına

She had dinner with her friend.

Did she have dinner with her friend?

She didn't have dinner with her friend.

He has a bath every day.

Does he have a bath every day?

He doesn't have a bath every day.

I have breakfast at 8.

Do I have breakfast at 8?

I don't have breakfast at 8.

Q E Y D 4: **have got (var)** və **have got (get feilinin 3-cü forması)** – qarışdırmaq olmaz.

I have got a red car. (Mənim qırmızı maşınım var.)

I have got a message from him this morning = I have received a message from him this morning. (Mən bu səhər ondan ismaric almışam.)

Q E Y D 5: had + got («var idi» mənasında) **OLMAZ!** Yəni, «var» mənasında have-in keçmiş zaman forması ilə got işlənmir. «Had» feili «var» mənasında got-suz işlənir.

Q E Y D 6: have/has/had-dən sonra to-lu feil gələrsə bu zaman o modal feildir və -malı,- məli kimi tərcümə olunur. (**BAX → Modal Verbs**)

I have to go now. – Mən indi getməliyəm.

To have ilə işlənən ifadələr

1. have a nice day – gözəl gün keçirmək
2. have a good time – yaxşı vaxt keçirmək
3. have a headache – baş ağrısı olmaq
4. have a shower – duş qəbul etmək
5. have a talk – söhbət etmək
6. have a rest – istirahət etmək
7. have a temperature – hərarəti olmaq
8. have a bath – çimmək, vanna qəbul etmək
9. have a smoke – siqaret çəkmək
10. have a walk – gəzmək
11. have a swim – üzmək
12. breakfast – səhər yeməyi yemək
- have lunch – qəlyanaltı etmək
- have dinner – nahar etmək
- have supper – şam etmək
- have tea – çay içmək
- have a cup of tea – bir fincan çay içmək
- have a sandwich – sendviç yemək
13. have a holiday – məzuniyyətdə olmaq
14. have a lesson – dərsi olmaq
15. have a quarrel – mübahisə etmək
16. have a look at – baxmaq
17. have an accident – qəzaya düşmək
18. have a party – ziyafət keçirmək (vermək)
19. have fun – əylənmək
20. have a game of tennis – bir oyun tennis oynamaq

FEİLİN TƏSRİFLƏNMƏYƏN FORMALARI

İngilis dilində feilin şəxssiz formasının 3 növü vardır:

1. Məsdər (The Infinitive)
2. Feili Sifət (The Participle)
3. Cerund (Gerund)

Feilin şəxssiz formaları feillə yanaşı digər nitq hissələrinin də əlamətlərini özündə cəmləndirir:

Məsdər = feil + isim

Feili sifət = feil + sifət (zərf)

Cerund = feil + isim

Gerund (Cerund)

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
Qayda 1. Cerund feilin sonuna <i>-ing</i> şəkilçisi əlavə etməklə düzəlir.	to read-reading to lie-lying to cry-crying
Qayda 2. Cerund cümlədə mübtəda, tamamlıq, xəbərin ad hissəsi kimi işləyə bilər.	a) Reading is useful. (Oxumaq faydalıdır.) b) I like reading . (Mən oxumağı sevirəm.) c) My biggest wish is entering the university. (Mənim ən böyük arzum universitetə qəbul olmaqdır.)
Qayda 3. Cerund sözləri ilə işləyə bilər. Yəni sözlərindən sonra gələn <i>-ing</i> əsasən cerunddur.	a) <u>Without</u> saying a word he left the room. b) Is there any other ways of solving this problem? c) <u>in</u> the boiling water – qaynayan suda (feili sifət) d) ceiling (sadə isim) a nice building (düzəltmə isim) to be + building (davamedici zaman) Building vocabulary is easy. (cerund) boiling water (feili sifət) an interesting movie (sifət)

Sözlərindən sonra gələn *-ing*-li sözlərin heç də hamısı cerund deyildir. *-ing* omonim şəkilçidir və *-ing*-li sözləri qarışdırmaq **olmaz!**

Qayda 4. Artiklla işlənen <i>-ing-li</i> söz cerund deyil, yəni cerund artiklla işlənə bilmir.	<u>The meeting</u> was held yesterday. (İclas dünən keçirildi.)
Qayda 5. Cerund heç vaxt cəmlənmir. Əgər <i>-ing-li</i> söz cəmlənib-sə bu isimdir, cerund deyildir.	New buildings were built for the handicapped people. (isim) (Əngəlli insanlar üçün yeni binalar tikilib.)
Qayda 6. Cerund yiyəlik əvəzliyi və ya yiyəlik halda olan isimlə təyin edilə bilər.	a) <u>His being</u> late made me angry. (Onun gecikməsi məni hirsələndirdi.) b) <u>Nigar's dancing</u> fascinated us. (Nigarın rəqs etməsi bizi heyran etdi.)
Qayda 7. Müəyyən qrup feillər özündən sona yalnız cerund tələb edir.	1. to be interested in – maraqlanmaq 2. to avoid – yayınmaq, boyun qaçımaq 3. to finish – bitirmək 4. to stop – dayanmaq, dayandırmaq 5. to delay – ləngitmək, gecikdirmək 6. to postpone – təxirə salmaq 7. to deny – inkar etmək, boynundan atmaq 8. to mind – etiraz etmək 9. to suggest – təklif etmək 10. to give up – tərgitmək, əl çəkmək 11. to keep – tutmaq 12. to keep on – davam etdirmək 13. to enjoy – həzz almaq 14. to remember – xatırlmaq 15. to fancy – təsəvvür etmək 16. to go on – davam etmək 17. to continue – davam etmək 18. to put off – təxirə salmaq 19. to think about – haqqında düşünmək 20. to imagine – təsəvvür etmək

Qayda 8. Müəyyən feillər vardır ki, onlardan sonra həm cərund, həm də məsdər işlənə bilər. Əgər bu feillərdən sonra *-ing*-li söz gəlibsə bu, əsasən, cərunddur.

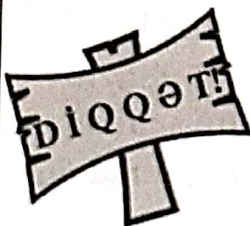
1. to prefer – üstün tutmaq
2. to start – başlamaq
3. to begin – başlamaq
4. to like – xoşlamaq
5. to dislike – sevməmək, xoşlamamaq
6. to hate – nifrət etmək
7. to love – sevmək
8. to regret – peşman olmaq
9. to intend – niyyətində olmaq
10. to be afraid – qorxmaq
11. to continue – davam etmək
12. to propose – təklif etmək

The Participle (Feili sifət)

İngilis dilində feili sifətin 2 forması vardır:

1. İndiki zaman feili sifəti (PI)
2. Keçmiş zaman feili sifəti (PII)

The Participle I (İndiki zaman feili sifəti)

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
Qayda 1. PI feilin sonuna <i>-ing</i> artırmaqla düzəlir.	to sing – singing to die – dying to lie – lying to tie – tying to write – writing
Qayda 2. PI Azərbaycan dilinə <i>-an</i> (<i>-ən</i>), <i>-yan</i> (<i>-yən</i>) kimi tərcümə olunur və təyin, xəbər, zərflik funksiyalarında çıxış edir.	the crying baby – ağlayan körpə the flying bird – uçan quş the thinking brain – düşünən beyin
Qayda 3. « <i>while</i> »-dan sonra əsasən PI işlənir.	<u>While</u> playing football he broke his leg. (Futbol oynayarkən o ayağını qırdı.)
Qayda 4. PI artiklla işlənmiş, cəmlənmiş. Lakin bəzən cümlələrdə PI-in qarşısında artikl görə bilərik, lakin bu artikl PI-in deyil, təyin etdiyi isimdir.	the crying child – ağlayan uşaq the floating boat – üzən qayıq the burning flame – yanan alov

Qayda 5. PI-i <i>-ing-lə</i> bitən sifət, cerund, isimlə qarışdırmaq olmaz!	the surroundings (isim) feelings (isim) exciting (sifət)
Qayda 6. Mürəkkəb tamamlıq mövzusunda II qrup feillərdə sonra gələn <i>-ing-li</i> söz PI-dir.	a) I saw him crossing the street. (Mən onu küçəni keçən gördüm.) b) She felt someone touching her shoulder. (O kiminse onun çiyinə toxunmasını hiss etdi.)

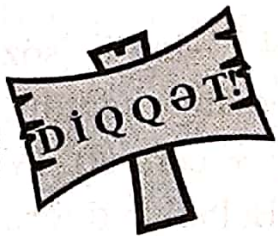
The Participle II (Keçmiş zaman feili sifəti)

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
Qayda 1. PII qaydalı feillərin sonuna <i>-ed</i> artırmaqla düzəlir. Qaydasız feillər isə kökündən dəyişir. (Bax: Qaydasız feilər cədvəlindəki feilin 3-cü forması)	to speak – spoken to dance – danced to lie – lain to tell – told to write – written to cut – cut
Qayda 2. PII Azərbaycan dilinə <i>-miş⁴, -araq², -arkən², -anda²</i> kimi tərcümə olunur və cümlədə təyin, zərflilik, xəbər funksiyalarında çıxış edir.	the broken cup – sınımış fincan the written letter – yazılmış məktub
Qayda 3. PII-ni cümlənin keçmiş zamanda işlənmiş xəbəri ilə qarışdırmaq olmaz!	a) She washed the clothes. (keçmiş zaman) b) She ironed the washed clothes. (feili sifət)
Qayda 4. PII-ni sonu <i>-ed-lə</i> bitən sifətlərlə qarışdırmaq olmaz!	talanted- istedadlı disappointed- məyus excited-həyəcanlı
Qayda 5. PII zaman və şəxsə görə dəyişmir.	

Passive Causative (Məchul icbar)

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
Qayda 1. Məchul icbar Azərbaycan dilində feilin icbar şəklinə uyğun gəlir. Hər hansı bir işi özün deyil, başqasına elətdirmək mənasını verir. «<i>have something done</i>» və ya «<i>get something done</i>» strukturlarında olur.	a) Lisa <i>had the roof repaired</i> yesterday. b) Lisa <i>got the roof repaired</i> yesterday. (Liza dünən damı təmir elətdirdi.)
Qayda 2. Məchul icbarın düsturu: HAVE + OBYEKT + PII GET + OBYEKT + PII	a) have the letter written b) has the letter written c) had the letter written d) get the letter written e) will have the letter written
Qayda 3. Məchul icbarın müxtəlif zaman formalarında işlənməsinə diqqət edək: indiki qeyri-müəyyən zaman → have (has) smth done keçmiş qeyri-müəyyən zaman → had smth done indiki davamedici zaman → am (is, are) having smth done keçmiş davamedici zaman → was (were) having smth done gələcək qeyri-müəyyən zaman → will (shall) have smth done indiki bitmiş zaman → have (has) had smth done keçmiş bitmiş zaman → had had smth done	a) Ugur <i>has his car serviced</i> <u>twice a year</u>. b) Ugur <i>had his car serviced</i> <u>yesterday</u>. c) Ugur <i>is having his car serviced</i> <u>at the moment</u>. d) Ugur <i>was having his car serviced</i> <u>at 5 yesterday</u>. e) Ugur <i>will have his car serviced</i> <u>tomorrow</u>. f) Ugur <i>has had his car serviced</i> <u>recently</u>. g) Ugur <i>had had his car serviced</i> <u>by yesterday</u>. a) Ugur <i>gets his car serviced</i> <u>twice a year</u>. b) Ugur <i>got his car serviced</i> <u>yesterday</u>. c) Ugur <i>is getting his car serviced</i> <u>at the moment</u>. d) Ugur <i>was getting his car serviced</i> <u>at 5 yesterday</u>. e) Ugur <i>will get his car serviced</i> <u>tomorrow</u>. f) Ugur <i>has got his car serviced</i> <u>recently</u>. g) Ugur <i>had got his car serviced</i> <u>by yesterday</u>.

Qayda 4. Modal feillərin məchul icbarla işlədilməsi:
can (could) have smth done
need have smth done
ought to have smth done
to be able to have smth done
should have smth done

Need əsas feil kimi işlənərsə məchul icbar strukturundakı *have* və *get*-i «to»-lu tələb edir.

- a) You **need have** your shirt cleaned.
b) You **must have** your shirt cleaned.

Amma,

- c) You **will need to have** your shirt cleaned.
(*need əsasdı, to-lu tələb edir.)

Model test №1

Choose the correct sentences with the Gerund.

1. These feelings were totally foreign and unwelcome.
2. It was boring to read that book.
3. They enjoy exploring the unspoilt countryside.
4. We recommend booking early to avoid any disappointment.

A) 1,2

B) 1,3

C) 2,3

D) 3,4

E) 1,4

İZAHI: Gördüyümüz test nümunəsində I bənddəki **-ing-li** söz cəmlənib. Buna görə də isimdir. II bənddə **-ing-li** söz (boring) sifətdir, cerund deyildir. III bənddəki **-ing-li** söz cerunddur (**enjoy + cerund**). IV bənddə **recommmed** sözü özündən sonra cerund tələb edir. Beləliklə doğru cavab 3 və 4-cü bəndlərin olduğu D variantıdır.

Model test №2

Choose the correct sentences with the Gerund.

1. Yesterday's match was very exciting.
2. I prefer going on holiday to Greece.
3. I want to stop smoking.
4. He doesn't eat fattening food.

A) 1,2

B) 1,3

C) 2,3

D) 3,4

E) 1,4

İZAHI: Verilmiş test nümunəsində I bənddəki **-ing-li** söz sifətdir. II bənddə **-ing-li** söz **prefer** feilindən sonra gəlib, cerunddur. III bənddəki **-ing-li** söz cerunddur (**stop + cerund**). IV bənddəki **ing-li** söz feili sifətdir (fattening food – kökəldən qidalar). Beləliklə doğru cavab 2 və 3-cü bəndlərin olduğu C variantıdır.

Model test №3

Choose the correct variant.

Janet will have the room ... next week.

A) will decorate

B) decorating

C) to decorate

D) decorated

E) decorate

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsi məchul icbar mövzusuna aiddir. Bildiyimiz kimi məchul icbarın düsturu: «**have + obyekt + PII**»dir. Yəni, boş buraxılmış hissədəki feil **PII**-də olmalıdır. Beləliklə doğru cavab D variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

Sean needs ... the cake

- A) gets ... made
- B) to get ... made
- C) getting ... make
- D) get ... to make
- E) get ... made

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində ilk olaraq cümlənin xəbərinə diqqət edək. Cümlənin xəbəri **need** şəxsə görə dəyişmişdir və əsas feildir. **Need** əsas feil olarsa, özündən sonra gələn ikinci feili **to**-lu tələb edir. Deməli, A, C, D və E doğru cavab ola bilməz. Beləliklə doğru cavab B variantıdır. B variantı məchul icbarın «**have + obyekt + PII**» düsturunu tam ödəyir.

Verb Vocabulary (Feil lüğəti)

Verbs (Feillər)	Transcription (Tələffüzü)	Translation (Tərcüməsi)
1. abolish	[ə'bəliʃ]	ləğv etmək
2. accept	[ək'sept]	qəbul etmək
3. account	[ə'kaunt]	hesab etmək, saymaq
4. accuse	[ə'kju:z]	günahlandırmaq
5. accustom	[ə'kʌstəm]	alışdırmaq, öyrətmək
6. ache	[eɪk]	ağrımaq
7. achieve	[ə'tʃi:v]	nail olmaq
8. acquaint	[ə'kweɪnt]	tanış etmək
9. acquire	[ə'kwʌɪə]	əldə etmək
10. act	[akt]	hərəkət etmək
11. adapt	[ə'dapt]	uyğunlaşdırmaq
12. add	[ad]	əlavə etmək
13. address	[ə'dres]	müraciət etmək
14. admire	[əd'maɪə]	heyran olmaq
15. admit	[əd'mɪt]	qəbul etmək
16. adopt	[ə'dɒpt]	qəbul etmək, övladlığa götürmək
17. advertise	['advətʌɪz]	elan vermək, reklam etmək
18. advise	[əd'vaɪz]	məsləhət vermək
19. affect	['afekt]	təsir etmək
20. aid	[eɪd]	kömək etmək
21. aim	[eɪm]	nişan almaq
22. alter	['ɔ:lteɪ]	dəyişmək, dəyişdirmək
23. amaze	[ə'meɪz]	heyran olmaq
24. amend	[ə'mend]	düzəliş etmək
25. amuse	[ə'mju:z]	əyləndirmək
26. anchor	['aŋkə]	lövbər salmaq
27. annex	[ə'neks]	birləşdirmək
28. announce	[ə'naʊns]	élan etmək
29. answer	['ɑ:nsə]	cavab vermək
30. apologize	[ə'pɒlədʒʌɪz]	üzr istəmək
31. appear	[ə'piə]	peyda olmaq
32. applaud	[ə'plɔ:d]	alqışlamaq
33. apply	[ə'plʌɪ]	müraciət etmək

34. appoint	[ə'pɔɪnt]	təyin etmək
35. appreciate	[ə'pri:ʃiət]	qiymətləndirmək
36. approach	[ə'prəʊtʃ]	yaxınlaşmaq
37. approve	[ə'pru:v]	bəyənmək
38. argue	['ɑ:gju:]	mübahisə etmək
39. arise	[ə'raɪz]	qalxmaq, baş vermək
40. arrange	[ə'reɪn(d)ʒ]	təşkil etmək
41. arrest	[ə'rest]	həbs etmək
42. arrive	[ə'raɪv]	gəlib çatmaq
43. ask	[ɑ:sk]	soruşmaq, xahiş etmək
44. assemble	[asə'mblɪ]	yığışmaq, toplaşmaq
45. assent	[ə'sent]	qəbul etmək, razılaşmaq
46. attack	[ə'tak]	hücum etmək
47. attend	[ə'tend]	iştirak etmək
48. attract	[ə'trakt]	cəlb etmək
49. avoid	[ə'vɔɪd]	boyun qaçırmaq, çəkinmək
50. awake	[ə'weɪk]	oyatmaq
51. award	[ə'wɔ:d]	təltif etmək
52. bake	[beɪk]	bişirmək
53. bandage	['bændɪdʒ]	sargı qoymaq
54. bar	[bɑ:]	çəpərləmək, sədd qoymaq
55. bark	[bɑ:k]	hürmək
56. bathe	[beɪð]	çimmək
57. be	[bi:]	olmaq
58. bear	[beɪ]	dözmək, doğmaq
59. beat	[bi:t]	vurmaq, döymək
60. become	[br'kʌm]	olmaq
61. beg	[bæg]	dilənmək, yalvarmaq
62. begin	[br'gɪn]	başlamaq
63. behave	[br'heɪv]	davranmaq, özünü aparmaq
64. believe	[br'li:v]	inanmaq
65. belong	[br'lɒŋ]	məxsus olmaq, aid olmaq
66. bend	[bend]	əymək, əyilmək
67. besiege	[br'si:dʒ]	mühasirəyə almaq
68. betray	[br'treɪ]	xəyanət etmək

69. bind	[baɪnd]	bağlamaq
70. bite	[baɪt]	dişləmək
71. blame	[bleɪm]	günahlandırmaq
72. blast	[blɑːst]	partlamaq
73. bleed	[bliːd]	qanamaq
74. bloom	[bluːm]	çiçəkləmək
75. blossom	[ˈblɒs(ə)m]	çiçəkləmək
76. blow	[bləʊ]	üfürmək, əsmək
77. boast	[bəʊst]	lovğalanmaq
78. boil	[bɔɪl]	qaynamaq
79. border	[ˈbɔːdə]	həmsərhəd olmaq
80. borrow	[ˈbɒrəʊ]	borc almaq
81. bother	[ˈbɒðə]	narahat etmək
82. bow	[baʊ]	təzim etmək
83. break	[breɪk]	sındırmaq
84. breathe	[briːð]	nəfəs almaq
85. breed	[briːd]	bəsləmək, artırmaq
86. bring	[brɪŋ]	gətirmək
87. brush	[brʌʃ]	fırçalamaq
88. build	[bɪld]	tikmək
89. bump	[bʌmp]	toqquşmaq
90. burn	[bɜːn]	yanmaq, yandırmaq
91. burst	[bɜːst]	partlamaq
92. bury	[ˈberi]	dəfn etmək, basdırmaq
93. buy	[baɪ]	almmaq
94. calculate	[ˈkalkjuleɪt]	hesablamaq
95. call	[kɔːl]	çağırmaq, adlandırmaq
96. calm	[kɑːm]	sakitləşdirmək
97. can	[kən]	bacarmaq
98. capture	[ˈkæptʃə]	tutmaq, zəbt etmək
99. care	[keɪ]	marqlanmaq
100. carry	[ˈkəri]	aparmaq, daşımaq
101. carry out	[ˈkəri aʊt]	yerinə yetirmək
102. catch	[kætʃ]	tutmaq
103. cause	[kɔːz]	səbəb olmaq
104. celebrate	[ˈseɪlebreɪt]	qeyd etmək, bayram etmək
105. change	[tʃeɪn(d)ʒ]	dəyişmək
106. chat	[tʃæt]	söhbət etmək

107. check	[tʃæk]	
108. cheer	[tʃiə]	yoxlamaq
109. choose	[tʃu:z]	ruhlandırmaq
110. chop	[tʃɒp]	seçmək
111. claim	[kleɪm]	döymək, doğrmaq
112. classify	[ˈklasɪfaɪ]	tələb etmək, iddia etmək
113. clean	[kli:n]	təsnif etmək
114. clear	[kliə]	təmizləmək
115. climb	[klaɪm]	aydınlaşdırmaq
116. cling	[klɪŋ]	dırmaşmaq
117. close	[kləʊz]	sarılmaq, yapışmaq
118. collapse	[kəˈlæps]	bağlamaq
119. collect	[ˈkɒlɪkt]	uçmaq, dağılmaq
120. comb	[kəʊm]	toplamaq
121. come	[kʌm]	daramaq
122. command	[kəˈmɑ:nd]	gəlmək
123. communicate	[kəˈmjʊ:nikeɪt]	əmr etmək
124. compare	[kəmˈpeɪ]	ünsiyyətdə olmaq
125. compete	[kəmˈpi:t]	müqayisə etmək
126. compile	[kəmˈpaɪl]	yarışmaq
127. complain	[kəmˈpleɪn]	tərtib etmək
128. complete	[kəmˈpli:t]	şikayət etmək
129. complicate	[ˈkɒmplikeɪt]	tamamlamaq
130. compose	[kəmˈpəʊz]	çətinləşdirmək
131. concentrate	[ˈkɒns(ə)ntreɪt]	bəstələmək
132. concern	[kənˈsə:n]	mərkəzləşdirmək
133. conclude	[kənˈklu:d]	narahat olmaq
134. conduct	[kənˈdʌkt]	bitirmək
135. confuse	[kənˈfju:z]	aparmaq (veriliş)
136. congratulate	[kənˈgrætʃuleɪt]	qarışdırmaq, səhv salmaq
137. connect	[kəˈnekt]	təbrik etmək
138. conquer	[ˈkɒŋkə]	birləşdirmək
139. consent	[kənˈsent]	işğal etmək
140. consider	[kənˈsɪdə]	razılaşmaq
141. consist	[kənˈsɪst]	hesab etmək
142. construct	[kənˈstrʌkt]	ibarət olmaq
143. consult	[ˈkɒnsʌlt]	tikmək, qurmaq
144. contact	[ˈkɒntəkt]	məsləhətləşmək
		əlaqə saxlamaq

145. contain	[kən'teɪn]	ibarət olmaq, saxlamaq
146. continue	[kən'tɪnjuː]	davam etmək
147. convert	[kən'veɪt]	dəyişmək, çevirmək
148. convince	[kən'vɪns]	inandırmaq
149. cook	[kʊk]	bişirmək
150. cool	[ku:l]	sərinləşdirmək
151. copy	['kɒpi]	köçürmək, üzünü çıxarmaq
152. correct	[kə'rekt]	düzəltmək
153. cost	[kɒst]	qiyməti olmaq
154. cough	[kɒf]	öskürmək
155. count	[kaʊnt]	saymaq
156. couple	['kʌp(ə)l]	birləşdirmək
157. cover	['kʌvə]	örtmək
158. crash	[kraʃ]	vurmaq, qəzaya uğramaq
159. crawl	[krɔ:l]	sürünmək
160. create	[kri:'eɪt]	yaratmaq
161. criticize	['krɪtɪsaɪz]	tənqid etmək
162. cross	[krɒs]	keçmək
163. crowd	[kraʊd]	toplanmaq, yığılmaq
164. crust	[krʌst]	qırılmaq
165. cry	[kraɪ]	ağlamaq, qışqırmaq
166. cultivate	['kʌltɪveɪt]	becərmək
167. cure	['kjʊəreɪ]	müalicə etmək, sağaltmaq
168. cut	[kʌt]	kəsmək
169. damage	['dæmɪdʒ]	ziyan vurmaq
170. damn	[dʌm]	lənətləmək
171. dance	[dɑ:ns]	rəqs etmək
172. dare	[deɪ]	cəsəret etmək
173. deal	[di:l]	paylamaq, əlaqəsi olmaq
174. decay	[di'keɪ]	çürümək, dağılmaq
175. deceive	[di'si:v]	aldatmaq
176. decide	[di'saɪd]	qərara gəlmək
177. declare	[di'kleɪ]	élan etmək
178. decorate	['dekəreɪt]	bəzəmək
179. dedicate	['dedɪkeɪt]	həsər etmək
180. defeat	[di'fi:t]	məğlub etmək
181. defend	[di'fend]	müdafiə etmək

182. define	[dɪ'faɪn]	müəyyənləşdirmək
183. delight	[dɪ'laɪt]	sevindirmək
184. deliver	[dɪ'livə]	çatdırmaq
185. demand	[dɪ'mɑ:nd]	tələb etmək
186. demonstrate	['dɛmənstreɪt]	nümayiş etdirmək
187. deny	[dɪ'nɑɪ]	inkar etmək, rədd etmək
188. depend	[dɪ'pend]	asılı olmaq
189. descend	[dɪ'pend]	enmək, düşmək
190. describe	[dɪ'skrʌɪb]	təsvir etmək
191. design	[dɪ'zaɪn]	planlaşdırmaq
192. despair	[dɪ'speɪ]	ümidini itirmək
193. destroy	[dɪ'strɔɪ]	məhv etmək
194. develop	[dɪ'veləp]	inkişaf etmək, etdirmək
195. devote	[dɪ'vəʊt]	həsr etmək
196. dictate	[dɪk'teɪt]	imla yazdırmaq
197. die	[daɪ]	ölmək
198. differ	['dɪfə]	fərqlənmək
199. dig	[dɪg]	qazmaq
200. dine	[daɪn]	nahar etmək
201. disagree	[dɪsə'gri:]	razılaşmamaq
202. disappear	[dɪsə'piə]	qeyb olmaq
203. disclaim	[dɪs'kleɪm]	inkar etmək, danmaq
204. discover	[dɪ'skʌvə]	aşkar etmək
205. discuss	[dɪ'skʌs]	müzakirə etmək
206. disgrace	[dɪs'greɪs]	biabr etmək
207. disgust	[dɪs'gʌst]	iyrənmək
208. dislike	[dɪs'laɪk]	xoşlamamaq
209. dismiss	[dɪs'mɪs]	işdən çıxarmaq
210. dispatch	[dɪ'spatʃ]	göndərmək, yola salmaq
211. display	[dɪ'spleɪ]	göstərmək
212. displease	[dɪs'pli:z]	narazı salmaq
213. distinguish	[dɪ'stɪŋɡwɪʃ]	seçmək, ayırmaq
214. distribute	[dɪ'strɪbjʊ:t]	paylaşmaq, bölüşmək
215. disturb	[dɪ'stə:b]	narahat etmək
216. dive	[daɪv]	suya baş vurmaq
217. divide	[dɪ'vaɪd]	bölmək

		etmək
218. do	[dəʊ]	iki dəfə artırmaq
219. double	[ˈdʌb(ə)l]	sürümək, dartmaq
220. drag	[dræg]	dartmaq, şəkil çəkmək
221. draw	[drɔː]	arzulamaq, yuxu görmək
222. dream	[dri:m]	geyinmək
223. dress	[dres]	içmək
224. drink	[drɪŋk]	sürmək
225. drive	[draɪv]	çiskinləmək
226. drizzle	[draɪv]	damcılamaq, düşmək
227. drop	[drɒp]	batmaq
228. drown	[draʊn]	qurumaq, qurutmaq
229. dry	[draɪ]	tozunu silmək
230. dust	[dʌst]	boyamaq, rəngləmək
231. dye	[daɪ]	qazanmaq
232. earn	[ə:n]	yemək
233. eat	[i:t]	təhsil vermək
234. educate	[ˈedjʊkeɪt]	seçmək (səsvermədə)
235. elect	[ɪˈlekt]	işə götürmək, iş vermək
236. employ	[emˈplɔɪ]	əhatə etmək
237. encircle	[enˈsə:k(ə)l]	cəsarətləndirmək
238. encourage	[enˈkʌrɪdʒ]	bitmək, qurtarmaq
239. end	[end]	məşğul olmaq
240. engage	[enˈgeɪdʒ]	zövq almaq
241. enjoy	[enˈdʒɔɪ]	genişləndirmək
242. enlarge	[enˈlɑːdʒ]	zənginləşdirmək
243. enrich	[enˈrɪtʃ]	təmin etmək
244. ensure	[enˈʃʊː]	daxil olmaq
245. enter	[ˈentə]	əyləndirmək
246. entertain	[entəˈteɪn]	paxıllıq etmək
247. envy	[ˈenvi]	tikmək, ucaltmaq
248. erect	[ɪˈrekt]	xilas olmaq
249. escape	[ɪˈskeɪp]	yaratmaq, əsasını qoymaq
250. establish	[ɪˈstæblɪʃ]	imtahan etmək, yoxlamaq
251. examine	[ɪgˈzæmɪn]	

252. exchange	[ɪks'tʃeɪndʒ]	dəyişmək, mübadilə etmək
253. excite	[ɪk'saɪt]	həyəcanlandırmaq
254. excuse	[ɪk'skju:z]	bağışlamaq
255. exhibit	[ɛg'zɪbɪt]	sərgiləmək
256. exile	['ɛksaɪl]	sürgün etmək
257. exist	[ɪg'zɪst]	mövcud olmaq, yaşamaq
258. expect	[ɛk'spekt]	gözləmək, ümid etmək
259. explain	[ɛk'spleɪn]	izah etmək
260. explode	[ɛk'spləʊd]	partlatmaq, partlamaq
261. exploit	[ɪk'splɔɪt]	istismar etmək
262. explore	[ɪk'splɔ:]	tədqiqat aparmaq
263. export	[ɪk'spɔ:t]	ixrac etmək, satmaq
264. express	['ɛksprɛs]	ifadə etmək, bildirmək
265. extend	[ɪk'stend]	genişləndirmək, artırmaq
266. exult	[ɪg'zʌlt]	ürəkdən sevinmək
267. face	[feɪs]	üzləşmək
268. fail	[feɪl]	uğursuzluğa uğramaq
269. fall	[fɔ:l]	yıxılmaq, düşmək
270. feed	[fi:d]	yedirtmək, yedizdirmək
271. feel	[fi:l]	hiss etmək
272. fetch	[fetʃ]	gətirmək
273. fever	['fi:və]	qızdırmaq, hərarəti olmaq
274. fight	[faɪt]	döyüşmək, savaşımaq
275. fill	[fɪl]	doldurmaq
276. find	[faɪnd]	tapmaq
277. fine	[faɪn]	cərimə etmək
278. finish	['fɪnɪʃ]	qurtarmaq, bitmək
279. fire	['faɪə]	atəş açmaq, yandırmaq
280. fit	[fɪt]	yaraşmaq
281. fix	[fɪks]	bərkitmək, təmir etmək
282. flow	[fləʊ]	axmaq, tökülmək
283. fly	[flaɪ]	uçmaq
284. foam	[fəʊm]	köpükləmək
285. fold	[fəʊld]	qatlamaq, bükmək

286. follow	[ˈfɒləʊ]	izləmək, ardınca getmək
287. fool	[fu:l]	aldatmaq
288. forbid	[fəˈbɪd]	qadağan etmək
289. force	[fɔ:s]	məcbur etmək
290. forget	[fəˈget]	unutmaq
291. forgive	[fəˈɡɪv]	bağışlamaq
292. form	[fɔ:m]	düzəltmək, formalaşdırmaq
293. found	[faʊnd]	əsasını qoymaq
294. free	[fri:]	azad etmək
295. freeze	[fri:z]	dondurmaq, donmaq
296. frighten	[ˈfrʌɪt(ə)n]	qorxutmaq
297. fry	[frʌɪ]	qızartmaq
298. fulfill	[fʊlˈfɪl]	yerinə yetirmək
299. gain	[ɡeɪn]	əldə etmək
300. gather	[ˈɡaðə]	yığmaq, toplaşmaq
301. gaze	[ɡeɪz]	gözünü zilləyib baxmaq
302. get	[ɡet]	əldə etmək, qazanmaq
303. give	[ɡɪv]	vermək
304. glance	[ɡlɑ:ns]	baxmaq, nəzər yetirmək
305. glitter	[ˈɡlɪtə]	parlamaq
306. glorify	[ˈɡlɔ:rɪfaɪ]	tərənnüm etmək, tərif etmək
307. go	[ɡəʊ]	getmək
308. govern	[ˈɡʌv(ə)n]	idarə etmək
309. graduate	[ˈɡrædʒʊeɪt]	bitirmək (məktəb, kollec)
310. grant	[ɡrɑ:nt]	vermək
311. grasp	[ɡrɑ:sp]	tutmaq, yapışmaq
312. greet	[ɡri:t]	salamlamaq
313. grow	[ɡrəʊ]	becərmək, böyütmək
314. guard	[ɡɑ:d]	keşik çəkmək
315. guess	[ɡes]	anlamaq
316. hand	[hænd]	vermək, ötürmək
317. handle	[ˈhænd(ə)l]	əl ilə tutmaq
318. hang	[hæŋ]	asmaq

319. happen	[ˈhəp(ə)n]	baş vermək
320. harvest	[ˈhɑ:vɪst]	məhsul yığmaq
321. hate	[heit]	nifrət etmək
322. have	[həv]	malik olmaq
323. head	[hed]	başçılıq etmək
324. hear	[hiə]	eşitmək
325. heat	[hi:t]	isitmək
326. help	[help]	kömək etmək
327. hide	[haɪd]	gizlənmək, gizlətmək
328. hit	[hit]	vurmaq, zərbə endirmək
329. hoist	[hoɪst]	qaldırmaq, yüksəltmək
330. hold	[həʊld]	tutmaq, saxlamaq
331. hop	[hɒp]	hoppanmaq, tullanmaq
332. hope	[həʊp]	ümid etmək
333. hunt	[hʌnt]	ovlamaq
334. hurry	[ˈhʌri]	tələsmək
335. hurt	[hə:t]	incitmək, yaralamaq
336. identify	[aɪˈdentɪfaɪ]	müəyyən etmək
337. illuminate	[ɪˈl(j)u:mɪnert]	ışığılandırmaq
338. imagine	[ɪˈmædʒɪn]	təsəvvür etmək
339. imitate	[ˈɪmɪteɪt]	təqlid etmək
340. impede	[ɪmˈpi:d]	mane olmaq
341. imprison	[ɪmˈprɪz(ə)n]	həbs etmək
342. improve	[ɪmˈpru:v]	təkmilləşdirmək
343. incite	[ɪnˈsaɪt]	təhrik etmək
344. include	[ɪnˈklu:d]	daxil etmək
345. increase	[ɪnˈkri:s]	artırmaq
346. inhabit	[ɪnˈhəbɪt]	məskunlaşmaq, yerləşmək
347. insist	[ɪnˈsɪst]	təkid etmək, israr etmək
348. inspect	[ɪnˈspekt]	yoxlamaq, müayinə etmək
349. institute	[ˈɪnstɪtju:t]	təyin etmək
350. intend	[ɪnˈtend]	nəzərdə tutmaq
351. interest	[ˈɪnt(ə)rɪst]	maraqlandırmaq
352. interpret	[ɪnˈtə:prɪt]	tərcümə etmək

353. interrogate	[ɪn'terəgeɪt]	dindirmək, soruşmaq
354. interrupt	[ɪntə'rʌpt]	sözünü kəsmək
355. introduce	[ɪntrə'dju:s]	təqdim etmək
356. invade	[ɪn'veɪd]	işğal etmək
357. invent	[ɪn'vent]	ixtira etmək
358. invite	[ɪn'vaɪt]	dəvət etmək
359. involve	[ɪn'vɒlv]	cəlb etmək
360. iron	['aɪən]	ütüləmək
361. issue	['ɪʃu:]	nəşr olunmaq, çıxmaq
362. italicize	[ɪ'talɪsaɪz]	kursivlə ayırmaq
363. join	[dʒɔɪn]	birləşmək, qoşulmaq
364. joke	[dʒəʊk]	zarafat etmək
365. judge	[dʒʌdʒ]	mühakimə etmək
366. jump	[dʒʌmp]	tullanmaq
367. justify	['dʒʌstɪfaɪ]	bəraət qazandırmaq
368. keep	[ki:p]	saxlamaq
369. kick	[kɪk]	təpik vurmaq
370. kidnap	['kɪdnəp]	uşaq (adam) oğurlamaq
371. kill	[kɪl]	öldürmək
372. kiss	[kɪs]	öpmək
373. kneel	[ni:l]	diz çökmək
374. knit	[nɪt]	toxumaq
375. knock	[nɒk]	döymək, taqqıldatmaq
376. know	[nəʊ]	bilmək, tanımaq
377. labour	['leɪbə]	işləmək
378. land	[lænd]	yerə enmək
379. last	[lɑ:st]	davam etmək
380. laugh	[lɑ:f]	gülmək
381. lay	[leɪ]	qoymaq
382. lead	[led]	aparmaq, rəhbərlik etmək
383. learn	[lə:n]	öyrənmək
384. leave	[li:v]	tərk etmək, çıxıb getmək
385. lend	[lend]	borc vermək
386. let	[let]	icazə vermək
387. liberate	['lɪbəreɪt]	azad etmək

388. lie	[laɪ]	uzanmaq, yalan
389. lift	[lɪft]	danışmaq
390. light	[laɪt]	qaldırmaq
391. like	[laɪk]	yandırmaq,
392. line	[laɪn]	işıqlandırmaq
393. link	[lɪŋk]	xoşlamaq
394. listen	[ˈlɪs(ə)n]	sıraya düzülmək
395. live	[lɪv]	birləşdirmək, calamaq
396. load	[ləʊd]	qulaq asmaq
397. locate	[lə(ʊ)ˈkeɪt]	yaşamaq
398. lock	[lɒk]	yükləmək
399. look	[lʊk]	yerləşmək
400. lose	[luːz]	qıfıllamaq
401. love	[lʌv]	baxmaq, görünmək
402. lower	[ˈləʊə]	itirmək, uduzmaq
403. maintain	[meɪnˈteɪn]	sevmək
404. make	[meɪk]	endirmək, aşağı salmaq
405. manage	[ˈmænɪdʒ]	qoruyub saxlamaq
406. manufacture	[mənʃʊˈfæktʃə]	etmək, düzəltmək
407. march	[mɑːtʃ]	idarə etmək
408. marry	[ˈmæri]	istehsal etmək
409. match	[matʃ]	addımlamaq
410. matter	[ˈmætə]	evlənmək
411. mean	[miːn]	uyğun gəlmək,
412. measure	[ˈmeɪʒə]	yaraşmaq
413. mediate	[ˈmiːdiət]	əhəmiyyət kəsb etmək
414. meet	[miːt]	nəzərdə tutmaq, mənə
415. melt	[mɛlt]	vermək
416. mend	[mɛnd]	ölçmək
417. mention	[ˈmenʃ(ə)n]	vasitəçilik etmək
418. mess	[mes]	görüşmək, qarşılamaq
419. mind	[maɪnd]	ərimək, əritmək
420. mine	[maɪn]	təmir etmək
421. mint	[mɪnt]	xatırlatmaq
		qarışıqlıq etmək
		etiraz etmək
		hasil etmək, çıxarmaq
		pul kəsmək

422. miss	[mɪs]	darıxmaq, əldən buraxmaq
423. misuse	[mɪs'ju:z]	sui-istifadə etmək
424. mix	[mɪks]	qarışdırmaq
425. moulder	['məʊldə]	səpələmək, dağılmaq
426. move	[mu:v]	köçmək, hərəkət etmək
427. murder	['mə:də]	qətlə yetirmək
428. nail	[neɪl]	mismaralamaq
429. name	[neɪm]	adlandırmaq
430. narrate	[nə'reɪt]	nəql etmək
431. need	[ni:d]	ehtiyacı olmaq, lazım olmaq
432. note	[nəʊt]	qeyd etmək, qeydə almaq
433. notice	['nəʊtɪs]	görmək, sezmək
434. number	['nʌmbə]	nömrələmək
435. obey	[ə(ʊ)'beɪ]	itaət etmək
436. object	[əb'dʒekt]	etiraz etmək
437. oblige	[ə'blɪdʒ]	məcbur etmək
438. observe	[əb'zə:v]	müşahidə etmək
439. occupy	['ɒkjʊpɪ]	tutmaq, zəbt etmək
440. occur	[ə'kə:]	baş vermək
441. offer	['ɒfə]	təklif etmək
442. open	['əʊp(ə)n]	açmaq
443. operate	['ɒpəreɪt]	idarə etmək
444. order	['ɔ:də]	sifariş vermək, əmr etmək
445. organize	['ɔ:g(ə)nɪz]	təşkil etmək
446. originate	[ə'ɹɪdʒɪneɪt]	törəmək, başlamaq
447. overcome	[əʊvə'kʌm]	üstün gəlmək, qalib olmaq
448. overeat	[əʊvər'i:t]	çox yemək
449. overgrow	[əʊvə'grəʊ]	çox böyümək
450. oversleep	[əʊvə'sli:p]	yatıb qalmaq
451. own	[əʊn]	malik olmaq
452. pack	[pæk]	qablaşdırmaq
453. paint	[peɪnt]	rəngləmək, boyamaq
454. pale	[peɪl]	solmaq, rəngi qaçmaq

455. part	[pɑ:t]	ayırmaq, bölmək
456. pass	[pɑ:s]	keçmək, ötürmək
457. paste	[peɪst]	yapışdırmaq
458. pause	[pəʊz]	fasilə etmək
459. pay	[peɪ]	ödəmək
460. peel	[pi:l]	soymaq
461. peep	[pi:p]	gizli-gizli baxmaq
462. perish	[ˈperɪʃ]	məhv olmaq
463. permit	[ˈpə:mɪt]	icazə vermək
464. phone	[fəʊn]	zəng vurmaq
465. pick	[pɪk]	yığmaq, dərmək, toplamaq
466. place	[pleɪs]	yerləşdirmək
467. plan	[plæn]	planlaşdırmaq
468. play	[pleɪ]	oynamaq, ifa etmək
469. please	[pli:z]	razı salmaq
470. plough	[plau]	şumlamaq
471. plunder	[ˈplʌndə]	talamaq, talan etmək
472. point	[pɔɪnt]	göstərmək, işarə etmək
473. poison	[ˈpɔɪz(ə)n]	zəhərləmək
474. pollute	[pəˈlu:t]	çirkləndirmək
475. possess	[pəˈzɛs]	malik olmaq
476. post	[pəʊst]	göndərmək
477. pour	[pə:]	tökmək, süzmək
478. practise	[ˈpraktɪs]	təbrübədən keçirmək
479. praise	[preɪz]	tərifləmək
480. pray	[preɪ]	dua etmək
481. precede	[priˈsi:d]	qabaqlamaq
482. prefer	[priˈfə:]	üstün tutmaq
483. prepare	[priˈpe:]	hədiyyə etmək
484. present	[ˈprez(ə)nt]	qoruyub saxlamaq
485. preserve	[priˈzə:v]	sıxmaq
486. press	[pres]	yalandan özünü göstərmək
487. pretend	[priˈtend]	üstünlük təşkil etmək
488. prevail	[priˈveɪl]	qarşısını almaq
489. prevent	[priˈvent]	çap etmək
490. print	[prɪnt]	

491. proclaim	[prə'kleɪm]	élan etmək
492. produce	[prə'dju:s]	istehsal etmək
493. progress	[prə'ɡres]	inkişaf etmək
494. promise	['prɒmɪs]	vəd vermək
495. promote	[prə'məʊt]	irəli çəkmək
496. pronounce	[prə'naʊns]	tələffüz etmək
497. propose	[prə'pəʊz]	təklif etmək
498. prosper	['prɒspə]	çiçəklənmək
499. protect	[prə'tekt]	müdafiə etmək
500. protest	[prə'test]	etiraz etmək
501. prove	[pru:v]	sübut etmək
502. provide	[prə'vaɪd]	təmin etmək
503. publish	['pʌblɪʃ]	nəşr etmək
504. pull	[pʊl]	dartmaq, çəkmək
505. punish	['pʌnɪʃ]	cəzalandırmaq
506. push	[puʃ]	itələmək
507. put	[put]	qoymaq
508. puzzle	['pʌz(ə)l]	çətinliyə salmaq
509. quarrel	['kwɒr(ə)l]	mübahisə etmək, dalaşmaq
510. question	['kwɛstʃ(ə)n]	sorğu-sual etmək
511. race	[reɪs]	yarışmaq
512. rain	[reɪn]	yağış yağmaq
513. raise	[reɪz]	qaldırmaq
514. react	[rɪ'akt]	reaksiya vermək
515. reach	[ri:tʃ]	çatmaq
516. read	[ri:d]	oxumaq
517. realize	['rɪəlaɪz]	başə düşmək, reallaşdırmaq
518. rebel	[rɪ'bɛl]	üsyən qaldırmaq
519. rebuild	[ri:'bɪld]	yənıdən tikmək
520. recall	[rɪ'kɔ:l]	gerı çağırmaq
521. receive	[rɪ'si:v]	qəbul etmək
522. recite	[rɪ'saɪt]	əzbər söyləmək
523. recognize	['rɛkəɡnaɪz]	tanımaq
524. recommend	[rɛkə'mend]	məsləhət görmək
525. record	[rɪ'kɔ:d]	lentə almaq
526. reduce	[rɪ'dju:s]	azaltmaq, kiçiltmək

527. refer	[rɪ'fə:]	
528. reflect	[rɪ'flekʃ]	istinad etmək
529. reform	[rɪ'fɔ:m]	əks etdirmək
530. refuse	['refju:s]	yenidən düzəltmək
531. regard	[rɪ'gɑ:d]	imtina etmək
532. register	['redʒɪstə]	hesab etmək
533. regulate	['regjuleɪt]	qeydiyyatdan keçmək
534. reign	[reɪn]	tənzimləmək
535. reject	[rɪ'dʒekt]	hökm sürmək
536. relate	[rɪ'leɪt]	rədd etmək
537. release	[rɪ'li:s]	nəql etmək
538. relieve	[rɪ'li:v]	azad etmək
539. remain	[rɪ'meɪn]	yüngülləşdirmək, azaltmaq
540. remark	[rɪ'mɑ:k]	qalmaq
541. remember	[rɪ'membə]	nəzərə çarpmaq
542. remind	[rɪ'maɪnd]	yadda saxlamaq
543. rent	[rent]	yada salmaq, xatırlatmaq
544. reopen	[ri:'əʊp(ə)n]	kirayə vermək
545. repair	[rɪ'peɪ]	yenidən açmaq
546. repeat	[rɪ'pi:t]	təmir etmək
547. reply	[rɪ'plai]	təkrarlamaq
548. report	[rɪ'pɔ:t]	cavab vermək
549. request	[rɪ'kwɛst]	hesabat vermək
550. require	[rɪ'kwaɪə]	xahiş etmək
551. research	['ri:sə:tʃ]	tələb etmək
552. resemble	[rɪ'zemb(ə)l]	tədqiqat aparmaq
553. resist	[rɪ'zɪst]	oxşamaq, bənzəmək
554. respect	[rɪ'spekt]	müqavimət göstərmək
555. rest	[rest]	hörmət etmək
556. restore	[rɪ'stɔ:]	dincəlmək
557. result	[rɪ'zʌlt]	bərpa etmək
558. retell	[ri:'tel]	nəticələnmək
559. retire	[rə'tiəreɪ]	nəql etmək
560. return	[rɪ'tə:n]	təqaüdə çıxmaq
561. revenge	[rɪ'ven(d)ʒ]	geri qayıtmaq (qaytarmaq)
		qisas almaq

562. review	[ri'vju:]	yenidən baxmaq
563. reward	[ri'wɔ:d]	mükafatlandırmaq
564. ride	[raɪd]	sürmək (at, velosiped)
565. ring	[rɪŋ]	zəng vurmaq
566. rise	[raɪz]	qalxmaq
567. roar	[rɔ:]	nərildəmək, guruldamaq
568. rob	[rɒb]	oğurlamaq, qarət etmək
569. roll	[rəʊl]	diyirlətmək
570. root	[ru:t]	kök atmaq
571. rub	[rʌb]	silmək, pozmaq
572. ruin	['ru:ɪn]	viran qoymaq, uçurmaq
573. rule	[ru:l]	idarə etmək
574. run	[rʌn]	qaçmaq
575. rush	[rʌʃ]	tələsmək, can atmaq
576. sacrifice	['səkrɪfʌɪs]	qurban vermək
577. saddle	['səd(ə)l]	yəhərləmək
578. safeguard	['seɪfɡɑ:d]	qorumaq
579. sail	[seɪl]	üzmək
580. satisfy	['sætɪsfʌɪ]	qane etmək
581. save	[seɪv]	xilas etmək
582. say	[seɪ]	demək
583. scare	[ske:]	qorxutmaq
584. scold	[skəʊld]	danlamaq
585. scorn	[skɔ:n]	nifrət etmək
586. search	[sə:tʃ]	axtarmaq
587. see	[si:]	görmək
588. seem	[si:m]	görünmək
589. select	[sɪ'lekt]	seçmək
590. sell	[sel]	satmaq
591. send	[send]	göndərmək
592. separate	['sepəreɪt]	ayırmaq, ayrılmaq
593. serve	[sə:v]	xidmət etmək, qulluq etmək
594. set	[set]	batmaq (günəş)
595. settle	['set(ə)l]	məskunlaşmaq

596. sew	[səʊ]	tikmək (geyim)
597. shake	[ʃeɪk]	silkələmək, əsmək
598. share	[ʃeɪ]	paylaşmaq, bölüşmək
599. sharpen	[ˈʃɑ:p(ə)n]	itiləmək
600. shave	[ʃeɪv]	təraş etmək
601. shelter	[ˈʃeltə]	sığınmaq, gizlənmək
602. shine	[ʃaɪn]	parlamaq
603. shock	[ʃɒk]	sarsıtmaq
604. shoot	[ʃu:t]	güllə atmaq
605. shorten	[ˈʃɔ:t(ə)n]	qısaltmaq
606. shout	[ʃaʊt]	qışqırmaq
607. show	[ʃəʊ]	göstərmək
608. shrink	[ˈrɪŋk]	büzülmək, yığılmaq
609. shut	[ʃʌt]	başlamaq, örtmək
610. sign	[saɪn]	imzalamaq
611. sing	[sɪŋ]	oxumaq (mahnı)
612. sink	[sɪŋk]	batmaq
613. sit	[sɪt]	oturmaq
614. skate	[skeɪt]	konkidə sürüşmək
615. ski	[ski:]	xizək sürmək
616. sleep	[sli:p]	yatmaq
617. slip	[slɪp]	sürüşmək
618. smell	[smel]	ıyləmək, qoxusu gəlmək
619. smile	[smʌɪl]	gülümsəmək
620. smoke	[sməʊk]	tüstüləmək, siqaret çəkmək
621. snack	[snæk]	qəlyanaltı etmək
622. snatch	[snætʃ]	qapmaq, dartmaq
623. sneeze	[sni:z]	asqırmaq
624. snow	[snəʊ]	qar yağmaq
625. solve	[sɒlv]	həll etmək
626. sound	[saʊnd]	səslənmək
627. sparkle	[ˈspa:k(ə)l]	parlamaq
628. speak	[spi:k]	danışmaq
629. spell	[spel]	hərfbəhərfdemək
630. spend	[spend]	keçirmək, xərcləmək
631. splash	[spləʃ]	sıçratmaq

632. spoil	[spɔɪl]	korlamaq, xarab olmaq
633. spread	[sprɛd]	yaymaq, yayılmaq
634. stand	[stænd]	dayanmaq, durmaq
635. stare	[stɛ:]	gözünü zilləmək
636. start	[stɑ:t]	başlamaq
637. starve	[stɑ:v]	aclıq çəkmək
638. state	[steɪt]	bildirmək
639. stay	[steɪ]	qalmaq
640. steal	[sti:l]	oğurlamaq
641. stew	[stju:]	pörtlətmək
642. stick	[stɪk]	yapışdırmaq
643. sting	[stɪŋ]	sancmaq
644. stoop	[stu:p]	əyilmək
645. stop	[stɒp]	dayanmaq
646. strap	[strəp]	qayıqla bərkitmək
647. stress	[stres]	vurğulamaq
648. strike	[straɪk]	zərbə endirmək
649. string	[strɪŋ]	bağlamaq (kəndirlə)
650. struggle	['strʌg(ə)l]	mübarizə aparmaq
651. study	['stʌdi]	öyrənmək
652. stumble	['stʌmb(ə)l]	büdrəmək, ilişmək
653. succeed	[sək'si:d]	müvəffəq olmaq
654. suffer	['sʌfə]	əziyyət çəkmək
655. suggest	[sə'dʒest]	təklif etmək
656. suit	[su:t]	yaraşmaq
657. sunbathe	['sʌnbəɪð]	günəşlənmək
658. supply	['sʌpli]	təchiz etmək
659. support	[sə'pɔ:t]	dəstəkləmək
660. suppose	[sə'pəʊz]	zənn etmək
661. surprise	[sə'praɪz]	təəccübləndirmək
662. surrender	[sə'rendə]	təslim olmaq
663. surround	[sə'raʊnd]	əhatəyə almaq
664. survive	[sə'vaɪv]	sağ qalmaq
665. swallow	['swɒləʊ]	udmaq
666. swear	[swɛ:]	and içmək, söyüş söymək
667. sweep	[swi:p]	süpürmək
668. swim	[swim]	üzmək

669. symbolize	['sɪmbəlaɪz]	
670. take	[teɪk]	təcəssüm etmək
671. talk	[tɔ:k]	götürmək, aparmaq
672. tame	[teɪm]	söhbət etmək
673. taste	[teɪst]	əhilləşdirmək
674. teach	[ti:tʃ]	dadına baxmaq
675. tear	[tiə]	öyrətmək
676. tell	[tɛl]	cırmaq
677. terrify	['terɪfaɪ]	demək
678. test	[test]	qorxutmaq
679. thank	[θəŋk]	yoxlamaq
680. think	[θɪŋk]	təşəkkür etmək
681. throw	[θrəʊ]	fikirləşmək
682. tie	[taɪ]	atmaq, tullamaq
683. tire	[taɪə]	bağlamaq
684. tour	[tuə]	yormaq, yorulmaq
685. track	[træk]	səyahət etmək
686. trade	[treɪd]	izləmək
687. train	[treɪn]	ticarət etmək
688. transfer	[trɑ:ns'fə:]	məşq etmək
689. transform	[trɑns'fɔ:m]	yerini dəyişmək
690. translate	[trɑ:ns'leɪt]	çevirmək, dəyişmək
691. travel	['træv(ə)l]	tərcümə etmək
692. treat	[tri:t]	səyahət etmək
693. tremble	['trɛmb(ə)l]	rəftar etmək, müalicə etmək
694. trim	[trɪm]	titrəmək
695. trouble	['trʌb(ə)l]	səliqəyə salmaq
696. trust	[trʌst]	əziyyət vermək
697. try	[traɪ]	inanmaq
698. turn	[tɜ:n]	sınamaq, çalışmaq
699. twinkle	['twɪŋk(ə)l]	dönmək, çevrilmək
700. type	[taɪp]	sayırışmaq
701. underline	[ʌndə'laɪn]	çap etmək
702. understand	[ʌndə'stænd]	altından xətt çəkmək
703. undertake	[ʌndə'teɪk]	anlamaq, başa düşmək
704. unite	[ju:'naɪt]	üzərinə götürmək
705. unlock	[ʌn'lɒk]	birləşdirmək
		açmaq (qıfılı)

706. unpack	[ʌn'pæk]	açmaq (bağlamanı)
707. untie	[ʌn'taɪ]	açmaq (düyünü)
708. use	[ju:z]	işlətmək
709. value	['vælju:]	qiymətləndirmək
710. visit	['vɪzɪt]	səfər etmək
711. vote	[vəʊt]	səs vermək
712. wag	[wæg]	yellətmək
713. wait	[weɪt]	gözləmək
714. wake	[weɪk]	oyanmaq, oyatmaq
715. walk	[wɔ:k]	gəzmək
716. want	[wɒnt]	istəmək
717. warn	[wɔ:n]	xəbərdarlıq etmək
718. wash	[wɒʃ]	yumaq
719. waste	[weɪst]	sərf etmək, israf etmək
720. watch	[wɒtʃ]	baxmaq, izləmək
721. water	['wɔ:tə]	sulamaq
722. wave	[weɪv]	yelləmək, dalğalanmaq
723. wear	[weə]	geyinmək
724. weed	[wi:d]	alaqdan təmizləmək
725. weep	[wi:p]	ağlamaq
726. weigh	[wei]	tərəzidə çəkmək
727. welcome	['welkəm]	salamlamaq
728. whisper	['wɪspə]	pıçıldamaq
729. whistle	['wɪs(ə)l]	fit çalmaq
730. win	[wɪn]	qalib gəlmək, udmaq
731. wipe	[waɪp]	silmək
732. wish	[wɪʃ]	arzulamaq
733. withdraw	[wɪð'drɔ:]	geri çəkmək
734. wonder	['wʌndə]	təəccüblənmək
735. work	[wɜ:k]	işləmək
736. worry	['wʌrɪ]	narahat etmək, olmaq
737. wound	[waʊnd]	yaralamaq
738. wrap	[rəp]	bükmək, bağlamaq
739. write	[raɪt]	yazmaq

• COMPLEX OBJECT – MÜRƏKKƏB TAMAMLIQ

I GRUP FƏİL LƏVİZƏSİ

to make (yapmaq) - yapaq etmək	
to let (let) - iznə vermək	
to let (let) - iznə vermək	

II GRUP FƏİL LƏVİZƏSİ

to not leave - qoymaq	
to hear (sənd) - eşitmək	
to notice (fərqə) - fərqə etmək	
to observe (fərqə) - müşahidə etmək	
to feel (hiss) - hissiyatı etmək	
to watch (nəzarət) - baxmaq	

III GRUP FƏİL LƏVİZƏSİ

to what (nə) - nə	
to decide (qərar) - qərar qərar etmək	
to expect (nə) - gözləmək	
to explain (nə) - izah etmək	
to know (nə) - bilmək	
to feel (nə) - hissiyatı etmək	
to think (nə) - düşüncə etmək	
to want (nə) - istəmək	
to want (nə) - istəmək	

COMPLEX OBJECT – MÜRƏKKƏB TAMAMLIQ

Müasir ingilis dilində tamamlıq quruluşuna görə 2 yerə ayrılır:

1. **Sadə tamamlıq** (Bir nitq hissəsi ilə ifadə olunur.)

2. **Mürəkkəb tamamlıq** (İki və daha artıq nitq hissəsi ilə ifadə olunur.)

I received a letter yesterday. (sadə tamamlıq)

I want to go. (sadə tamamlıq)

I want you to learn English. (mürəkkəb tamamlıq)

Belə cümlələrdə ikinci gələn feil ya «to»-lu, ya «to»-suz, yaxud da -ing-li işlənə bilər. Bu xüsusiyyətinə görə feilləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

I QUP FEİLLƏR

to make (made) – məcbur etmək	me to go, going to read, reads, go/read
to let (let) – icazə vermək	

II QUP FEİLLƏR

to see (saw) – görmək	him go/going read/reading
to hear (heard) – eşitmək	
to notice (noticed) – sezmək	
to observe (observed) – müşahidə etmək	
to feel (felt) – hiss etmək	
to watch (watched) – baxmaq	

III QUP FEİLLƏR

to want (wanted) – istəmək	us to go/to read
to decide (decided) – qərara gəlmək	
to expect (expected) – gözləmək, ümid etmək	
to explain (explained) – izah etmək	
to try (tried) – cəhd etmək	
to ask (asked) – xahiş etmək	
to tell (told) – demək	
to allow (allowed) – icazə vermək	
to remind (reminded) – xatırlatmaq	

to recommend (recommended) – məsləhət görmək	
to offer (offered) – təklif etmək	
to order (ordered) – əmr etmək	
to encourage (encouraged) – cəsarətləndirmək	
to know (knew) – bilmək	
to help (helped) – kömək etmək	
to warn (warned) – xəbərdarlıq etmək	
to would like – istəmək	
to advise (advised) – məsləhət vermək	

Rules (Qaydalar)	Example (Nümunələr)
Qayda 1. Biz ikinci qrup feillərdən sonrakı feil -ing -li gələ bilər deyərkən davamedici zamanları nəzərdə tuturuq!	is playing was playing were playing
Qayda 2. «and» olan cümlələrdə birinci feilin tələbi ilə işlənmiş ikinci feillərin hər ikisi eyni formada olmalıdır.	a) Mother let me <u>go</u> and <u>stay</u> there. b) She saw the robber <u>steal</u> the purse and <u>run</u> away. Amma c) She let us <u>go</u> and asked not <u>to be</u> late.
Qayda 3. «make» sözü <u>məchul növdə</u> işlənərsə, yaxud « <u>düzəltmək, hazırlamaq</u> » mənalarnada işlənərsə, özündən sonrakı ikinci feili to-lu tələb edir. Bu qayda tək cə «make» üçün deyil, həmçinin II Qrup Feilləri üçün də keçərlidir. Yəni, see, hear kimi feillər də məchul növdə olarsa özündən sonrakı ikinci feili to-lu tələb edir.	a) He <u>made</u> a lot of money to buy that car. b) Sally <u>was made</u> to open her case by the custom officer. c) The actress <u>was seen</u> to attend on the stage.
Qayda 4. Mürəkkəb tamamlıqda to-lu feil tələb olunursa həmcins mürəkkəb tamamlıqlardan birincinin qarşısında to işlətmək kifayətdir.	They expected me to come and to say the turth.

Qayda 5. Mürəkkəb tamamlıqda iki feil arasında işlənən əvəzlik mütləq obyekt formada işlənəlidir.

Qayda 6. how, where, what və s. kimi sual sözlərinin işləndiyi tamamlıq formalarında da «to»-lu feil işlənir.

a) She asked me not to come in.
b) They heard him sing in the garden.

a) He asked how to get to the station.
b) I don't know whether to apply for the job or not.

Model test №1

Choose the correct form of the verb.

Jack heard her ... the door and ... out.

- A) opened, go
- B) open, go
- C) to open, to go
- D) opening, to go
- E) opens, goes

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsində birinci gələn feil **heard (to hear)** **II qrup feillər** sırasındadır və özündən sonra gələn ikinci feili **to-suz** və ya **-ing**-li tələb edir (yəni, to işlənmir). Testin C və D variantlarında to işləndiyi üçün onlar doğru cavab ola bilməz. A və E variantlarındakı feillər şəxsə və zamana görə dəyişib və yuxarıdakı qeydlərdə vurğulanmışdır ki, ikinci feil şəxsə və zamana görə dəyişmir (mürəkkəb tamamlıqda yalnız birinci işlənmiş feil şəxsə və zamana görə dəyişir). Ona görə də bu variantlar yanlışdır. Qayda 2-də göstərildiyi kimi əgər cümlədə **and** varsa, hər iki tərəfdəki feil eyni formada olmalıdır. Beləliklə doğru cavab B variantıdır.

Model test №2

Choose the correct sentences.

1. Please let me use your mobile phone.
 2. Nobody wanted Sam take part in the discussion.
 3. Everybody told you to come earlier.
 4. Many people saw Jane to park her car at the post-office.
- A) 1,2,3 B) 1,3 C) 2,4
D) 2,3,4 E) 1,4

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində 2-ci bənd yanlışdır, çünki **want III qrup feillər** sırasındadır və özündən sonrakı feili **to-lu** tələb edir (to take part olmalı idi). 4-cü bənd yanlışdır, çünki **saw (to see) feili II qrup feillər** sırasındadır və özündən sonra **to** tələb etmir (park olmalı idi). Beləliklə doğru cavab 1 və 3 cü bəndlərin olduğu B variantıdır. (let-dən sonra feil to-suz məsdər formada olur, **told-to tell** feili to-lu feil tələb edir).

Model test №3

Choose the correct variant.

The children noticed ... the house when they were playing in the yard.

- A) them to approach
- B) the cars approaching
- C) the cars to approach
- D) they approaching
- E) they to approach

İZAHİ: İlk olaraq qeyd edək ki, **notice feili II qrup** feillər sırasındadır və özündən sonra **to-suz və ya -ing-li feil** tələb edir. Ona görə də A, C və E variantlarında to-lu feil işləndiyi üçün yanlışdır. D variantında feil düzgün formada verilsə də əvəzlik obyekt formada verilməyib (them olmalı idi). Beləliklə doğru cavab B variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

All the inhabitants were made ... the place at once.

- A) leaves
- B) leave
- C) left
- D) leaving
- E) to leave

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində **make (made) feili I qrup** feillər sırasında olsa da **məchul növdə** işlənmişdir və Qayda 3-də göstərilirdiyi kimi **to-lu feil** tələb edəcək. Doğru cavab E variantıdır.

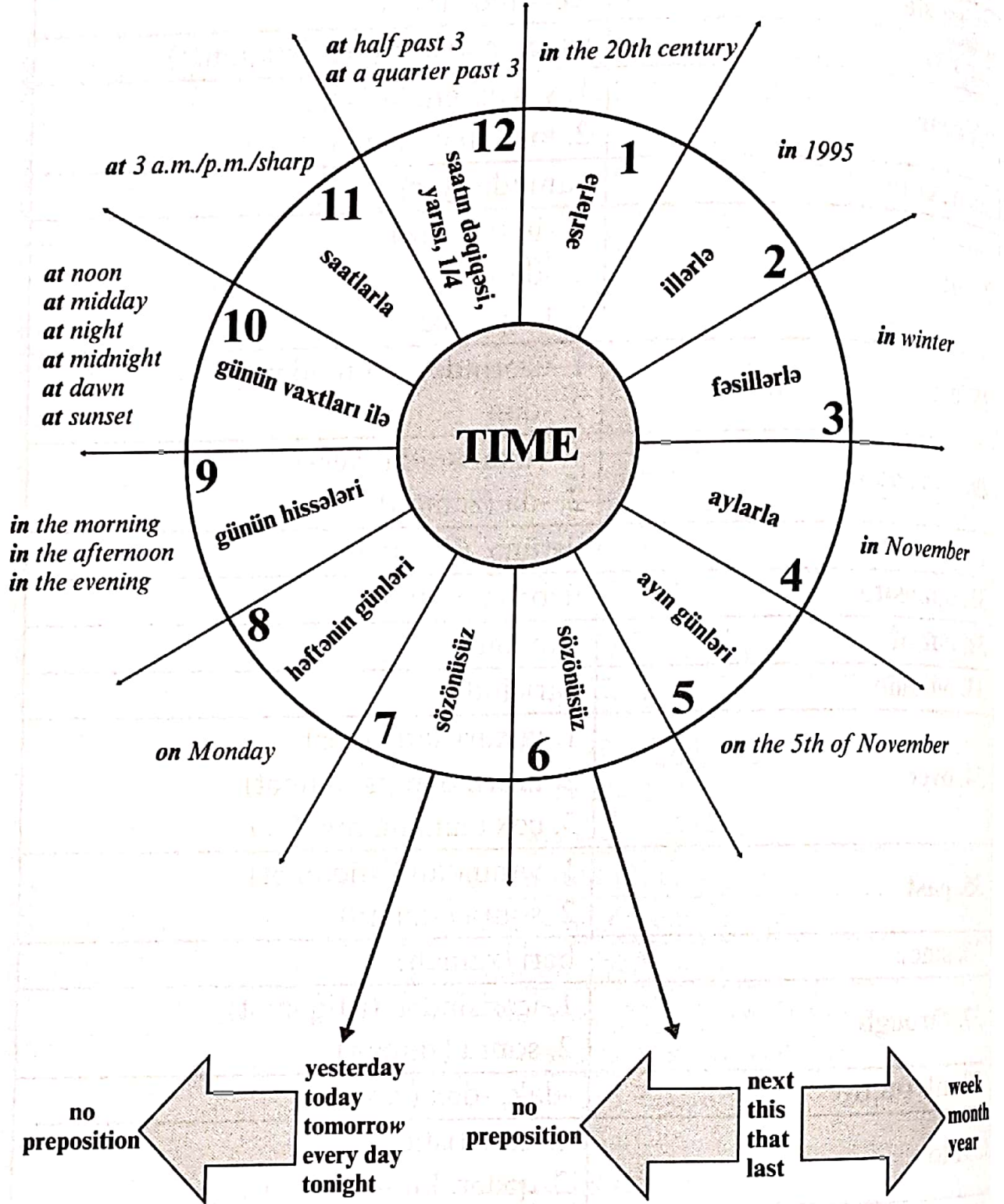
• PREPOSITIONS - SÖZÖNLƏRİ

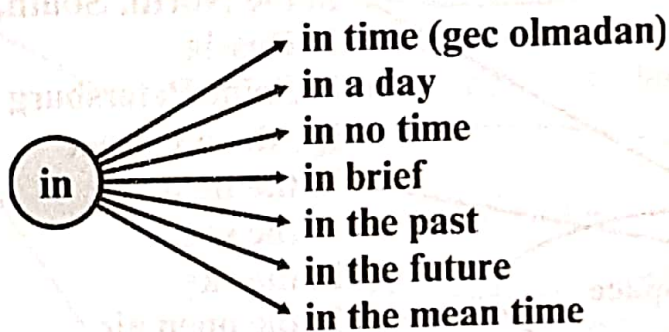
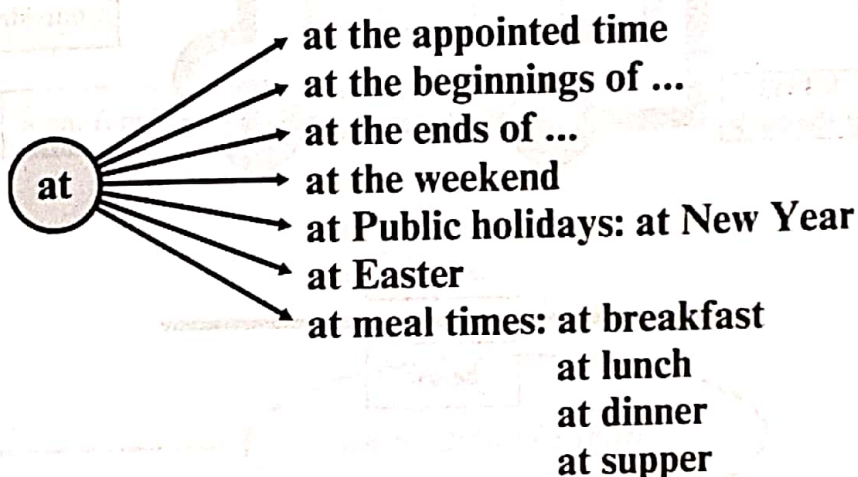
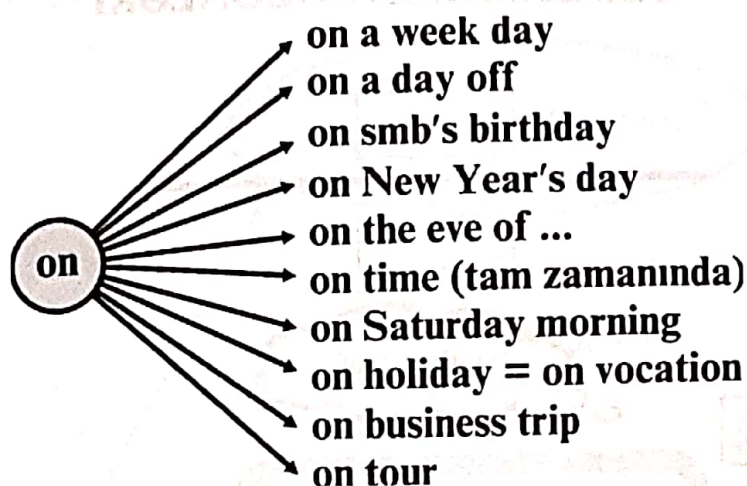
PREPOSITIONS – SÖZÖNLƏRİ

Preposition (Sözünü)	Meaning (Mənası)
1. about	1. haqqında 2. yanında, ətrafında (yer) 3. təxminən + saat (zaman)
2. above	1. üstündə, yuxarısında (yer) 2. çox, yuxarı
3. across	-dan, -dən (istiqamət)
4. after	1. sonra + saat (zaman) 2. ardınca (yer)
5. against	qarşı, əleyhinə
6. along	boyunca (istiqamət)
7. among	ikidən artıq əşya və ya şəxs arasında (yer)
8. around	ətrafında (istiqamət)
9. at	1. yanında (yer) 2. -da, -də (saat)
10. before	1. əvvəl (vaxt) 2. qarşıda (yer)
11. behind	arxasında (yer)
12. below	aşağısında (yer)
13. beside	yanında (yer)
14. between	1. iki əşya və ya şəxs arasında (yer) 2. iki əşya və ya şəxs arasında (zaman)
15. by	1. yanında, yaxınlığında (yer) 2. tərəfindən 3. müddət (zaman)
16. down	aşağı (istiqamət)
17. during	ərzində (vaxt)
18. except	savayı, başqa
19. for	üçün (niyyət)
20. from	-dan, -dən (yer, zaman, material)
21. in	1. içində (yer) 2. -da, -də (zaman)

22. in front of	qarşısında
23. inside	içərisində (yer)
24. into	içinə, içərisinə (yer, istiqamət)
25. near	1. yaxınlığında (yer) 2. təxminən (zaman)
26. next to	yanında (yer)
27. of	1. -in (yiyəlik) 2. -dan 3. haqqında
28. off	1. üzərindən, səthindən 2. -dan
29. on (upon)	1. yuxarısında (yer) 2. -da (zaman)
30. on (to)	üstünə, üstündə
31. opposite	üzbəüz (yer)
32. out of	içindən
33. outside	xaricində
34. over	1. yuxarısında (yer) 2. üzərindən (istiqamət) 3. çox (zaman, miqdar)
35. past	1. yanından (istiqamət) 2. sonra (zaman)
36. since	bəri (zaman)
37. through	1. içərisindən (istiqamət) 2. sonra (zaman)
38. till (until)	-dak, -dək (zaman)
39. to	1. -a, -ə (istiqamət) 2. qədər, kimi (zaman)
40. towards	doğru, tərəf (istiqamət)
41. under	altında (yer)
42. up	yuxarı (istiqamət)
43. with	ilə; -la, -lə
44. within	ərzində (zaman)
45. without	-siz, -siz, -suz, -süz

ZAMAN BİLDİRƏN SÖZÖNLƏRİ

*on time ilə in time qarışdırmaq olmaz. On time dəqiq saat olan cümlələrdə işlənir.

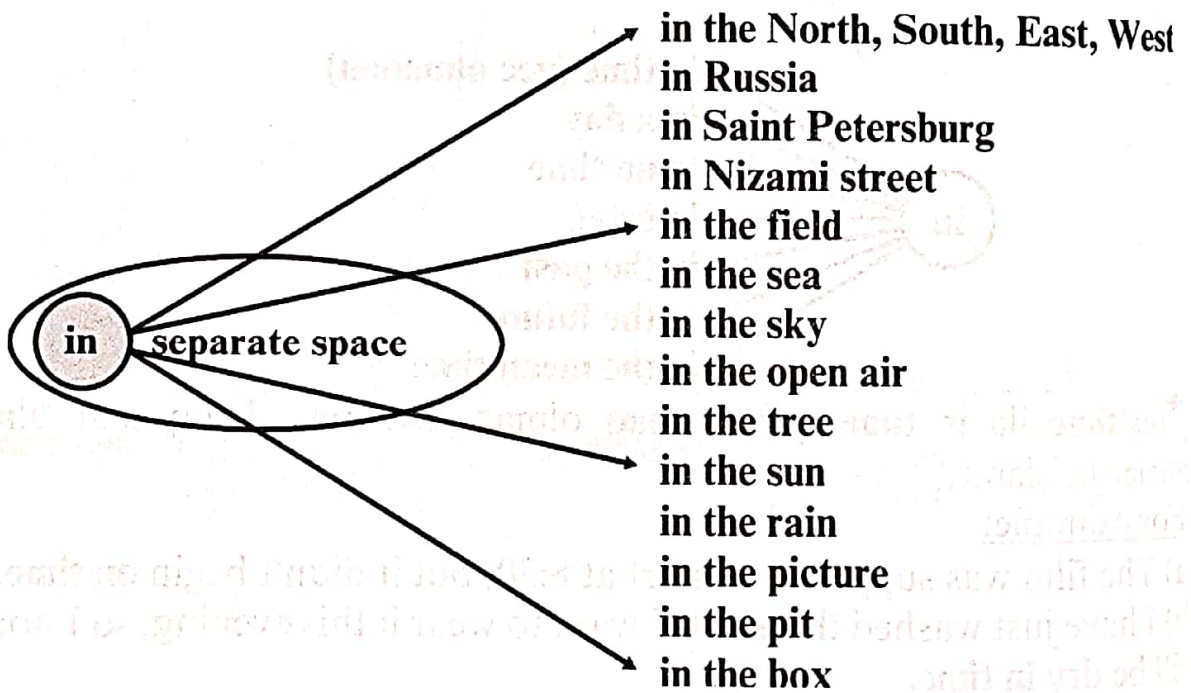
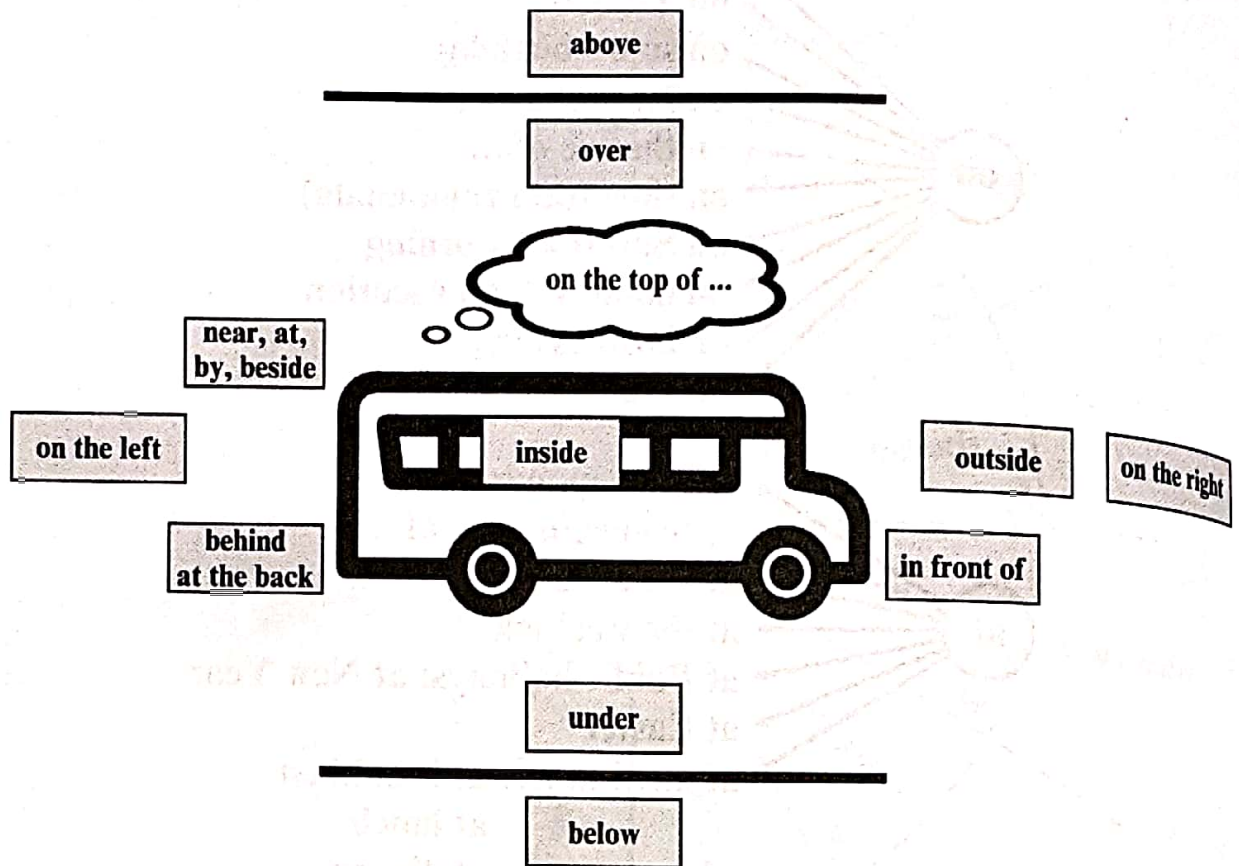
For example:

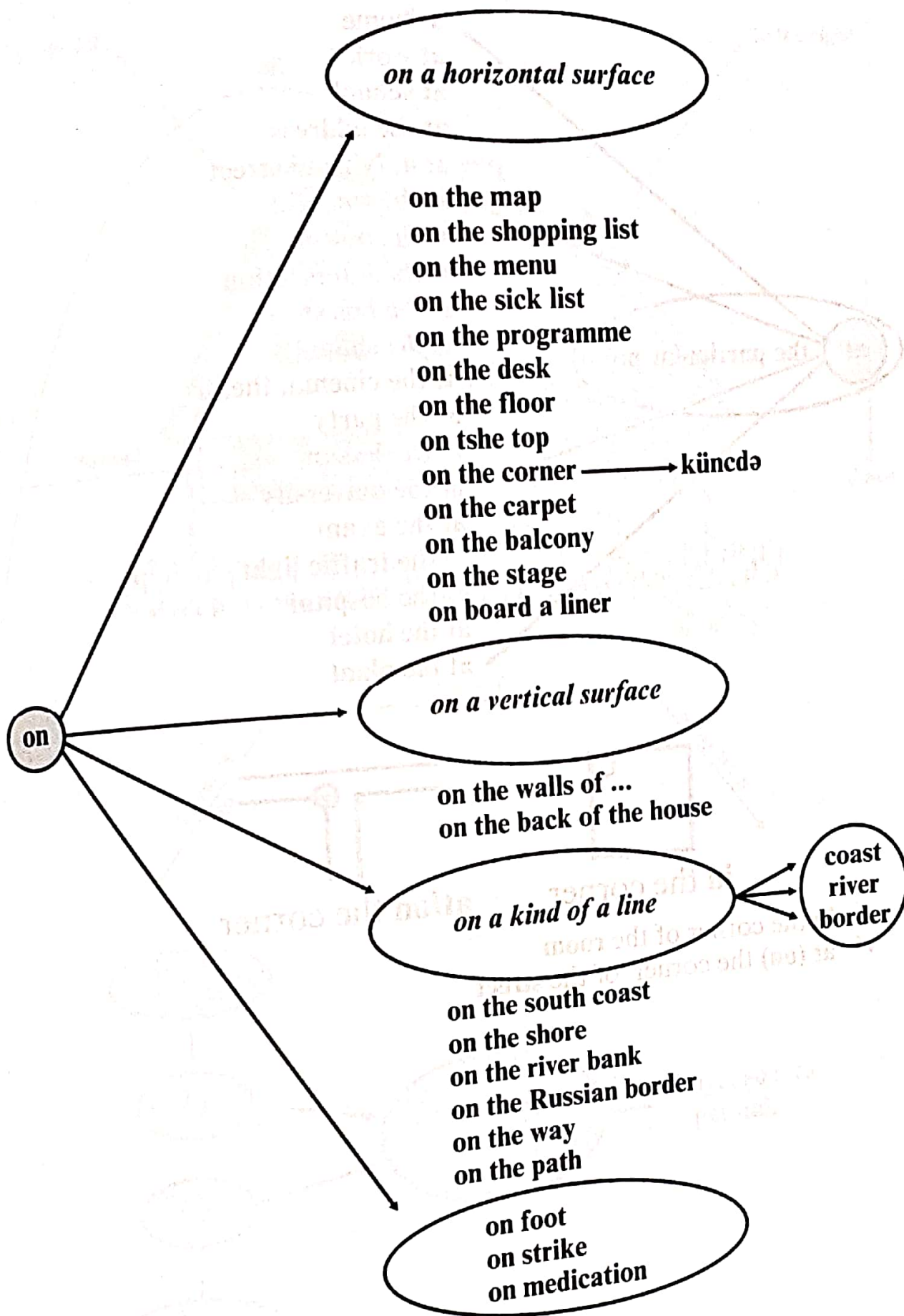
- The film was supposed to start at 8:30, but it didn't begin **on time**.
- I have just washed this shirt. I want to wear it this evening, so I hope it will be dry **in time**.

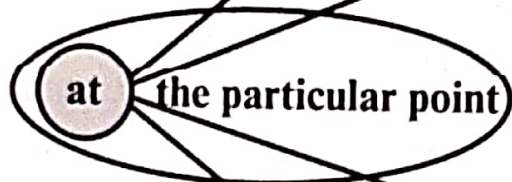
*Zaman mənalı sözlərin qarşısında in, at, on kimi sözləri işlənmərsə, bu cümləni bitmiş zamanda işlətmək olmaz.

For example: Bitmiş zaman işlənmiş cümlədə at the beginning yox → since the beginning olar.

YER BİLDİRƏN SÖZÖNLƏRİ

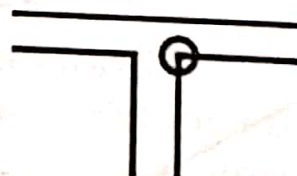

at home
 at work
 at school
 at the address
 at 4, Nizami street
 at the top of...
 at the bottom
 at the intersection
 at the bus stop
 at the shop
 at the cinema, theatre
 at the party
 at the lesson
 at the university
 at the exam
 at the traffic light
 at the hospital
 at the hotel
 at the plant

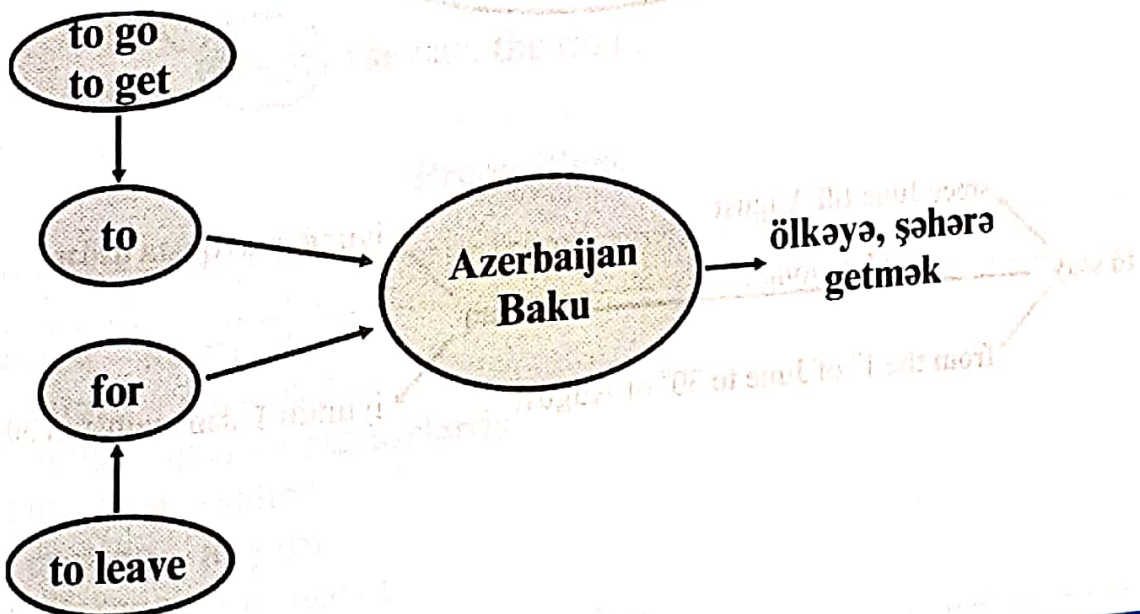
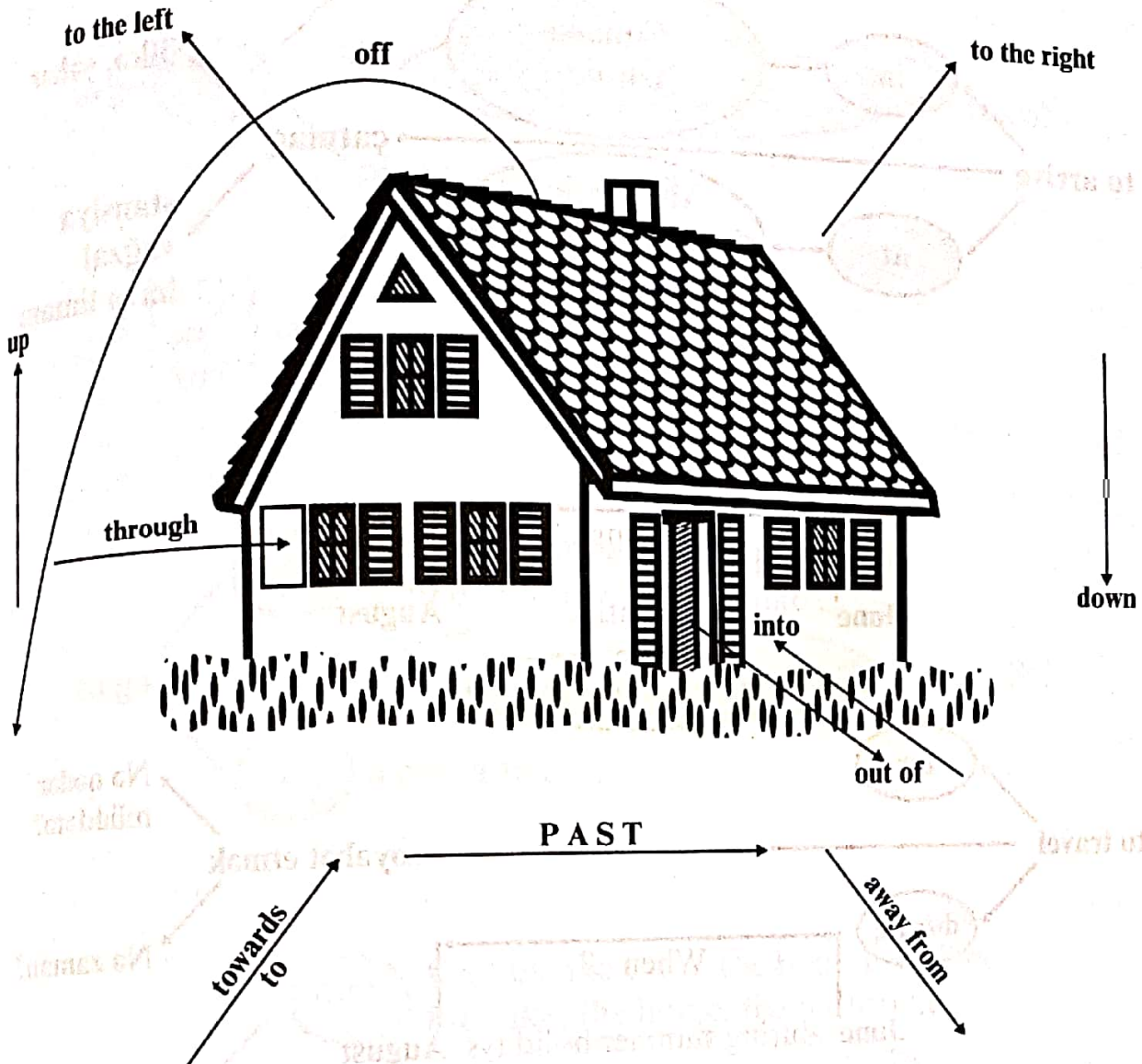
in the corner

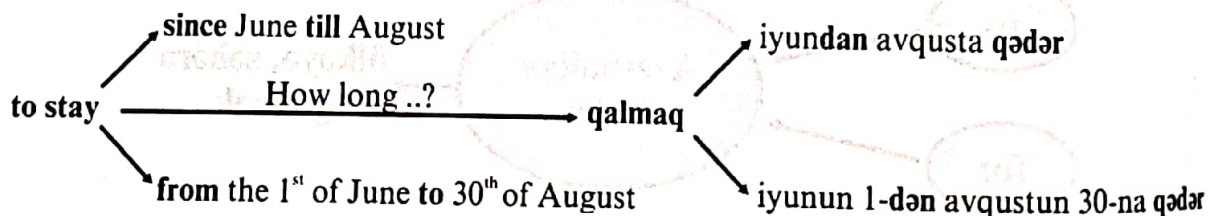
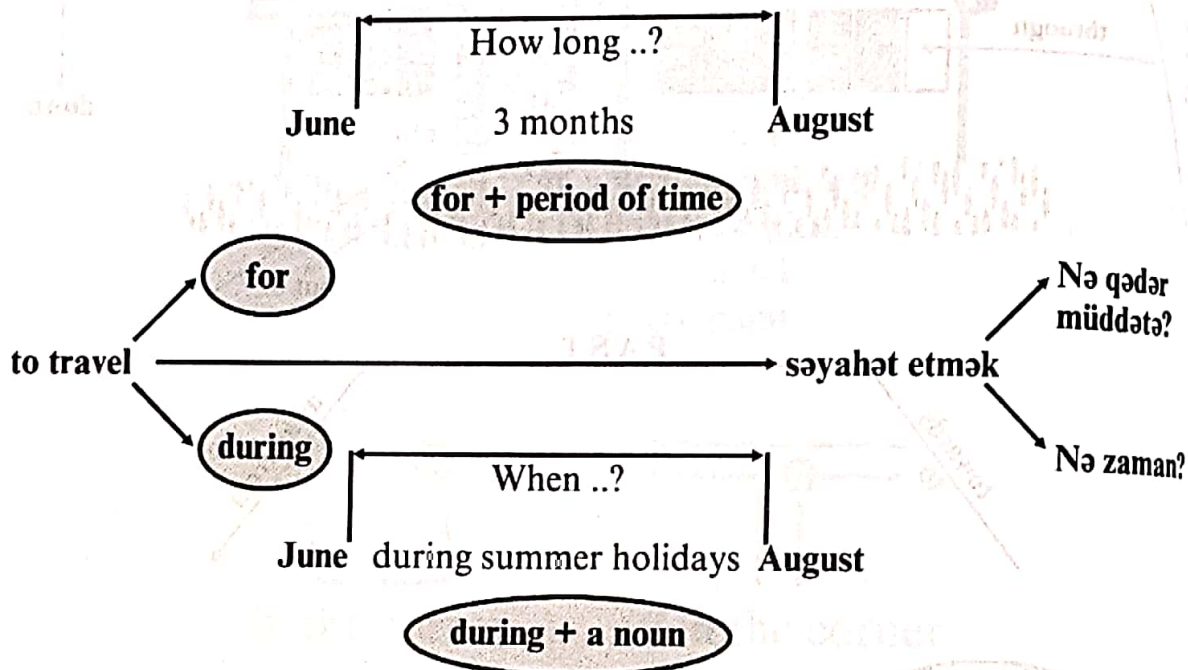

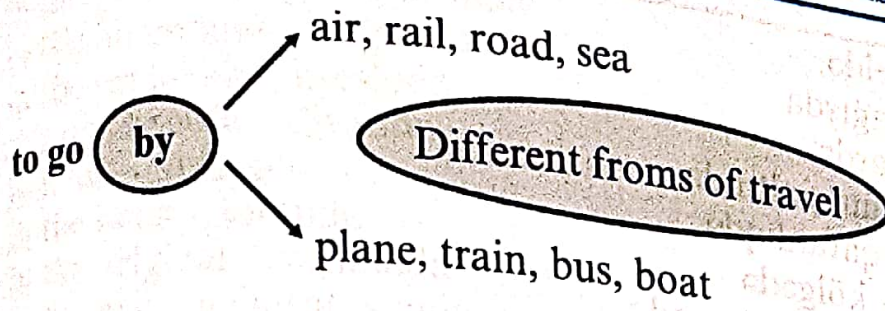
at/on the corner

- ✓ in the corner of the room
- ✓ at (on) the corner of the street

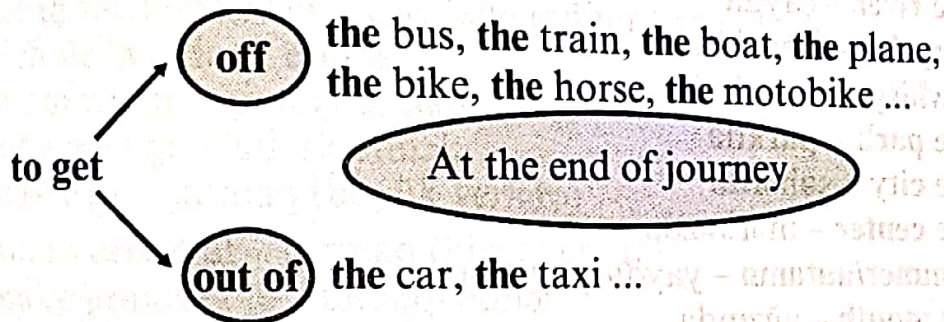
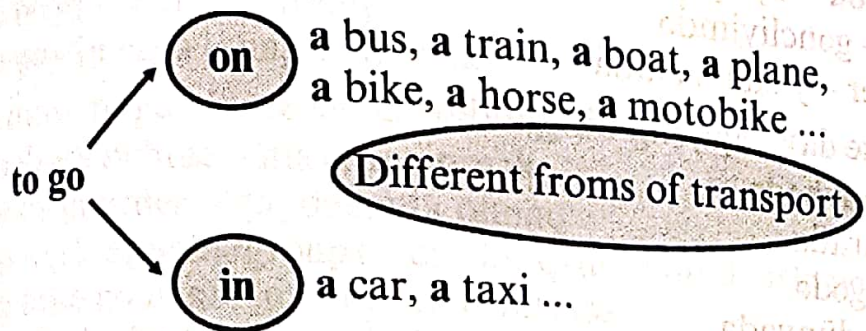
İSTİQAMƏT BİLDİRƏN SÖZÖNLƏRİ

by + ~~my~~
~~an~~ bus
~~the~~

Prepositions

in

1. **in** the past – keçmişdə
2. **in** the future – gələcəkdə
3. **in** the middle ages – orta əsrlərdə
4. **in** the morning – səhər
5. **in** the evening – axşam
6. **in** the afternoon – günorta

* Amma on Sunday morning – bazar səhəri

7. in April – apreldə
8. in the rain – yağışda
9. in the snow – qarda
10. in the sun – günəş altında
11. in the dark – qaranlıqda
12. in the shade – kölgədə
13. in the open air – açıq havada
14. in the moonlight – ay işığında
15. in fact – əslində
16. in short – qısa
17. in my opinion – fikrimcə
18. in prison – həbsdə
19. in my childhood – uşaqlığımda
20. in my youth – gəncliyimdə
21. in fine weather – yaxşı havada
- * Amma on a fine day – qəşəng bir gündə
22. in a queue – növbədə
23. in the line – sırada
24. in a row – cərgədə
25. in the world – dünyada
26. in the sky – səmada
27. in the sea – dənizdə
28. in the river – çayda
29. in surprise – təəccüblə
30. in a whisper – pıçıltı ilə
31. in the park – parkda
32. in the city – şəhərdə
33. in the center – mərkəzdə
34. in summer/autumn – yayda/payızda
35. in his mouth – ağzında
36. in the hand – əlində
37. in the pool – hovuzda
38. in the bag/in the box – çantada/qutuda
39. in the village – kənddə
40. in the office – ofisdə
41. in the car – maşında
42. in the taxi – taksidə
43. in the yard/garden – həyətdə/bağda
44. in three days – 3 gündən sonra
45. in the picture – şəkildə
46. in the hall – zalda

47. **in the suburb** – şəhər ətrafında
48. **in the mountains** – dağlarda
49. **in the armchair** – kreslodə
- Amma **on the sofa** – divanda
50. **in a hat** – şlyapalı
51. **in the book** – kitabda
52. **in the original** – orijinalda
53. **in the end** – nəhayət, sonda
54. **in the shadow** – kölgədə

in-lə işlənən feili birləşmələr

1. **to be in need of** – ehtiyacında olmaq
2. **to wrap in paper** – kağıza bükmək
3. **to write in red** – qırmızıyla yazmaq
4. **to be in** – içəridə olmaq
5. **to pay in cash** – nağd ödəmək
- * Amma **to pay by credit card/cheque** – kredit kartla/çeklə ödəmək
6. **to dress in blue** – mavi geyinmək
7. **to be in order** – qaydasında olmaq
8. **to work in pairs/groups** – cütlük/qrup halında işləmək
9. **to take an exam in** – imtahan vermək
10. **to be in debt** – borc içində olmaq
11. **to stay in bed** – yataqda qalmaq
12. **to be interested in** – maraqlanmaq
13. **to die in the battle/war** – döyüşdə/müharibədə ölmək
14. **to include in** – daxil etmək
15. **to get mark in** – qiymət almaq
16. **to take part in** – iştirak etmək
17. **to arrive in** – çatmaq (böyük yerlərə)
- * Amma **to arrive at** – çatmaq (kiçik yerlərə)
18. **to make progress in** – tərəqqi etmək
19. **to go in for sport** – idmanla məşğul olmaq
20. **to be in a hurry** – tələsmək
21. **to go in the wrong direction** – yanlış istiqamətdə getmək
22. **to believe in** – inanmaq
- * Amma **believe + əvəzlik** olarsa sözünü **işlənmir**. I believe you.
23. **to fall in love** – aşiq olmaq
24. **to specialize in** – ixtisaslaşmaq
25. **to succeed in** – uğur qazanmaq
26. **to read in the original** – originaldan oxumaq
27. **to speak in a low (loud) voice** – alçaq (uca) səsle danışmaq
28. **to have trust in** – inamı olmaq
29. **to compete in** – yarışmaq

on

1. **on holiday** – tətildə
2. **on business** – iş səfərində
3. **on the map** – xəritədə
4. **on the board** – lövhədə
5. **on the floor** – mərtəbədə/döşəmədə
6. **on the grass** – otun üstündə
7. **on TV** – televizorda
8. **on the wall** – divarda
9. **on Christmas day** – Milad günündə

* Amma **at Christmas/Novruz** – Miladda/Novruzda

10. **on a trip** – səyahətdə
11. **on vocation** – tətildə
12. **on the bank** – çayın sahilində
13. **on the coast** – sahilə (okean)

* Amma **at the seaside** – dəniz kənarında

14. **on the beach** – çimərlikdə
15. **on the shore** – sahilə
16. **on the stage** – səhnədə
17. **on the left/right** – solda/sağda
18. **on sale** – satışda

19. **on behalf of** – adından

20. **on time** – vaxtında

21. **on the top** – zirvədə

22. **on the way to** – yolda

23. **on a horse/train/bus/ship/motorbike** – atla/qatarla/avtobusla/gəmiylə

24. **on the farm** – fermada

25. **on the menu** – menyuda

26. **on average** – orta hesabla

27. **get on** – minmək

* Amma **get off** – düşmək

28. **on the 5th of June** – iyunun 5-də

29. **on birthday** – doğum günündə

30. **on the chair** – stulda

31. **on the seat** – oturacaqda

32. **on the bench** – skamyada

on-la işlənən feili birləşmələr

1. **to put on** – geyinmək

2. **to switch on/turn on** – yandırmaq

* Amma **turn/switch off** – söndürmək

3. to live on the island – adada yaşamaq
4. depend on – asılı olmaq
5. to be on a diet – pəhrizdə olmaq
6. to border on – həmsərhəd olmaq
7. to spend time/money on – vaxt/pul sərf etmək
8. live on little money – az pulla yaşamaq
9. have money on – üzərində pulu olmaq
- * have money about me – üzərində pulu olmaq
10. go on an excursion – ekskursiyaya getmək
11. to rely on – etibar etmək
12. on the page 5 – beşinci səhifədə
- * Amma open at the page 5 – səhifə 5-i açın
13. to be on duty – növbətçi olmaq
14. to do on purpose – bilərəkdən etmək
15. to be on fire – yanmaq
16. to hear on the radio – radiodan eşitmək
17. to go on – davam etmək
18. to keep on doing – etməyə davam etmək
19. to get on with – yola getmək
20. to concentrate on – fikrini toplamaq
21. to insist on – təkid etmək
22. to be keen on – çox istəmək
23. to go on foot – piyada getmək
24. to congratulate on – təbrik etmək

at

1. at the door – qapıda
2. at the table – stol arxasında
- * Amma
on the table – stolun üstündə
under the table – stolun altında
3. at dawn – səhə çağında
- * Amma
after dawn – səhə çağından sonra
before dawn – səhə çağından əvvəl
4. at night – gecə
- * Amma during the night – gecə ərzində
5. at the weekend – həftə sonu
6. at school – məktəbdə
7. at home – evdə
8. at the airport – hava limanında
9. at the station – vağzalda

10. at university – universitetdə
11. at the factory – fabrikdə
12. at the bus-stop – dayanacaqda
13. at my uncle's – dayımgildə
14. at the dentist's – diş həkimində
15. at the party – şənlikdə
16. at the traffic-light – işıqforda
17. at once – dərhal
18. at last – nəhayət
19. at 5 o'clock – saat 5-də
20. at midnight – gecə yarısı
- * before midnight – gecə yarısından əvvəl
- after midnight – gecə yarısından sonra
21. at sunset – qürub çağı
22. at sunrise – gün çıxanda
23. at the office – ofisdə
24. at a long distance – uzun məsafədə
25. at the hotel – oteldə
26. at the meeting – iclasda
27. at least – ən azı
28. at the same time – eyni zamanda
29. at first – ilk dəfə
30. at first sight – ilk baxışda
31. at the top of – zirvədə
32. at the bottom of – dibdə, sonunda
33. at the board – lövhənin yanında
34. at the window – pəncərənin yanında
35. at the age of – yaşında
36. at an early age – erkən yaşında
37. at 21 Khagani street – Xəqani küçəsi 21-də
- * in Khagani street – Xəqani küçəsində
38. at 100 degrees – 100°-də
39. at 120 km an hour – saatda 120 km
40. at the concert – konsertdə
41. at reception – resepsində
42. at the conference – konfransda
43. at the wedding – toyda
44. at this address – bu ünvanda
45. at each stop – hər dayanacaqda
46. at the church – kilsədə

at-lə işlənən feili birləşmələr

1. to be surprised at – təəccüblənmək
2. to throw at – tullamaq (vurmaq üçün)
- * to throw to – atmaq (tutmaq üçün)
3. to stare at – gözünü zilləmək
4. to look at – baxmaq
5. to glance at – baxmaq
6. to shoot at – atəş etmək
7. to fire at – atəş etmək
8. to aim at – tuşlamaq
9. to point at – tullamaq, nişan almaq
10. to laugh at – gülmək
11. to work at – işləmək
12. to be good at – nədəsə yaxşı olmaq
13. to be bad at – nədəsə pis olmaq
14. to arrive at – çatmaq (kiçik yerlər)
15. to stay at – qalmaq
16. to cry at – qışqırmaq
17. to shout at – qışqırmaq
- * to shout to – qışqırmaq (çağırmaq üçün)
18. to be at war with – müharibə şəraitində olmaq
19. to be at peace with – sülh şəraitində olmaq
20. to be at a loss – özünü itirmək

to

1. to my surprise – təəccüblüdür
2. to my mind – fikrimcə
- * in my opinion – fikrimcə
3. a solution to – bir şeyin həlli
4. a key to – nəyinse açarı, həlli
5. a monument to – kiməsə abidə
6. according to – uyğun olaraq, görə

to ilə işlənən feili birləşmələr

1. to happen to – baş vermək
2. to listen to – qulaq asmaq
3. to explain to – izah etmək
4. to be thankful to – minnətdar olmaq
5. to be grateful to – minnətdar olmaq
6. to speak to – danışmaq

7. to talk to – söhbət etmək
8. to say to – demək
- * to tell X – demək, söyləmək
9. to seem to – görünmək
10. to go to – getmək
11. to be kind to – mehriban olmaq
12. to be cruel to – qəddar olmaq
13. to be attentive to – diqqətli olmaq
14. to hurry to – tələsmək
15. to prefer to – üstün tutmaq
16. to agree to – razılaşmaq (nəyləsə)
- * to agree with – razılaşmaq (kimləsə)
17. to protest to – etiraz etmək
18. to object to – etiraz etmək
19. to apologize to – kimənsə üzr istəmək
- * to apologize for – nə üçünsə üzr istəmək
20. to be married to – evli olmaq
- * to marry X – evlənmək
21. to complain to – kiməsə şikayət etmək
- * to complain about (of) – şikayət etmək
22. to give a hand to – kömək əlini uzatmaq
23. to belong to – məxsus olmaq
24. to be familiar to – tanış olmaq
25. to be similar to – oxşar olmaq
26. to get to – çatmaq
- * to arrive (in, at) – çatmaq
- * to reach X – çatmaq
27. to give it to me – onu ver mənə
- * to give me X it – onu mənə ver
- (to hand, to give, to pass, to show, to send, to lend kimi feillərdə bu tətbiq olunur, yəni feil + cansız + to + şəxs və ya feil + canlı + can)
28. to rise to feet – ayağa qalxmaq
29. to jump to feet – yerindən sıçramaq
30. to whisper to – pıçıldamaq
31. to write to – yazmaq
32. to apply to – müraciət etmək
33. been to – olmaq, (I have been to Los Angeles.)
34. to damage to – ziyan vurmaq
35. to come to – gəlmək

36. to come up to – yaxınlaşmaq
37. run up to – qaçmaq
38. drive up to – sürmək

Aşağıdakı feillər to-suz işlənir.

1. to tell – demək, söyləmək
2. to phone – zəng vurmaq
3. to enter – daxil olmaq
4. to reach – çatmaq
5. to approach – yaxınlaşmaq
6. to help – kömək etmək

* Amma his **help to me** – onun mənə köməyi

7. to believe – inanmaq
8. to offer – təklif etmək
9. to show – göstərmək
10. to join – qoşulmaq
11. to answer – cavab vermək

* an answer to – cavab (isim)

12. to reply – cavab vermək
- * a reply to – cavab (isim)
13. to address – müraciət etmək
14. to attend – iştirak etmək
15. to follow – izləmək
16. to order – əmr etmək
17. to match – uyğun gəlmək
18. to suit – yaraşmaq
19. to lend – borc vermək
20. to visit – baş çəkmək

* a visit to – səfər, ziyarət (isim)

21. to envy – paxıllıq etmək
22. to respect – hörmət etmək
23. to obey – itaət etmək
24. to wish – arzulamaq

* a wish + to olur. (My wish **to** John.)

25. to command – əmr etmək
26. to ask – xaiş etmək, soruşmaq
27. to meet – görüşmək, qarşılamaq
28. to watch – izləmək
29. to enjoy – zövq almaq
30. to miss – gecikmək, darıxmaq

31. to attack – hücum etmək
32. to beg – dilənmək, yalvarmaq

To tələb etməyən sözlər

1. to go abroad – xaricə getmək
to live abroad – xaricdə yaşamaq
to work abroad – xaricdə işləmək

2. to go home – evə getmək
to get home – evə çatmaq
to arrive home – evə çatmaq
on the way home – evə gedən yolda

* home, abroad, here, there, downstairs, upstairs → bunların qarşısında to, in olmaz.

from

1. from morning till evening – səhərdən axşama qədər
2. from school to the stadium – məktəbdən stadiona qədər
3. suffer from – əziyyət çəkmək
4. to buy from – almaq
5. to keep away from – uzaq tutmaq
6. to save from – xilas etmək
7. to borrow from – borc almaq
8. to make from – hazırlamaq

* made of – material bildirərsə (The jackets is made of leather.)

9. to translate from – tərcümə etmək
10. to graduate from – bitirmək (məktəb, kollec, universitet)
11. to differ from – fərqlənmək
12. to be different from – fərqli olmaq
13. to release from – azad etmək, buraxmaq
14. from head to foot – başdan ayağa
15. to hear from smb – kimdənsə eşitmək

* to hear on the radio – radiodan eşitmək

16. to prevent from – mane olmaq, saxlamaq
17. to be absent from – yayınmaq, iştirak etməmək
18. to recover from – sağalmaq
19. to protect from – qorumaq

for

1. to go for a walk – gəzintiyə çıxmaq
2. to be late for – gecikmək
3. to be in time for – vaxtında gəlmək

4. to go in **for** sport – idmanla məşğul olmaq
 5. to be responsible **for** – məsul olmaq
 6. to pay **for** – ödəmək

Amma aşağıdakılarda sözünü işlənmir.

- * to pay a tax – vergi ödəmək
 to pay a rent – kirayə haqqı ödəmək
 to pay a fine – cərimə ödəmək
 to pay one's debt – borcunu ödəmək
 to pay fare – gediş haqqı ödəmək
 to pay a bill – hesab ödəmək
 to pay fee – təhsil haqqı ödəmək
7. to be famous **for** – məşhur olmaq
 8. to thank **for** – təşəkkür etmək
 9. to be sorry **for** – üzgün olmaq
 10. to leave **for** – yola düşmək, getmək
- * to leave **X** – tərk etmək
11. a demand **for** – nə üçünsə tələb
 12. to hope **for** – ümid etmək
 13. **for** example – misal üçün
 14. **for** a long time – uzun müddət
 15. **for** ages – əsrlərlə
 16. **for** the sake of – xətrinə
 17. **for** instance – misal üçün
 18. to apply **for** – müraciət etmək
 19. to ask **for** – xahiş etmək
 20. to work **for** – işləmək
 21. to wait **for** – gözləmək
 22. to look **for** – axtarmaq
 23. to be ready **for** – hazır olmaq
 24. to use **for** – istifadə etmək
 25. to take **for** a walk – gəzintiye aparmaq
 26. to be grateful to smb **for** – nə üçünsə minətdar olmaq
 27. to search **for** – axtarmaq, araşdırmaq
 28. **for** the first time – ilk dəfə üçün

with

1. to be happy **with** – şad olmaq
 2. **with** great pleasure – böyük məmnuniyyətlə
 3. to fall in love **with** – eşqə düşmək

4. to be covered with – örtülmək
5. to compare with – müqayisə etmək
6. to deal with – bəhs etmək
7. to be satisfied with – razı qalmaq
8. to be popular with – məşhur olmaq
9. to agree with smb – kimləsə razılaşmaq
10. with interest – maraqla
11. to collide with – toqquşmaq
12. to shake hand with – əl-ələ görüşmək
13. to be fed up with – bezmək
14. to live with – yaşamaq
15. to be pleased with – məmnun qalmaq
16. to be angry with – hirs-lənmək
17. to be full of with – dolu olmaq
18. to be wrong with – nəsə səhvlik olmaq (yanlış olmaq)
19. to supply with – təchiz etmək
20. to be impressed with – təsirlənmək
21. to shake with anger – hirsindən əsmək
22. to cut with – nəyləsə kəsmək
23. to provide with – təmin etmək
24. to get along with – yola getmək
25. to tremble with cold – soyuqdan titrəmək
26. to be cross with – küsmək
27. to be disappointed with – məyus olmaq

of

1. to be fond of – xoşlamaq
2. to be afraid of – qorxmaq
3. to be proud of – qürur duymaq
4. to be sure of – əmin olmaq
5. in front of – qarşısında
6. to consist of – ibarət olmaq
7. to take care of – qayğısına qalmaq
8. to deprive of – məhrum etmək
9. to be mad of – dəli olmaq
10. to be short of money – pulu az olmaq
11. to remind of – xatırlatmaq
12. a book of poems – şeirlər kitabı
13. to be tired of – yorulmaq, bezmək
14. to get rid of – canını qurtarmaq
15. to be in need of – ehtiyacı olmaq
16. in spite of – baxmayaraq

17. because of – ucbatından, görə
18. to be out of sight – gözdən uzaq olmaq
19. to be full of – dolu olmaq
20. to die of – ölmək
21. to speak of – bir şey barəsində danışmaq
22. to be aware of – agah (xəbərdar) olmaq
23. to complain of smth – şikayət etmək
- * to complain about – şikayətlənmək
- * to complain to – kiməsə şikayət etmək
24. to be kind of – səmimi olmaq
25. to inform of – məlumatlandırmaq
26. to think of – düşünmək
- * to think about – düşünmək
27. to take photo of – şəklini çəkmək
28. to accuse smb of – günahlandırmaq
29. places of interest – görməli yerlər

under

1. to be under repair – təmirdə olmaq
2. under the title – başlıq altında
3. under the control – nəzarət altında
4. under fire – atəş altında
5. under the influence – təsir altında
6. people under 18 – 18 yaşdan aşağı insanlar
7. under the leadership of – rəhbərliyi altında
8. under the tree – ağacın altında

by

1. by heart – əzbərdən
2. one by one – bir-bir
3. step by step – addım-addım
4. by the way – yeri gəlmişkən
5. to take by hand – əlindən tutmaq
6. by mistake – səhvən
7. by chance – təsadüfən
8. by accident – təsadüfən
9. by that time – o vaxta qədər
10. day by day – günbəgün
11. novel by J.London – C.Londonun romanı
12. by ship – gəmi ilə
13. by water – su yolu ilə
14. by plane – təyyarə ilə

15. by air – hava yolu ilə
16. by taxi (car) – taksi (maşın) ilə
17. by train – qatarla
18. by bus – avtobusla
- * on a train – qatarda, qatarla
- * in a car (taxi) – maşında (taksidə)
- * on a bus – avtobusda, avtobusla
- * on a plane – təyyarədə
- * on foot – piyada
19. to wash by hand – əllə yumaq
20. by all saints – müqəddəslərə and olsun
21. by God – Allah haqqı
22. a boy by name Jack – Cek adlı bir oğlan
23. by means of – vasitəsilə
24. by no means – heç bir vəchlə
25. by all means – mütləq
26. little by little – az-az
27. by fax – faksla
28. by post – poçtla
29. to pass by – yanından ötüb keçmək

out of

1. to be out of work – işsiz
2. to take out of – içindən çıxarmaq
- * to put into – içinə qoymaq
3. to be out of danger – təhlükədən kənar olmaq
4. out of country – ölkədən kənar
5. out of date – dəbdən düşmüş
6. out of practice – təcrübəsiz olmaq
7. out of money – pulsuz
8. out of use – istifadəsiz
9. find out – ortaya çıxarmaq
10. make out – ayırd etmək
11. to jump out of bed – çarpayıdan sıçrayıb durmaq
12. out of sight – gözdən uzaq
13. to look out of – çölə baxmaq
14. out of question – sözsüz, müzakirəsiz
15. out of turn – növbədən kənar
16. out of mind – fikirdən, düşüncədən uzaq
17. put out – yanğı söndürmək

18. to get out of (car, taxi) – düşmək (maşın, taksi)

19. to look out – diqqətli olmaq

off

1. to run off – qaçıb aradan çıxmaq

2. a day off – istirahət günü

3. to fall off – yıxılmaq, düşmək

4. to take off – soyunmaq, təyyarənin qalxması

* to put on – geyinmək

5. to turn off – söndürmək

6. to switch off – söndürmək

* to turn on – yandırmaq

* to switch on – yandırmaq

7. to put off – təxirə salmaq

* put out – söndürmək (yanğını)

put up – bəzəmək, tikmək

put aside – kənara qoymaq

8. to get off (bus, train) – düşmək (avtobus, qatar)

9. to see off – yola salmaq

* to see in – qarşılamaq

over

1. over the city – şəhərin üzərində

2. to talk over the phone – telefonda danışmaq

3. over here – burada

4. over there – orada

5. over 1 million – 1 milyondan artıq

6. all over the world – bütün dünyada

7. over and over – dəfələrlə

8. to look over – hərtərəfli yoxlamaq

9. to turn over – çevirmək

10. to think over – götür-qoy etmək

11. to be over – bitmək

into

1. to take into account – nəzərə almaq

2. to come into leaves – yarpaqlamaq

3. to come into money – pullanmaq

4. to go into – içinə girmək

5. to break into – zorla girmək

6. to translate into – tərcümə etmək

7. to divide into – bölmək

8. to cut into – kəsmək
9. to change into – çevrilmək
10. to put into – içinə qoymaq
11. to fall into despair – ümitsizliyə qapılmaq
12. to flow into – tökülmək
- to run into – tökülmək, axmaq
13. to get into habit of – vərdiş etmək
14. to look into – içinə baxmaq
15. to get into a car – maşına minmək
- to get into a taxi – taksiyə minmək
16. to get into trouble – çətinliyə düşmək
17. to crash into – çırpılmaq, toqquşmaq
18. to dive into water – suya baş vurmaq

up

1. up the river – çay ilə yuxarı
2. up the corridor – koridorla yuxarı
3. up to now – indiyə kimi
4. up to the present – hal-hazırkı vaxtadək
5. to speak up – ucadan danışmaq
- * to speak in public – ictimaiyyət arasında danışmaq
6. to wash up – yumaq (qab-qacaq)
7. to ring up – zəng etmək
8. to stand up – ayağa durmaq
9. to sit up late – gec yatmaq
10. to wake up – oyanmaq
11. to make up – quraşdırmaq, qrimlənmək
12. to go up – qalxmaq
13. to speed up – sürəti artırmaq
14. to pick up – toplamaq, qaldırmaq
15. make up one's mind – qərara gəlmək
16. what's up – nə olub?
17. to look up – lüğətdə söz axtarmaq
18. to give up – tərgitmək, dayandırmaq
19. to hurry up – tələsmək
20. up the stairs – pilləkənlə yuxarı

down

1. to slow down – yavaşıtmaq
2. to cut down – azlatmaq
3. to put down a revolt – üsyanı yatırmaq
4. to come down – aşağı düşmək

5. to go **down** – enmək
6. to sit **down** – əyləşmək
7. to break **down** – sınmaq
8. to look **up** and **down** – yuxarıdan aşağı baxmaq
9. **down** the river – çay boyunca aşağı
10. **down** the street – küçə ilə aşağı
11. **down** the hill – təpə ilə aşağı
12. **down** the stairs – pilləkənlə aşağı

to look

1. look **at** – baxmaq
- * look **at** somebody **in** surprise – kiməsə təəccüblə baxmaq
2. look **for** – axtarmaq
3. look **like** – bənzəmək, oxşamaq
4. look **after** – qayğısına qalmaq
5. look **about** – ətrafına baxmaq
6. look **down on** – xor baxmaq
7. look **forward to** – səbirsizliklə gözləmək
8. look **into** – araşdırmaq
9. look **on** – müşahidə etmək
10. look **out** – ehtiyatlı olmaq
11. look **over** – gözdən keçirmək, yoxlamaq
12. look **round** – yoxlamaq
13. look **up to** – hörmət etmək
14. look **through** – nəzərdən keçirmək
15. look **up** – yuxarı baxmaq, lüğətdə söz axtarmaq
16. look **down** – aşağı baxmaq

to take

1. take part **in** – iştirak etmək
2. take **after** smb – oxşamaq (xasiyyətə)
3. take **place** – baş vermək (happen to, occur)
4. take an exam – imtahan götürmək
5. take a taxi – taksi tutmaq
6. take **away** – yığıdırmaq, götürüb aparmaq
7. take **back** – qaytarmaq (to return)
8. take **off** – soyunmaq
take **off** – yerdən götürülmək (təyyarənin uçuşu)
9. take **out of** – içindən çıxarmaq

10. take **into** one's heart – ürəyinə salmaq
 11. take a pity **on** smb – bir kəsə yazığı gəlmək

to be

1. to be proud **of** – fəxr etmək
2. to be **in** a good temper – yaxşı əhvalda olmaq
3. to be **in** – evdə, içəridə olmaq
4. to be **out** – çöldə olmaq
5. to be **away** – uzaqda olmaq
6. to be full **of** – dolu olmaq
7. to be **over** – qurtarmaq
8. to be **up** – oyaq olmaq
 to be **up to** – aid olmaq (It's up to me)
 to be **up** – qurtarmaq (The time is up-Vaxt bitdi)
9. to be good **at** smth – bir şeydə yaxşı olmaq
10. to be afraid **of** – qorxmaq
11. to be ready **for** – hazır olmaq
12. to be married **to** – evli olmaq
13. to be **like** (alike) – oxşar olmaq
14. to be **against** – əleyhinə olmaq
15. to be **for** – tərəfdarı olmaq
16. to be used **for** – adət etmək
17. to be **in** habit **of** – vərdiş etmək
18. to be interested **in** – maraqlanmaq
19. to be tired – yorğun olmaq
20. to be located/situated – yerləşmək
21. to be sorry **for** – üzgün olmaq
22. to be busy – məşğul olmaq
23. to be careful – diqqətli olmaq
24. to be **in** a hurry – tələsmək
25. to be known – tanınmaq
26. to be famous **for** – məşhur olmaq
27. to be late **for** – gecikmək
28. to be right – haqlı olmaq
29. to be wrong – yanılmaq
30. to be **on** – getmək (film, kino; A new film is on.)
31. to be **on** holiday – tətildə olmaq
32. to be **off** – getmək, yox olmaq
33. to be **through with** – qurtarmaq

34. to be going to – etməyə hazırlaşmaq
35. to be about + to do smth – bir şeyi etmək üzrə olmaq
36. to be in prison – həbsdə olmaq
37. to be in order – qaydasında olmaq
38. to be out of order – xarab olmaq
39. to be in debt – borc içində olmaq
40. to be at a loss – iflas etmək
41. to be at war with – müharibə şəraitində olmaq
42. to be keen on – xoşlamaq
43. to be in love with – eşqə düşmək
44. to be thankful to – minnətdar olmaq
45. to be grateful to – minnətdar olmaq
46. to be familiar to – tanış gəlmək
47. to be similar to – oxşar olmaq
48. to be fed up with – bezmək, cana gəlmək
49. to be covered with – örtülmək
50. to be satisfied with – razı qalmaq
51. to be happy with – xoşbəxt olmaq
52. to be pleased with – məmnun qalmaq
53. to be angry with smb – kiməsə hirsəlmək
54. to be cross with smb – kimləsə küsmək
55. to be crowded with – dolu olmaq
56. to be disappointed with – məyus olmaq
57. to be impressed with – təsirlənmək
58. to be popular with – məşhur olmaq
59. to be different from – fərqlənmək
60. to be mad of – dəli olmaq
61. to be short of money – pul çatışmazlığı olmaq
62. to be out of sight – gözdən uzaq olmaq
63. to be in need of – ehtiyacı olmaq
64. to be tired of – yorulmaq
65. to fond of – xoşlamaq
66. to be sure of smth – əmin olmaq
67. to be of importance – önəmli olmaq
68. to be aware of – xəbərdar olmaq
69. to be unaware of – bixəbər olmaq
70. to be responsible for – məsuliyyət daşımaq
71. to be out of practice – təcrübəsiz olmaq

72. to be **out of work** – işsiz olmaq73. to be **out of danger** – təhlükədən uzaqda olmaq**to get**1. get **on with** smth – başlamaq2. get **away** – çıxıb getmək3. get **back to** – qayıtmaq4. get **to** – çatmaq5. get **into** – girmək6. get **off** – düşmək7. get **on** – minmək8. get **along with** – dolanmaq, yola getmək9. get **over** – üstün gəlmək10. get **tired of** – yorulmaq, bezmək11. get **up** – yuxudan oyanmaq12. get **out of** – çıxmaq13. get **rid of** – canını qurtarmaq

UNIT 12

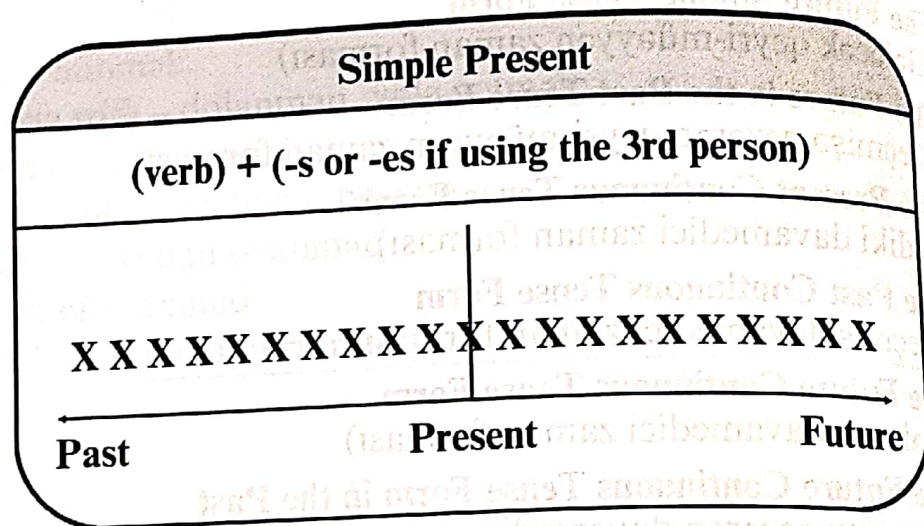
• **TENSE FORMS – ZAMAN FORMALARI**

- **The Present Simple Tense Form**
(İndiki qeyri-müəyyən zaman forması)
- **The Past Simple Tense Form**
(Keçmiş qeyri-müəyyən zaman forması)
- **The Future Simple Tense Form**
(Gələcək qeyri-müəyyən zaman forması)
- **The Future in the Past Tense Form**
(Keçmişə nəzərən qeyri-müəyyən zaman forması)
- **The Present Continuous Tense Form**
(İndiki davamedici zaman forması)
- **The Past Continuous Tense Form**
(Keçmiş davamedici zaman forması)
- **The Future Continuous Tense Form**
(Gələcək davamedici zaman forması)
- **The Future Continuous Tense Form in the Past**
(Keçmişə nəzərən davamedici zaman forması)
- **The Present Perfect Tense Form**
(İndiki bitmiş zaman forması)
- **The Past Perfect Tense Form**
(Keçmiş bitmiş zaman forması)
- **Future Perfect Tense Form**
(Gələcək zamanın bitmiş zaman forması)
- **The Future Perfect in the Past Tense Form**
(Keçmişə nəzərən gələcək zamanın bitmiş zaman forması)
- **The Present Perfect Continuous Tense Form**
(İndiki bitmiş davamedici zaman forması)
- **The Past Perfect Continuous Tense Form**
(Keçmiş bitmişin davamedici zaman forması)
- **The Future Perfect Continuous Tense Form**
(Gələcək bitmişin davamedici zaman forması)
- **The Future Perfect Continuous in the Past Tense Form**
(Keçmişə nəzərən gələcək bitmişin davamedici zaman forması)

TENSE FORMS – ZAMAN FORMALARI

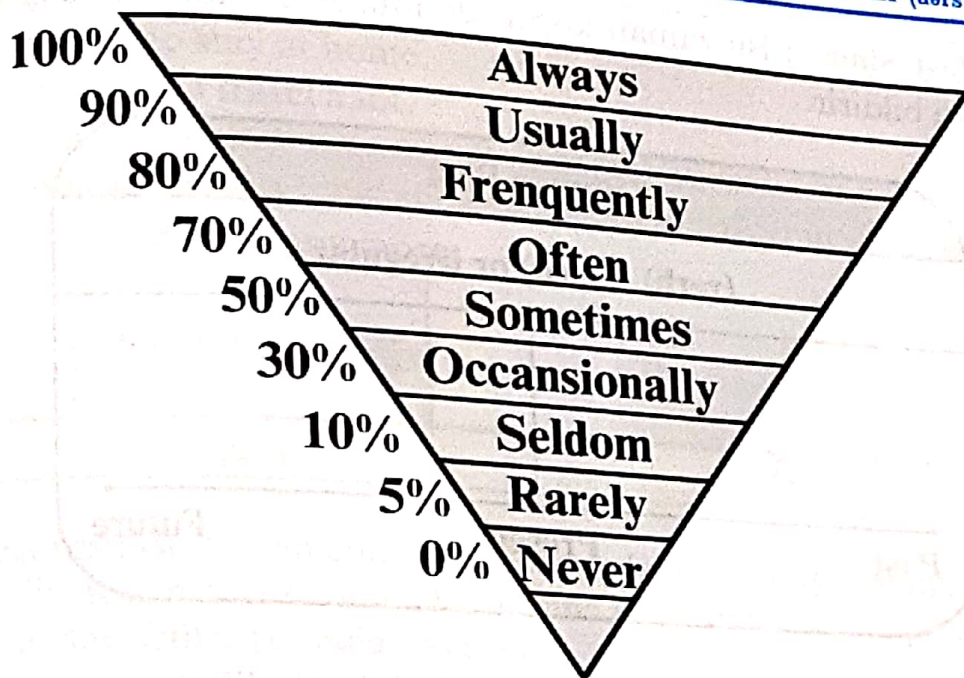
The Present Simple: Bu zaman forması adət, vərdiş halını almış, təkrarlanan, fakt olan, ümumi xarakter daşıyan hərəkətləri, atalar sözlərini və təbiət hadisələrini bildirmək üçün işlədilir:

1. They often go to the river. (Onlar tez-tez çaya gedirlər.)
2. The Sun rises in the East. (Günəş şərqdən çıxır.)
3. I like an apple. (Mən alma xoşlayıram.)

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlədilir:

- <i>always</i>	həmişə
- <i>often</i>	tez-tez
- <i>rarely</i>	nadir hallarda
- <i>seldom</i>	az hallarda
- <i>sometimes</i>	bəzən
- <i>never</i>	heç vaxt
- <i>usually</i>	adətən
- <i>once a week</i>	həftədə bir dəfə
- <i>twice a month</i>	ayda iki dəfə
- <i>every day</i>	hər gün
- <i>every month</i>	hər ay
- <i>every year</i>	hər il
- <i>every week</i>	hər həftə

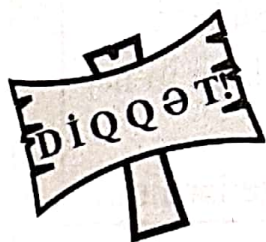
Düzəlməsi: Bu zaman formasını düzəltmək üçün məsdərdən «to» hissəciyi atılır. III şəxsin təkində (yəni, she, he, it-də) feilin sonuna -es, -s sonluğu artırılır:

I go. – Mən gedirəm.	Do I go?	I don't go.
You go. – Sən gedirsən.	Do you go?	You don't go.
She goes. – O gedir.	Does she go?	She doesn't go.
He goes. – O gedir.	Does he go?	He doesn't go.
It goes. – O gedir.	Does it go?	It doesn't go.
We go. – Biz gedirik.	Do we go?	We don't go.
You go. – Siz gedirsiniz.	Do you go?	You don't go.
They go. – Onlar gedirlər.	Do they go?	They don't go.

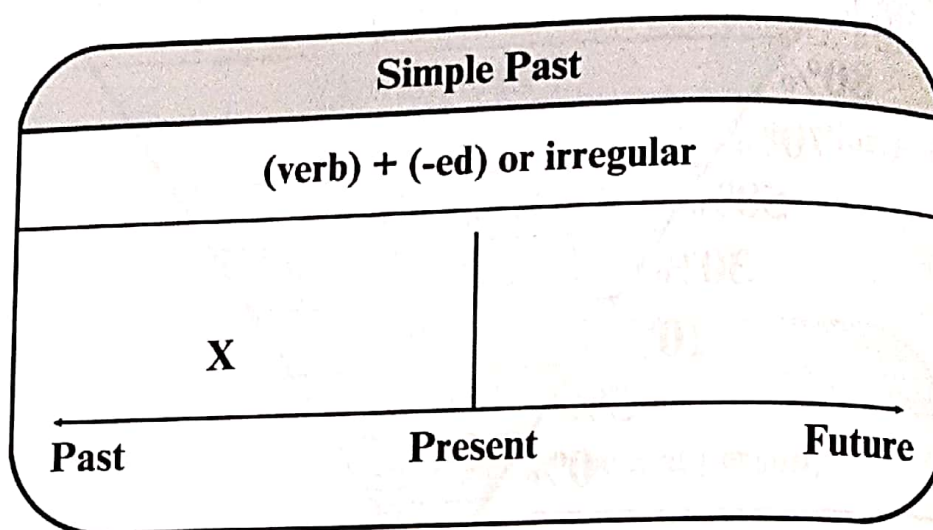
Sual və inkar forması: Bu zamanın sual və inkar forması **do/does** köməkçi feillərinin yardımı ilə düzəli. III şəxsin təkində **does**, qalan şəxslərdə isə **do** işlədilir.

Cümləyə **does**-la sual verərkən və ya **does**-la inkarlıq yaradan zaman cümlənin feili öz əvvəlki formasına (yəni, **to**-suz məsdər formasına) qaydır.

* Əgər cümlədə **to be** feilinin formaları (**am, is, are, was, were**) olarsa, bu cümlələrə **do, does** ilə sual vermək olmaz.

The Past Simple: Bu zaman keçmişdə müəyyən zamanda baş vermiş hərəkətləri bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlədilir:

-yesterday	dünən
-the day before yesterday	sırağa gün
-once upon a time	günlərin bir günü
-in 1999	1999-cu ildə
-ago	əvvəl
-three days ago	üç gün əvvəl
-in one's childhood	uşaqlığında
-in one's youth	cavanlığında
-last week	keçən həftə
-last year	keçən il
-last month	keçən ay
-when I was 5-	5 yaşım olanda
- * used to	Əvvəllər edilmiş, lakin indi tərgidilən hərəkətləri bildirir. Keçmiş zamana aid olur: I used to go to the village in my childhood. (Uşaqlığımda kəndə gedərdim.)

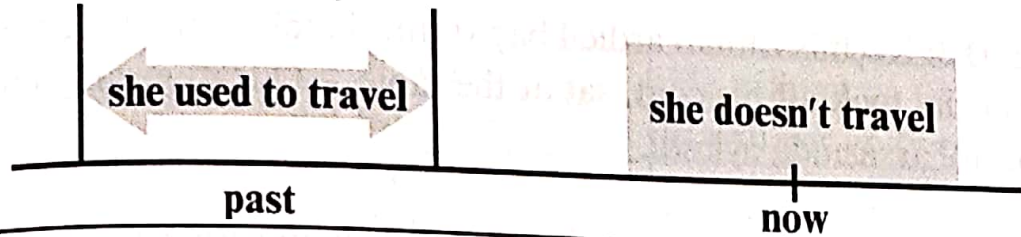
Nicola doesn't travel much these days.

She prefers to stay at home.

But she **used to travel** a lot.

She **used to go** away two or three times a year.

She **used to travel** a lot = she travelled a lot often in the past, but she doesn't do this any more.

Düzəlməsi: Bu zaman cümlədə işlənmiş feilin keçmiş zamana çevrilməsi ilə düzəliir. Keçmiş zamanda işlənməsinə görə feillər iki qrupa ayrılır:

1. Qaydalı feillər (Regular Verbs)

2. Qaydasız feillər (Irregular Verbs)

Qaydalı feillərin keçmiş zamanı onların sonuna **-ed** sonluğunun artırılması ilə düzəliir:

to dance – danced

to play – played

Qaydasız feillərin keçmiş zamanının düzəlməsi üçün xüsusi bir qayda yoxdur, onlar kökündən dəyişir:

to go – went

to sing – sang

to cut – cut

* Bu feilləri əzbər öyrənmək lazımdır.

Sual və inkar forması: Keçmiş zamanın sual və inkar forması **did** köməkçi feili vasitəsilə düzəliir:

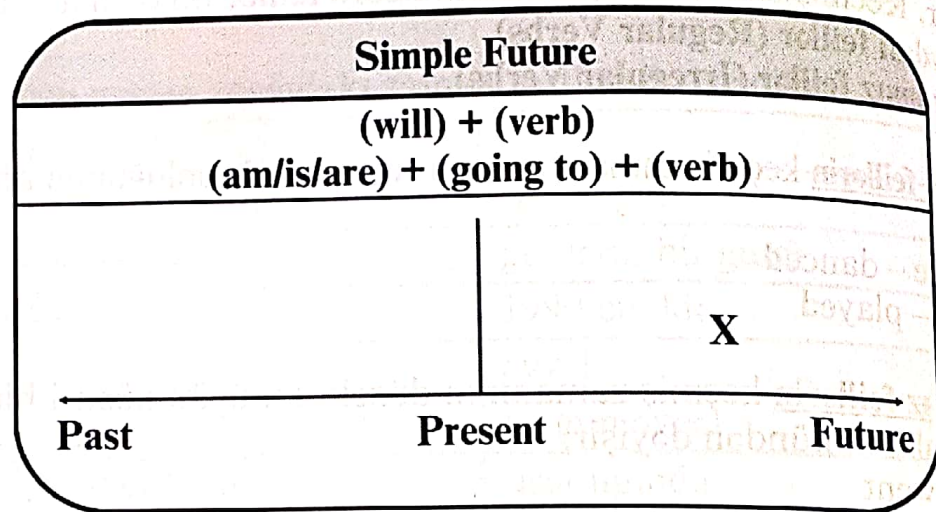
I went. – Mən getdim.	Did I go?	I didn't go.
You went. – Sən getdin.	Did you go?	You didn't go.
She went. – O (q) getdi.	Did she go?	She didn't go.
He went. – O (k) getdi.	Did he go?	He didn't go.
It went. – O (c) getdi.	Did it go?	It didn't go.
We went. – Biz getdik.	Did we go?	We didn't go.
You went. – Siz getdiniz.	Did you go?	You didn't go.
They went. – Onlar getdilər.	Did they go?	They didn't go.

Q E Y D 1: Cümlədə **did/didn't** işlənersə keçmiş zamanda işlənmiş feil əvvəlki formasına, yəni, **to-suz** məsdər formasına qaydır.

Q E Y D 2: Keçmiş zaman *qəfil* baş vermiş hərəkətləri bildirir:
Suddenly it began to rain. – **Qəflətən** yağış yağmağa başladı.

Q E Y D 3: Keçmiş zaman ardıcıl baş vermiş hərəkətləri bildirir:
He came in, took off his coat, sat at the table. – O içəri girdi, paltosunu soyundu, stol arxasında əyləşdi.

The Future Simple: Gələcək qeyri-müəyyən zaman forması qeyri-qəti bir zamanda baş verəcək hərəkətləri bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlədilir:

-tomorrow	sabah
-the day after tomorrow	sabah yox biri gün
-soon	tezliklə
-next week	gələn həftə
-next month	gələn ay
-next year	gələn il
-next Monday	gələn bazar ertəsi
-next spring	gələn yaz
-in two days	iki gündən sonra
-after two days	iki gündən sonra

Düzəlməsi: Bu zaman formasını düzəltmək üçün məsdərdən **to** hissəciyi atılır və feillərin qarşısında **will/shall** yazılır. **will/shall** dilimizə **-acaq, -əcək** kimi tərcümə olunur. I şəxsin təki və cəmində **shall**, qalan şəxslərdə isə **will** işlədilir:

I shall go (I'll).	Shall I go?	I shall not go (shan't).
You will go (You'll).	Will you go?	You will not go (won't).
She will go (She'll).	Will she go?	She will not go (won't).
He will go (He'll).	Will he go?	He will not go (won't).
It will go (It'll).	Will it go?	It will not go (won't).
We shall go (We'll).	Shall we go?	We shall not go (shan't).
You will go (You'll).	Will you go?	You will not go (won't).
They will go (They'll).	Will they go?	They will not go (won't).

Sual və İnkār forması: Sualda **will/shall** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** yazılır.

Q E Y D 1: Bəzi feillər vardır ki, özündən sonrakı cümləni əsasən gələcək zamanda tələb edir.

to expect (gözləmək), **to be sure** (əmin olmaq), **to think** (düşünmək), **to wonder** (maraq etmək), **to hope** (güman etmək)

Q E Y D 2: İngilis dilində gələcək zamanı ifadə etmək üçün **to be going to** (nəşə etməyi planlaşdırmaq) ifadəsindən də istifadə olunur. Tərcümədən də göründüyü kimi planlaşdırılmış hərəkətləri bildirir və gələcəyə aid olur.

For example:

I'm going to write a letter. (Mən məktub yazmağa hazırlaşıram.)

Bu ifadədən sonra aşağıdakı feillər işlənir: **go, come, arrive, leave, move** (köçmək).

I am going to come. – **OLMAZ!**

I am coming. – **OLAR!**

Future Simple in the Past: Bu zaman forması keçmişə nəzərən gələcəkdə baş verəcək hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir və adətən mürəkkəb cümlələrdə baş cümlənin keçmiş qeyri-müəyyən zamanda olan xəbəri ilə uzlaşır:

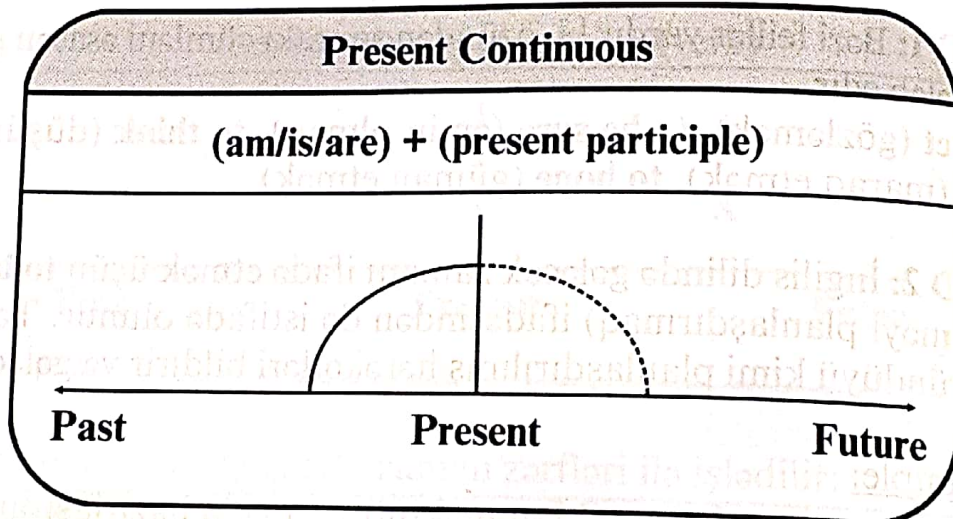
Nigar **hoped** that her exam results **would help** her enter the university. (Nigar ümid edirdi ki, onun imtahan nəticələri ona universitetə qəbul olmağa kömək edəcək).

Düzəlməsi: Bu zaman forması feilin qarşısındakı **to** məsdər hissəciyinin atılması və **should, would** köməkçi feillərin artırılması yolu ilə düzəliir.

Sual və inkar forması: Sualda **would/should** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** yazılır.

I should go.	Should I go?	I should not go.
You would go.	Would you go?	You would not go.
She would go.	Would she go?	She would not go.
He would go.	Would he go?	He would not go.
It would go.	Would it go?	It would not go.
We should go.	Should we go?	We should not go.
You would go.	Would you go?	You would not go.
They would go.	Would they go?	They would not go.

Present Continuous: Bu zaman danışq vaxtı davam edən hərəkətləri bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlədilir:

-now	indi
-at present	hal-hazırda
-at the moment	bu dəqiqə
-still	hələ, hələ də

* Bu zaman zərflərindən yalnız **still** cümlənin ortasında yəni köməkçi feillə əsas feil arasında işlənir. Qalan zaman zərfləri isə əsasən cümlənin sonunda işlənir, lakin əvvəldə də işlənə bilər.

* **Still** təsdiq cümlələrdə indiki davamedici zamanda, inkarda isə bitmiş zamanda işlənə bilər.

Düzəlməsi: Bu zaman forması **to be** feilin indiki zaman formaları (**am, is, are**) və feilin IV forması yəni, **Participle I** vasitəsilə düzəlir:

I am going. – Mən gedirəm.	Am I going?	I am not going.
You are going. – Sən gedirsən.	Are you going?	You are not going.
She is going. – O gedir.	Is she going?	She is not going.
He is going. – O gedir.	Is he going?	He is not going.
It is going. – O gedir.	Is it going?	It is not going.
We are going. – Biz gedirik.	Are we going?	We are not going.
You are going. – Siz gedirsiniz.	Are you going?	You are not going.
They are going. – Onlar gedirlər.	Are they going?	They are not going.

Sual və inkar forması: Sualda **to be** formaları cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** yazılır.

Aşağıdakı əmr və nida cümlələrindən sonra əsasən indiki davamedici zaman forması işlənir:

- Listen! (Qulaq as!)
- Look! (Bax!)
- Be quick! (Cəld ol!)
- Don't make a noise! (Səs salma!)
- Be quiet! (Sakit ol!)

Bəzi feillər davamedici zamanda işlənir!

-to like (xoşlamaq)	-to love (sevmək)
-to hate (nifrət etmək)	-to dislike (xoşlamamaq)
-to prefer (üstün tutmaq)	-to want (istəmək)
-to need (ehtiyacı olmaq)	-to know (bilmək)
-to mean (nəzərdə tutmaq)	-to understand (baş düşmək)
-to believe (inanmaq)	-to remember (xatırlamaq)
-to forget (unutmaq)	-to depend (asılı olmaq)
-to recognize (tanımaq)	-to seem (görünmək)
-to wish (arzulamaq)	-to belong (məxsus olmaq)
-to consist (ibarət olmaq)	-to suppose (güman etmək)
-to mind (etiraz etmək)	-to care (qayğısına qalmaq)
-to notice (sezmək)	-to possess (sahib olmaq)
-*to have (malik olmaq)	
-*to see (görmək)	
-*to think (fikirləşmək)	

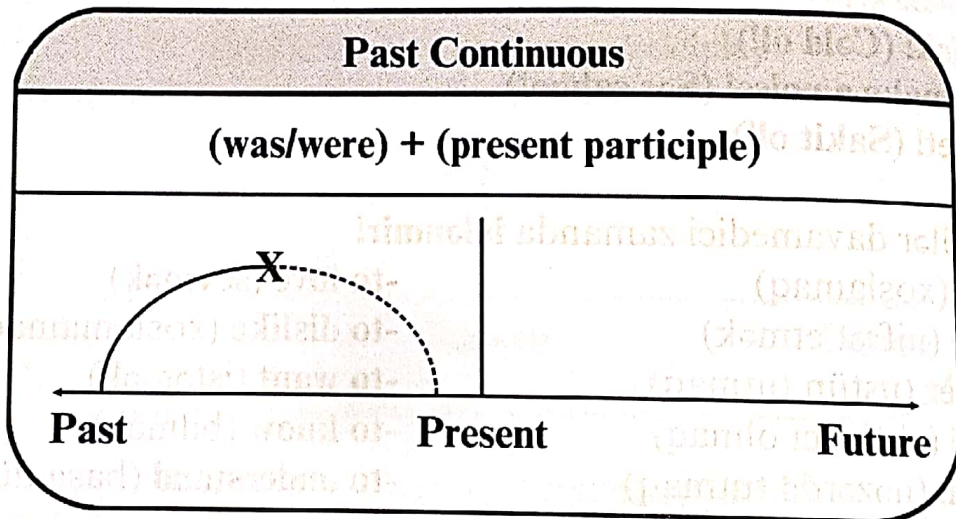
* **to see** feili fərqli mənə bildirdikdə yeni «görüşmək» mənasında işləndikdə davamedici zamanda işləyə bilər:
I am seeing a doctor. – Mən həkimlə görüşürəm.

* **to have** feili birləşmələrin tərkib hissəsi kimi işləndikdə davamedici zamanda işləyə bilər:
Jeremy is having a shower now. – Ceremi indi duş qəbul edir.

* **to think** feili rəy bildirdikdə davamedici zamanda işləyə bilmir, amma nəşə barədə fikirləşmək, düşünmək mənalarında davamedici zamanda işləyir:

They think, it is not correct. – Onlar düşünür ki, bu doğru deyil.
What are you thinking about? – Nə barədə fikirləşirsən?

Past Continuous: Bu zaman forması keçmişdə müəyyən vaxtda baş verən hərəkətləri bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlədilir:

-at that time yesterday	dünən bu vaxt
-at 5 o'clock yesterday	dünən saat 5-də
-all day long yesterday	dünən bütün günü
-the whole day last Friday	keçən cümə bütün günü
-all day	bütün günü

Düzəlməsi: Bu zaman forması **to be** feilinin keçmiş zaman formaları (**was, were**) və feilin IV forması, yəni **Participle I** vasitəsilə düzəlir:

I was going. – Mən gedirdim.	Was I going?	I was not going.
You were going. – Sən gedirdin.	Were you going?	You were not going.
She was going. – O gedirdi.	Was she going?	She was not going.
He was going. – O gedirdi.	Was he going?	He was not going.
It was going. – O gedirdi.	Was it going?	It was not going.
We were going. – Biz gedirdik.	Were we going?	We were not going.
You were going. – Siz gedirdiniz.	Were you going?	You were not going.
They were going. – Onlar gedirdi.	Were they going?	They were not going.

Sual və inkar forması: Sualda **to be**-nin formaları cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** hissəciyi yazılır.

* Keçmiş davamedici zaman forması əsasən **When/While** bağlayıcıları ilə bağlanan zaman budaq cümlələrində işlənir:

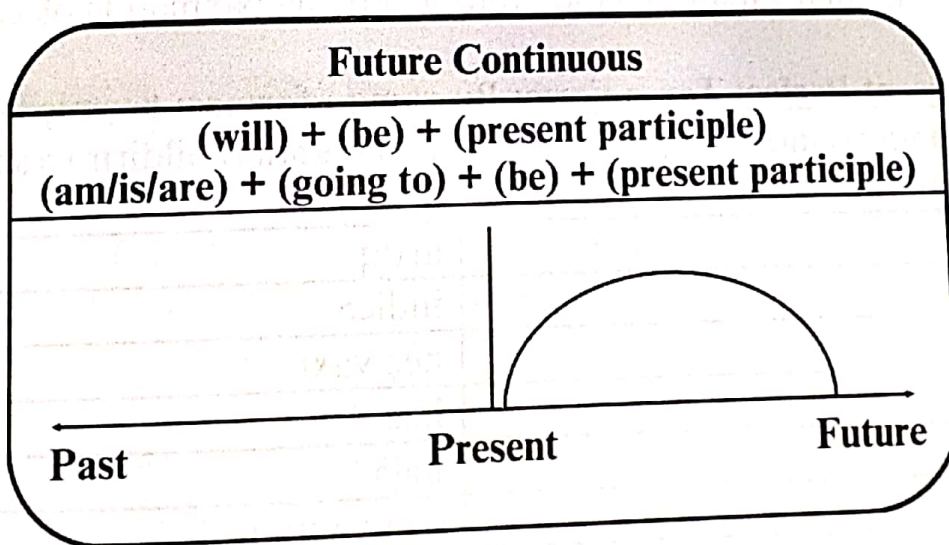
When they came I was working.

(Onlar gələndə mən işləyirdim.)

While mother was cooking, the children were watching TV.

(Ana bişirərkən uşaqlar televizora baxırdılar.)

The Future Continuous Tense Form: Gələcək davamedici zaman forması dəqiq bir zamanda bitməmiş, hələ də davam etməkdə olacaq hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlədilir:

-at 8 o'clock tomorrow	sabah saat 8-də
-at this time the day after tomorrow	birisi gün bu vaxt
-all day long tomorrow	sabah bütün günü
-the whole day next Friday	gələn cümə bütün günü

Düzəlməsi: Bu zaman **to be** feilinin gələcək qeyri-müəyyən zaman forması və feilin 4-cü forması (**Participle 1**) ilə düzəlir:

will be
shall be } + **Participle I**

Sual və inkar forması: Sualda **will/shall** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** inkar hissəciyi yazılır:

The gardener will be working in the garden all day long tomorrow.
(Bağban sabah bütün günü bağda işləməkdə olacaq.)

Will the gardener be working in the garden all day long tomorrow?

The gardener won't be working in the garden all day long tomorrow.

The Future Continuous Tense Form in the Past: Keçmişə nəzərən gələcək davamedici zaman forması gələcək davamedici zaman formasının demək olar ki eynidir. Lakin bir neçə fərqlər vardır. Belə ki:

a) Bu zaman **would/should + Participle I**-la düzəlir.

b) Bu zaman formasının keçmişlə müəyyən əlaqəsi olur. Yəni, baş cümlənin xəbəri keçmiş zamanda işlənir:

He **said** that they **would be watching** the football match **at 6 o'clock tomorrow**.

(O dedi ki, onlar sabah saat 6-da futbol yarışına baxmaqda olacaqlar.)

The Present Perfect Tense Form: Bu zaman forması keçmişdə baş verib, lakin nəticəsi indi göz qabağında olan hərəkətləri bildirir və aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

-already	artıq
-just	indicə
-never	heç vaxt
-ever	heç
-yet	hələ
-lately	son vaxtlar
-recently	bu yaxınlarda

-since	bəri
-today	bu gün
-this week	bu həftə
-this year	bu il
-this month	bu ay
-this evening	bu axşam
-for ages	çoxdandır ki
-for two days	iki gündür ki
-for a long time	uzun müddətdir ki
-before	əvvəl

Düzəlməsi: Bu zaman forması **have/has** feili + **Participle II** ilə düzəlir.

have
has } + **Participle II**

* **to have** həm əsas, həm köməkçi, həm də modal feil kimi işləyə bilər. Cümlədə işlənmiş bütün **have/has**-lər indiki bitmiş zaman demək deyildir. Modal və əsas feil kimi **have/has**-in sual və inkarı özü ilə **düzəlmir!**

I have gone. – Mən getmişəm.	Have I gone?	I haven't gone.
You have gone. – Sən getmisən.	Have you gone?	You haven't gone.
She has gone. – O gedib.	Has she gone?	She hasn't gone.
He has gone. – O gedib.	Has he gone?	He hasn't gone.
It has gone. – O gedib.	Has it gone?	It hasn't gone.
We have gone. – Biz getmişik.	Have we gone?	We haven't gone.
You have gone. – Siz getmisiz.	Have you gone?	You haven't gone.
They have gone. – Onlar gediblər.	Have they gone?	They haven't gone.

Sual və inkar forması: Sualda **have/has** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** inkar hissəciyi artırılır.

* Bu zamanın zaman zərflərindən **already/just/never/ever** cümlənin ortasında, yəni **have/has**-dən sonra işlənir. **Yet**-inkar və sual cümlələrin sonunda işlənir. Yerdə qalan zaman zərfləri isə cümlənin sonunda işlənir:

- I have **never** seen this film.
- Have you **ever** seen this film?
- She has **already** done her lessons.
- Tom has **just** left.

- e) Kate hasn't finished her work yet.
 f) We haven't seen her lately.
 g) He has lost his ID card this morning.

* İndiki bitmiş zamanda yer məkan bildirən sözlərin qarşısında **-da, -də** mənasında **in** sözünü deyil, **to** işlənir.

I have never been **to** China.
 (Mən heç vaxt Çində olmamışam.)

* **For, since** olan cümlələrdə zaman zərfinə sual verdikdə **HOW LONG**-dan istifadə olunur:

We have lived in Baku for 10 years.
 How long have we lived in Baku?

I haven't seen her since June.
 How long haven't you seen her?

* **Since** bağlayıcı kimi də bu zamanda işləyə bilər. Bu zaman budaq cümlə keçmiş qeyri-müəyyən zamanda baş cümlə isə indiki bitmişdə olur.
 (BAX → Zaman uzlaşmasının pozulması halları)

She hasn't met her friend **since** she came here.
 (O bura gələndən bəri dostuyla rastlaşmayıb.)

«FOR» yoxsa «SINCE»	
1. For + a period of time ✓ I've been waiting for two hours .	1. Since + the start of a period ✓ I've been waiting since 8 o'clock .

* Bu zamanda dəqiq vaxt olmadığı üçün **have/has** işlənmiş cümlənin zaman zərfinə **When/What time**-la sual vermək olmur. Yəni, **When/What time + have/has OLMAZ!** Lakin **Since when + have/has OLAR!**

Bitmiş zamanın zaman zərfinə When/What time-la sual verdikdə cümlənin zamanı keçmiş qeyri-müəyyən zamana keçir, yəni cümlədə **have/has-in** yerinə **did** işlənir və feil öz əvvəlki formasına, yəni, **to-suz** məsdər formasına çevrilir:

I have seen her before.

1. Have I seen her before?
2. Who has seen her before?
3. What have I done before?
4. Whom have I seen before?
5. **When did I see her?**

* **once, twice, several times** kimi ifadələr hərəkətin indiyə qədər neçə dəfə baş verdiyini bildirir və Present Perfect-lə işlənir:

They have been **twice** to New-York.

(Onlar iki dəfə Nyu-Yorkda olublar.)

Q E Y D 1: Aşağıdakı cümlələri qarışdırmaq **OLMAZ!**

We have an English lesson **twice** a week.

(Bizim həftədə iki dəfə ingilis dili dərsimiz var.)

We have been there **twice**.

(Biz orada iki dəfə olmuşuq.)

Q E Y D 2: **once (bir dəfə)** və **once (bir vaxtlar)** bunları fərqləndirmək lazımdır:

They have seen it **once**.

(Onlar onu bir dəfə görüblər.)

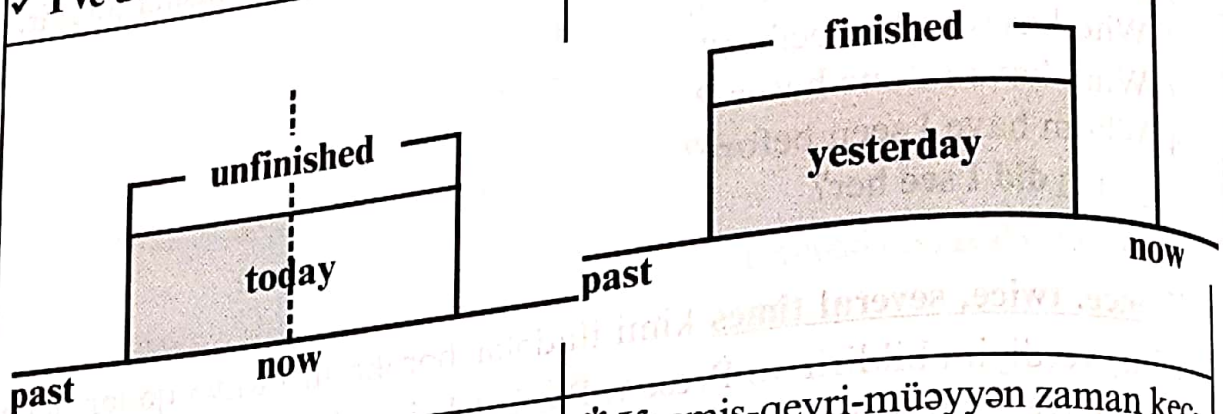
Once there was a palace here.

(Bir vaxtlar burada bir saray vardı.)

«Present Perfect» yoxsa «Past Simple»

✓ I've done a lot of work today.

✓ I did a lot of work yesterday.

* İndiki bitmiş zaman hələ də tamamlanmamış, davam edən zaman kəsiyində icra edilir.

* Keçmiş-qeyri-müəyyən zaman keçmişdə qalmış, artıq tamamlanmış zaman kəsiyində icra edilmiş hərəkətləri bildirmək üçün icra edilir.

The Past Perfect Tense Form: Bu zaman keçmişdə müəyyən vaxta qədər və ya müəyyən bir hərəkətə qədər baş verib bitmiş hərəkətləri bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

-by 5 o'clock yesterday	dünən saat 5-ə kimi
-by that time the day before yesterday	sırağa gün bu vaxta qədər
-by Sunday	bazar gününə kimi
-by May	maya qədər
-by the end of the year	ilin sonuna kimi

Bu zaman həmçinin when/before/till/until/after/by the time bağlayıcıları ilə bağlanan zaman budaq cümlələrində də işlənir.

Düzəlməsi: Bu zaman forması **have** feilinin keçmiş zaman forması və feilin 3-cü forması ilə düzəlir.

had + Participle II

Sual və inkar forması: Sualda **had** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə ondan sonra **not** inkar hissəciyi yazılır.

Q E Y D 1: *hardly ... when, scarcely ... when, no sooner ... than* (*heç, təzəcə, yenicə*) bağlayıcıları ilə bağlanmış mürəkkəb cümlələrin baş cümləsi keçmiş bitmişdə, budaq cümləsi isə keçmiş qeyri-müəyyən zamanda olur və cümlələrdə söz sırası pozulur. Yəni cümlə sual modelində olsa da təsdiq cümlə olur (**had** mübtədanın qarşısına keçir):

Hardly had he opened the book **when** he fell asleep.
(O kitabı yenicə açmışdı ki, yuxuya getdi.)

No sooner had she left the house **than** it began to rain.
(O evi yenicə tərk etmişdi ki, yağış yağmağa başladı.)

Q E Y D 2: Keçmiş bitmişdə zaman uzlaşması aşağıdakı qaydada olur:

a) **When/before/by the time** kimi bağlayıcılarla bağlanmış mürəkkəb cümlələrdə bu bağlayıcıların işlənmiş olduğu hissədə keçmiş qeyri-müəyyən, digər tərəfdə isə keçmiş bitmiş işlənir:

1. **By the time** the police arrived the two men had disappeared.
(Polis gələndə kimi iki kişi yoxa çıxmışdı.)

2. She had cleaned up the room **by the time** they came home.
(Onlar evə gələndə kimi o otağı təmizləmişdi.)

3. I had heard the news on TV **before** you told me.
(Mən xəbəri sən mənə deməzdən əvvəl televizordan eşitmişdim.)

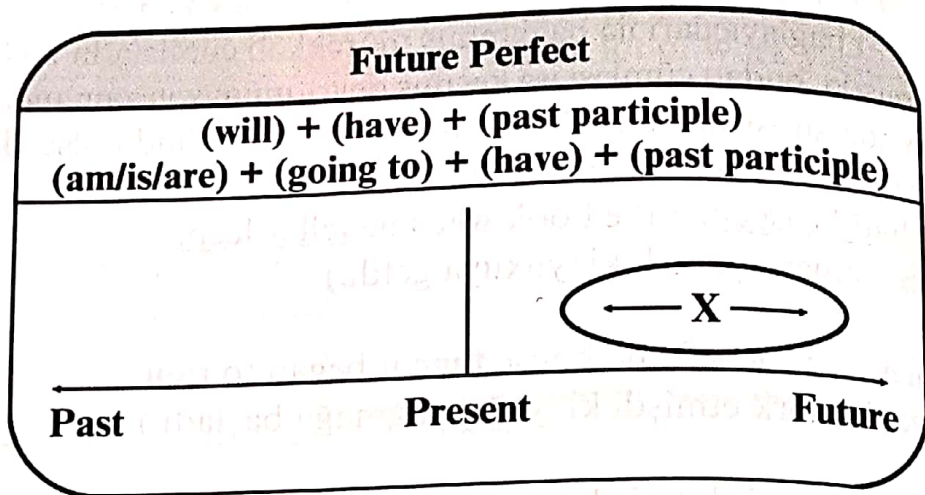
4. We had prepared everything **when** father came home.
(Ata evə gələndə biz hər şeyi hazır etmişdik.)

b) **After** işlənmiş cümlələrdə isə fərqli qayda tətbiq olunur. Belə ki, məhz **after** işlənmiş hissədə **had**, digər tərəfdə isə keçmiş qeyri-müəyyən zaman işlənir:

1. **After** Eric had made breakfast he phoned his friend.
(Erik səhər yeməyi hazırlayandan sonra dostuna zəng vurdu.)

2. They went to the cinema **after** they had eaten.
(Onlar yedikdən sonra kinoteatra getdilər.)

Future Perfect Tense Form: Bu zaman forması gələcəkdə dəqiq bir vaxta kimi və ya başqa bir hərəkətə kimi olub bitəcək hərəkətləri bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

<i>-by this time tomorrow</i>	sabah bu vaxta qədər
<i>-by the beginning of June</i>	iyunun əvvəlinə kimi
<i>-by the end of the month</i>	ayın sonuna kimi

Düzəlməsi: **will have**
shall have } + **Participle II**

Sual və inkar forması: Sualda **shall (will)** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** inkar hissəciyi yazılır:

They **will have left** the city by the end of the week.

(Həftə sonuna qədər onlar şəhəri tərk etmiş olacaqlar.)

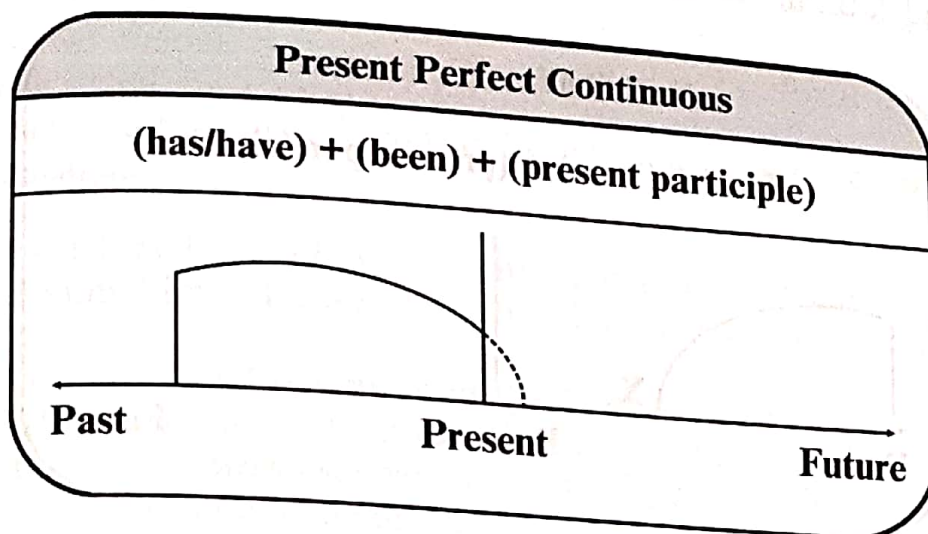
The Future Perfect in the Past: Bu zaman forması gələcək bitmiş zaman formasının demək olar ki, eynidir, lakin bir sıra fərqləri var:

- Bu zaman **would/should have + Participle II** ilə düzəlir.
- Bu zamanın işləndiyi mürəkkəb cümlənin baş cümləsi keçmiş zamanda olur.

Ann **said** that she **would have learnt** Italian **by the end of the year**.

(Anna dedi ki, o ilin sonuna qədər italiyan dilini öyrənmiş olacaq.)

The Present Perfect Continuous Tense Form: Bu zaman forması keçmişdə müəyyən bir vaxta qədər başlamış və indiki anadək davam edən hərəkəti bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

-for 10 minutes	10 dəqiqə müddətində
-for a long time	uzun müddətdir ki
-since 4 o'clock	saat 4-dən bəri

* **FOR** – hərəkətin davam etmə müddətini, **SINCE** – isə hərəkətin başlanğıc vaxtını bildirir.

* Bu zaman formasında zaman zərfinə **how long** (nə qədər müddətdir ki) və **since when** (nə vaxtdan bəri) sual sözləri ilə sual verilir.

Düzəlməsi: **have been** } + **Participle I**
has been }

Sual və inkar forması: Sualda **have/has** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** inkar hissəciyi yazılır:

a) We have been waiting for you since ten o'clock.

(Saat 10-dan bəri biz sizi gözləyirik.)

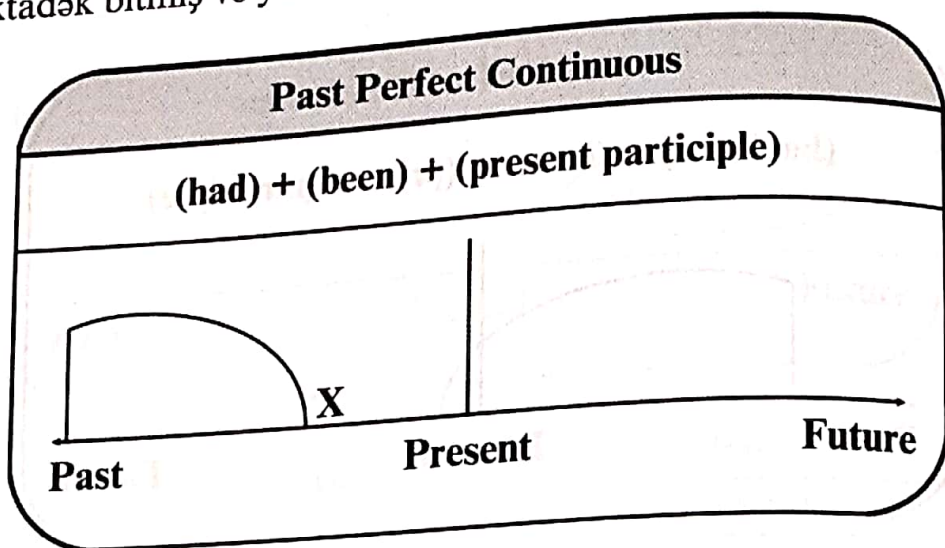
b) She has been reading this book for two days.

(O iki gündür ki, bu kitabı oxuyur.)

c) It has been raining since yesterday.

(Dünəndən bəri yağış yağır.)

The Past Perfect Continuous Tense Form: Bu zaman forması keçmişdə hər hansı bir vaxtdan əvvəl və ya digər keçmiş bir hərəkətdən əvvəl başlamış və o vaxtadək bitmiş və ya davam etməkdə olan hərəkəti bildirir.

Bu zaman əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

-for two hours	iki saat müddətində
-for a year	bir il müddətində
-for a long time	uzun müddətdir ki
-since morning	səhərdən bəri
-since 1998	1998-ci ildən bəri

Düzəlməsi: had been} + Participle I

a) The teacher had been explaining the lesson for an hour when we came into the classroom.

(Biz sinif otağına gələndə müəllim bir saat idi ki, dərsi izah edirdi.)

b) Father had been repairing the roof for 2 hours when they came.

(Onlar gələndə ata 2 saat idi ki, damı təmir edirdi.)

Sual və inkar forması: Sualda **had** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə ondan sonra **not** inkar hissəciyi yazılır.

The Future Perfect Continuous Tense Form: Bu zaman forması gələcəkdə müəyyən andan əvvəl başlanacaq və o anadək davam edəcək hərəkətləri bildirir.

Düzəlməsi: **will have been** } + Participle I
shall have been }

Sual və inkar forması: Sualda **will/shall** cümlənin əvvəlinə keçir, inkarda isə onlardan sonra **not** inkar hissəciyi yazılır:

a) It is two o'clock now and I have been working for three hours; at five o'clock I shall have been working for six hours.
 (İndi saat 2-dir və mən 3 saatdır ki, işləyirəm; saat 5-də mən 6 saat işləmiş olacağam.)

b) By next June he will have been living here for ten years.
 (Gələn iyuna kimi o burada 10 il müddətində yaşamış olacaq.)

The Future Perfect Continuous in the Past: Bu zaman forması eyni ilə Future Perfect Continuous kimi düzəliir. Lakin burada **will/shall** öz keçmiş zaman forması olan **would/should**-a çevrilir. **The Future Perfect Continuous in the Past** tabeli mürəkkəb cümlələrdə baş cümlənin xəbəri keçmiş qeyri-müəyyən zamanda olduqda, **The Future Perfect Continuous**-u əvəz edir:

He **said** that by the end of June she **would have been working** at that plant for ten years.

(O dedi ki, iyunun sonuna kimi 10 il olacaq ki, o, həmin zavodda işləyir.)

Sequence of Tenses (Zaman uzlaşması)

Qayda 1. Zamanların uzlaşması qaydasına əsasən tamamlıq budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlələrdə əməl olunur. Belə ki, baş cümlənin xəbəri keçmiş zaman formalarının birindədirsə, budaq cümlədəki xəbər də keçmiş zaman formalarından birində işlənməlidir:

a) We **hoped** that she **would return** in time.
 (Biz ümid edirdik ki, o vaxtında qayıdacaq.)

b) She **was sure** that he **knew** her new address.
 (O əmin idi ki, o onun yeni ünvanını bilir.)

c) I **didn't know** that they **were waiting** for me.
 (Mən bilmirdim ki, onlar məni gözləyirlər.)

Qayda 2. Əgər baş cümlədəki hərəkət budaq cümlədəki hərəkətlə eyni vaxtda baş verərsə, budaq cümlənin xəbəri Past Simple və ya Past Continuous zaman formalarından birində olur:

a) They **thought** I **knew** Italian.
 (Onlar düşünürdü ki, mən italyan dilini bilirəm.)

b) I **said** that her friends **were waiting** for her in the yard.
(Mən dedim ki, onun dostları həyətdə onu gözləyirlər.)

Qayda 3. Əgər budaq cümlədəki hərəkət baş cümlədəki hərəkətdən əvvəl baş veribsə, onda budaq cümlənin xəbəri keçmiş zamanın bitmiş forması ilə (Past Perfect) ifadə olunur:

a) We **said** that he **had passed** exam successfully.
(Biz dedik ki, o imtahanını uğurla verib.)

b) I **said** that I **had left** my book at home.
(Mən dedim ki, mən kitabımı evdə qoymuşam.)

Qayda 4. Əgər hərəkətin icra vaxtı dəqiq göstərilmişsə, budaq cümlədə keçmiş qeyri-müəyyən zaman forması işlədilir:

a) The student **answered** that N.Ganjavi **was born** in **1141**.

b) They **said** that it **was** in **1990**.

Qayda 5. Əgər budaq cümlənin hərəkəti gələcəyə aiddirsə, budaq cümlədə keçmişə nəzərən gələcək (The Future in the Past) zaman forması işlədilir:

a) We **hoped** that they **would come** soon.

(Biz ümid edirdik ki, onlar tezliklə gələcəklər.)

Qayda 6. Əgər tabeli mürəkkəb cümlədə bir neçə budaq cümlə varsa, zamanların uzlaşması qaydasına bütün budaq cümlələrində əməl olunur:

a) The teacher **promised** that she **would take** us for a walk if we **could pass** the exam.

		Indefinite	Continuous	Perfect	Perfect Continuous
Past	Present	write	am writing	have written	have been writing
	Past	wrote	was writing	had written	had been writing
	Future		will write		
	Future-in-the Past		would write		

Zaman Uzlaşmasının Pozulduğu Hallar:

Qayda 1. Əgər budaq cümlədə inkar olunmaz təbiət hadisələri, hamıya məlum olan elmi faktlar göstərilərsə, baş cümlənin zamanından asılı olmayaraq budaq cümlədə indiki sadə zaman (Present Simple) forması işlədilir:

a) The teacher **said** that the Sun **gives** the Earth heat and light.

Qayda 2. Təyin budaq cümlələrində, müqayisə budaq cümlələrində, səbəb budaq cümlələrində uzlaşma qaydası pozula bilər:

a) I **didn't go** to the party because I **will translate** this article.

b) Yesterday the weather **wasn't** as good as it **is** today.

c) He **was thinking** of the day which **will come** soon.

Qayda 3. **since** işlənən cümlələrdə zaman uzlaşması pozulur. İndiki bitmiş keçmiş qeyri-müəyyən zamanla uzlaşır:

a) I **haven't seen** him **since** he **came**.

(O gələndən bəri mən onu görməmişəm.)

* Əgər baş cümlə keçmiş zamanda olarsa, budaq cümlədə **since**-dən əvvəl keçmiş bitmiş işlənir:

b) He **said** that he **hadn't seen** you **since** you **came**.

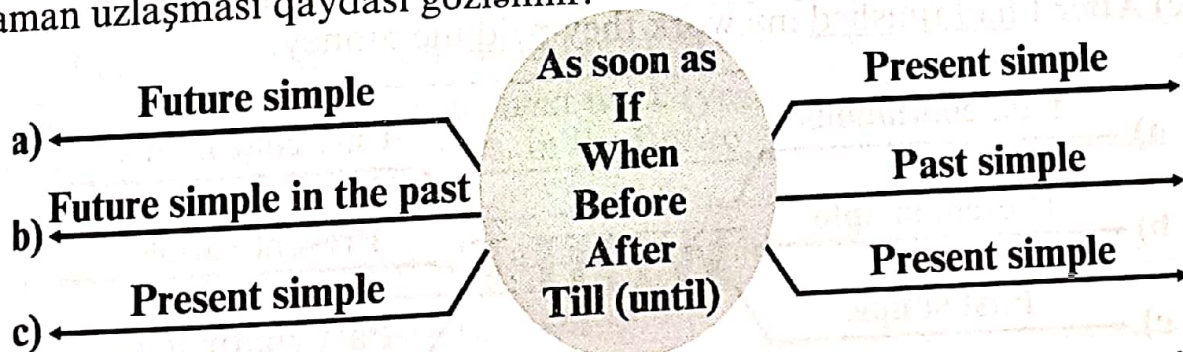
Qayda 4. Əgər cümlədə müxtəlif zaman zərfləri müqayisəli formada verilsə zaman uzlaşması pozula bilər:

a) Kate **spoke** English worse **last year** than she **speaks now**.

Qayda 5. Əgər tamamlıq budaq cümləsində baş cümlə indiki zamanda verilsə:

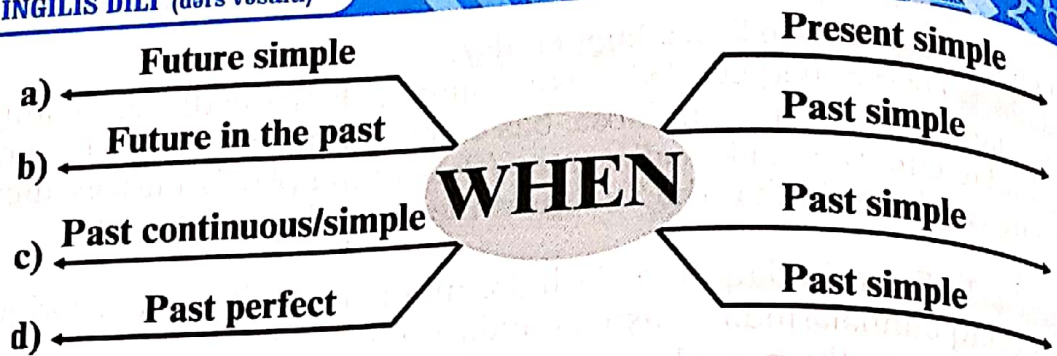
a) Nobody **knows when** they **arrived**.

* Lakin **WHEN** bağlayıcısı zaman budaq cümləsində işlənərkən zaman uzlaşması qaydası gözlənilir.

* **if** «əgər» mənasında işlənərsə özündən sonra gələcək zaman tələb etmir. Lakin **asked if** kimi birləşmələrdə olduğu kimi **if**- «ki» mənasında işləndikdə future tense-lə işlənə bilər:

They **asked if** she **would join** their party.

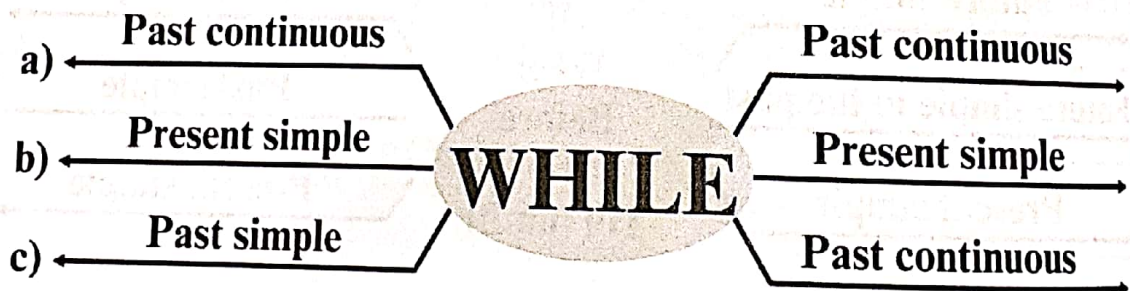
- a) When father comes, we shall go to the zoo.
 b) They would go to the zoo, **when** father came.
 c) When they came, mother was cooking in the kitchen.
 d) When they came, mother had finished the cooking.

* **WHEN**-dən sonra indiki bitmiş zamanın **have/has-i** və gələcək zamanın **will/would/shall/should-u** işlənir.

* Lakin tamamlıq budaq cümləsində future tense gələ bilər:
 He knew **when** his friend **would come**.

- a) Mother will take us to the cafe **after** she finishes her work.
 b) Mother would take us to the cafe **after** she finished her work.
 c) **After** I had finished my work they paid me money.

- a) While mother was cooking, the children were watching TV.
 b) While she is away, her sister looks after her plants.
 c) The telephone rang **while** I was sleeping.

a) ← Present perfect

SINCE

→ Past simple

a) I haven't met him since he moved.

Zamanın adı	Present Simple – İndiki qeyri-müəyyən
Düzəlməsi	Go; Goes
Sualı	Do ... go?; Does ... go?
İnkari	Don't go; Doesn't go
Zaman zərfləri və göstəriciləri	always, often, usually, rarely, seldom, never, sometimes, every day, every year (month, week)

Zamanın adı	Past Simple – Keçmiş qeyri-müəyyən
Düzəlməsi	Went (qaydasız feil)
Sualı	Did ... go?
İnkari	Didn't go
Zaman zərfləri və göstəriciləri	yesterday, last week (year, month), in 1990, in my youth (childhood), in the past, ago, the day before yesterday

Zamanın adı	Future Simple – Gələcək qeyri-müəyyən
Düzəlməsi	Shall + go; Will + go
Sualı	Shall ... go?; Will ... go?
İnkari	Shan't go (shall not); Won't go (will not)
Zaman zərfləri və göstəriciləri	tomorrow, next week (year, month) Soon, in 2 days, after 2 days, in the future

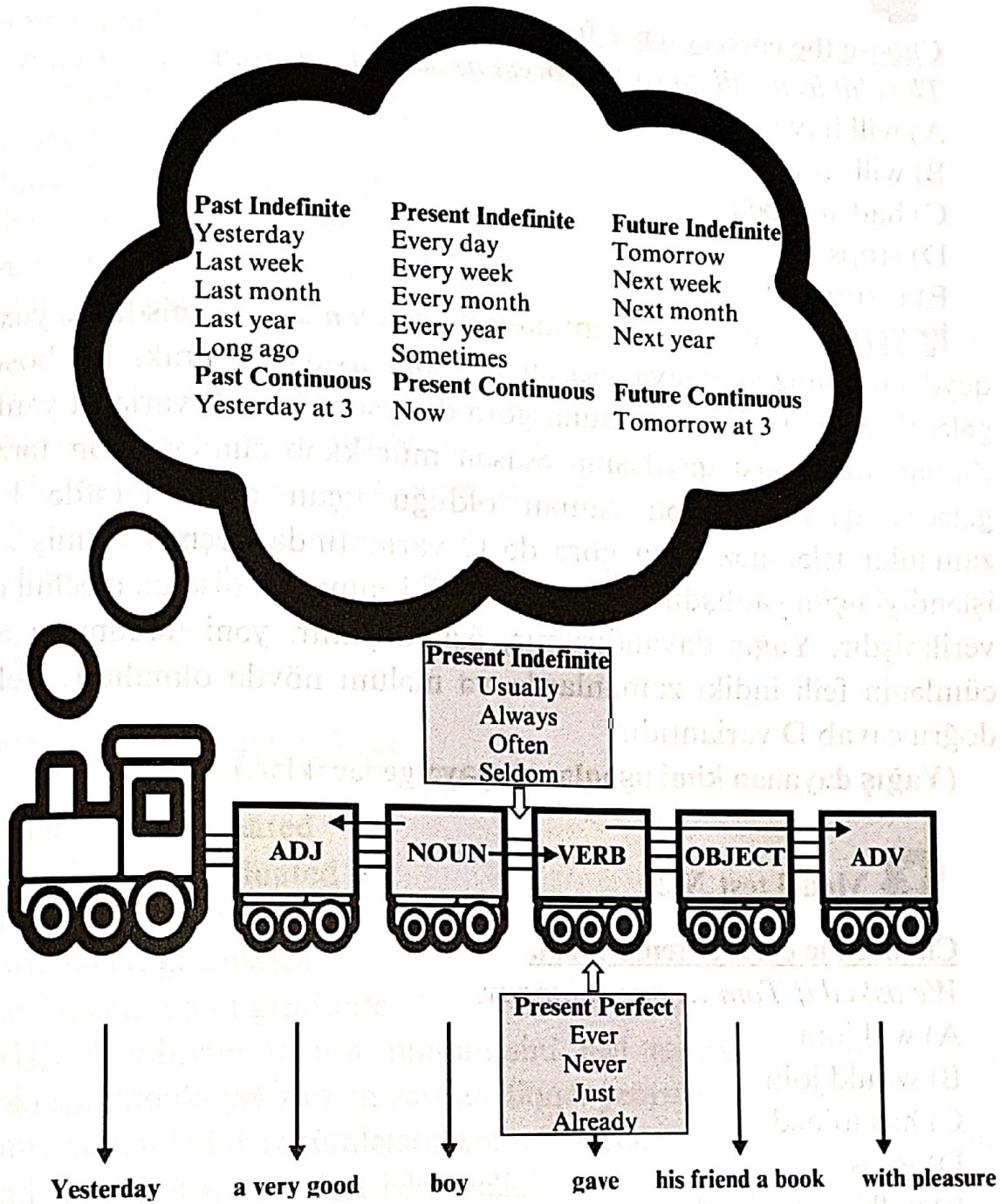
Zamanın adı	Present Continuous – İndiki davamedici
Düzəlməsi	Am/Is/Are + going
Sualı	Am ... going?; Is ... going?; Are ... going?
İnkari	Am not; Is not; Are not
Zaman zərfləri və göstəriciləri	now, at present, at the moment, still, LOOK, LISTEN!

Zamanın adı	Past Continuous – Keçmiş davamedici
Düzəlməsi	Was/Were + going
Sualı	Were ... going?; Was ... going?
İnkarı	Weren't; Wasn't
Zaman zərfləri və göstəriciləri	at 2 o'clock yesterday, at that time yesterday, then, all day (whole day, all day long) WHILE, WHEN

Zamanın adı	Present Perfect – İndiki bitmiş
Düzəlməsi	Have/Has + gone
Sualı	Have ... gone?; Has ... gone?
İnkarı	Haven't gone; Hasn't gone
Zaman zərfləri və göstəriciləri	never, ever, yet, just, already, lately, recently, since, before, for 2 days, for ages, for a long time, today, this week (month, year, morning)

Zamanın adı	Past Perfect – Keçmiş bitmiş
Düzəlməsi	Had + gone
Sualı	Had ... gone?
İnkarı	Hadn't gone
Zaman zərfləri və göstəriciləri	by Friday, by 5 o'clock yesterday, by that time yesterday, by the end of the term, before, after HARDLY ... WHEN, SCARELY ... WHEN NO SOONER ... THAN

ZAMAN ZƏRFLƏRİNİN CÜMLƏDƏ YERİ

Model test №1

Choose the correct tense form.

The children will go to the forest as soon as the rain ...

- A) will have stopped
- B) will stop
- C) had stopped
- D) stops
- E) is stopped

İZAH: Verilmiş test nümunəsində *as soon as* işlənmişdir və yuxarıda qeyd etdiyimiz qaydaya əsasən *as soon as*-dən sonrakı ilk boşluqda gələcək zaman işlənir. Buna görə də testin A və B variantı yanlışdır. Zaman uzlaşması qaydasına əsasən mürəkkəb cümlənin bir tərəfində gələcək qeyri-müəyyən zaman olduğu üçün digər tərəfdə keçmiş zamanlar işlənir. Ona görə də C variantında keçmiş bitmiş zaman işləndiyi üçün yanlışdır. E variantı indiki zamanda olsa da məchul növdə verilmişdir. Yağış dayandırılmaz, özü dayanır, yəni tərcüməyə əsasən cümlənin feili indiki zamanlarda və məlum növdə olmalıdır. Beləliklə doğru cavab D variantıdır.

(Yağış dayanan kimi uşaqlar meşəyə gedəcəklər.)

Model test №2

Choose the correct tense form.

We asked if Tom ... our company.

- A) will join
- B) would join
- C) has joined
- D) joins
- E) will have joined

İZAH: Verilmiş mürəkkəb cümlənin baş cümləsi keçmiş zamanda olduğu üçün budaq cümlə də keçmiş zamanların birində olmalıdır. Bu qaydaya əsasən testin A, C, D və E variantları yanlışdır. Beləliklə doğru cavab B variantıdır. (Qeyd: *if*-dən sonra gələcək zaman (*will/would*) işlənir qaydası burada tətbiq olunmur. Çünki *if* burada *əgər* kimi deyil, *ki* mənasında işlənmişdir.)

(Biz soruşduq ki, Tom bizim şirkətə qoşulacaqmı.)

Model test №3

Choose the correct tense form.

I ... after the children while Jane ... for her exam.

- A) was looking, was practicing
- B) looked, is practicing
- C) look, had been practicing
- D) have looked, was practicing
- E) have been looking, practiced

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri **while** ilə bağlanmışdır. Zaman uzlaşması qaydasına görə B, C, D və E variantları yanlışdır, çünki indiki zamanlar keçmiş zamanlarla işlədilmişdir. **While** ilə bağlanan mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri ya indiki qeyri-müəyyən zamanda, ya da keçmiş və keçmiş davamedici zamanda olur. Doğru cavab A variantıdır.

(Cəyn öz imtahanına hazırlaşarkən uşaqların qayğısına mən qalırdım.)

Model test №4

Choose the correct tense form.

When I ... Andrew for the first time, he ... from Harvard yet.

- A) have met, graduated
- B) met, hadn't graduated
- C) met, has graduated
- D) will meet, graduates
- E) will meet, won't graduate

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsini həll etməyin ən asan üsulu cümlənin sonundakı **yet** zaman zərfinə diqqət yetirməkdir. Bildiyimiz kimi **yet** bitmiş zamanda inkar cümlələrin sonunda işlənir. Cümlənin **yet** işlənmiş hissəsində **haven't/hasn't/hadn't** işlənəlidir. Bu tələbə cavab verən yeganə variant B-dir. Bu testi digər formada da həll etmək mümkündür. Belə ki, **when** bağlayıcısından sonra gələcək zaman (**will/ would/shall/should**) və indiki bitmiş (**have/has**) işlənmez. Bu qaydalara əsasən testin A, D və E variantları yanlışdır. C variantında zaman uzlaşması pozulmuşdur (**indiki** bitmiş **keçmiş** qeyri-müəyyən zamanla işlədilmişdir). Beləliklə doğru cavab B variantıdır.

(Mən ilk dəfə Endryunu görəndə o hələ Harvordu bitirməmişdi.)

Model test №5

Choose the correct tense form.

He ... to Germany in his childhood, but he ... nowhere since then.

- A) went, hasn't been
- B) went, had been
- C) went, has been
- D) has gone, had been
- E) has gone, was

İZAH: Cümlənin birinci tərəfində işlənmiş **in his childhood** (uşaqlığında) keçmiş qeyri-müəyyən zamanın zaman zərfidir, deməli ilk boşluqda **went** işlənəcək. Bu qaydaya əsasən D və E variantları yanlışdır. Cümlənin ikinci tərəfində **since** işlənmişdir və bildiyimiz kimi **since** **have/has**-lə işlənir. B variantı doğru cavab ola bilməz. Çünki cümlənin I tərəfində baş vermiş hərəkət II tərəfdəki hərəkətdən əvvəl baş vermişdir. A variantında **hasn't + nowhere** **OLMAZ!** (iki inkar bir cümlədə) qaydasına görə doğru cavab C variantıdır.

(O uşaqlıqda Almaniya gedib, amma ondan bəri o heç yerdə olmayıb.)

UNIT 13

• PASSIVE VOICE – MƏCHUL NÖV

3. The milk was drunk by the boy. (The boy drank the milk.)

1. Məlum olub ki, bu kitabı oğlan oxuyub. (It is known that the boy has read this book.)

was eaten by

2. Məlum olub ki, bu kitabı oğlan oxuyub. (It is known that the boy has read this book.)

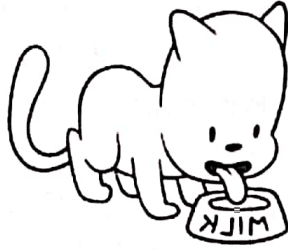
Məlum olub ki, bu kitabı oğlan oxuyub. (It is known that the boy has read this book.)

(The house was decorated with colorful lights.)

PASSIVE VOICE – MƏCHUL NÖV

İngilis dilində feillərin 2 növü vardır:

1. Məlum növ (Active Voice)
2. Məchul növ (Passive Voice)

The cat drank the milk.

The milk was drunk.

Məlum növü məchul növə çevirmək qaydaları:

1. Məlum növü məchul növə çevirdikdə birinci olaraq cümlənin tamamlığını tapmaq lazımdır. Çünki bu tamamlıq məchul növün mübtədası olacaq.

ate

was eaten by

2. Məlum növün mübtədası ya tamamilə cümlədən silinir, ya da by (canlılarla), **with** (cansızlarla) sözləri ilə birləşərək obyekt formada cümlənin sonunda işlənir.

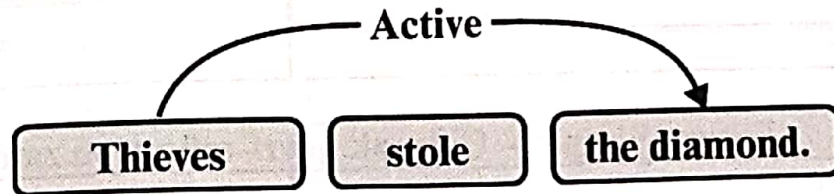
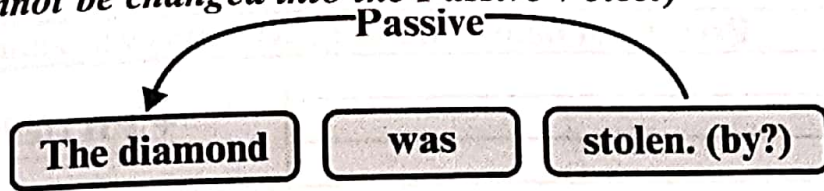
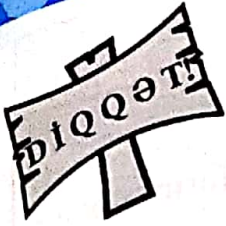
Mother feeds the baby. – Ana uşağı yedirdir.

The baby is fed **by mother**. (canlı)

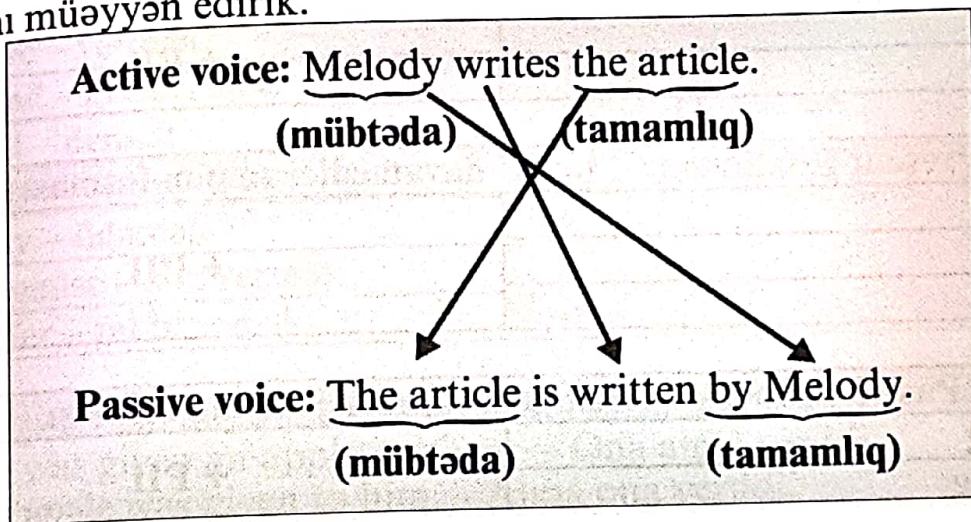
Colourful toys decorate Christmas tree.

Christmas tree is decorated **with colourful toys**. (cansız)

Tamamlığı olmayan cümlə passive voice-ə çevrilə bilməz!
(Cannot be changed into the Passive Voice!)

3. Məlum növdə olan cümlənin xəbərini müəyyən etmək lazımdır. Çünki bu xəbərin zamanına uyğun olaraq məchul növün xəbərinin formasını müəyyən edirik.

İngilis dilində 10 zaman forması passive voice-ə çevrilə bilər. (Yəni, bütün zaman formalarının məchul növü yoxdur.)

Future Continuous	Bunların passive forması yoxdur.
Present Perfect Continuous	
Past Perfect Continuous	

I'm lovin' it.
It is being loved by me.

Zamanların məchul növədə işlədilməsi

Present Simple – İndiki qeyri-müəyyən zaman forması

am
is
are

+ PII (feilin III forması)

Past Simple – Keçmiş qeyri-müəyyən zaman forması

was
were

+ PII

Future Simple – Gələcək qeyri-müəyyən zaman forması

will be
shall be

+ PII

Future in the Past – Keçmişə nəzərən gələcək zaman forması

would be
should be

+ PII

Present Continuous – İndiki davamedici zaman forması

am being
is being
are being

+ PII

Past Continuous – Keçmiş davamedici zaman forması

was being
were being

+ PII

Present Perfect – İndiki bitmiş zaman forması

have been
has been

+ PII

Past Perfect – Keçmiş bitmiş zaman forması

had been

+ PII

Future Perfect – Gələcək bitmiş zaman forması

shall have been
will have been

+ PII

Future Perfect in the Past – Keçmişə nəzərən gələcək bitmiş zaman forması

should have been
would have been

+ PII

Modal Verbs – Modal feillər

Must + be	+ PII
Have (has) to + be	
Had to + be	
Should + be	
Can + be	
Could + be	
Ought to + be	
May + be	

İki tamamlığı olan cümlələrin məchul növü

Əgər cümlədə bir deyil, iki tamamlıq işlənərsə, bu zaman hansı tamamlığı məchul növün mübtədası olaraq götürmək lazımdır? Müəyyən qrup feillər vardır ki, onlardan sonra gələn hər iki tamamlığı məchul növün mübtədası götürmək olar.

1. to give – vermək	Bu feillərdən sonra işlənən hər 2 tamamlıq məchul növlü cümlənin mübtədası ola bilər.
2. to send – göndərmək	
3. to tell – demək	
4. to show – göstərmək	
5. to pay – ödəmək	
6. to promise – söz vermək	
7. to offer – təklif etmək	

They gave him an apple. – Onlar ona alma verdilər.

a) He was given an apple by them. – Ona alma verildi.

b) An apple was given to him. – Alma ona verildi.

1. to buy – almaq	Bu feillərdən sonra işlənən 2 tamamlıqdan yalnız biri məchul cümlənin mübtədası ola bilər. Bu zaman <u>vasitəli tamamlıq</u> mübtədə OLMUR! <u>Vasitəsiz tamamlıq</u> isə mübtədə olur . vasitəli (kimə?, nəyə?) vasitəsiz (kimi?, nəyi?)
2. to sell – satmaq	
3. to sing – oxumaq (mahnı)	
4. to read – oxumaq	
5. to write – yazmaq	
6. to explain – izah etmək	
7. to describe – təsvir etmək	
8. to dictate – imla demək	
9. to repeat – təkrarlamaq	
10. to mention – qeyd etmək	
11. to introduce – təqdim etmək	
12. to declare – elan etmək	
13. to deliver – çatdırmaq	

14. to present – təqdim etmək
15. to recommend – məsləhət görmək
16. to prove – sübut etmək

They sold us (bizə) the house (evi). – Onlar evi bizə satdılar.
The house was sold to us. – Ev bizə satıldı.

~~We were sold the house.~~ → **OLMAZ!**

XÜSUSİ QEYDLƏR: Passive voice-lə bağlı qəbul, sınaq, istərsə də toplu testlərini həll edərkən aşağıdakı qaydalara əməl etmək lazımdır:

Qayda 1. Əgər məlum növdə olan cümlədə

- a) do/does/don't/doesn't, go/goes olarsa, cavablarda yalnız **am, is, are+PII**
- b) did/didn't, played/ went olarsa, cavablarda yalnız **was/were + PII**
- c) have/has olarsa, cavablarda yalnız **have been/has been + PII**
- d) had olarsa, cavablarda yalnız **had been + PII**
- e) will/shall olarsa, cavablarda yalnız **will be /shall be + PII**
- f) would olarsa, cavablarda yalnız **would be + PII** axtarmaq lazımdır.

*

have/has → had-ə	KEÇMİR!
will, won't → would-a	

Qayda 2.

am, is, are	+ been	OLMAZ!
was, were		

Qayda 3.

have	+ been	+ PII MÜTLƏQ OLMALIDIR!
has		
had		

* Əgər məchul növdə **have/has/had been**-dən sonra feili sifət iki (PII) deyil, **sifət/zərf** gəlsə, onda bu cümlə məchul növdə deyil!

The weather has been frosty (sifət) → **MƏCHUL DEYİL!**

Qayda 4. Sonu sifətlə/zərflə bitən cümlələr məchul növdə deyil!
Was the car bought yesterday expensive? (sifət) → **MƏCHUL DEYİL!**

Qayda 5. Aşağıdakı birləşmələrlə başlayan cümlələr **MƏCHUL DEYİL!**
There is/Is there
There are/Are there
There was/Was there
There were/Were there

~~Were there any envelopes bought yesterday?~~

*

Was this the car bought yesterday? (Məchul deyil)	Bu cümlələri qarışdırmaq OLMAZ! Qayda 5-də qeyd edilən ifadələrdən sonra işlənmiş isim – artıqlı və əvəzliliklə ayrılarsa, bu məchul növ deyil.
Was this car bought yesterday? (Məchuldur)	

Qayda 6. Sual cümlələrinin məchul növə çevrilməsi zamanı cümlənin aşağıdakı strukturda olmasına diqqət edirik:

Sual söz	+ köməkçi feil	+ mübtəda	+ xəbər
Who	+ was	+ the picture	+ painted by?
By whom	+ was	+ the picture	+ painted?

* Sual cümlələrində **have/has/had, will/shall/would** mübtədanın önünə keçərkən **been/be** xəbərin yanında qalır, yəni önə keçmir.

Have you sent the letter?	Has been the letter sent?
Has the letter been sent?	

Qayda 7. Məlum növün mübtədası məchul növdə;

a) ya tamamilə silinir,

b) ya da obyekt halında cümlənin sonunda **by/with** sözləri ilə işlənir.

For example:

He paid the rent.

The rent was paid **by him**. = The rent was paid (doğru)

The rent was paid **him**. (yanlış)

The rent was paid **by he**. (yanlış)

Model Test №1

Choose the correct sentence in the Passive Voice.

The hunters caught the bear in the forest.

- A) The bear was been caught by the hunters in the forest.
- B) The bear caught by the hunters in the forest.
- C) The bear is caught by the hunters in the forest.
- D) The hunters were caught in the forest.
- E) The bear was caught by the hunters in the forest.

İZAHİ: Verilmiş testdə bizdən keçmiş qeyri-müəyyən zamanda işlənmiş cümləni (**caught** feili **to catch** feilinin keçmiş zaman formasıdır) məchul növə çevirmək tələb olunur. İlk öncə nəzərə alaq ki, keçmiş zamanı məchulə çevirdikdə biz yalnız **was/were + PII** formasından istifadə edə bilərik. **was/were + PII** yalnız A, D və E variantlarında işlənmişdir. A variantı yanlışdır, çünki **was + been** işlənmişdir. D variantı yanlışdır, çünki məlum növün mübtədası olan **the hunters** məchul növdə də mübtədə olaraq saxlanılmışdır. Doğru cavab E variantıdır.

Model Test №2

Choose the correct sentences in the Passive Voice.

1. Was the speech concluded with congratulations **brilliant**?
2. Was his speech concluded with congratulations?
3. Were the old paintings restored at last?
4. **Were there** any old paintings restored at this museum?

A) 1,3,4

B) 2,4

C) 1,2,3

D) 2,3

E) 1,4

İZAHİ: Verilmiş testdə bizdən məchul növdə işlənmiş düzgün cümlələri seçmək tələb olunur. Yuxarıda qeyd etdiyimiz qaydalara əsasən sonu sifətlə bitən cümlələr məchul növdə deyil. Buna görə də testin 1-ci bəndi yanlışdır (brillinat-əla). Həmçinin 4-cü bənd yanlışdır, çünki Qayda 5-də vurğulamışdıq ki, **were there** ilə başlayan cümlələr məchul növdə deyil. Doğru cavab 1 və 4-cü bəndlərin olmadığı 2 və 3-cü bəndlərdən ibarət D variantıdır.

Model Test №3

Choose the correct sentence in the Passive Voice.

Who has collected all these stamps?

- A) By whom all these stamps have been collected?
- B) Who has been collected all these stamps by?
- C) By whom have been collected all these stamps?
- D) Who have all these stamps been collected by?
- E) Who has all these stamps been collected by?

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsi sual modelində olan bir cümlənin məchul növə çevrilməsi qaydasına əsaslanır. Yuxarıda verilmiş Qayda 6-ya əsasən doğru cavab **SUAL SÖZ+ KÖMƏKÇİ + MÜBTƏDA+ XƏBƏR** struktruna malik olmalıdır. Yalnız D və E varaintları bu struktura malikdir. Mübtəda cəmdə olduğu üçün xəbərlə cəmdə uzlaşmalıdır (yəni has deyil, have olmalıdır). Doğru cavab D variantıdır.

Model Test №4

Which sentences can be changed into the Passive Voice?

- 1. Lots of people wear such jackets.
- 2. That style of jacket really suits you. (sənə yaraşır)
- 3. People listen to BBC World Service all over the world.
- 4. The parcel weighs two kilos.
- 5. I have weighed the parcel.

A) 2,3

B) 2,4

C) 1,3,4

D) 1,3,5

E) 1,2,5

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində bizdən məchul növə çevrilə bilən cümlələri seçmək tələb olunur. Məchul növə yalnız tamamlığı olan cümlələr çevrilə bilər. Bu qaydaya əsasən 4-cü bənd yanlışdır, çünki onun tamamlığı yoxdur. 2-ci bənddəki cümlənin tamamlığı olsa belə bu tamamlıq vasitəli tamamlıq olduğu üçün həmin tamamlığı məchul növün mübtədasına çevirə bilmirik. Beləliklə doğru cavab 1, 3, 5-ci bəndlərin olduğu D variantıdır.

Model Test №5

Choose the correct sentence in the Passive Voice.

What do they produce at this plant?

- A) What is produced at this plant?
- B) What are they produced at this plant?
- C) What was produced at this plant?
- D) What they are produced at this plant?
- E) What is this plant produced?

İZAH: Bu test nümunəsində sual modelində olan cümləni məchul növə çevirmək tələb olunur. Məlum növdə verilmiş **do** köməkçisi işarə edir ki, cümlə indiki qeyri-müəyyən zamandadır və onun məchul növü **am, is, are + PII** ola bilər. Buna görə C variantı yanlışdır. D variantı yanlışdır, çünki həm məlum növün mübtədası saxlanılıb (**they**), həm də cümlə sual modelində deyil. Həmçinin B variantı yanlışdır, çünki məlum növün mübtədası saxlanılıb. E variantı doğru ola bilməz, çünki məlum növün yer zərfi məchul növün mübtədası edilib (yalnız məlum növün tamamlığı məchul növün mübtədası ola bilər). Beləliklə, doğru cavab A variantıdır.

UNIT 14

• MODAL VERBS – MODAL FEILLƏR

can (indiki zaman)	can
could (keçmiş zaman)	could

am, is, are able to (indiki zaman)	am, is, are able to
was, were able to (keçmiş zaman)	was, were able to
will be able to (gələcək zaman)	will be able to
have been able to (indiki zaman)	have been able to
had been able to (keçmiş zaman)	had been able to

* can = to be able to

may (indiki zaman)	may
might (keçmiş zaman)	might

must (indiki zaman)	must
ought to (keçmiş zaman)	ought to

shall (indiki zaman)	shall
should (keçmiş zaman)	should
will (indiki zaman)	will
would (keçmiş zaman)	would

MODAL VERBS – MODAL FEİLLƏR

1. **can** – edə bilmək, bacarmaq
2. **to be able to** – edə bilmək, bacarmaq
3. **may** – ola bilmək, icazəsi olmaq
4. **must** – -malı, -məli (məcburiyyət)
5. **have to** – -malı, -məli (məcburiyyət)
6. **should** – -malı, -məli (məsləhət)
7. **ought to** – -malı, -məli, gərək (məsləhət)
8. **need** – ehtiyacı olmaq, lazım olmaq

Modal feillərin zamanlar üzrə işlənməsi

1.

Can	can (indiki zamanda)
	could (keçmiş zamanda)

* Bütün şəxslər üzrə **can, could** forması işlənir. ~~She cans~~

2.

to be able to	am, is, are able to (indiki zaman)
	was, were able to (keçmiş zaman)
	will <u>be</u> , shall <u>be</u> able to (gələcək zaman)
	have/has <u>been</u> able to (indiki bitmiş zaman)
	had <u>been</u> able to (keçmiş bitmiş zaman)

* can = to be able to

3.

may	may (indiki zaman)
	might (keçmiş zaman)

4.

must	must (indiki zaman)
	digər zaman formaları yoxdur

5.

have to	have/has to (indiki zaman)
	had to (keçmiş zaman)
	shall/will have to (gələcək zaman)
	have/has had to (indiki bitmiş)
	had had to (keçmiş bitmiş zaman)

6.

should
ought to
need

Bu modal feillərin yalnız bir zaman forması var.

Modal feillərin sual və inkar forması

1. Can (could), may (might), must, should, ought to, need, to be able to.

Bu modal feillərin sual və inkar formaları özləri ilə düzəlidir.

- a) Should you stay in bed?
You shouldn't stay in bed.

- b) I need go there.
Need you there?
I needn't go there.

2. Have/has/had to modal feilinin sual və inkar forması onların özləri ilə deyil, do/does/did köməkçi feilləri vasitəsilə düzəlidir.

- a) I have to go.
Do I have to go?
I don't have to go.

- b) She has to go.
Does she have to go?
She doesn't have to go.

~~Does he has to?~~

- c) He had to go.
Did he have to go?
He didn't have to go.

~~Did he had to?~~

Q E Y D 1: Cümləyə sualı hansı modal feillə veririksə cavabı da o modalla veririk. Amma may modal feili fərqlidir. May işlənən cümləyə may-lə sual veririk, təsdiq cavabı may-lə veririk, inkar cavabı isə mustn't olur.

- May I come in?
- Yes, you may.
- No, you mustn't.

Q E Y D 2: Gələcək zamanda to be able to-da shall (will)/would + be able to mütləq olmalıdır.

~~Will able to go.~~
~~Won't able to.~~

→ OLMAZ!

Q E Y D 3: Cümlədə modal feil zamana görə digər feillə uzlaşmalıdır.

I was ill, I ~~can't~~ couldn't come. → OLMAZ!

Q E Y D 4: need feili həm əsas, həm də köməkçi ola bilər.

I need go home.	modal kimi
Need I go home?	
I needn't go home.	

I need to go home.	əsas feil kimi
Do I need to go home?	
I don't need to go home.	

* **Need**-dən sonra ikinci gələn feil **to**-lu olarsa, sualı, inkarı **do/does/did**-lə düzəlsə, **needs, needed** olarsa, ondan sonra isim gələrsə bu **need** modal feil **DEYİL!**

I need a lot of books. – İsim gəldiyi üçün modal deyil!

Need +	to-lu feil	= əsas feil
	isim	
	don't, doesn't	

Model test №1

Choose the correct variant.

They needn't

1. *work any longer*
2. *learn all the rules*
3. *any help to finish the work (isim)*
4. *send the documents*
5. *to speak to the manager (to-lu feil)*

A) 2,4,5

B) 1,3,4

C) 2,3,5

D) 1,2,4

E) 3,4,5

İZAHİ: Bu testdə cümlənin inkar forması need-in özü ilə düzəlmişdir. Deməli o modal feil kimi işlənib. Yuxarıda qeyd etdiyimiz qaydaya əsasən need modal feil olarsa ondan sonra to-lu feil və isim işlənəməz! Buna görə də testin 3 və 5-ci bəndləri yanlışdır. Doğru cavab 1, 2, 4-cü bəndlərinin olduğu D variantıdır.

Model test №2

Choose the sentences with modal verbs.

1. *How much money do you need to buy that car?* (do köməkçi feili ilə işlənib)
2. *I need more time to think over this plan.* (need + isim işlənib)
3. *I need return as soon as the meeting finishes.*
4. *They had to answer all the questions of the police.*
5. *You haven't to think much about such kind of things.* (have to-nun inkarı özü ilə düzəlmir)

A) 1,4,5

B) 3,4

C) 1,3,4

D) 3,4,5

E) 2,3,4

İZAHİ: Modal feil işlənmiş cümlələri seçin tipli testlərdə əsasən iki hala diqqət etməliyik. 1) əgər have/has/had-in birbaşa yanında to işlənərsə, və ya sualı, inkarı özü ilə düzələrsə bu bənd yanlışdır. 2) need-in əsas feil kimi işləndiyi cümlələr yanlışdır, yəni, need do/does/did-lə işlənib, özündən sonra isim, to-lu feil tələb edilibsə bu bəndləri çıxırıq. Bütün bu qeyd olunanlara əsasən testin 1,2,5-ci bəndləri yanlışdır. Doğru cavab 3,4-cü bəndlərin olduğu B variantıdır.

Model test №3

Choose the correct modal verb.

*I ... to save **any** money **either**.*

- A) won't able
- B) had been able
- C) was able
- D) hadn't
- E) haven't been able

İZAH: Yuxarıdakı test nümunəsini həll etməyin ən asan üsulu cümlədə göstərilmiş inkarlıq əlamətlərinə diqqəti yönəltməkdir. Belə ki cümlədə işlənmiş **any**, **either** işarə edir ki, xəbər inkarda olmalıdır. Inkarda verilmiş modallar yalnız A, D və E variantlarıdır. A variantı yanlışdır, çünki gələcək zamanda **will + be + able + to** modelində olmalıdır. D variantı yanlışdır, çünki **have/has/had to** modal feillərinin inkarı özü ilə deyil **do/does/did**-lə düzəlir (yəni, didn't have to) olmalıdır. Beləliklə, doğru cavab E variantıdır.

UNIT 15

• KINDS OF SENTENCES – CÜMLƏ NÖVLƏRİ

Declarative (Statement)	Interrogative (Question)	Imperative (Command)
Affirmative (Positive)	Affirmative (Positive)	Affirmative (Positive)
Negative (Negative)	Negative (Negative)	Negative (Negative)

General Questions (Yes/No Questions)	Special Questions (WH-Questions)
What	Who
Where	What
When	Which
Why	Whom
How	

General Questions: Bu cümlelərə "bəli" və "yox" cavabı verilir. Special Questions: Bu cümlelərə "kim", "nə", "harada", "nə vaxt", "nə üçün", "nə qədər" və s. cavabı verilir.

General Questions: Bu cümlelərə "bəli" və "yox" cavabı verilir. Special Questions: Bu cümlelərə "kim", "nə", "harada", "nə vaxt", "nə üçün", "nə qədər" və s. cavabı verilir.

KINDS OF SENTENCES – CÜMLƏ NÖVLƏRİ

İntonasiyasına görə cümlələr aşağıdakı növlərə bölünür:

Kind of Sentences (Cümlə növləri)			
Nəqli cümlələr (Declarative)	Sual cümlələri (Interrogative)	Nida cümlələri (Exclamatory)	Əmr cümlələri (Imperative)
Nəqli cümlələr		Təsdiq (Affirmative)	
		İnkər (Negative)	

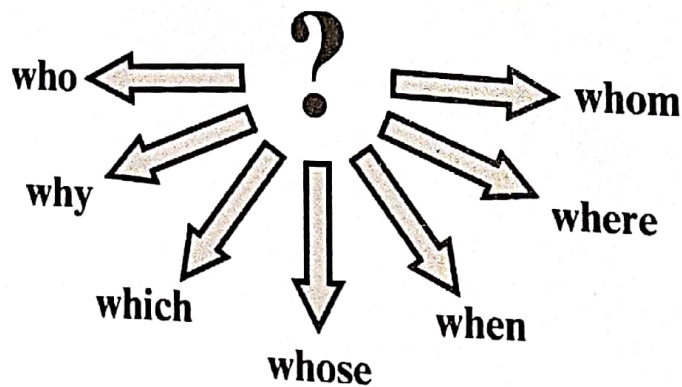
Interrogative Sentences (Sual cümlələri)

Sual cümlələrinin 4 növü var:

a) Ümumi suallar (General Questions/YES-NO Questions)	
b) Xüsusi suallar (Special Questions/WH-HOW Questions)	
c) Seçmə suallar (Alternative Questions/OR Questions)	
d) Ayırıcı suallar (Disjunctive Questions/TAG Questions)	

General Questions: Bunlar bütöv cümləyə verilən suallardır. Ümumi suallar verərkən zamana uyğun köməkçi feillərdən və modal feillərdən istifadə olunur.

Special Questions: Xüsusi suallar sual əvəzlilikləri, sual zərfləri, sual sözləri vasitəsi ilə verilir.

Sual əvəzlilikləri	Sual zərfləri	Sual sözləri
Who – kim? Whom – kimə? kimi? Whose – kimin? Which – hansı? What – nə? necə? hansı?	When – nə zaman? Where – hara? harada? How – necə? Why – nə üçün?	What kind of – necə? How many – neçə? How much – nə qədər? How long – nə qədər vaxt? How long ago – nə qədər əvvəl? How often – nə qədər tez-tez? How well – nə dərəcədə yaxşı?

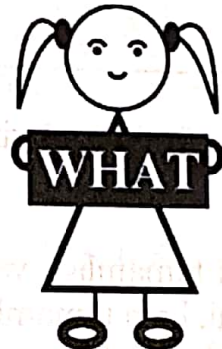
* **How + İSİM → OLMAZ!**

How long ilə verilən suallara **for** və ya **since** ilə cavab verilir.

How often ilə verilən suallara **once, twice, 3 times, sometimes, never, every day** və s. ilə cavab verilir.

How old ilə verilən suallar yaş soruşduğu üçün cavabı **3 years old, 40 years old** və s. ola bilər.

Mübtədaya sual:

a) Mübtədaya **who** (canlı) və **what** (cansız) ilə sual verilir.

b) Mübtəda və onun təyininə (yəni onun qarşısındakı sifətə/saya) sual verdikdə **who/what**-dan sonra **do/does/did** köməkçi feilləri **İŞLƏNMƏZ!** Amma cümlə inkarda olarsa **didn't, doesn't** işlənə bilər. **Don't** isə **İŞLƏNMƏZ!**

c) Xəbər III şəxsin təkində olur, və ya keçmiş zamanda.

I go there. – Who **goes** there?

I don't go there. – Who **doesn't go** there.

Nobody knows the reason. – Who **doesn't know** the reason?

A nice girl came in. – What kind of girl **came** in?

I am a student. – Who **is** a student?

We shall go there. – Who **will go** there?

I have done the homework. – Who **has done** the homework?

d) Cümlədə xəbər aşağıdakı qaydada dəyişir:

is	Who, What <u>is</u>?
am	
are	

were	Who, What <u>was</u>?
was	

have	Who, What <u>has</u>
has	

I read	Who <u>reads</u>?
She reads	

She wrote	Who	wrote...?	KEÇMİŞ ZAMANDA
She read		read...?	
She let		let...?	

Will	Who, What <u>will</u>
Shall	

Q E Y D 1: Qalan cümlə üzvlərinə sual verəndə zamana uyğun köməkçi feil işlənir.

Q E Y D 2: Bəzən tamamlığa verilən suallarla mübtədaya verilən suallar çəşqınlıq yaradır. Yəni, həm tamamlığa, həm də mübtədaya **who/whom/whos** ilə sual verilir. Yadda saxlamaq lazımdır ki, tamamlığa sual verərkən **do/does/did**-dən istifadə olunur, mübtədaya verərkən isə yox!

Mübtədaya sual	Tamamlığa sual
I saw him. – Who saw him?	I saw him.
	a) Who did I see?
	b) Whom did I see?

She'll give me it. – Who will give me it?	She'll give me it.
	a) Who will she give it to?
	b) Whom will she give it to?

* Sözü olan cümlələrə sual verdikdə sözü saxlanılır.

She is looking for her pen. – What is she looking for?

Xəbəre sual: What ... do? ilə verilir:

He must go to school. – What must he do?

They will arrive tomorrow. – What will they do tomorrow?

Təyine sual: What, Which, What kind of? ilə verilir.

The red book is mine. – Which book is mine?

Zaman zərfinə sual: When, What time, How long, How often ilə verilir.

Q E Y D 3:

When
What time + ~~have/has~~ → **OLMAZ!**
How long ago

* Söhbət indiki bitmiş zamanın **have/has**-indən gedir. Modal feil kimi və əsas feil kimi **have/has** işlənə bilər.

Bitmiş zamanlarda zaman zərfinə **When/What time/How long ago** ilə sual verdikdə **have/has** məlum növdə **did**, məchul növdə isə **was/were** ilə əvəz olunur:

Məlum növ	Məchul növ
I have seen him before.	He has been seen before.
When did I see him?	When was he seen?
When have I seen him?	When has he been seen?

* Lakin **How long/Since when + have/has** işlənə bilər!

I have lived here for 10 years.

How long have I lived here?

Səbəb zərfinə sual: WHY = WHAT ... FOR (nə üçün) ilə sual verilir.

He went to the baker's to buy bread.

Why did he go to the baker's for?

What did he go to the baker's for?

~~WHY + FOR~~

Yer zərfinə sual: WHERE = WHICH ... + (in, on, at ...) ilə sual verilir.

We live in Baku.	a) Where do we live?
	b) Which city do we live in?

Alternative Questions

İki ümumi sualdan ibarət olub «or» ilə bağlanan suallardır. Cavabı yes/no ilə verilmir.

For example:

Are you a student or a teacher?

Do you live in Baku or in Ganja?

Tag Questions

İki hissədən ibarət olub, II tərəfi qısa ümumi sualdan ibarətdir. Əgər birinci cümlə təsdiqdirsə, ikinci tərəf inkarda olur və ya əksinə.

She never tells a lie, **does she?**

They had a rest, **didn't they?**

They have to go, **don't they?**

It's a tag question, isn't it?

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. Ayırıcı sual danışanın məlumatın dəqiqliyini öyrənmək və ya razılıq almaq məqsədilə işlətdiyi sualdır.	a) Jack can come, can't he? a) Fred can't come, can he?
2. Təsdiq cümlə + inkar tag = təsdiq cavab	b) Mary is here, isn't she? Yes , she is . b) You like tea, don't you? Yes , I do . b) They have left, haven't they? Yes , they have .
3. İnkə cümlə + təsdiq tag = inkə cavab	c) Mary isn't here, is she? No , she isn't . c) You don't like tea, do you? No , I don't . c) She hasn't left, has she? No , she hasn't .
4. İşarə əvəzlilikləri ayırıcı sualda aşağıdakı qaydada əvəzlənir: this/that = it these/those = they	d) This/That is your book, isn't it? d) These/Those are yours, aren't they?
5. There + be tipli ifadələrdə there saxlanılır.	e) There is a meeting tonight, isn't there?
6. İnkə sözlər işlənmiş cümlələr inkə cümlələr hesab olunduğu üçün təsdiq ayırıcı sual tələb edir.	f) Nothing is wrong, is it? f) Nobody called on the phone, did they? f) You have never been there, have you?

7. Törəmə əvəzlilər təkdə hesab edilsə də ayırıcı suallar verərkən onları cəm şəxs əvəzliyi ilə (**they**) əvəz etmək olur. Belə ki, canlıları bildirən törəmə əvəzlilər **they**, cansızları bildirən törəmə əvəzlilər isə **it**-lə əvəz edirik.

g) **Everything** is Ok, isn't it?
g) **Everyone** took the test, didn't they?

a) **Let's**-lə başlayan cümlələrdə ayırıcı sual hissəsi **shall we** olur:
Let's go for a walk, shall we?

b) **Don't**-la başlayan cümlələrdə ayırıcı sual hissəsi **will you** olur:
Don't be late, will you?

c) **I'm**-lə başlayan cümlələrdə ayırıcı sual **aren't I** olur:
I'm right, aren't I?

XÜSUSİ QEYDLƏR: **Interrogative Sentences** tipli testləri doğru cavablandırma bilmək üçün aşağıdakı ümumi qaydaları bilmək vacibdir:

Qayda 1. Əgər **Who**-un sonunda **sözünü** varsa onda bu tamamlığa verilmiş sualdır və **do/does/did** işlənməlidir:

Who **does** Mary take care of?

What **did** she speak about?

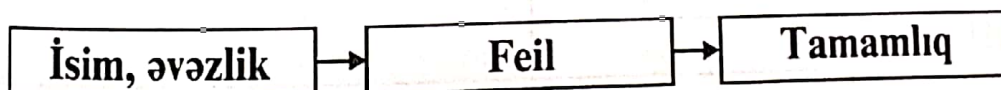
Who **does** this book belong to?

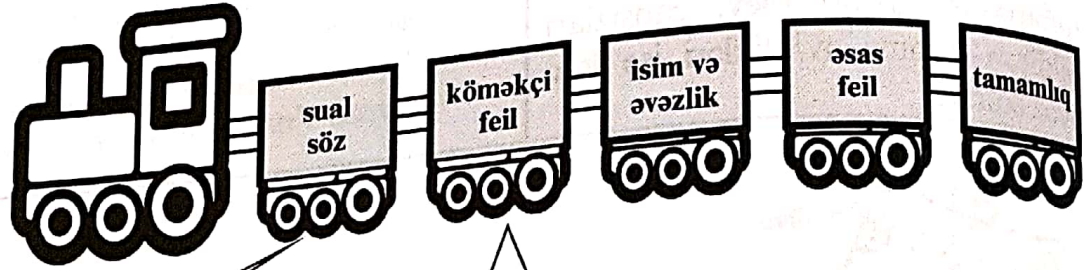
Who **did** she speak about?

Qayda 2. Sual cümlələrində söz sırası aşağıdakı kimi olur: (mübtədaya sualdan başqa)

Sual söz	+ köməkçi feil	+ mübtəda	+ xəbər
When	+ will	+ they	+ arrive?

TƏSDİQ CÜMLƏDƏ SÖZ SIRASI

Kim? - Who?
 Kim tərəfindən? - Who ... by?
 Kim barəsində? - Who ... about?
 Kimdən? - Who ... from?
 Kim ilə? - Who ... with?
 Kim üçün? - Who ... for?
 Kimə?, kimi? - Whom?
 Hansı? - Which?
 Kimin? - Whose?
 Nə? - What?
 Nə üçün? - What ... for?
 Nə barədə? - What ... about?
 Haradan? - Where ... from?
 Niyə?, nə üçün? - Why?
 Hansı?, necə bir? - What kind of?
 Nə qədər müddətdə? - How long?
 Nə ilə? - What ... with?
 Hara?, haraya? - Where?
 Nə zaman? - When?
 Neçə? - How many?
 Nə qədər? - How much?
 Necə? - How?
 Nə zaman? - What time?
 Nə zamandan bəri? - Since when?
 Nə rəng? - What colour?
 Neçə yaş? - How old?

to do {do
 does
 did
 to be {am/is/are
 was/were
 shall → should
 will → would

Qayda 3. İngilis dilində özündən sonra *of* tələb edən sual sözləri bunlardır:

WHICH	+ OF
WHAT KIND	
HOW MANY	
HOW MUCH	

Qayda 4. Özündən sonra **isim** tələb edən sual sözləri aşağıdakılardır:

WHOSE	+ İSİM
WHICH	
HOW MANY	
WHAT KIND OF	
WHAT	

Qayda 5. **HOW** sual sözü mübtəda və tamamlığın necəliyini təyin etmək üçün istifadə **OLUNMUR!**

~~How girl~~

What girl?

What kind of girl?

Which girl?

How far
How nice } **OLAR!**

Qayda 6. Əgər sual cümləsinin sonu sözünü ilə bitərsə cavablarda yalnız **Who/What, from** gələrsə isə **Where, Who, What** axtarmaq lazımdır.

Who ... about – kimin barəsində	What ... about – nə barəsində
Who ... for – kimin üçün	What ... for – nə üçün
Who ... by – kim tərəfindən	What ... by – nə tərəfindən
Who ... with – kimlə	What ... with – nə ilə
Who ... to – kimə	What ... to – nəyə
Who ... from – kimdən	What ... from – nədən

WHO ... from – kimdən

WHAT ... from – nədən

WHERE ... from = haradan

Qayda 7. Əgər sual cümləsində **do/does/did** köməkçi feilləri varsa cümlənin xəbəri **to-suz məsdər** formasına qaydır:

They **spoke** to the master. – **Did** they **speak** to the master?

Qayda 8. Əşyanın **qiymətini** soruşarkən 2 sual formasından istifadə olunur:

a) **How much**

b) **How much do/does/did cost?**

How much is it?

How much are they?

How much was it?

How much were they?

How much **does** it **cost**?

How much **do** they **cost**?

How much **did** it/they **cost**?

COST +	DO	Sual cümlələrində mütləq cost sözünün qarşısında DO/DOES/DID olmalıdır!
	DOES	
	DID	

* Əgər **cost** – təsdiq cümlədə işlənsə, indiki zamanda təkdə **costs** olur.

It costs – indiki zaman

It cost – keçmiş zaman

Exclamatory Sentences (Nida cümlələri)

1. Bu cümlələr **What/How** ilə başlayır.

2. Söz sırası nəqli cümlədə olduğu kimi olur. (Mübtəda + xəbər) **SUALDA OLMUR!**

3. Nida cümlələrində **What**-dan sonra **İSİM**, **How**-dan sonra isə **SİFƏT** gəlir.

What a clever boy **he is**!

How clever the **boy is**!

~~What a clever boy **is he**!~~

~~How clever the **is boy**!~~

4. **What** ilə başlanan nida cümlələrində əgər **isim** sayılan və təkdirsə, onun mütləq **a, an** artiklı işlənməlidir! **The** isə işlənmir!

What a nice **car** it is!

What ~~a~~ nice **furniture** it was!

What ~~a~~ beautiful **pictures** they were! (~~it was~~)

5. **How** ilə başlayan nida cümlələrində işlənən isim mütləq **the**, **yiyyətlik** hal və ya **işarə əvəzliyi** ilə sifətdən, zərfdən ayrılmalıdır. Bu cümlələrdə **an**, **a** işlənməz!

How nicely **the** singer is singing!

How interesting **the** article is!

How well **this (that)** girl speaks English!

How hard **these** students work!

* **How**-dan sonra sifət və ya zərfin (nice or nicely) işlənməsi cümlənin sonunda işlənən feildən asılıdır. Yəni, bildiyimiz kimi feillərdən sonra zərf tələb olunur. Lakin bəzi feillər vardır ki, onlar zərf yox, sifət tələb edir. (**BAX** → **Zərf bölməsinə**)

Imperative Sentences (Əmr cümlələri)

1. Əmr, xahiş məqsədilə işlədilən cümlələrdir.
2. Söz sırası nəqli cümlələrdə olduğu kimi olur. **SUAL MODELİNDƏ OLMUR!**
3. Mübtəda **OLMUR!**
4. Mübtəda işlənmədiyi üçün cümlə feillə başlayır.
Read this text. – Don't read this text.
5. Zaman **OLMUR!** (goes, went, ~~going~~, gone, to go)
6. II şəxsə müraciətlə deyilir. (YOU-sən, siz)
7. Bu cümlələrin sual forması **OLMUR!**
8. İnkari cümlənin əvvəlinə **DON'T** yazılmaqla düzəlir. ~~Doesn't~~, ~~Didn't~~

Negative Sentences (İnkar cümlələr)

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
Qayda 1. İngilis dilində inkar cümləsi inkar ədatı, inkar əvəzlilikləri və inkar sözləri ilə düzəlir.	a) not (inkar ədatı) a) no, none, neither, no one, nothing, nobody (inkar əvəzlilikləri) a) no longer, never, nowhere, hardly, scarcely (inkar zərfləri) a) neither ... nor (inkar bağlayıcısı)
Qayda 2. İngilis dilində bir sadə cümlədə yalnız bir inkarlıq işlənə bilər.	b) I don't see nobody . (yanlış) b) I see nobody . (doğru) b) I don't see anybody. (doğru)
Qayda 3. Not + a/an (sayılan tək isim) Not + any (sayılan/sayılmayan) No + artikl, any → OLMAZ!	c) He does not have any friends. c) We saw no address or anme on the letter. c) There was no <u>a</u> stamp on the letter. (yanlış)
Qayda 4. İnkari cümlələrdə some/too/also/both ... and işlənməz!	d) Both my pen and eraser are not here. (yanlış) d) Neither my pen nor my eraser is here. (doğru)

Qayda 5. Aşağıdakı ifadələri təsdiq-dən inkara keçirmək qaydalarına **DİQQƏT EDƏK!**

Both → Neither

Both ... and ... → Neither ... nor

All → None

Either ... or ... → Neither ... nor ...

Too/also/as well → Either

e) **Both of** these dresses are new.
e) **Neither of** these dresses is new.

e) **Either** the students **or** the teacher was in the class.

e) **Neither** the students **nor** the teacher was in the class.

e) They will join us **too**.

e) They will not join us **either**.

Qayda 6.

no.....not any

nobody.....not anybody

no onenot any one

nothingnot anything

nowherenot anywhere

nevernot ever

neither ... nornot either ... or

no longernot any longer

no morenot any more

f) He works here **no longer**.

f) He **doesn't** work here **any longer**.

f) They have **not** met **anybody** yet.

f) They have met **nobody** yet.

Model test №1

Choose the correct variant.

... of these cities did the delegetaion visit?

1. How much

3. Which

A) 1,2

D) 2,3

2. Who

4. How many

B) 3,4

E) 2,4

C) 1,3

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsində müvafiq sual sözü seçmək tələb olunur. Qayda 3-də vurğuladığımız kimi of-la işlənə bilən sual sözləri how much, how many, which-dir. Lakin cümlədə verilmiş isim sayılan cəm isim olduğu üçün how much-la işlənə bilmir. Bu halda doğru cavab 3 və 4-cü bəndlərin olduğu B variantıdır.

Model test №2

Choose the correct variant.

... are you thinking about?

1. Who

3. What

A) 1,2,3

D) 1,2,4

2. When

4. Why

B) 2,4

E) 2,3

C) 1,3

İZAHİ: Verilmiş testi ən qısa yolla həll etmək üçün cümlənin sonundakı sözünə diqqət edirik. Beləki yuxarıdakı qaydalarda da qeyd etdiyimiz kimi cümlənin sonunda sözünü varsa cavablarda yalnız who/what axtarmaq lazımdır (from olarsa, where-də ola bilər). Beləliklə, doğru cavab 1 və 3-cü bəndlərin olduğu C variantıdır.

Model test №3

Choose the correct interrogative sentence.

A) When did bought you these stockings?

B) When you bought these stockings?

C) When did you bought these stockings?

D) When these stockings you bought?

E) When did you buy these stockings?

İZAHİ: Bu tip testləri həll edərkən diqqət etməli olduğumuz bir neçə nüans var: a) Sual cümləsində cümlə strukturu **KÖMƏKÇİ + MÜBTƏDA + XƏBƏR** kimi olmalıdır. b) Cümlədə işlənmiş **do/does/did** kimi köməkçi feillərin tələbi ilə feilin öz əvvəlki (yəni, **to**-suz məsdər) formasına qayıtmalıdır. A, B, D variantlarında sual cümləsinin strukturu pozulmuşdur və ona görə də doğru cavab ola bilməzlər. C variantı bu strukturda olsa da **did** köməkçi feilinin tələbi ilə **bought** feili **buy** formasına keçməyib. Doğru cavab E variantıdır.

Model test №4

Choose the correct interrogative sentences.

1. Who does not know his right address?
2. Who does know his right address?
3. Who knows his right address?
4. Who know his right address?
5. Who do not know his right address?

A) 1,3

B) 2,3,5

C) 1,4,5

D) 2,4

E) 3,5

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində cümlənin mübtədasına sual verilmişdir və xatırladaq ki, mübtədaya sual verərkən **do/does/did** kimi köməkçi feillərdən istifadə olunmurdu. Yalnız inkarda olarsa **doesn't/didn't** işlənə bilər (**don't OLMAZ!**). Xəbər ya **keçmiş zamanda**, ya da indiki zamanda **3-cü şəxsin** təkində olmalıdır. Bu qaydalara əsasən 2, 4 və 5-ci bəndlər yanlışdır. Doğru cavab 1, 3-cü bəndlərin olduğu A variantıdır.

Model test №5

Choose the correct interrogative sentences.

- A) What did Sally had to apologize for?
- B) What Sally had to apologize for?
- C) What did Sally have to apologize for?
- D) What did Sally has to apologize for?
- E) What had Sally to apologize for?

İZAHİ: Gördüyümüz testi həll etmək üçün ilk əvvəl cümlələrin düzgün sual cümləsi strukturunda olmasına diqqət edək (**köməkçi + mübtəda + xəbər**). Xatırladaq ki, cümlədə **had to modal feili** işlənmişdir və bu modal feilin sual forması **did** köməkçi feili vasitəsilə düzəlir. B variantında ümumiyyətlə heç bir köməkçi feil işlənməmişdir. E variantında cümləyə sual **had**-in özü ilə verildiyi üçün yanlışdır. A, C və D variantlarında cümlə srtukturu doğru olsa da yalnız C variantında **did**-in tələbi ilə **had to modal feili have to**-ya çevrilmişdir. Beləliklə, doğru cavab C variantıdır.

Model test №6

Choose the correct variant.

She's learned the rules,

- A) hasn't she?
- B) is she?
- C) doesn't she?
- D) isn't she?
- E) was she?

İZAHİ: Verilmiş cümlədə ayırıcı sualı (tag question) tapmaq tələb olunur. Ayırıcı suallarda bildiyimiz kimi cümlənin sual hissəsi əsas hissənin əksi olur. Yəni, əsas cümlə təsdiqdirsə sual hissə inkarda olmalıdır. Bu qaydaya əsasən təsdiq cümlədən sonra biz ayırıcı sualı inkarda verməliyik. Ona görə də B və E variantları doğru cavab ola bilməz. Cümlədə verilmiş «'s» **has/is/was**-un qısaldılmış forması ola bilər. **Is/was + PII** olarsa cümlə məchul növdə olmalıdır. (She was learned the rules – O qaydaları öyrənildi **OLMAZ!**) Deməli, «'s» **has**-in qısaldılmış formasıdır və cümlə indiki bitmiş zamandır (**has + PII**). İndiki bitmişin ayırıcı sualı **have/has**-in özü ilə düzəlir. Doğru cavab A variantıdır.

Model test №7

Choose the correct negative sentence.

- A) There is not a teacher or student on the third floor.
- B) There is neither a teacher nor student on the third floor.
- C) There is neither teacher nor student on the third floor.
- D) There is no teacher or a student on the third floor.
- E) There is no teacher or student on the third floor.

İZAHİ: Verilmiş testdə düzgün inkar cümləni seçmək tələb olunur. A, B, C variantlarında *teacher* və *student* sözləri **sayılan tək** isimlər olduğu üçün hər ikisi **a/an** artıqlı ilə işlənəlməlidir. D və E variantında **no ... or** bağlayıcısı verilmişdir və bildiyimiz kimi **no + artıqlı OLMAZ!** D variantında *student* sözü artıqlı işlənmişdir və beləliklə, doğru cavab E variantıdır.

Model test №7

Choose the correct negative sentence.

A) There is not a teacher or student on the third floor.

B) There is neither a teacher nor student on the third floor.

C) There is neither teacher or student on the third floor.

D) There is no teacher or student on the third floor.

E) There is no teacher or student on the third floor.

Model test №7

Choose the correct negative sentence.

A) There is not a teacher or student on the third floor.

B) There is neither a teacher nor student on the third floor.

C) There is neither teacher or student on the third floor.

D) There is no teacher or student on the third floor.

E) There is no teacher or student on the third floor.

Model test №7

Choose the correct negative sentence.

A) There is not a teacher or student on the third floor.

B) There is neither a teacher nor student on the third floor.

C) There is neither teacher or student on the third floor.

D) There is no teacher or student on the third floor.

E) There is no teacher or student on the third floor.

Model test №7

Choose the correct negative sentence.

A) There is not a teacher or student on the third floor.

B) There is neither a teacher nor student on the third floor.

C) There is neither teacher or student on the third floor.

D) There is no teacher or student on the third floor.

E) There is no teacher or student on the third floor.

UNIT 16

• CONJUNCTION – BAĞLAYICI

2. Revised method used

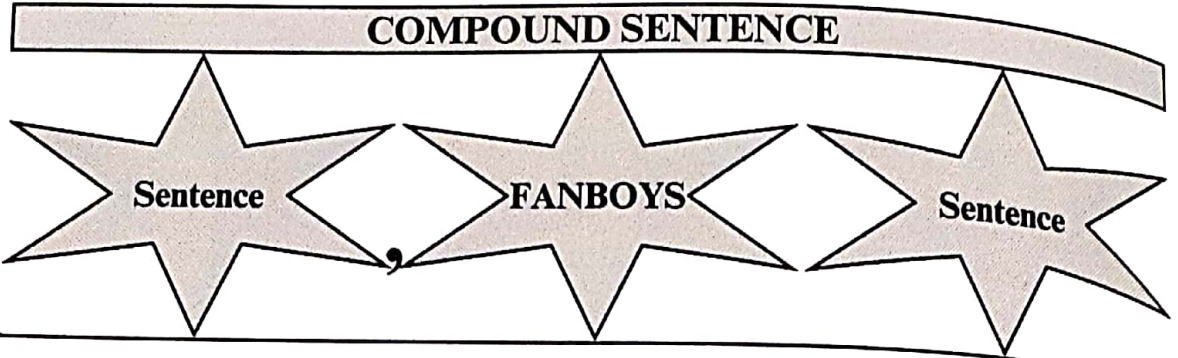
b med med bnc died

Scanned with CamScanner

CONJUNCTION – BAĞLAYICI

Bağlayıcılar – sözlər, söz birləşmələri və cümlələr arasında əlaqə yaratmaq üçün işlədilən köməkçi sözlərdir. Cümlədə yaratdığı qrammatik əlaqə baxımdan bağlayıcılar 2 yerə bölünür:

1. **Tabesizlik əlaqəsi ifadə edən (Coordinating Conjunctions)**
2. **Tabelilik əlaqəsi ifadə edən (Subordinating Conjunctions)**

F	A	N	B	O	Y	S
for	and	nor	but	or	yet	so

Coordinating Conjunctions

1. Birləşdirici bağlayıcılar

- and (və)
- as well as (eləcə də)
- both ... and (həm, həm də)
- neither ... nor (nə, nə də)
- not only ... but also (nəinki ..., həm də)

2. Bölgü bildirən bağlayıcılar

- or (və ya, yoxsa)
- either ... or (ya ... ya da)

3. Ziddiyyət/qarşılaşdırma bildirən bağlayıcılar

- but (ancaq, lakin)
- whereas (hərçənd ki)

4. Səbəb-nəticə bildirən bağlayıcılar

- so (beləliklə, odur ki)
- for (çünki, ondan ötrü ki, ona görə ki)

Subordinating Conjunctions

1. Mübtəda, xəbər və tamamlıq budaq cümlələrini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- that (ki)
- if (-mı⁴)
- whether (-mı⁴)
- bağlayıcı sözlər (when, which, what, where, how, who)

2. Zərflik budaq cümlələrini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- where /wherever
- till = until (kimi, qədər)
- as (kimi)
- as soon as (kimi)
- while (-arkən, -ərkən)
- after (sonra)
- before (əvvəl)
- since (bəri)

3. Məqsəd budaq cümləsini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- that
- so that
- in order that
- so as

4. Şərt budaq cümlələrini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- if
- unless = if not
- in case
- on condition that

5. Nəticə budaq cümləsini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- that
- such ... that
- so ... that

6. Müqayisə budaq cümləsini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- as
- not as ... as
- not so ... as
- as ... as
- as if
- as though

7. Güzəşt budaq cümləsini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- though = although (baxmayaraq)
- even if (hətta əgər)
- even though (hətta baxmayaraq)

8. Səbəb budaq cümlələrini baş cümləyə bağlayan bağlayıcılar

- because (çünki)
- as
- since

and

I like apples
and
bananas.

or

Do you want
an apple
or a banana?

but

I like apples
but
I don't like bananas.

Special marks (Xüsusi qeydlər)	Examples (Nümunələr)
Q E Y D 1: <u>so ... that</u> və <u>such ... that</u> arasındakı fərq: SO + SİFƏT/ZƏRF SUCH + SİFƏT + İSİM	a) She was <u>so tired</u> <u>that</u> she went to sleep. a) She is <u>such a nice girl</u> <u>that</u> all like her. Amma a) He made <u>so many mistakes</u> <u>that</u> he failed. a) He has <u>so few friends</u> <u>that</u> he is always lonely.
Q E Y D 2: «or» ilə işləmə bilən bağlayıcılar: Either ... <u>or</u> If ... <u>or</u> Whether ... <u>or</u>	b) I don't know whether to go or not to go. b) I'll take either maths or physics next term. b) Go and check if she is in or not.
Q E Y D 3: <u>as ... as</u> və <u>so ... as</u> arasındakı əsas fərq odur ki, <u>so ... as</u>-yalnız inkar cümlədə işlənir. <u>As ... as</u> isə həm inkar, həm də təsdiq-də işləmə bilər. Hər ikisi arasında işlənmiş sifət/zərf adi dərəcədə olur. (BAX → Sifət/Zərf)	c) Your sister <u>is as</u> nice <u>as</u> mine. c) Your sister <u>isn't as</u> nice <u>as</u> mine. c) Your sister <u>isn't so</u> nice <u>as</u> mine. as ... that as ... so so ... so
Q E Y D 4: <u>though</u> = <u>although</u> Bunlar arasında heç bir fərq yoxdur və əgər testdə hər ikisi olarsa onda həmin cavablar doğru ola bilməz, çünki bir testin iki doğru cavabı ola bilməz!	d) Though she was very tired she didn't complain. d) Although it was very cold she didn't wear her coat.
Q E Y D 5: <u>till</u> = <u>until</u>	e) You should wait until your parents come.

Q E Y D 6: Əgər cümlənin sonu **by, with, for, to, about** kimi **sözönləri** ilə bitərsə, cavablarda yalnız **Who/What, from** gələrsə isə **Where, Who, What** axtarmaq lazımdır. Əgər cümlənin sonu **in, at** kimi **sözönləri** ilə bitərsə, (yəni, məkan mənalı sözönləri) cavablarda **Which** axtarmaq lazımdır.

- f) I still don't know **what** he came **for**.
 f) I know **what** he was talking **about**.
 f) Do you know **where** she is **from**?
 f) I asked **who** he bought it **from**.
 f) I asked **what** he bought it **from**.
 f) I asked **where** he bought it **from**.

Q E Y D 7: **Which** və **That**-in fərqi:
in which = **which ... in** = **that ... in**
through which = **which ... through**
 * **that** özündən əvvəl **sözönləri** ilə işlənmir!

- g) The way **by which** he must return runs through a forest.
 g) The way **which** he must return **by** runs through a forest.
 g) The way **that** he must return **by** runs through a forest.

Q E Y D 8:
 Canlı + sözönləri + **whom**
 Cansız + sözönləri + **which**

- h) I don't know the **engineer about whom** you're speaking.
 h) Do you remember the **town through which** we drove last night.

Q E Y D 9:
 REASON + **WHY**
 REASON + **WHAT ... FOR**

- i) I'd like to know the **reason why** you want to leave now.

Q E Y D 10:
 Yer bildirən isim { **where**
in which
which ... in
that ... in

- j) Jim could easily remember the **place where** he had met Jane.
 j) Jim could easily remember the **place in which** he had met Jane.
 j) Jim could easily remember the **place which** he had met Jane **in**.

Q E Y D 11:
 Zaman bildirən isim + **WHEN**
 When təyin budaq cümləsində zaman mənalı isimləri (year – il, day – gün, time – zaman, century – əsr)

- k) I remember the **year when** I got a certificate.
 k) I'll never forget the **day when** I met you.

təyin etmək üçün işlədilir. **Which,**
when-ni sözünü ilə işlənərək əvəz edə
bilər.

k) I'll never forget the day on which
I met you.

k) I'll never forget the day that I
met you.

k) I'll never forget the day × I met
you.

**QEYD 12: unless = if ... not (əgər
deyilsə)**

Unless it's cold = if it isn't cold

l) I'll go swimming **unless** it's cold.

l) I'll go swimming **if** it isn't cold.

(Əgər soyuq olmasa üzgüçülüyə
gedəcəm.)

Showing Contrast – Ziddiyət

Unexpected result – Gözlənilməyən nəticə

a) **even though**
b) **although**
c) **though**

(a) **Even though** it was cold, I went swimming.

(b) **Although** it was cold, I went swimming.

(c) **Though** it was cold, I went swimming.

(**Baxmayaraq ki**, hava soyuq idi, mən üzməyə
getdim.)

d) **despite**
e) **in spite of**

(d) I went swimming **despite** the cold weather.

(e) I went swimming **in spite of** the cold
weather.

(Soyuq havaya **rəğmən** mən üzməyə getdim.)

«SO» yoxsa «BECAUSE»

I was tired, so I went to bed.
first *then*

(Yorğun idim, ona görə də yatmağa getdim.)

I went to bed, because I was tired.
then *first*

(Yatmağa getdim, **çünkü** yorğun idim.)

«BECAUSE» yoxsa «BECAUSE OF»

1. Because + cümlə
2. Because of + söz və ya söz birləşməsi

For example:

- a) I couldn't go to the party **because** I was ill.
(Mən şənliyə gedə bilmədim, **çünkü** xəstə idim.)
- b) I couldn't go to the party **because of** my illness.
(Xəstəliyim **ucbatından** mən şənliyə gedə bilmədim.)

«BECAUSE» / «AS»

- a) Polar bear can stand up on its back legs **because** it has wide feet.
(Qütb ayısı arxa ayaqları üzərində dayana bilir, **çünkü** onun iri ayaqları var.)
- b) Polar bear can stand up on its back legs **as** it has wide feet.
(Qütb ayısı iri ayaqları olduğuna **görə** arxa ayaqları üzərində dayana bilir.)

Model Test №1

İNGİLİS DİLİ (dərs vəsaiti)

Choose the correct conjunctive word.

I want to know ... they are talking about.

A) whose

B) why

D) which

E) what

C) that

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsində cümlənin sonu sözünü ilə bitir. Qeyd 6-da göstərildiyi kimi cavablarda yalnız **who/what** axtarıyıq. Bəndlərin heç birində **who** olmadığına görə doğru cavab E variantıdır. (Mən onların nə barəsində danışdıqlarını bilmək istəyirəm.)

Model Test №2

Choose the correct conjunction.

I was ... tired ... I went to bed at once.

A) so ... as

B) such ... that

C) so ... that

D) so for

E) as ... as

İZAHİ: Verilmiş testdə A variantı doğru ola bilməz, çünki cümlə inkarda deyil (**so ... as** yalnız inkarda işlənir). B variantı doğru ola bilməz, çünki **such + sifət + isim** olmalı idi. D variantında göstərildiyi kimi bir bağlayıcı yoxdur. E variantındakı **as ... as** təsdiq cümləsində işlənsə də müqayisə xarakteri daşıyır, lakin verilmiş cümlədə müqayisə olunacaq iki əşya və ya şəxs yoxdur. Doğru cavab C variantıdır (**so + sifət + that**).

(Mən elə yorğun idim ki, dərhal yatmağa getdim.)

Model Test №3

Choose the correct conjunction.

She spent her vacation ... in Sochi ... in Kiev, did she?

A) either ... or

B) both ... and

C) neither ... nor

D) neither ... or

E) - ... and

İZAHİ: Bu tip testləri həll etməyin ən asan yolu cümlənin sonundakı ayırıcı suala diqqət yetirməkdir. Belə ki, ayırıcı sual təsdiqdə verilsə (did she?) bu o deməkdir ki, əsas cümlə inkarda verilmişdir. Cümləyə inkarlıq verən bağlayıcı **neither ... nor**-dur. Həm C, həm də D variantında **neither** verilmişdir. D variantındakı **neither «or»** bağlayıcısı ilə işləndiyi üçün yanlışdır. Doğru cavab C variantıdır.

(O tətlini nə Soçidə, nə də Kiyevdə keçirmədi, elə deyilmi?)

Model Test №4

Choose the correct variant.

Kate is ... friendly ... her sister.

- A) as ... as
- B) so ... as
- C) so ... so
- D) as ... so
- E) as ... that

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində iki şəxs arasındakı keyfiyyət müqayisəli formada verilmişdir (Keyt və onun bacısı). Bildiyimiz kimi iki şəxs və ya əşyanın eyni yaxud fərqli keyfiyyətə malik olmasını göstərmək üçün **as ... as**, **so ... as** (inkarda) bağlayıcılarından istifadə olunur. Cümlə inkarda olmadığı üçün doğru cavab A variantıdır.

(Keyt bacısı kimi səmimidir.)

Model test №5

Choose the correct variant.

Neither the guide nor the tourists ... around.

- A) were seen
- B) was seen
- C) is seen
- D) are not seen
- E) were not seen

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsində cümləyə uyğun xəbəri tapmaq lazımdır. İlk öncə qeyd edək ki, **neither ... nor** bağlayıcısı işlənmiş cümlədə xəbər **nor**-dan sonra gələn isimlə uzlaşır. Yəni bu testdə xəbər **the tourists**-lə uzlaşmalıdır. **Tourists** cəm isim olduğu üçün biz cavablarda yalnız cəm xəbər axtarmalıyıq. Testin A, D və E variantlarında verilmiş xəbərlər cəm inkarlıq olmasın deyə biz yalnız cəm və təsdiq xəbəri seçə bilərik. Doğru cavab A variantıdır.

(*Nə bələdçi, nə də turistlər ətrafda görünmürdülər.*)

Model test №6

Choose the correct variant.

I turned the heating on ... it was very cold.

1. because

2. as

3. though

4. although

A) 1,2

B) 1,3

D) 2,3

E) 1,4

C) 3,4

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsi əsasən tərcüməyə əsaslanaraq həll edilir. Lakin tələbələrə kömək üçün qeyd edə bilərik ki, 3 və 4-cü bəndlərdə verilmiş bağlayıcılar eyni məna daşıyır və əgər 3-cü bənd doğru cavab kimi götürülərsə mütləq 4-cü bənd də götürülməlidir. Deməli doğru cavab ya 1, 2 yaxud da 3, 4-cü bəndlər olmalıdır. **Though = although** (baxmayaraq) qarşılaşdırma bağlayıcısıdır, lakin verilmiş cümlə qarşılaşdırma budaq cümləsi deyil. (*I turned the heating on. – Mən qızdırıcını yandırdım, It was very cold. – Çox soyuq idi*). Bu iki cümlə arasında səbəb nəticə əlaqəsi olduğu üçün **because – çünki** və **as – üçün**, görə bağlayıcılarının olduğu A variantı doğru cavabdır.

(*I turned the heating on because it was very cold. – Mən qızdırıcını yandırdım, çünki çox soyuq idi.*)

I turned the heating on as it was very cold. – Çox soyuq olduğu üçün mən qızdırıcını yandırdım.)

Model test №7

Choose the correct variant.

The parcel ... came from Rome was examined by the customs.

A) which

B) what

C) whose

D) where

E) who

İZAH: Bu tip testlərdə boşluqdan əvvəlki isimə diqqət edirik. Parcel (bağlama) – cansız isim olduğu üçün onu təyin etmək üçün **that/which**-dən istifadə olunur. Doğru cavab A variantıdır.

(Romadan gəlmiş bağlama gömrük tərəfindən yoxlanıldı.)

Model test №8

Choose the correct variant.

Is he the person to ... you were introduced yesterday?

A) whom

B) who

C) what

D) which

E) whose

İZAH: Qeyd 8-də vurğuladığımız kimi **canlı + sözünü** olarsa + **WHOM** olmalıdır. Person (şəxs) canlı isim olduğu üçün doğru cavab A variantıdır.
(O sənin dünən təqdim olunduğun şəxsdir?)

UNIT 17

• DIRECT AND INDIRECT (REPORTED) SPEECH – VASİTƏSİZ VƏ VASİTƏLİ NİTQ

John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."
John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."
John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."
John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."
John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."
John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."
John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."	John says to me, "I am a teacher." John says to me, "I am a teacher."

DIRECT AND INDIRECT (REPORTED) SPEECH – VASİTƏSİZ VƏ VASİTƏLİ NİTQ

Vasitəsiz nitq	Vasitəli nitq
Müəllifin sözlərinin olduğu kimi, heç bir dəyişiklik edilmədən verildiyi nitqdır: She says, "I am a teacher."	Müəllifin sözlərinin dəyişdirilərək verildiyi nitqdır: She says that she is a teacher.

* Əmr cümlələri istisna olmaqla digər cümlə növləri vasitəli nitqdə tamamlıq budaq cümləsinə çevrilir.

NƏQLİ CÜMLƏ VASİTƏLİ NİTQDƏ	
Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. Vergül, 2 nöqtə və dırnaqlar atılır. Baş cümlə budaq cümləyə that ilə bağlanır. Lakin işlənməyə də bilər. Şəxs, yiyəlik, qayıdış əvəzlilikləri müvafiq şəkildə dəyişir.	a) John says, "I am hungry." → John says (that) he is hungry.
2. Əgər to say feilindən sonra müraciət olunan şəxs varsa, to say → to tell əvəzlənməsi baş verir. * tell me OLMAZ!	b) John <u>says to me</u> , "I am hungry." → John <u>tells me</u> (that) he is hungry.

ÜMUMİ SUAL CÜMLƏSİ VASİTƏLİ NİTQDƏ	
Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. To say → to ask, to want, to know, to wonder, to be interested ilə əvəz olunur. Baş cümlə budaq cümləyə if və ya whether ilə bağlanır. Şəxs, yiyəlik, qayıdış əvəzliliklərində müvafiq şəkildə dəyişiklik baş verir. Ümumi sual inkar formada deyilsə, to do köməkçi feili (do/does/did) atılır. If, whether bağlayıcılarından sonra söz sırası nəqli cümlədə olduğu kimi olur. (I mübtəda + II xəbər)	a) Mother <u>says to me</u> , "Did you do your homework?" → Mother <u>asks me</u> if I did my homework.

XÜSUSİ SUAL CÜMLƏSİ VASİTƏLİ NİTQDƏ

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. Xüsusi sual cümlələrində də yuxarıda verdiyimiz qaydalara əməl olunur. Lakin baş və budaq cümləni bir-birinə bağlamaq üçün if və ya whether -dən deyil, vasitəsiz nitqdəki sual sözlərindən istifadə edilir.	a) Sue <u>says</u> to us, "Where is my money?" → Sue <u>asks</u> us where her money is.

ƏMR CÜMLƏSİ VASİTƏLİ NİTQDƏ

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. To say feili to ask, to tell, to command, to order, to beg, to offer feillərindən biri ilə əvəz olunur. Feilin əmr şəkli feilini məsdər forması ilə əvəzlənir. Feilin əmr forması II şəxsə deyil, digər şəxslərə aid olduqda, to suggest (təklif etmək) feilindən istifadə olunur. Bu feildən sonra cerund və ya that + should + məsdər (to hissəciksiz) işlənir.	a) The hostess <u>says</u> , "Open the door." → The hostess <u>asks</u> to open the door. a) The hostess <u>says</u> , "Don't open the door." → The hostess <u>asks</u> not to open the door.

Zamanların uzlaşması qaydası vasitəsiz nitqi vasitəli nitqə çevirdikdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Baş cümlə keçmiş qeyri-müəyyən zamanda olduqda budaq cümlədəki əvəzliliklər. Yer və zaman zərfliləri aşağıdakı kimi dəyişir:

Direct Speech	Indirect Speech
this	that
these	those
here	there
ago	before
yesterday	the day before, the previous day
the day before yesterday	two days before

last week	the previous week, the week before
tomorrow	the next day, the following day
the day after tomorrow	in two day's time, two days later
today	that day
tonight	that night
now	then

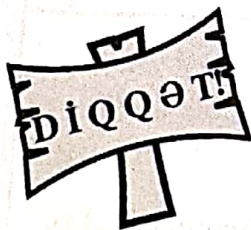
Baş cümlə keçmiş qeyri-müəyyən zamanda olduqda, zaman formaları aşağıdakı qaydada dəyişir:

Direct Speech		Indirect Speech
Present Simple	⇒	Past Simple
Present Continuous	⇒	Past Continuous
Present Perfect	⇒	Past Perfect
Present Perfect Continuous	⇒	Past Perfect Continuous
Future simple	⇒	Future simple in the Past
Past simple	⇒	Past simple (hərəkətin zamanı dəqiq olduqda) Past perfect (hərəkətin zamanı nisbi olduqda)

Baş cümlənin xəbəri keçmiş qeyri-müəyyən zamanda olduqda aşağıdakı hallarda budaq cümlədə heç bir zaman dəyişikliyi baş vermir:

1. Danılmaz, inkar olunmaz təbiət hadisələri verilibsə;
2. Mətbuat şərhləri və dövlət xadimlərinin rəsmi çıxışları verilibsə;
3. Feilini şəxsiz formaları dəyişmişir.

Cümləni vasitəsiz nitqdən vasitəli nitqə çevirərək (və ya əksinə) yazmaq cümlənin parafraz edilməsi qaydalarından biridir.

UNIT 18

• RULES OF COMPLETING SENTENCES – CÜMLƏ TAMAMLAMA QAYDALARI

... when he has to do his homework? ... when he has to do his homework?	When + have to (infinitive) When + have to (infinitive)
The house in which I live is old. The house in which I live is very old. The house in which I live is very old. The house in which I live is very old. The house in which I live is very old. Why he was late = What he was late for.	WHERE + IN WHICH WHICH WHO + BY WHOM
We told him that she had left. He asked when she would leave.	WHEN WHEN
They will come tomorrow. They will come tomorrow.	WHEN WHEN

RULES OF COMPLETING SENTENCES – CÜMLƏ TAMAMLAMA QAYDALARI

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
Qayda 1. Budaq cümlələr sual modelində OLMAZ!	is he going are there shall I did you go he is going there are I shall you went
Qayda 2. İndiki bitmiş zamanın have/has-i ilə dəqiq zamanlar bir cümlədə işlənəz. When What time + have/has How long ago Amma When + have to (modal kimi) have breakfast (birləşmələr) İŞLƏNİR!	... when he has done his homework? ... when he has to do his homework? ... when he has his breakfast?
Qayda 3. WHY ... FOR = WHAT ... FOR WHERE ... IN = { IN WHICH WHICH ... IN WHO ... BY = BY WHOM	The house in which I live is old. The house which I live in is very old. The house that I live in is very old. The house I live in is very old. The house where I live is very old. Why he was late = What he was late for .
Qayda 4. Baş cümlə keçmişdədirsə , budaq cümlə indiki zamanlarda işlənəz!	He asked when she would leave . We told him that she had left .
Qayda 5. Əgər baş cümlənin xəbəri aşağıdakı sözlərlə ifadə olunarsa baş	Jane asks if they will come tomorrow.

cümləni budaq cümləyə bağlayan vasitə kimi that-dən istifadə **OLUNMUR!**

to ask
to want to know
to wonder
to be interested

> + ~~that~~

Jane wants to know **when** they will come.

Jane wonders **who** caused this accident.

Jane is interested **whether** they will come or not.

Qayda 6. Baş cümlədə tell (told) xəbəri işlənərsə ondan sonra yalnız obyekt gəldiyi təqdirdə that işlənə bilər.

to tell (told) + obyekt + that **İŞLƏNƏR!**

Marry told **him** that she couldn't come.

Qayda 7. Təyin budaq cümlələrində təyinetmə:

the book

who
whom
~~whose~~
+ that
+ which

the boy

who
whom
whose + İSİM
that
~~which~~

* İsim + ~~What~~ → **OLMAZ!**

a) I want to see the book **that (which)** is on the table.

b) I want to see the books **that (which)** are on the table.

c) I want to thank the lady **who (that)** is standing at the door.

d) I want to thank the ladies **who (that)** are standing at the door.

e) Everything **which (that)** is written here is correct.

f) Could you understand **what** I said?

g) Could you understand everything **that/which** I said?

Qayda 8. Cümlələrdə söz sırasının aşağıdakı kimi olmasına diqqət edirik.

mübtəda

+

xəbər

I

II

She asked if Harry came.

~~She asked if came Harry.~~

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

She asked if Harry came.

Model test №1

Complete the sentence.

The manager asked ...

- A) where had they advertised the concert
- B) when I have advertised the concert
- C) that they had advertised the concert
- D) if they had advertised the concert
- E) whether have they advertised the concert

İZAHİ: Verilmiş testdə baş cümlənin xəbəri **asked** olduğu üçün **+ that** olmaz. Buna görə də C variantı doğru cavab ola bilməz. Qayda 1-ə əsasən A və E variantları yanlışdır, çünki sual modelində verilmişdir. B variantında **when + have** eyni bir cümlədə verilmişdir, ona görə də doğru cavab ola bilməz. Doğru cavab D variantıdır.

Model Test №2

Complete the sentence.

Everyone wanted to know ...

- 1. where Alfred worked
 - 2. where worked Alfred
 - 3. that Alfred worked in a foreign firm
 - 4. if Alfred worked in a foreign firm
- A) 2,4 B) 1,4 C) 1,3
D) 1,2 E) 2,3

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində baş cümlənin xəbəri **want to know** olduğu üçün özündən sonra **that** bağlayıcısı tələb etmir, buna görə də 3-cü bənd yanlışdır. 2-ci bənd də yanlışdır, çünki cümlədə söz sırası pozulmuşdur, əvvəlcə mübtədə sonra isə xəbər gəlməli idi (Qayda 8). Doğru cavab 1 və 4-cü bəndlərin olduğu B variantıdır.

Model Test №3

Complete the sentence.

The girl read the newspapers

- A) that had just been bought
- B) which has already been published
- C) which has a lot of news
- D) what she had taken from the table
- E) when have I entered the room

İZAHİ: Gördüyümüz test nümunəsində təyin olunan söz **cəm, cansız isimdir**. İsim + **what** olmaz qaydasına əsasən D variantı yanlışdır. B və C variantlarının xəbəri təkdir və bu halda newspapers-lə (cəm isim) uzlaşmır. E variantı həm sual modelində verilib, həm də **When + have** olmaz. Doğru cavab A variantıdır.

Model Test №4

Complete the sentence.

Is this the explorer ... yesterday?

- A) what were you told about
- B) which you told me about
- C) you told me about
- D) whom did you tell me about
- E) which did you tell me about

İZAHİ: Bu testdə təyin olunan söz (explorer – tədqiqatçı) **canlı, tək isimdir**. **What + isim** olmaz qaydasına əsasən A variantı yanlışdır. **Canlı isim + which** olmaz qaydasına əsasən B və E variantları yanlışdır. D variantı yanlışdır, çünki sual modelində verilmişdir. Doğru cavab C variantıdır.

UNIT 19

• **THE AGREEMENT OF THE SUBJECT WITH THE PREDICATE – MÜBTƏDA İLƏ XƏBƏRİN UZLAŞMASI**

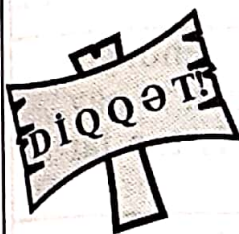
THE AGREEMENT OF THE SUBJECT WITH THE PREDICATE - MÜBTƏDA İLƏ XƏBƏRİN UZLAŞMASI

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. İngilis dilində əgər mübtəda cəmdirə xəbər cəmdə işlənir, təkdirə xəbərlə təkdə uzlaşır. İngilis dilində tək xəbər sonu -s-li xəbərdir. (<u>is/was/has/does/lets/goes</u>) İsimin sonu -s-lə bitirsə bu onun cəm olduğunu, feilin sonu -s-lə bitirsə bu onun tək olduğunu göstərir. * Lakin hər sonu -s-lə bitən isim cəm demək deyil. Bəzi sonu -s-lə bitən isimlər vardır ki, onlar sayılmayan isimlərdir və həmişə təkdir. (news, politics, physics) * Bəzi feillərin sonu -s-lə bitsə də bu onun kökünün -s-dir. Yəni, həmin feilin təkdə olduğunu göstərmir. (<u>dress, pass</u>)	a) The students <u>are</u> here. a) The police <u>come</u> for interrogation. a) The news <u>is</u> good. a) Maths <u>is</u> my favourite subject. a) Physics <u>was</u> always difficult for me.
2. Cümlədə həmcins mübtəda olarsa və bu mübtədalar <u>and (və)</u> bağlayıcısı ilə bağlansa onda xəbərlə cəmdə uzlaşır. * Bu mübtədalar sayılmayan tək isim olsalar belə.	b) Tea and coffee <u>are</u> served in this cafe. b) Tom and Andy <u>are</u> waiting for you. b) Love and kindness <u>are</u> positive qualities.
3. Bəzən cümlədə <u>and</u> olsa belə xəbər təkdə ola bilər. Bu əsasən aşağıdakı hallarda baş verir: a) Cümlə məsdərlə başlayarsa (to) b) Cümlə cerundla başlayarsa (-ing)	c) Growing flowers and trees <u>is</u> my hobby. c) Making pies and cakes <u>is</u> not Ted's job. c) To exercise <u>makes</u> us feel better.
4. Aşağıdakı birləşmələrə diqqət edək!	d) A number of private clinics <u>have</u> been built this year.

The number of + cəm isim =
Tək xəbər
A number of + cəm isim =
Cəm xəbər

5. Mübtəda söz birləşməsi ilə ifadə olunubsa və bu sözlər arasında sözünü yoxdursa xəbər sonuncu isimlə uzlaşır.

6. Əgər cümlədə işlənən mübtəda söz birləşməsi ilə ifadə olunubsa və bu iki isim arasında sözünü varsa bu zaman xəbər sözününəndən əvvəlki isimlə uzlaşır.

A number of, a lot of, each of kimi sözlərin of-u bu sözönlərinə aid **DEYİL!**

7. There is/are (Here is/are) tipli ifadələrdə xəbər birinci gələn isimlə uzlaşır. Bu zaman cümlədə and işlənsə belə birinci isim təkdirsə xəbər təkdə işlənir.

8. Əvəzlik bölməsindən bildiyimiz kimi **Every** və **Each** əvəzlilikləri özündən sonra tək xəbər tələb edir. Bəzən bu əvəzliliklərdən sonra bir deyil bir neçə isim işlənə bilər. Bu zaman da onlar xəbərlə təkdə uzlaşır.

9. As well as (eləcə də)-dən sonra gələn xəbər birinci gələn isimlə uzlaşır.

10. Some of + cəm isim = cəm xəbər
Some of + tək isim = tək xəbər

d) The number of doctors is increasing.

e) Silk stockings are made in this factory.

e) The actor's performance was very interesting.

f) Several sorts of meat are used in the meal.

f) The news about them was spread quickly

f) A lorry with large boxes has just come.

f) The shop for babies has been closed.

f) A monument to soldiers is in the center.

f) The sudden rise in prices was surprising.

g) There is butter and bread on the table.

g) There are some geese and a goat in the yard.

g) There are cats and a dog in the yard.

g) There is a dog and cats in the yard.

h) Every man, woman, and child needs love.

h) Each book and magazine is listed in the card catalog.

h) Each girl and boy in the sixth-grade class has to do a science project.

i) My dog as well as my cats likes cat food.

i) Alex, as well as his two older brothers, has a good full-time job.

j) Some of the food is good.

j) Some of the books are in English.

All of + tək isim = tək xəbər All of + cəm isim = cəm xəbər A lot of + cəm isim = cəm xəbər A lot of + tək isim = tək xəbər	j) All of the <u>flour</u> is sold. j) All of the <u>laptops</u> are repaired. j) A lot of new <u>furniture</u> was brought here. j) A lot of <u>students</u> were invited to the party.
11. Neither of One of Each of Every one of The number of None of Either of } = tək xəbər	k) Neither of my friends <u>is</u> here. k) One of my friends <u>is</u> here. k) Each of my friends <u>is</u> here. k) Every one of my friends <u>is</u> here. k) The number of my friends <u>is</u> ten. k) None of my friends <u>is</u> here. k) Either of my friends <u>is</u> here.
12. Müəyyən <u>vaxt</u>, <u>zaman</u>, <u>məsafə</u>, <u>pul məbləği</u> bildirən isimlər cəm isimlə ifadə olunsada tək xəbərlə uzlaşır.	l) <u>Eight hours</u> of sleep is enough. l) <u>Ten dollars</u> is too much to pay. l) <u>Five thousand miles</u> is too far to travel.
13. Bəzi riyazi hesablamalarda işlədilən <u>and</u> toplama mənasında işlədilir və belə cümlələrin xəbəri təkde işlənir.	m) Two <u>and</u> two is four. m) Two <u>and</u> two <u>equals</u> four. m) Two plus two <u>is</u> four. m) Five times five <u>is</u> twenty-five.
14. Həmişə cəmdə olan isimlər xəbərlə cəmdə uzlaşır.	n) Those <u>people</u> <u>are</u> from Canada. n) The <u>police</u> <u>have</u> been called. n) <u>Cattle</u> <u>are</u> domestic animals.
15. İngilis dilində dillər xəbərlə təkde uzlaşır.	o) <u>English</u> <u>is</u> spoken in many countries. o) <u>Chinese</u> <u>is</u> his native language.
16. Ancaq dil bildirən sözlərin qarşısında <u>the</u> artıqlı işlədilsə bu cəm millət adlarını bildirir və xəbərlə cəmdə uzlaşır.	p) <u>The English</u> <u>like</u> to drink tea. p) <u>The Chinese</u> <u>have</u> an interesting history.
17. Əgər cümlədə mübtəda – «<u>neither ... nor</u>» «<u>either ... or</u>» «<u>not only ... but also</u>» bağlayıcıları ilə bağlanarsa, xəbər sonuncu mübtəda ilə uzlaşır. Yəni, <u>nor</u>, <u>or</u>, <u>but also</u>-dan sonra gələn mübtəda ilə uzlaşır.	q) Neither the tourists <u>nor</u> <u>the guide</u> was in. q) Either the guide <u>or</u> <u>the tourists</u> were in. q) Not only the guide <u>but also</u> <u>the tourists</u> were in.

18. Both, both of əvəzliyi və both ... and bağlayıcısı işlənmiş cümlənin xəbəri cəmdə olur. Hətta mübtəda sayılmayan isimlərlə ifadə olunsun belə!	r) Both my parents are doctors. r) Both of my sons are ambassadors. r) Both butter and bread are on the table.
19. Bütün törəmə əvəzlilər xəbərlə təkdə uzlaşır.	s) Someone is knocking at the door. s) Nobody knows this secret.
20. Mübtəda who, that, which nisbi əvəzliləri ilə işlənərsə, xəbər baş cümlədəki mübtəda ilə uzlaşır. Yəni, birinci gələn mübtəda ilə uzlaşır.	t) Mary who is one of our best students has brought honour to the college. t) Steven who is one of my best friends has helped me a lot. t) The people who listen to this kind of music are few.

Model test №1

Choose the correct variant.

Baby clothes ... sold in this shop.

1. was

2. are

3. were

4. is

A) 1,2

B) 2,3

C) 3,4

D) 1,3

E) 1,4

İZAHİ: Qayda 5-də göstərilmiş qeydlərə əsasən söz birləşməsi ilə ifadə olunmuş mübtədada əgər bu sözlər arasında sözünü yoxdursa xəbər sonuncu isimlə uzlaşır. **Clothes** cəm isim olduğu üçün xəbər də cəm olmalıdır. Beləliklə, doğru cavab 2 və 3-cü bəndlərin olduğu B variantıdır.

Model test №2

Choose the correct variant.

The list of the final tests ... often typed on the first page.

1. is

2. was

3. are

4. were

A) 1,4

B) 2,3

C) 1,2,3

D) 2,3,4

E) 1,2

İZAHİ: Qayda 6-da göstəriləndiyi kimi əgər mübtəda söz birləşməsi ilə ifadə olunubsa və bu sözlər arasında sözünü işlənibsə xəbər sözünündən əvvəlki isimlə uzlaşır. Verilmiş test nümunəsində **of** sözünündən əvvəldə işlənmiş **isim (list)** təkdə olduğu üçün xəbərlə təkdə uzlaşmalıdır. Beləliklə, doğru cavab 1 və 2-ci bəndlərin olduğu E variantıdır.

Model test №3

Choose the correct variant.

1. Hot chocolate was served to the guests.

2. How many cups of hot chocolate were served at the party?

3. There was a few cups of hot chocolate on the tray.

4. A cup of hot chocolate were put on the saucer.

A) 2,3

B) 2,4

C) 1,3

D) 1,2

E) 1,4

İZAHİ: 1-ci bənddə verilmiş cümlə doğrudur, çünki mübtəda tək olduğu üçün xəbərlə təkdə uzlaşıb. 2-ci bənddə verilmiş cümlə də doğrudur, çünki **of** sözünündən əvvəlki isim cəmdə olduğu üçün xəbərlə cəmdə uzlaşıb. 3-cü bənd yanlışdır, çünki **there is/there are** ifadəsi birinci gələn isimlə uzlaşır, **cups** sözü cəmdə olduğu üçün xəbər **were** olmalı idi. 4-cü bənd yanlışdır, çünki **of**-dan əvvəlki isim **cup** tək olduğu üçün xəbər **was** olmalı idi. Doğru cavab 1 və 2-ci bəndlərin olduğu D variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

... of problems have arisen. ... of homeless people has increased.

- A) The number, A number
- B) A number, The number
- C) A lot, A number
- D) The number, A lot
- E) A number, A lot

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsində birinci cümlənin xəbəri cəmdə olduğu üçün (have) **a number of** və ya **a lot of**-la, ikinci cümlənin xəbəri isə təkdə olduğu üçün **the number of**-la uzlaşa bilər. Cavablardan yalnız B variantının ikinci tərəfi **the number of**-dur. Buna görə də doğru cavab B variantıdır.

Model test №5

Choose the correct sentences.

1. The bunch of flowers is on the table.
2. The price of the cottage is high.
3. Both Paula and I am tired.
4. Each of these computers are often used.

- A) 1,2
- B) 2,3
- C) 3,4
- D) 1,3
- E) 2,4

İZAHİ: Testin birinci bəndində verilmiş cümlədə **of**-dan əvvəlki isim (**bunch**) tək olduğu üçün xəbər təkdə işlənilib, yəni uzlaşma gözlənilib. Həmçinin testin 2-ci bəndində **of**-dan əvvəl gələn isim (**price**) təkdə olduğu üçün xəbərlə təkdə uzlaşıb. Qayda 18-də vurğuladığımız kimi **both ... and** həmişə xəbərlə cəmdə uzlaşır, lakin testin 3-cü bəndində bu qayda gözlənilməyib. 4-cü bəndə də uzlaşma qaydası pozulmuşdur, çünki yuxarıdakı qaydalarda da qeyd etdiyimiz kimi **each of** xəbərlə həmişə təkdə uzlaşır. Beləliklə, doğru cavab 1 və 2-ci bəndlərin olduğu A variantıdır.

Model test №6

Choose the correct sentences.

1. Following a friend's advice in different situations is often helpful.
2. Modern methods of preserving food have made it possible to keep it longer.
3. Going in for sports help people to stay in a good physical shape.
4. The most enjoyable thing about books are that you can read them at any place.

A) 2,4

B) 1,3

C) 1,2

D) 3,4

E) 1,4

İZAH: Verilmiş testin 1-ci bəndi doğrudur, çünki Qayda 3-də vurğuladığımız kimi cerundla ifadə olunmuş mübtəda xəbərlə təkdə uzlaşır və 1-ci bənddə bu qayda gözlənilmişdir. Testin 2-ci bəndində **of**-dan əvvəl işlənmiş isim cəm olduğu üçün xəbərlə cəmdə uzlaşıb və doğru bənddir. 3-cü bənddə cümlə cerundla başladığı üçün xəbər təkdə olmalı idi, lakin bu qayda gözlənilməyib. 4-cü bənd yanlışdır, çünki **about**-dan əvvəlki isim (**thing**) təkdə olduğu üçün xəbərlə təkdə uzlaşmalı idi. Doğru cavab 1 və 2-ci bəndlərin olduğu C variantıdır.

Model test №7

Choose the correct sentences.

1. Try not to come in contact with those who is careless in speaking.
2. Teachers' influence on students' mind is great.
3. The levels of land and water have changed through millions of years.
4. The chief writing material of ancient times was papyrus.
5. About two-thirds of the Vietnamese works in agriculture.

A) 2,3,4

B) 1,2,4

C) 1,5

D) 3,4,5

E) 2,5

İZAH: Verilmiş testin 1-ci bəndi yanlışdır, belə ki, **those**-dan sonra gələn xəbər cəm olmalı idi. 2-ci bənd doğrudur, çünki **on** sözünündən əvvəl işlənmiş mübtəda (**teachers' influence**) təkdir və tək xəbərlə uzlaşmışdır. 3-cü bənd doğrudur, çünki **of**-dan əvvəl işlənmiş isim cəm olduğu üçün xəbərlə cəmdə uzlaşıb. 4-cü bənd doğrudur, çünki **of**-dan əvvəlki isim (**material**) tək olduğu üçün xəbərlə təkdə uzlaşıb. 5-ci bənd yanlışdır, belə ki, Qayda 21-də vurğuladığımız kimi kəsr saylarının surəti birdən fərqlidirsə və sayılan cəm pozulmuşdur. Beləliklə, doğru cavab 2, 3 və 4-cü bəndlərin işləndiyi A variantıdır.

UNIT 20

• SHORT ANSWERS – QISA CAVABLAR

Are you?

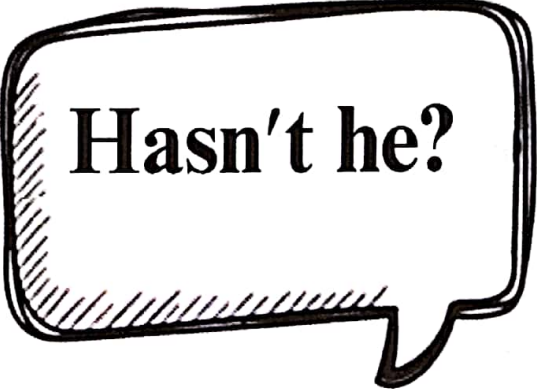
Hasn't he?

Can't she?

Do you?

SHORT ANSWERS – QISA CAVABLAR

İngilis dilində təkrara yol verməmək və qısa danışmaq üçün qısa cavablardan geniş istifadə olunur. Bu zaman **So do I**, **Neither do I**, **Nor do I** («həmçinin» mənasını bildirir) və **Do you?**, **Don't you?** («Eləmi?») mənasını bildirir) kimi qısa cavablar işlədilir.

Hasn't he?

Are you?

Do you?

Can't she?

Rules (Qaydalar)	Examples (Nümunələr)
1. SO – təsdiq cümlələrdən sonra « <u>həmçinin</u> » mənasında işlədilir.	a) I am a student. – So am I. (Mən tələbəyəm. – Mən də həmçinin.)
2. NEITHER (NOR) – inkar cümlələrdən sonra « <u>həmçinin</u> » mənasında işlədilir.	a) I am not a student. – Neither am I. (Mən tələbə deyiləm. – Mən də həmçinin.)
3. Qısa cavablarda söz sırası aşağıdakı kimi olur: SO NEITHER } + köməkçi + mübtəda NOR Yəni, köməkçi şəxsin əvvəlində gəlir.	b) We were at home. – So was she. b) They live in the city. – So do I. b) We weren't at home. – Neither was she. b) They don't live here. – Neither do I.
4. Qısa cavablarda köməkçi feil aşağıdakı qaydada müəyyən edilir: ✓ Əgər to be feilin formaları varsa yalnız ondan istifadə olunur. ✓ Əgər modal feil varsa yalnız onlardan istifadə olunur. ✓ Əgər köməkçi və modal yoxdursa zamana və şəxsə uyğun do/does/did formalarının birindən istifadə olunur.	c) She is a teacher. – So are we. c) She can swim. – So can he. c) She speaks English. – So does he/So do we. c) She isn't a teacher. – Neither are we. c) She can't swim. – Neither can he. c) She doesn't speak English. – Neither does he/ Neither do we.
5. Neither (nor)-dan sonra ikinci inkarlıq işlənməz!	d) We don't like fish. – Neither do they. Neither don't they.
6. Inkar cümlələrdən sonra verilən qısa cavablarda so , too , also işlədilməz!	e) He isn't ready. – So am I. I am not too. I am also not.
7. Inkar cümlələrdən sonra qısa cavab olaraq ya neither (nor) , yaxud da cümlənin sonunda not either işlədilir.	f) He isn't ready. – We aren't either. – Neither are we.

8. Either – həm inkar cümlədən sonra işlənir, həm də özünün işləndiyi qısa cavab inkarda olur.	g) He doesn't work hard. (inkar) – His sisters don't either. (inkar)
9. Cümlədə işlənmiş have/has/had-ə xüsusi diqqət edirik. Beləki onlar; ✓ modal feil ✓ bitmiş zamanın köməkçisi ✓ isimli birləşmələrin tərkib hissəsi ✓ have got – «var, malik olmaq» ola bilər. Bu zaman onların sual formaları fərqli düzəlir.	h) Jane has to wait. – So do we/So does Kate. h) Jane has gone. – So has Tom/So have they. h) Jane has lunch. – So do we/So does he. h) Jane has got a car. – So has he/So have we.
10. Keçmiş və indiki zamanı eyni olan (put, let, cut kimi) feillərin sual formasının qısa cavablarda işlənməsinə diqqət edək. Əgər mübtədə təkdirsə və feilin sonunda -s yoxdursa (yəni, III şəxsin təkində verilməyibsə) bu zaman onun sualı did; -s varsa do/does-la düzəlir.	i) Our mother let us go. – So did mine. i) Our mother lets us go. – So does mine. i) Fred cut the trees. – So did Jim. i) Fred cuts the trees. – So do we/So does he.
11. «Eləmi?» tipli qısa cavabları düzlətmək üçün aşağıdakı qaydalara əməl etmək lazımdır: a) Təsdiq cümlədən sonra təsdiq, inkar cümlədən sonra isə inkar formada qısa cavab işlətmək lazımdır. b) Qısa cavablarda köməkçilərin işlədilməsi qaydasına əməl edilməlidir. (4, 9, 10-cu bəndlərdə göstərilmiş qaydalara)	j) – She had an accident yesterday. – Did she? I didn't know that. j) – We're going to move. – Are you? Why? j) – There won't be any rain next month. – Won't there? Who says?

c) «**Eləmi?**» qısa cavablarını ayırıcı suallarla qarışdırmaq olmaz! Ayırıcı əsas cümlədən vergüllə ayrılır və əsas cümlənin əksi olur. «**Eləmi?**» tipli qısa cavablar isə verilmiş cümlə ilə eyni olur (yəni, inkarla inkar, təsdiqlə təsdiq) və dialoq modelində olur.

12. Cümlədə verilmiş 's-lərin is/has/was olmasını ayırd etmək lazımdır.

k) – She's already finished it.

– **Has she?** How quickly!

k) – It's raining at that 5 yesterday.

– **Was it?**

Model test №1

Choose the correct variant.

John is interested in history.

—

- A) So do I
- B) Neither is my sister
- C) Neither does my sister
- D) I am not interested, too
- E) So is my sister

İZAHİ: Verilmiş test nümunəsini həll etmək üçün ilk əvvəl cümlənin təsdiq və ya inkar olmasını aydınlaşdırmaq. Cümlə təsdiq olduğu üçün cavablarda **neither/ either** olan variantları çıxmaq lazımdır. Deməli B və C variantları yanlışdır. Too inkar cümlədə işləmə bilmədiyi üçün D variantı yanlışdır. Cümlədə **to be** feili forması olduğu üçün cümlənin qısa cavabı da elə **to be** feili ilə düzələcək, yəni, **do/does/did** kimi köməkçilərdən istifadə olunmayacaq. Beləliklə doğru cavab E variantıdır.

Model test №2

Choose correct variant.

Jane doesn't like watching cartoons. ...

- A) So didn't Sarah
- B) Sarah doesn't too
- C) Sarah doesn't either
- D) Neither Sarah did
- E) Neither doesn't Sarah

İZAHİ: Bu testdə cümlə inkarda olduğu üçün **so/too/also** olan variantlar doğru ola bilməz, çünki onlar təsdiq cümlələrindən sonra işlənir. Ona görə də A və B variantları yanlışdır. **Neither**-dən sonra ikinci inkarlıq işlənməz qaydasına əsasən E variantı yanlışdır. D variantı yanlışdır, çünki həm sual modelində verilməyib, həm də keçmiş zaman köməkçi feilindən (**did**) istifadə edilib, halbuki verilmiş cümlə indiki qeyri-müəyyən zamandır. Beləliklə, doğru cavab C variantıdır.

Model test №3

Choose the correct variant.

Seul is an extremely large and crowded city.

...

1. Istanbul is either
2. So is New-York
3. New-York isn't, too
4. Istanbul is, too

A) 1,2

B) 2,4

D) 1,4

E) 1,3

C) 3,4

İZAH: Verilmiş test nümunəsində 1-ci bənd yanlışdır, çünki **either** (Qayda 8). 3-cü bənddə **too** inkar cümlədə işlədildiyi üçün yanlışdır. Doğru cavab 2 və 4-cü bəndlərin olduğu B variantıdır.

Model test №4

Choose the correct variant.

– Steven never writes to anyone.

– ...

A) Neither does Jessica

B) So do I

C) Neither Brian did

D) So do we

E) Neither I'll do

İZAH: Gördüyümüz test nümunəsində cümlə inkardadır (**never** işlədilib). Buna görə də B və D variantları doğru cavab ola bilməz (çünki **so** inkar cümlələrdən sonra işlədilmir). Həm sual modelində olmadığı, həm də köməkçi feilin düzgün işlədilməməsinə görə C və E variantları da yanlışdır (belə ki, **writes** indiki qeyri-müəyyən zamandır və onun sualı **does**-la düzəlir). Beləliklə, doğru cavab A variantıdır.

Model test №5

Choose the correct variant.

- *It's raining heavily.*
– ... *I'll take my umbrella.*

- A) Does it?
B) Hasn't it?
C) Isn't it?
D) Is it?
E) Doesn't it?

İZAH: Bu tip test modellərini Qayda 11 və Qayda 12-ni tətbiq edərək həll edirik. Dialog modelində verilmiş **Eləmi?** tipli qısa cavablarda təsdiq cümlədən sonra yalnız təsdiq qısa cavab işlədilir. Verilmiş cümlə təsdiq olduğu üçün B, C və E variantları doğru ola bilməz. Cümlə davamedici zamanda olduğu üçün (*It is raining*) **'s** is-in qısaldılmış formasıdır. Doğru cavab D variantıdır.

Model test №6

Choose the correct variant.

Fred never let his younger brother drive a car and ...

- A) his father didn't too
B) so did Mike
C) neither does his father
D) either did Mike
E) neither did his father

İZAH: Verilmiş testdə cümlə inkar olduğu üçün (**never** işlədilib) cavablarda **so/too/also** işlədilə bilməz. Buna görə də A və B variantları yanlışdır. **Either** yalnız inkar qısa cavabların sonunda işlənir (Qayda 8) və D variantındakı qısa cavab təsdiq olduğu üçün yanlışdır. Qayda 10-a əsasən cümlə keçmiş zamandadır və onun qısa cavabı **did**-lə düzəlməlidir. Beləliklə, doğru cavab E variantıdır.

PARAPHRASING RULES – PARAFRAZ QAYDALARI

1	Tom drives carefully.	Tom is a careful driver.	50x forrasni vs ya nild hisseini dayimik
2	Nowadays, people are concerned about cyber security.	Today, people are worried about internet security.	50x forrasni vs ya dihayimik sinonimlardan islatida etmek
3	Your bags will be carried by a hotel employee.	A hotel employee will carry your bags.	50x forrasni vs ya nild hisseini dayimik vs ya okasni
4	Despite the rain, Bob went to work on foot.	Although it was raining, Bob walked to work.	50x forrasni vs ya dihayimik dayimik vs ya okasni
5	Mr. Lee said he was ready for lunch.	Mr. Lee said, "I am ready for lunch."	50x forrasni vs ya dihayimik dayimik vs ya okasni

PARAPHRASING RULES – PARAFRAZ QAYDALARI

Cümləni parafraz etmək həmin cümlədəki ideya və ya məlumatı öz sözlərlə ifadə etmək deməkdir. Lakin bu zaman cümlədəki əsas fikir qorunub saxlanılır. Cümlələri, əsasən, aşağıdakı üsullarla parafraz etmək olar.

	Parafraz üsulları	Cümlənin əsl	Parafraz edilmiş cümlə
1.	Söz formasını və ya nitq hissəsini dəyişmək	Tom is a careful driver .	Tom drivers carefully .
2.	Sözlərin və ya birləşmələrin sinonimlərindən istifadə etmək	Today , people are worried about internet security .	Nowadays , people are concerned about cybersecurity .
3.	Məlum növü məchul növə çevirmək və ya əksinə	A hotel employee will carry your bags.	Your bags will be carried by a hotel employee.
4.	Budaq cümləni söz birləşməsinə çevirmək və ya əksinə	Although it was raining , Bob walked to work.	Despite the rain , Bob went to work on foot .
5.	Vasitəsiz nitqi vasitəli nitqə çevirmək və ya əksinə	Mr. Lee said, "I am ready for lunch ."	Mr. Lee said he was ready for lunch .

UNIT 22

- **Vocabulary of Lexical Texts**
- **Synonyms**
(Sinonimlər)
- **Antonyms**
(Antonimlər)
- **Vocabulary of Logical Ending Tests**
(Məntiqi sonluq testləri lüğəti)
- **Letters and Announcements Vocabulary**
(Məktublar və elanlar lüğəti)

SYNONYMS – SİNONİMLƏR

1. to glance – to look – to stare (baxmaq)
2. to shout – to cry (qışqırmaq)
3. to reach – to get to – to arrive (gəlib çatmaq)
4. to reply – to answer – to respond (cavab vermək)
5. to start – to begin (başlamaq)
6. dark – black (qara, tünd)
7. wood – forest (meşə)
8. meadow – lawn (çəmənlik, otluq)
9. to adopt – to accept – to admit (qəbul etmək)
10. to jump – to hop – to spring (tullanmaq, hoppanmaq)
11. dream – wish (arzu, xəyal)
12. free – spare – leisure time (asudə vaxt)
13. disease – illness – sickness (xəstəlik)
14. herb – plant (bitki)
15. might – power – strength (güc, qüvvə)
16. to shut – to close (örtmək, bağlamaq)
17. to end – to finish – to be over (bitmək, qurtarmaq)
18. to trust – to believe – to rely (inanmaq, etibar etmək)
19. to receive – to get (almaq, əldə etmək)
20. example – sample (nümunə, misal)
21. town – city (şəhər)
22. country – village (kənd)
23. country – state (ölkə, dövlət)
24. to enter – to come in (daxil olmaq)
25. concerned – worried – anxious (narahat)
26. error – mistake (səhv, yanlış)
27. difficult – hard (çətin, ağır)
28. to mend – to repair – to fix (təmir etmək)
29. to suggest – to offer – to propose (təklif etmək)
30. sinister – fearful (bədheybət, qorxulu)
31. magnificent – splendid – wonderful – excellent (möhtəşəm, əla)
32. tower – castle – fortress (qala, qəsir)
33. to entertain – to enjoy – to amuse (əylənmək, əyləndirmək)
34. ache – pain – sore (ağrı)

35. to disturb – to disquiet – to bother – to trouble (narahat etmək)
36. quick(ly) – fast – rapid(ly) (cəld)
37. to ruin – to destroy – to collapse (məhv etmək, dağıtmaq)
38. residents – people (sakinlər, camaat)
39. delicious – tasty – yummy (dadlı)
40. to locate – to situate (yerləşmək)
41. entertainment – fun – amusement (əyləncə)
42. awful – terrible – disgusting (iyrənc, bərbad)
43. to study – to learn (oxumaq, öyrənmək)
44. to print – to publish (çap etmək, nəşr etmək)
45. job – work (iş)
46. film – movie (kino, film)
47. to stand up – to rise (qalxmaq)
48. to found – to establish (əsasını qoymaq)
49. to require – to need (tələb etmək, lazım olmaq)
50. tour – trip – journey – vocation – voyage (dəniz) – travel (səyahət)
51. attendance – presence (iştirak)
52. ship – boat – ferry (gəmi, qayıq)
53. a few – some – several (bir neçə)
54. to assemble – to gather (toplamaq, yığışmaq)
55. a lot of – many (much) – plenty of – a number of (çoxlu)
56. principal – main – chief (əsas, başlıca)
57. goods – commodities (mal, əmtəə)
58. to order – to command (əmr etmək)
59. well-known – popular – famous – outstanding – prominent (məşhur, görkəmli)
60. grateful – thankful (minnətdar)
61. helpful – useful (faydalı)
62. joyful – merry – happy – gay – gleeful (şən, şad)
63. to strike – to hit – to beat (vurmaq, zərbə endirmək)
64. sort – kind – type (növ, çeşid, tip)
65. to tell – to speak – to say (demək, söyləmək)
66. to have a cake – to eat a cake (tort yemək)
67. to like – to love – to be fond of – to enjoy (sevmək, xoşlamaq)
68. one day – once (bir gün, bir dəfə)

69. ill – sick – bad (xəstə, naxoş)
70. boring – dull – dreary (maraqsız)
71. to prepare dinner – to make dinner – to cook dinner (nahar hazırlamaq)
72. final – last (sonuncu)
73. dear – expensive (bahalı)
74. rich – wealthy – a man of fortune (varlı, zəngin)
75. title – name – headline (ad, başlıq)
76. carpet – rug (xalça, palaz)
77. across – on the other side of (yolun o biri tərəfində)
78. orchard – fruit garden (meyvə bağı)
79. to see – to notice (görmək, sezmək)
80. silly – stupid – foolish (axmaq)
81. old – ancient – antique (qədim, antik)
82. blossom – flower (gül, çiçək)
83. picture – drawing (şəkil, rəsm)
84. view – scenery (mənzərə)
85. fight – struggle – battle (döyüş, mübarizə)
86. kind – good (mehriban)
87. beloved – favourite (sevimli)
88. shower – rain (yağış, leysan)
89. harmful – bad (ziyanlı)
90. chance – opportunity (imkan, şans)
91. assembly – gathering – meeting (iclas, toplantı)
92. aid – help – assistance (kömək, yardım)
93. stranger – foreigner (əcnəbi, yadelli)
94. skull – head (kəllə, baş)
95. to boil – to simmer (qaynamaq)
96. to encircle – to surround – to besiege (əhatə etmək, mühasirəyə almaq)
97. diligent – hard-working (çalışqan)
98. disagreement – discord – conflict (mübahisə, münaqişə)
99. unbearable – intolerable (dözülməz)
100. to resemble – to look like (bənzəmək, xatırlatmaq)
101. guest – visitor (qonaq, ziyarətçi)
102. to object – to mind – to reject – to protest – to refuse (etiraz etmək, rədd etmək)

103. to occupy – to invade – to conquer – to capture (tutmaq, zəbt etmək, işğal etmək)
104. to raise – to lift – to hoist (qaldırmaq)
105. to realize – to understand – to guess (anlamaq, başa düşmək)
106. competition – race – contest – match (yarış)
107. to hurt – to ache (ağrımaq)
108. to preserve – to save – to protect (qorumaq, mühafizə etmək)
109. to cultivate – to grow – to plant (əkmək, becərmək)
110. to include – to add (daxil etmək, əlavə etmək)
111. to waste time – to lose time (vaxt itirmək, israf etmək)
112. robber – thief – burglar (oğru)
113. surprised – astonished (təəccüblənmiş)
114. output – product – harvest – crop (məhsul)
115. property – possession – belongings (mülk, əmlak)
116. regard – respect (hörmət)
117. fair – honest (vicdanlı, dürüst)
118. to return – to come back (geri dönmək)
119. to return – to give back (geri vermək)
120. to greet – to welcome (salamlamaq)
121. shelter – refuge (sığınacaq)
122. to produce a harvest – to make a crop (məhsul istehsal etmək)
123. to improve – to make better (təkmilləşdirmək, yaxşılaşdırmaq)
124. unfortunately – unhappily (bədbəxtlikdən)
125. to rule – to govern – to manage – to control (idarə etmək)
126. to develop – to prosper (inkişaf etmək)
127. to appreciate – to value (qiymətləndirmək)
128. triumph – victory (qələbə)
129. sorrow – grief – sadness (qəm, kədər)
130. incredible – unbelievable (ağılasığmaz, inanılmaz)
131. wound – injury (yara)
132. to solve – to settle (həll etmək)
133. security – safety (təhlükəsizlik)
134. growth – increase – rise (artım, böyümə)
135. relationship – connection – tie (əlaqə)
136. different – various (fərqli, müxtəlif)

137. **particularly – especially** (xüsusiylə)
138. **immediately – at once** (dərhal)
139. **fortunately – luckily** (xoşbəxtlikdən)
140. **bank (çay) – shore – coast** (sahil)
141. **cord – string – rope** (ip, kəndir)
142. **enemy – foe** (düşmən)
143. **pause – break** (fasilə)
144. **to dispatch – to send – to post** (göndərmək)
145. **seldom – rarely** (az hallarda, nadir hallarda)
146. **hardly – scarcely** (güclə, çətin ki)
147. **to inhabit – to settle** (məskunlaşmaq)
148. **amendments – corrections** (düzəlişlər)
149. **to allow – to let – to permit** (icazə vermək)
150. **to get the upper hand – to overcome** (üstün olmaq, üstünlüyü ələ almaq)
151. **lazy – idle** (avara, tənbel)
152. **to free – to liberate** (azad etmək)
153. **cause – reason** (səbəb)
154. **to flow – to run** (axmaq, tökülmək)
155. **to reduce – to decrease** (azaltmaq)
156. **achievement – success** (nailiyyət, uğur)
157. **to accuse – to blame** (günahlandırmaq)
158. **chin – jaw** (çənə)
159. **faithful – devoted** (vəfalı, sadıq)
160. **adult – grown-up** (yetkinyaşlı, böyük)
161. **capable – industrious – deft – skillful** (bacarıqlı)
162. **ordinary – usual** (adi)
163. **general – common** (ümumi)
164. **local – internal** (yerli, daxili)
165. **still – calm – silent – quiet** (sakit, səssiz)
166. **far – remote – distant** (uzaq)
167. **cozy – comfortable – convenient** (rahat)
168. **of course – certainly-surely** (əlbəttə)
169. **maybe – probably – perhaps** (ola bilsin ki)
170. **similar – same** (eyni, oxşar)

171. to enlarge – to expand (genişləndirmək)
172. close – near (yaxın)
173. to part – to separate (ayırmaq)
174. sincere – friendly – frank (səmimi)
175. artist – painter (rəssam)
176. to damage – to harm (ziyan vurmaq)
177. debate – discussion (müzakirə)
178. to be eager – to wish (can atmaq, arzulamaq)
179. looking-glass – mirror (güzgü)
180. customer – consumer – buyer (alıcı, müştəri)
181. freedom – liberty – independence (azadlıq, müstəqillik)
182. personal – private – own (özl, şəxsi)
183. to decide – to make up mind (qərara gəlmək)
184. hardship – difficulty (çətinlik)
185. contemporary – modern (müasir)
186. to throw – to drop (atmaq, tullamaq)
187. to walk – to go on foot (piyada gəzmək)
188. to take place – to happen – to occur (baş vermək)
189. to take part – to attend – to participate (iştirak etmək)
190. to hate – to dislike (nifrət etmək)
191. by plane – by air (təyyarə ilə)
192. pinafore – apron (önlük)
193. straight – directly (düz, birbaşa)
194. serious-strict (ciddi)
195. to go on – to last – to continue (davam etmək)
196. agreement – deal – contract (saziş, razılıq)
197. to press – to iron (ütüləmək)
198. brave – courageous (cəsur)
199. dirty – untidy – messy (səliqəsiz, çirkli)
200. attractive – charming (cəlbedici)
201. pretty – nice – beautiful (gözəl)
202. to put on – to wear – to dress (geyinmək)
203. to put off – to postpone (təxirə salmaq)
204. except – besides (savayı, başqa)
205. litter – garbage – trash – waste – rubbish (zibil, tullantı)
206. to affect – to influence – to impress (təsir etmək)
207. dry – arid (quru, quraq)
208. wet – damp – humid (rütubətli)

209. incorrect – false – wrong (yanlış, səhv)
210. huge – big – giant – enormous (böyük, nəhəng, div)
211. small – little – tiny (balaca, xırda)
212. tall – high (uca, hündür)
213. to stop – to give up (dayandırmaq, tərgitmək)
214. clever – wise – conscious (ağıllı, müdrik)
215. clean – neat (təmiz, səliqəli)
216. broad – wide – large (enli, geniş)
217. fat – thick – plump – stout (kök, şişman)
218. to agree – to consent – to assent (razılaşmaq)
219. shy – timid (utancaq)
220. tricky – sly (hiyləgər, bıc)
221. wrath – anger (qəzəb, hirs)
222. blunt – dunderhead (küt, qanmaz)
223. spectacles – glasses (eynək)
224. to approach – to come up (yaxınlaşmaq)
225. area – territory (ərazi, sahə)
226. banner – flag (bayraq)
227. luggage – baggage (yük, baqaj)
228. to be busy – to be engaged (məşğul olmaq)
229. to behave – to treat (davranmaq)
230. character – feature (xarakter, xüsusiyyət)
231. church – cathedral (kilsə)
232. conversation – talk (söhbət)
233. to cry – to weep (ağlamaq)
234. result – conclusion (nəticə)
235. custom – tradition (adət, ənənə)
236. interest – curiosity (maraq)
237. to cure – to treat (müalicə etmək)
238. dawn – sunrise (sübh çağı)
239. to dig – to plough (qazmaq)
240. to differ – to vary (fərqlənmək)
241. dense – thick – tight (sıx)
242. to dye – to paint (boyamaq, rəngləmək)
243. drug – medicine (dərman, həb)
244. to divide – to share (bölmək, paylaşmaq)
245. fog – mist (duman, çiskin)

246. to flourish – to bloom (çiçəkləmək)
247. experience – practice (təcrübə)
248. fame – glory (şan, şöhrət)
249. to exhibit – to display – to demonstrate – to show (göstərmək, sərgiləmək)
250. egg-plant – aubergine (badımcan)
251. to educate – to teach – to train (öyrətmək, təhsil vermək)
252. definition – explanation (izahat)
253. fate – fortune (bəxt, tale)
254. gift – present (hədiyyə)
255. hollow – hole (çuxur, dəlik, deşik)
256. to hire – to rent (kirayə götürmək)
257. to haste – to hurry (tələsmək)
258. goal – aim – target (hədəf, məqsəd)
259. line – row (sıra, xətt)
260. former – past (keçmiş, sabiq)
261. music – melody – tune (musiqi)
262. secret – mysterious (sirr, sirli)
263. mug – bowl (kasa)
264. to maintain – to preserve (qoruyub saxlamaq)
265. murderer – killer (qatil)
266. oral – spoken – verbal (şifahi)
267. to forbid – to prohibit – to ban (qadağan etmək)
268. raw – uncooked (çiy)
269. soil – ground (torpaq)
270. story – tale (hekayə, nəgıl)
271. stain – spot (ləkə, xal)
272. urgent – important (vacib, təcili)
273. to look after – to take care of (qayğısına qalmaq)
274. to excuse – to forgive (bağışlamaq)
275. to fire – to shoot (atəş açmaq)
276. absolutely – quite (tamamilə)
277. to ring – to call – to phone (zəng vurmaq)
278. upset – disappointed (məyus, kədərli)
279. shape – form (forma)
280. a day off – a rest day (istirahət günü)

ANTONYMS – ANTONİMLƏR

1. dark – light (tünd – işıqlı, açıq)
2. performer – audience (ifadəçi – tamaşaçı)
3. majority – minority (çoqluq – azlıq)
4. interior – outside (içəri – çöl)
5. private – public (özel – ictimai)
6. valley – hill (dərə – təpə)
7. new – old (yeni – köhnə)
8. pretty – ugly (gözəl – eybəcər)
9. pay – receive (ödəmək – qəbul etmək)
10. dry – wet (quru – yaş, nəm)
11. difficult – easy (çətin – asan)
12. correct – incorrect (doğru – yanlış)
13. kind – cruel (mehriban – qəddar)
14. to praise – to scold (tərifləmək – danlamaq)
15. heavy – light (ağır – yüngül)
16. to end – to begin (bitmək – başlamaq)
17. real – unreal (həqiqi, real – q/real)
18. to arrive – to leave (çatmaq – tərk etmək)
19. to stay at – to leave (qalmaq – tərk etmək)
20. to unlock – to lock (açmaq – qıfıllamaq)
21. village – city (kənd – şəhər)
22. at the top of – at the bottom of (zirvədə – dibdə)
23. brilliant – awful (əla – bərbad)
24. complete – incomplete (tamam – natamam)
25. orally – in written form (şifahi – yazılı)
26. to forget – to remember (unutmaq – xatırlamaq)
27. to catch the train – to miss the train (qatara çatmaq – qatara gecikmək)
28. health – disease (sağlamlıq – xəstəlik)
29. enjoyable – dull (maraqlı – maraqsız)
30. to reduce – to increase (azaltmaq – artırmaq)
31. giant – tiny (nəhəng – xırda)
32. weak – strong (zəif – güclü)
33. quickly – slowly (cəld – asta)
34. diligent – lazy (çalışqan – tənbel)
35. young – old (cavan – yaşlı)
36. customer- shop-assistant (alıcı- satıcı)
37. tall – low (uca – alçaq)
38. dangerous – safe (təhlükəli – təhlükəsiz)

39. fat – thin (kök – arıq)
40. take off – put on (soyunmaq – geyinmək)
41. polite – impolite (nəzakətli – nəzakətsiz)
42. to give up – to continue (dayandırmaq – davam etmək)
43. healthy – ill (sağlam – xəstə)
44. peace – war (sülh – müharibə)
45. life – death (həyat – ölüm)
46. dead – alive (ölü – canlı)
47. noisy – silent (səs-küylü – sakit)
48. to find – to lose (tapmaq – itirmək)
49. to fail exam – to pass exam (imtahandan kəsilmək – imtahandan keçmək)
50. clever – stupid (ağıllı – axmaq)
51. right – wrong (doğru – yanlış)
52. dirty – neat (çirkli – təmiz)
53. to buy – to sell (almaq – satmaq)
54. most – least (ən çox – ən az)
55. to borrow – to lend (borc almaq – borc vermək)
56. internal – external (daxili – xarici)
57. foreign – local (əcnəbi – yerli)
58. enjoyable – unpleasant (xoş – pis)
59. truth – lie (həqiqət – yalan)
60. in front of – behind (qarşısında – arxasında)
61. state – private (dövlət – özəl)
62. short – long (qısa – uzun)
63. useful – harmful (faydalı – ziyanlı)
64. expensive – cheap (baha – ucuz)
65. to weaken – to strengthen (zəiflətmək – gücləndirmək)
66. to destroy – to build (dağıtmaq – tikmək)
67. to precede – to follow (qabaqlamaq – ardınca getmək)
68. to free – to occupy (azad etmək – zəbt etmək)
69. contemporary – ancient (müasir – qədim)
70. wild – domestic (vəhşi – evcil)
71. to forbid – to let (qadağan etmək – icazə vermək)
72. to catch – to release (tutmaq – azad etmək)
73. to live – to die (yaşamaq – ölmək)
74. deep – shallow (dərin – dayaz)
75. different – same (fərqli – eyni)
76. narrow – broad (dar – enli)
77. friend – enemy (dost – düşmən)
78. loud – weak (uca – zəif səs)

79. after – before (sonra – əvvəl)
80. to go to – to return from (getmək – qayıtmaq)
81. poor – wealthy (kasıb – varlı)
82. boring – amusing (maraqsız – əyləncəli)
83. to object – to agree (etiraz etmək – razılaşmaq)
84. to waste – to save (israf etmək – qorumaq)
85. full – empty (dolu – boş)
86. to accept – to refuse (qəbul etmək – rədd etmək)
87. to push – to pull (itələmək – dartmaq)
88. ahead – behind (qarşıda – arxada)
89. well-oiled – rusty (yağlanmış – paslı)
90. dull – sharp (küt – iti)
91. cold – hot (soyuq – isti)
92. to doubt – to trust (şübhələnmək – inanmaq)
93. negative – affirmative (inkar – təsdiq)
94. love – hatred (sevgi – nifrət)
95. arrival – departure (gəlib çatmaq – yola düşmə)
96. future – past (gələcək – keçmiş)
97. married – single (evli – subay)
98. singular – plural (tək – cəm)
99. to mend – to break (təmir etmək – sındırmaq)
100. sour – sweet (turş – şirin)
101. together – separately (birgə – ayrı)
102. merry – sad (şən – qəmgin)
103. to knock down – to build (uçurmaq – tikmək)
104. unusual – ordinary (qeyri-adi – adi)
105. temporary – permanent (müvəqqəti – daimi)
106. stable – unstable/staggering (möhkəm, dayanıqlı – laxlayan)
107. hard – soft (bərk – yumşaq)
108. tight – loose (sıx, kip – boş)
109. entrance – exit (giriş – çıxış)
110. to satisfy – to disappoint (razı salmaq – məyus etmək)
111. to exist – to perish (mövcud olmaq – məhv olmaq)
112. to ruin – to erect (dağıtmaq – tikmək, ucaltmaq)
113. brave – coward (cəsur – qorxaq)
114. to connect – to separate (birləşdirmək – ayırmaq)
115. patient – impatient (səbrli – səbrsiz)
116. imprisonment – freedom (həbs – azadlıq)
117. working day – a day off (iş günü – istirahət günü)
118. modest – boastful (təvazökar – lovğa)

VOCABULARY OF LOGICAL ENDING TESTS

MƏNTİQİ SONLUQ TESTLƏRİ LÜĞƏTİ

1. to look satisfied – razı görünmək
2. to feel sorry – təəssüf hissi keçirmək
3. to be punished – cəzalandırılmaq
4. to congratulate – təbrik etmək
5. to be pleased – razı qalmaq
6. to scold – danlamaq
7. to accuse = to blame – günahlandırmaq
8. to praise – tərifləmək
9. to award – mükafatlandırmaq
10. to follow advice – məsləhətə əməl etmək
11. The same to you. – Sizinlə bahəm.
12. Never mind – Eybi yox
13. Don't mention it. – Dəyməz.
14. Not at all. – Dəyməz.
15. I'm obliged to you. – Mən sizə borcluyam.
16. I'm thankful to you. – Mən sizə minnətdaram.
17. I'm grateful to you. – Mən sizə minnətdaram.
18. to look like – görünüşcə oxşamaq
19. to take after – xasiyyətə oxşamaq
20. with great pleasure – böyük məmnuniyyətlə
21. to be stranger – nabeləd olmaq
22. What a pity. – Təəssüf ki.
23. to interrupt someone – kiminsə sözünü kəsmək
24. to apologize – üzr istəmək
25. Good luck! – Uğurlar!
26. See you soon – tezliklə görüşərik
27. I object to it. – Mən razı deyiləm. (Mən buna etiraz edirəm.)
28. Excellent! – Əla!
29. How old are you? – Neçə yaşın var?
30. What is your age? – Yaşın neçədir?

31. How do you do? = Hello – Salam
32. How are you? – Necəsən?
33. It is worth reading. – Oxumağa dəyər.
34. to betray – xəyanət etmək
35. to keep promise – vədini tutmaq
36. to break promise – vədini pozmaq
37. to support a friend – dostunu dəstəkləmək
38. to give a moral support – mənəvi dəstək olmaq
39. to give up bad habits – pis vərdişləri tərgitmək
40. to stop bad habits – pis vərdişləri tərgitmək
41. Congratulations! – Təbriklər!
42. to waste time – vaxtını israf etmək
43. to talk while eating – yemək yeyərkən danışmaq
44. to break the law – qanunu pozmaq
45. to obey the law – qanuna tabe olmaq
46. It was very helpful. – Çox faydalı oldu.
47. to be displeased – narazı olmaq
48. I can't bear. – Dözə bilmirəm.
49. convincing – inandırıcı
50. Everybody approved. – Hər kəs bəyəndi.
51. Everybody doubts. – Hər kəs şübhə edir.
52. Everybody greeted. – Hər kəs salamladı.
53. Help yourself! – Qonaq olun!
54. to feel upset – məyus hiss etmək
55. I'm all for it. – Mən tam razıyam.
56. I'm against it. – Mən bunun əleyhinəyəm.
57. No doubt! – Şübhəsiz!
58. fortunately – xoşbəxtlikdən
59. unfortunately – bədbəxtlikdən
60. to express agreement – razılıq ifadə etmək
61. to express disagreement – narazılıq ifadə etmək

LETTERS AND ANNOUNCEMENTS VOCABULARY

MƏKTUBLAR VƏ ELANLAR LÜĞƏTİ

İNGİLİS DİLİ (dərs vəsaiti)

1. a full time job – tam ştatlı iş
2. a part time job – yarım ştatlı iş
3. fluent English – səlis ingilis dili
4. a candidate – namizəd
5. to offer a job – iş təklif etmək
6. to share experience – təcrübə paylaşmaq
7. to offer a tour – tur təklif etmək
8. to apply for the job – iş üçün müraciət etmək
9. to apply for the course – kursa müraciət etmək
10. to reject the candidate – namizədə rədd cavabı vermək
11. an experienced interpreter – təcrübəli tərcüməçi
12. working experience – iş təcrübəsi
13. international organizations – beynəlxalq təşkilatlar
14. detailed information – təfərrüatlı məlumat
15. to gain experience – təcrübə qazanmaq
16. to invite an experienced interpreter – təcrübəli tərcüməçi dəvət etmək
17. to reject a proposal – təklifi rədd etmək
18. to exchange information – məlumat mübadiləsi etmək
19. the position of manager – menecer vəzifəsi
20. to appoint an interview – müsahibə təyin etmək
21. to apply for the vacant position – boş iş yerinə müraciət etmək
22. to reject the applicant – müraciətçiyə rədd cavabı vermək
23. to thank Mr. Smith for the interview – müsahibə üçün cənab Smise təşəkkür etmək
24. to promote Mr. Manson to the post – cənab Mensonu vəzifəyə təyin etmək
25. a highly-experienced teacher – yüksək təcrübəli müəllim
26. individual tuition – fərdi hazırlıq
27. to change the program – proqramı dəyişmək
28. to appreciate professional skills – peşəkar bacarıqları qiymətləndirmək
29. to announce a vacancy – vakansiya élan etmək
30. to offer private lessons – özəl dərslər təklif etmək
31. to hire an employee – işçi götürmək

32. to thank for the invitation – dəvət üçün təşəkkür etmək
33. to accept the invitation – dəvəti qəbul etmək
34. to organize a party – şənlik təşkil etmək
35. to invite to the party – şənliyə dəvət etmək
36. to apologize to Kate – Keytdən üzr istəmək
37. to put off the meeting – iclası təxirə salmaq
38. to suggest going abroad – xaricə getməyi təklif etmək
39. a native teacher – yerli müəllim
40. to find out the phone number – telefon nömrəsini tapmaq
41. to learn address – ünvanı öyrənmək
42. cheap rooms for students – tələbələr üçün ucuz otaqlar
43. to rent rooms – otaq kirayə vermək
44. to fix the time of the meeting – iclasın vaxtını təyin etmək
45. to raise the payment – ödənişi qaldırmaq
46. to congratulate on getting a new job – yeni iş tapması münasibətilə təbrik etmək
47. to send an invitation – dəvət göndərmək
48. to look for a highly paid job – yüksək ödənişli iş axtarmaq
49. to lose the competition – yarışını uduzmaq
50. to congratulate on victory – qələbə münasibətilə təbrik etmək
51. to scold someone – kimisə danlamaq
52. to express joy – sevinc ifadə etmək
53. to disappoint someone – kimisə məyus etmək
54. to encourage a friend – dostunu cəsarətləndirmək
55. a perfect hostess – əla ev sahibəsi
56. to ask for help – kömək üçün müraciət etmək
57. to thank for kind hospitality – xoş qonaqpərvərliyə görə təşəkkür etmək
58. to complain about the visit – səfərdən şikayətlənmək
59. to get some information – məlumat almaq
60. to announce the exam results – imtahan nəticələrini élan etmək
61. to be grateful to – minnətdar olmaq
62. necessary information – lazımı, vacib məlumat
63. to demand a CV – tərcümeyi-hal tələb etmək
64. a preparation centre – hazırlıq mərkəzi
65. to express gratitude – minnətdarlıq ifadə etmək

66. to offer an assistance – kömək təklif etmək
67. to inform about courses – kurs barədə məlumat vermək
68. to refuse the offered job – təklif olunmuş işi rədd etmək
69. to ask for assistance – kömək üçün müraciət etmək
70. an application form – ərizə forması
71. admission requirements – qəbul tələbləri
72. to warn a friend – dostunu xəbərdar etmək
73. to forgive for rude behaviour – kobud rəftarı bağışlamaq
74. to apologize for the rude behaviour – kobud rəftara görə üzr istəmək
75. a silver wedding – gümüş toy
76. wedding anniversary – evlilik ildönümü
77. a special event – xüsusi tədbir, hadisə
78. to inform about the ceremony – mərasim barədə məlumat vermək
79. to inform about the accident – qəza barədə məlumat vermək
80. to apologize for absence – iştirak etmədiyi üçün üzr istəmək
81. to express moral support – mənəvi dəstək ifadə etmək
82. to argue with a friend – dost ilə mübahisə etmək
83. to offer help in hospital – xəstəxanada kömək təklif etmək
84. journey reservations – səyahət sifarişləri
85. to express regret – peşmançılıq ifadə etmək
86. to appreciate hospitality – qonaqpərvərliyi qiymətləndirmək
87. to express gratitude for making arrangements – hazırlıqlar etdiyi üçün təşəkkür ifadə etmək
88. to offer means of communication – kommunikasiya vasitələri təklif etmək
89. to offer high salary – yüksək maaş təklif etmək
90. to invite to social events – sosial tədbirlərə dəvət etmək
100. to keep the given promise – verilmiş vədi tutmaq
101. to give advice – məsləhət vermək
102. to require a CV – tərcümeyi-hal tələb etmək
103. to lend a book – kitab borc vermək
104. to examine someone's knowledge – kiminsə biliyini yoxlamaq
105. to repair the cottage – koteci təmir etmək
106. to change the date of the party – şənliyin vaxtını dəyişmək
107. to accuse the friend – dostunu günahlandırmaq
108. to inform of the arrival – gəlib çatma barədə məlumat vermək

109. to learn the timetable of trains – qatarların cədvəlini öyrənmək
110. to get a certificate – sertifikat almaq
111. to give an advertisement – elan vermək
112. to get a degree – dərəcə almaq
113. to leave the course – kursu tərk etmək
114. to thank beforehand – qabaqcadan təşəkkür etmək
115. to sell a holiday cottage – tətil koteci satmaq
116. to pay for an advertisement – elan üçün ödəniş etmək
117. to send a copy of a newspaper – qəzetin surətini göndərmək
118. weather forecast – hava proqnozu
119. to discuss the project – layihəni müzakirə etmək
120. to criticize the quality – keyfiyyəti tənqid etmək
121. to borrow a ring – üzük borc almaq
122. to share the impressions – təəssüratı bölüşmək
123. to send the price list – qiymət siyahısını göndərmək
124. to fit all the requirements – bütün tələblərə cavab vermək
125. to attend French courses – fransız dili kurslarında iştirak etmək
126. an honourable prize – şərəfli mükafat
127. to complete the task – tapşırığı tamamlamaq
128. to congratulate the winner – qalibi təbrik etmək
129. to receive congratulations – təbrikləri qəbul etmək
130. to give the highest recommendation – yüksək dərəcədə məsləhət görmək
131. to recommend a former employer – keçmiş işçini məsləhət görmək
132. a reliable member – etibarlı üzv
133. to promote to a higher position – daha yüksək vəzifə vermək
134. to ask for further information – daha ətraflı məlumat istəmək
135. to doubt professional abilities – peşəkar bacarıqlarına şübhə etmək
136. to appreciate decision – qərarı qiymətləndirmək
137. suitable candidates – uyğun namizədlər
138. university graduates – universitet məzunları
139. broad experience – geniş təcrübə
140. to dismiss the manager – meneceri işdən azad etmək